

ทฤษฎารุจลล

เตปฏัก

๒๕๔๙

พทุธวสเส

ทฤษฎารุจลล

เตปฏัก

๒๕๔๙ พทุธวสเส

ทฤษฎลลขมทาเธรลลมาคเมน มุททาปิต

Ra

CRE

2014

632715

V. 16

พทุธวสเส 27/05/2566

๑๖

ทฤษฎีธรรม
เตปิฏก
๒๕๔๙
พุทธวสเส

พุทธคัมภีร์
อรรถกถา
พระสงฆ์
พระสงฆ์

ทฤษฎีธรรม เตปิฏก

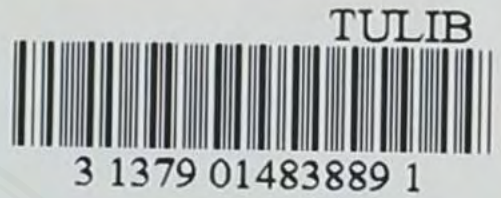
๒๕๔๙ พุทธวสเส

ทฤษฎีธรรมพระสงฆ์สมาคเมน มุททาปัตต์

๑๖

หมดอายุ 27/05/2566

ก
632715

ทฤษฎารฎุจสุส เตปีฎุกั

๒๕๔๙ พุทุฎวสุเส

สุตตุตทุตปีฎุเก สัฎตุตตุตทุตทุต
ทุตทุตทุตทุตทุตทุตทุต
ทุตทุตทุตทุตทุตทุตทุต

ทุตทุตทุตทุต ทุตทุตทุตทุตทุตทุต
ทุตทุตทุตทุตทุตทุตทุต ทุตทุตทุตทุตทุตทุต
ทุตทุตทุตทุตทุตทุตทุต ทุตทุตทุตทุต

ทุตทุต 27/05/2566

๑๖

With the Compliment

of - 5 ส.ค. 2558

Ra
CRE
2014
632715
V.16

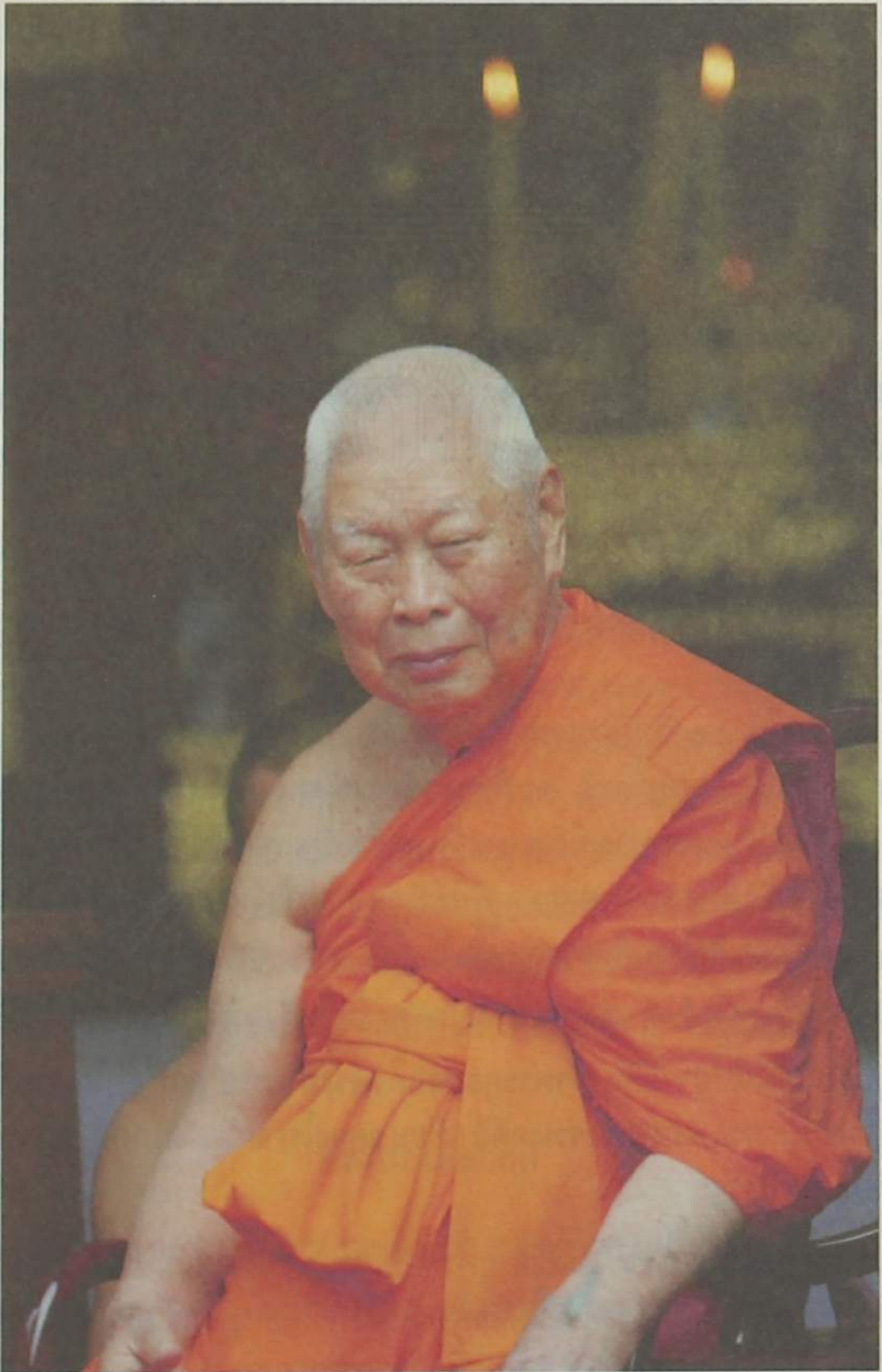

หมดอายุ 27/05/2566

วันคล้าย 27-05-2566

หมดอายุ 27/05/2566

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙)
อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
(๑๑ มกราคม ๒๕๓๑ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๖)

ประวัติ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์
(เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๕)

๑๑ มกราคม ๒๔๗๑ - ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๖

อายุ ๘๕ ปี พรรษา ๖๓

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ นามเดิมว่า เกี่ยว นามสกุล โชคชัย นามฉายา
อุปเสโณ บิดา นายเลื่อน โชคชัย มารดา นางยี่ โชคชัย เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๗๑
ณ บ้านฉาง ตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การบรรพชาอุปสมบท

เมื่อยังเยาว์ ได้ศึกษาระดับประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดฉาง จนจบประถมศึกษา
ปีที่ ๔

เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดฉาง (วัดสว่างอารมณ์) อำเภอ
เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีพระอธิการพัฒน์ ภาทุมณี วัดภูเขาทอง เป็น
พระอุปัชฌาย์ แม้เจตนาจะบวชเพียงแค่ ๗ วัน แต่ด้วยอุปเพกตบุญญตาทำให้เจ้าประคุณ
สมเด็จฯ ยังคงมั่นในสมณเพศต่อมา หาได้คิดลาสิกขาไม่ โยมมารดาจึงนำไปฝากไว้
กับท่านพระครูอรุณกิจโกศล (หลวงพ่อพริ้ง โกสโล) วัดแจ้ง ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย

เจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นผู้ฝึกฝนในการศึกษา มีวิริยะ อุตสาหะ จนหลวงพ่อพริ้ง
เห็นอุปนิสัย ได้นำไปฝากไว้กับเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาณเทศมหาเถร)
โดยอยู่ในการปกครองของพระธรรมเจดีย์ (เทียบ ธมฺมธโร) ณ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร
กรุงเทพมหานคร

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อมีอายุครบอุปสมบท ก็ได้อุปสมบท ณ วัดสระเกศ
ราชวรมหาวิหาร โดยมีเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาณเทศมหาเถร) ทรงเป็น
พระอุปัชฌาย์

ด้านพระกรรมฐาน

เจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้เรียนพระกรรมฐานในเบื้องต้น จากหลวงพ่อพริ้ง ซึ่งเป็น
พระวิปัสสนาจารย์องค์สำคัญของเกาะสมุย โดยหลวงพ่อพริ้งได้นำเจริญพระกรรมฐาน
บนหลุมฝังศพขณะมีอายุ ๑๒ ปี ต่อมาได้เรียนพระกรรมฐานจากสมเด็จฯ พระสังฆราช

(อยู่ ญาโณทยมหาเถร) ซึ่งมีความชำนาญในพระกรรมฐานด้านกสิณ และยังได้ให้ความสนใจวิธีการเจริญพระกรรมฐานตามแนวต่างๆ ที่ปฏิบัติในประเทศ จนมีความชำนาญทุกสาย

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าพรหมมุนี เป็นผู้ริเริ่มวางรากฐานแนวคิงานพระศาสนาเชิงรุกที่สำคัญในด้านต่างๆ ริเริ่มให้พระสงฆ์นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา อนุวัติให้สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่

ได้บริจาคเงินสร้างโรงเรียนและตักสงฆ์อาพาธในท้องถิ่นชนบทที่อยู่ห่างไกล ความเจริญหลายแห่ง ในนาม “อาคารผู้มีพระคุณ” เพื่อพยาบาลพระภิกษุ สามเณร ผู้อาพาธ และสาธุชนทั่วไป

ในด้านต่างประเทศ

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าพรหมมุนี เป็นผู้ริเริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ริเริ่มการสร้างวัดไทยในต่างประเทศ ริเริ่มให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปประจำ ณ วัดไทยในต่างประเทศ ริเริ่มสานศาสนสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาสงฆ์โลก นับเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรก ที่ก้าวขึ้นสู่การบริหารองค์กรสงฆ์โลก เป็นคณะสงฆ์ไทยคณะแรกเยือนทำเนียบขาวอย่างเป็นทางการ ตามคำนิมนต์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นคณะสงฆ์ไทยคณะแรก เยือนนครรัฐวาติกัน กรุงโรม อย่างเป็นทางการ ได้ออกเดินทางไปต่างประเทศทั่วทุกมุมโลก เพื่อหาแนวทางที่จะให้มีวัดเกิดขึ้นในประเทศนั้นๆ จนเกิดวัดไทยทั่วทุกมุมโลก ในปัจจุบัน

ลำดับสมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๐๑	เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระเมธีสุตฺธิวงศ์
พ.ศ. ๒๕๐๕	เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวิสุตฺธิเมธี
พ.ศ. ๒๕๐๗	เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๑๔	เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๑๖	เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ พระพรหมคุณาภรณ์
พ.ศ. ๒๕๓๓	เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพุฒาจารย์
พ.ศ. ๒๕๔๗	เป็นประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ แม่กองงานพระธรรมทูต เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นพระมหาเถระที่อุทิศตนและเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา ประเทศชาติ บ้านเมืองมาโดยลำดับ เป็นที่ปรากฏชัดเจน

ดังบทคติธรรมซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ได้ประทานไว้ในหลายโอกาส ความว่า “**ความเสียสละ เป็นพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นพระพุทธจริยาที่ทรงสร้างสมจนถึงวาระแห่งการตรัสรู้ จุดหมายสูงสุดของความเสียสละในพระพุทธศาสนา คือ การเสียสละเพื่อบรรลुพระนิพพาน ความเสียสละจึงก้าวสูงขึ้นไปด้วยลำดับ ความเสียสละทุกระดับล้วนมีความสำคัญ เช่น ความเสียสละเพื่อรักษาแผ่นดิน ถ้าไม่มีผู้เสียสละเพื่อแผ่นดิน ประเทศไทยคงไม่มีแล้ว ความเสียสละเพื่อสถาบัน ความเสียสละเพื่อหน้าที่การงาน เป็นต้น ความเสียสละโดยทางหนึ่ง เป็นการลดความเห็นแก่ตัว จนถึงขั้นไม่มีความเห็นแก่ตัว**”

รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดพิมพ์พระไตรปิฎก ฉบับพิมพ์มหาเถรสมาคมชำระและจัดพิมพ์ เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๙ ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ เป็นผู้ปรารภให้มีการชำระและจัดพิมพ์

ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ.๙) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ในวันอาทิตย์ ที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ นั้น

รัฐบาลจึงจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับดังกล่าวโดยเสด็จพระราชกุศล ในพิธีพระราชทานเพลิงศพเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ เพื่อบูชาพระคุณ พร้อมอุทิศกุศล น้อมถวายในสัมปรายภพ ตราบจนบรรลुพระนิพพานเป็นที่สุด

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ “คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั้ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ผู้่งท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากرانกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว...”

พระบรมสัตยาธิภูฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า “ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุงพระพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า” พอตกพระโอษฐ์ลง พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำริของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช “พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดั่งนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน

[๒]

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามีจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?” “จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อๆ กันมาถึง ๒,๒๒๕ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้น เป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้”

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

“อันตัวพ่อ	ชื่อว่า	พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก	กู้ชาติ	พระศาสนา
ถวายเป็นดิน	ให้เป็น	พุทธบูชา
แต่พระศาสนา	สมณะ	พระพุทธรูป
ให้ยืนยง	คงถาวร	ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี	ปฏิบัติ	ให้พอสม
เจริญสมณะ	วิปัสสนา	พ่อชื่นชม
ถวายเป็นคัม	รอยบาท	พระศาสดา
คิดถึงพ่อ	พ่ออยู่	คู่กับเจ้า
ชาติของเรา	คงอยู่	คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา	อยู่ยง	คู่องค์กษัตริย์
พระศาสดา	ฝากไว้	ให้คู่กัน”

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

หมดอายุ 27/05/2566

“ตั้งใจจะอุปถัมภ์	ยกย่องพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบเขตอาณา	รักษาประชาชนและมนตรี”

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย “ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จพระบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว... ทรงพระราชศรัทธาจะยกกรือวิสาขบูชามหาโยพิธิ อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปราภฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอึดตดตตประโยชน์และปรัดตตประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ขำขอบขณทเสมาทั้งปวงจำเรณอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า...”

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว “ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนามพระรัตนตรัยสรณาคมนันอันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรมัคคีรสปรึษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวิญญูปริชารอบรู้ราชานุวัตร จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมโหสิวรยาธิปัตย์ราชสีบลันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้าอย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร...”

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร “การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดชุนเคืองขัดใจเลย พระนครนี้เป็น

[๔]

ถิ่นที่ของกนัับถือพระพุทธศาสนาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโหม่นสน้อยใจด้วยริษยาแก่ พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเอง ถ้า โหม่นสักก็ชื่อว่าโง่งมเกินไป...”

พระราชปฎิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-เกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช “ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบ ดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมา สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบอกว่าสิ้นชีวิต...”

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-เกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้อง ถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึก แน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้า จะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า พุทธศาสนาเป็นของไทย เรามาชวนกันนับถือ พระพุทธศาสนาเถิด... ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลง ชาติ... เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่น อยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...” และพระองค์ได้ พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอรำรำพรรณบรรยาย	ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด	
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์	หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคัมภีร์ไทย...”	

หมดอายุ 27/05/2566

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว “แต่ บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ พระพุทธศาสนาก็เศร้าหมองจนสงฆ์มณฑล

เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในมณฑลนี้ มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วน คดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนศีลธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยใน พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า “เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ได้มีพระราชดำรัสตรัส ลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อ วันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า “โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติของเรา ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนา ที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาลัทธิธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึง เคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตาม ราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบูรพการีตามคตินิยมด้วย...” และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า “คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีด้วยกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็น ศาสนาประจำชาติ”

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความ บริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องอาศัยความสุมัคมภิรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลี ของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

[๖]

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะทราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั่น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาทราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมาเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาทราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัจ्ฐิตกาล เทอญ

สมเด็จพระพุทธมามาจารย์.

7

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า พระธรรมวินัย พระธรรม ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้ และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ พระวินัย ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมา เมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะ เป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหา ปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จ ดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ใน ตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต,
โส โว มมจฺจุเยน สตฺถา.

แปลความว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสวดทานความ ถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติ พร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณา สวดทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

[๘]

เป็นหมวด ไว ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า พระไตรปิฎก อันประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

พระวินัยปิฎก หมวดพระวินัย ว่าด้วยพระพุทธานุญาตที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวช ประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธานุญาต รักษาสงฆ์เกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๔ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๔

พระสุตตันตปิฎก หมวดพระสูตร ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนา ตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า นิกาย ๕ คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๕ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก หมวดพระอภิธรรม ว่าด้วยประมวลพระพุทธานุญาตอันเกี่ยวกับหลักปรมาธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ ธรรมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา บุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก และปฏิจจาน โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวัคสัตตสุตาสันทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิบัติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

“พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับการอุทิศสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกา โยชนา สัททาวีเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่...”

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วยภาษามคธ หรือภาษาบาลี อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกาเมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความพินเพื่อเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติดิฉิลหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะต้องเอาเป็นภาระธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระ
 สังคิตกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า “ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง
 และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย
 ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์
 อักษร” เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครอง
 ประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา
 เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่าง
 ลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี
 แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกัน
 ทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไร
 จะฉับเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อ
 สาระยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎก
 ที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่
 ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็
 ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาระยาย
 ทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้เสื่อมสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการ
 ทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป
 จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ
 พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษา
 สิงหล แล้วนำสืบเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และ
 ต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็น
 รูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎก
 ฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม
 ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนา ตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และอัมมประเภท แสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอด ศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระ สอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุค สมัยที่พระบรมพุทธมหายศัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็น พุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐาน ที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนา พระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธานุศาสนานเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารถนาว่าพระไตรปิฎก กระจายกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจาก เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อ พุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวม คัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจายกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนา พระเถรานุเถระและเชษฐราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๔๖ ผูกพร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า พระไตรปิฎกฉบับทอง ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า ฉบับรดน้ำแดง แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มีฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า ฉบับล่องชาด

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปรีวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า สยามมรณัฐส เตปิฎก : พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับ สยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมด นับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปี พุทธศักราช ๒๔๔๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาท สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการ แปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง โดยแปลตามความในพระไตรปิฎก ภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๔๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับ จำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวน เทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกใน ครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมีนัยหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาท ปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปล และจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่ พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

หมดอายุ 27/05/2566

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระ จัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความมกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภาระธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมการการแห่งสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จพระวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตริ์ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า ทศยรรณูสุต สกฺติเตปิฎก ๒๕๓๐ พุทธวสุเส : พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

หมดอายุ 27/05/2566

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้ง ต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีตการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กัน กลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร์ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมีได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภาระธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นรูปเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดทำมาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธานุญาต นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมทั้งจะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถคือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะสมแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า ทิม ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าบรรทัดตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทาน
แต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ประสงค์
เหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์
เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระ
มหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธรูปศาสนานอกจากจะ
ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศึกษา
งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษา
สงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับ
การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธรูปศาสนานีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการ
ตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้
พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา
อันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธรูปศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่า
ทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาลที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่ง
ราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๕ นับเวลา
ถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐ สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้
เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่
ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบุลย์รุ่งเรือง
วัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่วงศ์นิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดย
มหาเถรสมาคม สำนักในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติ
และพระพุทธรูปศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและ
ฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๐ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๔ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จันท พุฒาคุโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวณฺเณ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลีให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทยให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

[๒๒]

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาญโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็น ประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร โนนมคฺฉิโน ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัด ปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็น ประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียง ตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วย พระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทพยรรณจสส สงคิตติเตปิฎก (๒๕๓๐ พุทธวสฺเส) (๒) สยามรรณจสส เตปิฎก (๒๕๒๕ พุทธวสฺเส) (๓) มหาจุฬารัตนปิฎก (อนุสรณีย์ ๒๕๐๐ พุทธวสฺเส) และพระไตรปิฎก บาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉนฺทสงคิตติเตปิฎก (พระไตรปิฎก บาลีอักษรพม่า ฉบับฉนฺทสงคิตติเตปิฎก พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๔) (๒) อังคลิสเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สิทฺธิเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลันทาทเวนาครีปาลิเตปิฎก (พระ ไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยยาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับ พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม กำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลี และภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการ พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไศศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดิ์จงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาล ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฏฐิตกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทุทฺธโม ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺ

ทสฺสเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุมฺมกํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระลัทธิธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดง
ทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

THE PALI ALPHABET IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

๐ = a - ๑ = ā ๒ = i ๓ = ī ๔ = u ๕ = ū ๖ = e ๗ = o

CONSONANTS WITH VOWEL “A”

๘ = ka	๙ = kha	๑๐ = ga	๑๑ = gha	๑๒ = ṅa
๑๓ = ca	๑๔ = cha	๑๕ = ja	๑๖ = jha	๑๗ = ña
๑๘ = ṭa	๑๙ = ṭha	๑๒๐ = ḍa	๑๒๑ = ḍha	๑๒๒ = ṇa
๑๒๓ = ta	๑๒๔ = tha	๑๒๕ = da	๑๒๖ = dha	๑๒๗ = na
๑๒๘ = pa	๑๒๙ = pha	๑๓๐ = ba	๑๓๑ = bha	๑๓๒ = ma

๑๓๓ = ya ๑๓๔ = ra ๑๓๕ = la ๑๓๖ = va ๑๓๗ = sa ๑๓๘ = ha ๑๓๙ = ḷa ๑๔๐ = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

๑๔๑ = ka ๑๔๒ = kā ๑๔๓ = ki ๑๔๔ = kī ๑๔๕ = ku ๑๔๖ = kū ๑๔๗ = ke ๑๔๘ = ko
 ๑๔๙ = kha ๑๕๐ = khā ๑๕๑ = khi ๑๕๒ = khī ๑๕๓ = khu ๑๕๔ = khū ๑๕๕ = khe ๑๕๖ = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทฤษฎารจสส เตปิฏเก สงเกตวิญญาปนํ

- อ. = อิงคสิสเตปิฏกํ
- จ. = จญจสงคีติเตปิฏกํ
- ทย. = ทฤษฎารจสส สงคีติเตปิฏกํ (๒๕๓๐ พุททวสเส)
- เท. = นาลนุทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกํ
- โป. = โปราณเตปิฏกํ
- มหา. = มหาจุพาเตปิฏกํ (อนุสสรณียํ ๒๕๐๐ พุททวสเส)
- สี. = สีหพเตปิฏกํ
- สุยา. = สุยามรจสส เตปิฏกํ (๒๕๒๕ พุททวสเส)

สุตตตันตปิฎก สัมมุตตนิคายสutt

นิทานวคคสัมมุตตปาติยา

กิตฺตฺนปตฺตํ

มาติกา

องฺเก

๑. นิทานสัมมุตตํ

๑. พุทฺธวคฺโค

๑. ปฏิจจสมุทฺทปาทสutt	๑
๒. วิภงฺกสutt	๒
๓. ปฏิปทาสutt	๕
๔. วิปสฺสีสutt	๕
๕. สีขีสutt	๑๑
๖. เวสฺสฎฺฐสutt	๑๑
๗. กกุสณฺธสutt	๑๑
๘. โกนาคมณสutt	๑๑
๙. กสฺสปสutt	๑๒
๑๐. โคตมสutt	๑๒
อุทฺทหานคาถา	๑๔

๒. อาหารวคฺโค

๑. อาหารสutt	๑๕
๒. โมลียผคฺคฺนสutt	๑๖

มัทติกา

องฺก

๓. สมณพราหมณสูตร	๑๘
๔. ทุตติยสมณพราหมณสูตร	๒๐
๕. กัจจันโคตตสูตร	๒๑
๖. ฐมมกถิกสูตร	๒๒
๗. อเจลกสสปสูตร	๒๓
๘. ติมพรุขสูตร	๒๗
๙. พาลปนฺนิตตสูตร	๒๙
๑๐. ปจฺจยสูตร	๓๐
อุทฺทหานคาถา	๓๓

๓. ทสพลกฺโข

๑. ทสพลสูตร	๓๔
๒. ทุตติยทสพลสูตร	๓๔
๓. อุปนิสสูตร	๓๖
๔. อณฺณตติยสูตร	๓๙
๕. ภูมิขสูตร	๔๕
๖. อุปวาณสูตร	๔๙
๗. ปจฺจยสูตร	๕๐
๘. ภิกฺขุสูตร	๕๑
๙. สมณพราหมณสูตร	๕๑
๑๐. ทุตติยสมณพราหมณสูตร	๕๔
อุทฺทหานคาถา	๕๕

มัทติกา

องฺเก

๔. กพารขตฺติยวฺกุโก

๑.	ภุตสฺสฺตํ	๕๖
๒.	กพารสฺสฺตํ	๕๙
๓.	ฌาณวตฺถุสฺสฺตํ	๖๖
๔.	หุติยฌาณวตฺถุสฺสฺตํ	๗๐
๕.	อวิชฺชาปจฺจยสฺสฺตํ	๗๑
๖.	หุติยอวิชฺชาปจฺจยสฺสฺตํ	๗๔
๗.	นตฺถมฺหสฺสฺตํ	๗๖
๘.	เจตนาสฺสฺตํ	๗๖
๙.	หุติยเจตนาสฺสฺตํ	๗๗
๑๐.	ตติยเจตนาสฺสฺตํ	๗๘
	อุทฺทหานคาคา	๗๙

๕. กหปตฺติวฺกุโก

๑.	ปญฺจเวรภยสฺสฺตํ	๘๐
๒.	หุติยปญฺจเวรภยสฺสฺตํ	๘๓
๓.	ทฺถุขสฺสฺตํ	๘๔
๔.	โลกสฺสฺตํ	๘๕
๕.	ฌาติกสฺสฺตํ	๘๗
๖.	อณฺณตฺรพฺราหฺมณสฺสฺตํ	๘๘
๗.	ชาณฺสฺสฺสณฺนิสฺสฺตํ	๘๙
๘.	โลกายติกสฺสฺตํ	๙๐
๙.	อริยสาวกสฺสฺตํ	๙๑

มัทติกา

องฺเก

๑๐.	หุติยอริยสาวกสูตร	๙๒
	อุทฺทหานคาถา	๙๔

๖. ทุกฺขวคฺโค

๑.	ปริวีมฺสนสูตร	๙๕
๒.	อุปาทานสูตร	๑๐๐
๓.	สํโยชนสูตร	๑๐๑
๔.	หุติยสํโยชนสูตร	๑๐๓
๕.	มหารุกฺขสูตร	๑๐๓
๖.	หุติยมหารุกฺขสูตร	๑๐๕
๗.	ตรุณรุกฺขสูตร	๑๐๕
๘.	นามรูปสูตร	๑๐๖
๙.	วิญญานสูตร	๑๐๗
๑๐.	นิทานสูตร	๑๐๘
	อุทฺทหานคาถา	๑๑๐

๗. มหาวคฺโค

๑.	อสุสฺสวาสสูตร	๑๑๑
๒.	หุติยอสุสฺสวาสสูตร	๑๑๓
๓.	ปฏฺตมมฺสสูตร	๑๑๕
๔.	อตุฏฺฐิราคะสูตร	๑๑๙
๕.	นกรสูตร	๑๒๒
๖.	สมมฺสสูตร	๑๒๖
๗.	นพกลาปีสูตร	๑๓๒

มาติกา

องฺเก

๘.	โกสมพิสฺสุตฺตํ	๑๓๕
๙.	อุปยนฺติสฺสุตฺตํ	๑๔๐
๑๐.	สุสิมปริพฺพาชกสฺสุตฺตํ	๑๔๑
	อุทฺทหานคาคา	๑๕๓

๘. สมณพฺรหฺมณวคฺโค

๑.	ชรามรณสฺสุตฺตํ	๑๕๔
๒.-๑๑.	ชาติสฺสุตฺตาทิทสํ	๑๕๔
	อุทฺทหานคาคา	๑๕๕

๙. อนฺตรเปยฺยาโล

๑.	สตุฏฺฐสฺสุตฺตํ	๑๕๖
๒.-๑๑.	ทฺติยสตุฏฺฐสฺสุตฺตาทิทสํ	๑๕๖
๒.-๑๒.	สิกฺขาสฺสุตฺตาทิเปยฺยาลเอกาทสํ	๑๕๗
	อุทฺทหานคาคา	๑๕๘

๒. อภิสมยสํยุตฺตํ

๑.	นขสิขาสฺสุตฺตํ	๑๕๙
๒.	โปกฺขรณีสฺสุตฺตํ	๑๖๐
๓.	สมฺเภชชอุทกสฺสุตฺตํ	๑๖๑
๔.	ทฺติยสมฺเภชชอุทกสฺสุตฺตํ	๑๖๑
๕.	ปจฺวีสฺสุตฺตํ	๑๖๒
๖.	ทฺติยปจฺวีสฺสุตฺตํ	๑๖๓
๗.	สมฺพุทฺทสฺสุตฺตํ	๑๖๓

มัตติกา

อังกะ

๘.	หุติยสมุทฺทสุตฺตํ	๑๖๔
๙.	ปพฺพตสุตฺตํ	๑๖๕
๑๐.	หุติยปพฺพตสุตฺตํ	๑๖๕
๑๑.	ตติยปพฺพตสุตฺตํ	๑๖๖
	อุทฺทหานคากา	๑๖๗

๓. ชาตุสํยุตฺตํ

๑. นานตฺตวคฺโค

๑.	ชาตุนานตฺตสุตฺตํ	๑๖๘
๒.	ผสฺสนานตฺตสุตฺตํ	๑๖๘
๓.	โนผสฺสนานตฺตสุตฺตํ	๑๖๙
๔.	เวทนานานตฺตสุตฺตํ	๑๖๙
๕.	หุติยเวทนานานตฺตสุตฺตํ	๑๗๐
๖.	พาหิรชาตุนานตฺตสุตฺตํ	๑๗๑
๗.	สณฺณานานตฺตสุตฺตํ	๑๗๑
๘.	โนปริเยสนานานตฺตสุตฺตํ	๑๗๓
๙.	พาหิรผสฺสนานตฺตสุตฺตํ	๑๗๔
๑๐.	หุติยพาหิรผสฺสนานตฺตสุตฺตํ	๑๗๕
	อุทฺทหานคากา	๑๗๗

๒. หุติยวคฺโค

๑.	สตุตฺตชาตุสสุตฺตํ	๑๗๘
๒.	สนิทานสุตฺตํ	๑๗๙

มัททิกา

องฺกุ

๓.	คิณฺชกาวสถสฺสตุตฺ	๑๘๒
๔.	หีนานิมฺตฺติกสฺสตุตฺ	๑๘๓
๕.	จงฺกมสฺสตุตฺ	๑๘๔
๖.	สคาถาสฺสตุตฺ	๑๘๖
๗.	อสุสทฺธสํสนฺทนสฺสตุตฺ	๑๘๙
๘.	อสุสทฺธมฺลกสฺสตุตฺ	๑๙๐
๙.	อหิริกมฺลกสฺสตุตฺ	๑๙๒
๑๐.	อโนตฺตปฺปมฺลกสฺสตุตฺ	๑๙๓
๑๑.	อปฺปสฺสตุตฺมฺลกสฺสตุตฺ	๑๙๔
๑๒.	กุสีตมฺลกสฺสตุตฺ	๑๙๕
	อุทฺทหานคาถา	๑๙๕

๓. กมฺมปถกฺโก

๑.	อสมานิทสฺสตุตฺ	๑๙๖
๒.	ทุสฺสีลสฺสตุตฺ	๑๙๖
๓.	ปญฺจสิกฺขาปทสฺสตุตฺ	๑๙๗
๔.	สตุตฺกมฺมปถสฺสตุตฺ	๑๙๘
๕.	ทสกมฺมปถสฺสตุตฺ	๑๙๘
๖.	อฏฺฐจงฺกิกสฺสตุตฺ	๑๙๙
๗.	ทสจฺจสฺสตุตฺ	๒๐๐
	อุทฺทหานคาถา	๒๐๐

๔. จตุตฺถกฺโก

๑.	จตุตฺถาสฺสตุตฺ	๒๐๑
๒.	ปฺปพฺเพสมฺโพทสฺสตุตฺ	๒๐๑

มัตติกา

องฺเก

๓. อจรีสุตฺตํ	๒๐๒
๔. โนเจทํสุตฺตํ	๒๐๔
๕. เอกนตทุกฺขสุตฺตํ	๒๐๕
๖. อภินนทสุตฺตํ	๒๐๖
๗. อุปฺปาทสุตฺตํ	๒๐๗
๘. สมณพฺรหฺมณสุตฺตํ	๒๐๗
๙. ทุติยสมณพฺรหฺมณสุตฺตํ	๒๐๘
๑๐. ตติยสมณพฺรหฺมณสุตฺตํ	๒๐๘
อุทฺทหํคณฺหา	๒๐๙

๔. อนมตคฺคสํยฺยุตฺตํ

๑. ปจฺมวคฺค

๑. ตินฺนภฺจสุตฺตํ	๒๑๐
๒. ปจวีสุตฺตํ	๒๑๑
๓. อสฺสสุตฺตํ	๒๑๑
๔. ขีรสุตฺตํ	๒๑๒
๕. ปพฺพตสุตฺตํ	๒๑๓
๖. สาสปสุตฺตํ	๒๑๔
๗. สวากสุตฺตํ	๒๑๕
๘. คงฺกาสสุตฺตํ	๒๑๖
๙. ทณฺทสุตฺตํ	๒๑๗
๑๐. ปุคฺคสสุตฺตํ	๒๑๘
อุทฺทหํคณฺหา	๒๑๙

มัทติกา

องฺก

๒. ทุตียวุกโก

๑. ทุกคตสุตฺตํ	๒๒๐
๒. สฺขิตสุตฺตํ	๒๒๐
๓. ตีสมตฺตสุตฺตํ	๒๒๐
๔. มาตฺตสุตฺตํ	๒๒๒
๕. ปิตฺตสุตฺตํ	๒๒๒
๖. ภาทฺตสุตฺตํ	๒๒๓
๗. ภคินิสุตฺตํ	๒๒๓
๘. ปุตฺตสุตฺตํ	๒๒๓
๙. ฐิตฺตสุตฺตํ	๒๒๓
๑๐. เวปุลลปพฺพตสุตฺตํ	๒๒๔
อุทฺทหานคาถา	๒๒๗

๕. กสฺสปลสํยุตฺตํ

๑. สนฺตมฺมจสุตฺตํ	๒๒๘
๒. อโนตฺตปปีสุตฺตํ	๒๒๙
๓. จนฺทูปมาสุตฺตํ	๒๓๒
๔. กุณฺณปกสุตฺตํ	๒๓๔
๕. ชินฺณสุตฺตํ	๒๓๖
๖. โอวาทสุตฺตํ	๒๓๘
๗. ทุตฺตียโอวาทสุตฺตํ	๒๔๐
๘. ตตฺตียโอวาทสุตฺตํ	๒๔๔
๙. ฌานาภินฺณสุตฺตํ	๒๔๖
๑๐. อุปลสฺสยสุตฺตํ	๒๕๑

มัตติกา

๑๑.	จีวรสูตร	๒๕๔
๑๒.	ปรมมรณสูตร	๒๕๕
๑๓.	สหุทธมมปฏีรูปกสูตร	๒๖๐
	อุทฺทหานคาถา	๒๖๒

๖. ลาภสกุการสยฺยตฺ

๑. ปจฺมวคฺโค

๑.	ทารุณสูตร	๒๖๓
๒.	พพิสสูตร	๒๖๓
๓.	กุมมสูตร	๒๖๔
๔.	ทิมโลมิกสูตร	๒๖๕
๕.	มีพหกสูตร	๒๖๖
๗.	ทิจฺจิสฺยตฺ	๒๖๗
๘.	สิคาลสูตร	๒๖๘
๙.	เวรมภสูตร	๒๖๘
๑๐.	สคาถกสูตร	๒๖๙
	อุทฺทหานคาถา	๒๗๐

๒. ทุตฺติยวคฺโค

๑.	สุวณฺณปาติสฺยตฺ	๒๗๑
๒.	รูปฺยปาติสฺยตฺ	๒๗๑
๓.-๑๐.	สุวณฺณนิกฺขสฺยตฺตาทิสฺยจกํ	๒๗๑
	อุทฺทหานคาถา	๒๗๒

๓. ตตฺติยวคฺโค

๑.	มาตุคามสูตร	๒๗๓
----	-------------	-----

มัททิกา

๒. กลุยาณีสุตตัม

๒๗๓

๓. เอกปุตตกสูตร

๒๗๓

๔. เอกธิดุปุตตัม

๒๗๔

๕. สมณพราหมณสูตร

๒๗๕

๖. ทุตติยสมณพราหมณสูตร

๒๗๖

๗. ตติยสมณพราหมณสูตร

๒๗๖

๘. จวิสุตตัม

๒๗๖

๙. ราชขุสูตร

๒๗๗

๑๐. ภิกขุสูตร

๒๗๘

อุทฺทหานคาถา

๒๗๘

๔. จตุตถาคโค

๑. ภินทิสุตตัม

๒๗๙

๒. กุสลมูลสูตร

๒๗๙

๓. กุสลขมมสูตร

๒๗๙

๔. สุกกขมมสูตร

๒๘๐

๕. อจิรปกกนตสูตร

๒๘๐

๖. ปญจรถสตสูตร

๒๘๑

๗. มาตุสูตร

๒๘๒

๘.-๑๓. ปิตุสูตรตาทิฉกัม

๒๘๓

อุทฺทหานคาถา

๒๘๓

๗. ราชูลถียุตตัม

๑. ปจมาคโค

๑. จกขุสูตร

๒๘๔

มัททิกา

องฺก

๒.	รูปสุตฺตํ	๒๘๖
๓.	วิมฺภวณฺณสุตฺตํ	๒๘๖
๔.	สมฺภสฺสสุตฺตํ	๒๘๗
๕.	เวทนาสุตฺตํ	๒๘๗
๖.	สณฺณาสฺสุตฺตํ	๒๘๘
๗.	สณฺเจตนาสุตฺตํ	๒๘๘
๘.	ตณฺหาสุตฺตํ	๒๘๙
๙.	ธาตฺตสุตฺตํ	๒๘๙
๑๐.	ขนฺธสุตฺตํ	๒๙๐
	อุทฺทหณคคาถา	๒๙๐

๒. ทุตติยวคฺโค

๑.	จกฺขุสุตฺตํ	๒๙๑
๒.-๑๐.	รूपาทิสฺสุตฺตนาวกํ	๒๙๒
๑๑.	อนฺุสยสุตฺตํ	๒๙๓
๑๒.	อปคตสุตฺตํ	๒๙๔
	อุทฺทหณคคาถา	๒๙๕

๘. ลกฺขณลํยุตฺตํ

๑. ปจฺมวคฺโค

๑.	อภฺยจิสฺสุตฺตํ	๒๙๖
๒.	เปสิสุตฺตํ	๒๙๘
๓.	ปิณฺทสุตฺตํ	๒๙๘
๔.	นิจฺฉวิสุตฺตํ	๒๙๘
๕.	อสิโลมสุตฺตํ	๒๙๙
๖.	สตุตฺติสุตฺตํ	๒๙๙

มัตติกา

องฺเก

๗.	อุสุโลมสุตฺตํ	๒๙๙
๘.	สุจิโลมสุตฺตํ	๓๐๐
๙.	หุติยสุจิโลมสุตฺตํ	๓๐๐
๑๐.	กุมภานุทสุตฺตํ	๓๐๐
	อุทฺทหานคากา	๓๐๑

๒. หุติยวกฺโก

๑.	สสีสกสุตฺตํ	๓๐๒
๒.	คฺฤชาทสุตฺตํ	๓๐๒
๓.	นิจฺฉวิตฺตสุตฺตํ	๓๐๒
๔.	มงฺกุลิตฺตสุตฺตํ	๓๐๓
๕.	โอกิลีนีสุตฺตํ	๓๐๓
๖.	อสีสกสุตฺตํ	๓๐๓
๗.	ปาปภิกฺขุสุตฺตํ	๓๐๔
๘.	ปาปภิกฺขุณีสุตฺตํ	๓๐๔
๙.	ปาปสิกฺขมานสุตฺตํ	๓๐๔
๑๐.	ปาปสามเณรสุตฺตํ	๓๐๔
๑๑.	ปาปสามเณรีสุตฺตํ	๓๐๕
	อุทฺทหานคากา	๓๐๖

๕. โอปมฺมตฺถุตฺตํ

๑.	ภูมฺมสุตฺตํ	๓๐๗
๒.	นบสิขสุตฺตํ	๓๐๗
๓.	กุลสุตฺตํ	๓๐๘
๔.	โอภฺมาสุตฺตํ	๓๐๘
๕.	สตฺติสุตฺตํ	๓๐๙
๖.	ธนฺนุคฺคหสุตฺตํ	๓๑๐

มัทติกา

อङ्กะ

๗. อาณิสฺสุตฺตํ	๓๑๑
๘. กลิงฺกรสฺสุตฺตํ	๓๑๒
๙. นาคสฺสุตฺตํ	๓๑๓
๑๐. พิฬารสฺสุตฺตํ	๓๑๕
๑๑. สีกาลสฺสุตฺตํ	๓๑๖
๑๒. ทุตฺติยสีกาลสฺสุตฺตํ	๓๑๗
อุทฺทหานคาถา	๓๑๗

๑๐. ภิกฺขุสํยุตฺตํ

๑. โกลิตสฺสุตฺตํ	๓๑๘
๒. อุปติสฺสสฺสุตฺตํ	๓๑๙
๓. จมฺภูสฺสุตฺตํ	๓๒๐
๔. นวสฺสุตฺตํ	๓๒๒
๕. สฺขาทสฺสุตฺตํ	๓๒๔
๖. ลกฺขณญฺกภทฺทียสฺสุตฺตํ	๓๒๔
๗. วิสาขสฺสุตฺตํ	๓๒๕
๘. นนฺทสฺสุตฺตํ	๓๒๖
๙. ติสฺสสฺสุตฺตํ	๓๒๗
๑๐. เถรนามกสฺสุตฺตํ	๓๒๘
๑๑. มหากปฺปินสฺสุตฺตํ	๓๓๐
๑๒. สหายกสฺสุตฺตํ	๓๓๑
อุทฺทหานคาถา	๓๓๒
ปทานุกฺโกโม	๓๓๓
อสาธารณนามานิ	๓๘๑
คาถานํ ปจฺมปาทา	๓๘๔
ธมฺมปฺปเกโท	๓๘๕

สุตตนต์ปิฎก สัมมุตตนิกายสุต

นิทานวक्คสัมมุตตปาถิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. นิทานสัมมุตตํ

๑. พุทฺธวคฺโค

๑. ปฏิจฺจสมุปฺปาทสุตฺตํ

[๑] เอวมฺเม สุตฺตํ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหฺรติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสอฺสํ.
ภควา เอตทวโจ “ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ,” ตํ
สุณฺณถ, สารุํกํ มนสิกโรถ,^๒ ภาสิสฺสามีติ. “เอวํ ภทฺเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสอฺสํ. ภควา เอตทวโจ

“กตโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโท. อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว
สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูป-
ปจฺจยา สฬายตณํ, สฬายตณปจฺจยา ผสฺสอฺสํ, ผสฺสปจฺจยา เวทนา,
เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา
ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข-

โทมนสสุปายาสา สมุภานติ; เอเวเมตสส เกวลสส ทุกขกฺขณฺหสส
สมุทโย โหติ. อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโท.

“อวิชฺชาเย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโห,
สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโห, วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโห,
นามรูปนิโรธา สฬายตณฺนิโรโห, สฬายตณฺนิโรธา ผสฺสนิโรโห,
ผสฺสนิโรธา เวทณานิโรโห, เวทณานิโรธา ตณฺหานิโรโห,
ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโห, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโห,
ภวนิโรธา ชาตিনিโรโห, ชาตিনিโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสสุปายาสา นිරุชฺฌนฺติ; เอเวเมตสส เกวลสส ทุกขกฺขณฺหสส
นิโรโห โหตีติ.

อิทมวโจ ภควา. อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ. ปจฺมํ.

๒. วิภงฺกสุตฺตํ

[๒] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เป๕ “ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ ไว ภิกฺขเว
เทสิสฺสามิ วิภจฺสิสฺสามิ, ตํ สฺสณฺณ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีติ.
“เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ. ภควา เอตทวโจ

“กตโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโท. อวิชฺชาปจฺจยา
ภิกฺขเว สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา
นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตณํ, สฬายตณฺปจฺจยา ผสฺสํ,
ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา
ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสสุปายาสา สมุภานติ; เอเวเมตสส
เกวลสส ทุกขกฺขณฺหสส สมุทโย โหติ.

กตมณฺจ ภิกฺขเว ชรามรณํ. ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย ชรา ชีรณตา ขณฺธิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา อายุโน สํหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก, อयํ วุจฺจติ ชรา. กตมณฺจ^๑ ภิกฺขเว มรณํ.^๒ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตนิกาเย จุติ จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺธานํ เกโท กเพวรสฺส นิกุเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส^๓ อุปฺปจฺเจโท.^๔ อิทํ วุจฺจติ มรณํ. อิติ อยมณฺจ ชรา อิทํ จ มรณํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชรามรณํ.

กตมา จ ภิกฺขเว ชาติ. ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย ชาติ สมฺมาชาติ โอกุณฺติ นิพฺพตฺติ^๑ อภินิพฺพตฺติ ขนฺธานํ ปาตุภาโว อายตฺตานํ ปฏฺฐิลาโก; อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาติ.

กตโม จ ภิกฺขเว ภโว. ตโยเม ภิกฺขเว ภวา: กามภโว, รูปภโว, อรูปภโว; อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภโว.

กตมณฺจ ภิกฺขเว อุปาทานํ. จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว อุปาทานานิ: กามูปาทานํ, ทิฏฺฐูปาทานํ, สีลพฺพตูปาทานํ, อตฺต- วาทูปาทานํ; อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อุปาทานํ.

กตมา จ ภิกฺขเว ตณฺหา. จยิเม ภิกฺขเว ตณฺหากายา: รูปตณฺหา, สทฺทตณฺหา, คนฺธตณฺหา, รสตณฺหา, โผฏฺฐพฺพตณฺหา, ฐมฺมตณฺหา; อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ตณฺหา.

กตมา จ ภิกฺขเว เวทนา. จยิเม ภิกฺขเว เวทนากายา: จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา, โสตสมฺผสฺสชา เวทนา, ฆานสมฺผสฺสชา

^๑ จ.,เท.,อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ. ^{๒-๒} จ.,อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๓ จ.,อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสตี.

เวทนา, ชิวหาสมมุสสา เวทนา, กายสมมุสสา เวทนา, มโนสมมุสสา เวทนา; อัย วุจจติ ภิกขเว เวทนา.

กตโม จ ภิกขเว ผสโส. จยิเม ภิกขเว ผสสกายา: จกขุสมมุสโส, โสตสมมุสโส, ฆานสมมุสโส, ชิวหาสมมุสโส, กายสมมุสโส, มโนสมมุสโส; อัย วุจจติ ภิกขเว ผสโส.

กตมญจ ภิกขเว สพายตน์. จกขุวายตน์, โสตายตน์, ฆานายตน์, ชิวหายตน์, กายายตน์, มนายตน์; อิทํ วุจจติ ภิกขเว สพายตน์.

กตมญจ ภิกขเว นามรูป. เวทนา, สญญา, เจตนา, ผสโส, มนสิกาโร; อิทํ วุจจติ นาม. จตฺตารอ จ มหาภูตา จตฺนุนญจ มหาภูตานํ อุปาทายรูป; อิทํ วุจจติ รูป. อิติ อิทญจ นามํ อิทญจ รูป; อิทํ วุจจติ ภิกขเว นามรูป.

กตมญจ ภิกขเว วิญญาณ. จยิเม ภิกขเว วิญญาณกายา: จกขุวิญญาณ, โสตวิญญาณ, ฆานวิญญาณ, ชิวหาวิญญาณ, กายวิญญาณ, มโนวิญญาณ; อิทํ วุจจติ ภิกขเว วิญญาณ.

กตเม จ ภิกขเว สงฺขาร. ตโยเม ภิกขเว สงฺขาร: กายสงฺขาร, วจีสงฺขาร, จิตฺตสงฺขาร; อิเม วุจจนฺติ ภิกขเว สงฺขาร.

กตมา จ ภิกขเว อวิชชา. ยํ โข ภิกขเว ทุกฺขเ อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธเ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ; อัย วุจจติ ภิกขเว อวิชชา.

“อิติ โข ภิกขเว อวิชชาปจฺจยา สงฺขาร, สงฺขารปจฺจยา วิญญาณํ ๗เป๗ เหวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

อวิชชาเย เตวว อเสสวिरาคานิโรธา สงฺขารานิโรธา, สงฺขารานิโรธา
วิญญานานิโรธา ๕เปฯ เหวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
นิโรธา โหตีติ. ทุตติยํ.

๓. ปฏิปทาสุตตัม

[๓] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “มิจฺฉาปฏิปทญจ โว ภิกฺขเว
เทสิสฺสามิ สมฺมาปฏิปทญจ, ตํ สุณฺณถ, สาธุกํ มนสิกโรถ,
ภาสิสฺสามิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺสํ.
ภควา เอตทโวจ

“กตมา จ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปทา. อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว
สงฺขารํ, สงฺขารปจฺจยา วิญญานํ ๕เปฯ เหวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ;” อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฏิปทา.

กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาปฏิปทา. อวิชฺชาเย เตวว
อเสสวिरาคานิโรธา สงฺขารานิโรธา, สงฺขารานิโรธา วิญญานานิโรธา ๕เปฯ
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธา โหติ; อयํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว สมฺมาปฏิปทาติ. ตตติยํ.

๔. วิปัสสิสสุตตัม

[๔] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “วิปัสสิสฺส ภิกฺขเว ภควโต
อรหโต สมฺมาสมพุทฺธสฺส ปุพฺพเพว สมฺโพธา อนภิสมพุทฺธสฺส
โพธิสฺตตสฺสเสว สโต เอตทโหสิ “กิจฺจํ วตํ โลกํ อาปนฺโน
ชายติ จ ชียํยติ จ มียํยติ จ จวติ จ อุปฺปชฺชติ จ อถ จ

* อ. อิตฺสทโท ทิสฺสติ.

ปนิมสส ทุกขสส นิสสรณํ นปฺปชานาติ ชรามรณสส, กุทาสส^๑
นาม อิมสส ทุกขสส นิสสรณํ ปญญายิสฺสติ ชรามรณสฺสาติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส เอตทโหสิ
“กิมฺหิ นฺุ โข สติ ชรามรณํ โหติ, กิปปจฺจยา ชรามรณนฺติ.
อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส โยนิสฺสมนสิการา อหุ
ปญฺญาย อภิสมโย “ชาติยา โข สติ ชรามรณํ โหติ, ชาติปจฺจยา
ชรามรณนฺติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นฺุ โข สติ ชาติ โหติ, กิปปจฺจยา ชาติติ. อถ โข ภิกฺขเว
วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย
“ภเว โข สติ ชาติ โหติ, ภวปจฺจยา ชาติติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นฺุ โข สติ ภโว โหติ, กิปปจฺจยา ภวติ. อถ โข ภิกฺขเว
วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย
“อุปาทาเน โข สติ ภโว โหติ, อุปาทานปจฺจยา ภวติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส เอตทโหสิ
“กิมฺหิ นฺุ โข สติ อุปาทานํ โหติ, กิปปจฺจยา อุปาทานนฺติ. อถ
โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส โยนิสฺสมนสิการา อหุ
ปญฺญาย อภิสมโย “ตณฺหาโย โข สติ อุปาทานํ โหติ, ตณฺหา-
ปจฺจยา อุปาทานนฺติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตุตฺสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นฺุ โข สติ ตณฺหา โหติ, กิปปจฺจยา ตณฺหาติ. อถ โข ภิกฺขเว

วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา ย อภิสมโย
“เวทนาย ไช สติ ตณฺหา โหติ, เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ.

อถ ไช ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ ไช สติ เวทนา โหติ, กิปปจฺจยา เวทนาติ. อถ ไช ภิกฺขเว
วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา ย อภิสมโย
“ผลฺลเส ไช สติ เวทนา โหติ, ผลฺลสฺสปจฺจยา เวทนาติ.

อถ ไช ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ ไช สติ ผลฺลโส โหติ, กิปปจฺจยา ผลฺลโสติ. อถ ไช ภิกฺขเว
วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา ย อภิสมโย
“สพฺพายตเน ไช สติ ผลฺลโส โหติ, สพฺพายตณฺปจฺจยา ผลฺลโสติ.

อถ ไช ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ ไช สติ สพฺพายตณฺ โหติ, กิปปจฺจยา สพฺพายตณฺนติ. อถ ไช
ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา ย
อภิสมโย “นามรูปเ ไช สติ สพฺพายตณฺ โหติ, นามรูปปจฺจยา
สพฺพายตณฺนติ.

อถ ไช ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ ไช สติ นามรูป โหติ, กิปปจฺจยา นามรูปนติ. อถ ไช ภิกฺขเว
วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา ย อภิสมโย
“วิญฺญาเณ ไช สติ นามรูป โหติ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนติ.

อถ ไช ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ ไช สติ วิญฺญาณ โหติ, กิปปจฺจยา วิญฺญาณนติ. อถ ไช
ภิกฺขเว วิปัสสีสูตร โพธิสตุตตสูตร โยนิโสมนสิการา อหุ ปญญา

อภิสมโย “สงฺขารเรสุ โข สติ วิญญานํ โหติ, สงฺขารปจฺจยา วิญญานนฺติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข สติ สงฺขารรา โหนฺติ, กิํปจฺจยา สงฺขารราติ. อถ โข
ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย
อภิสมโย “อวิชฺชาขาย โข สติ สงฺขารรา โหนฺติ, อวิชฺชาปจฺจยา
สงฺขารราติ.

อิติ หิํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารรา, สงฺขารปจฺจยา วิญญานํ
ฯเปฯ เอวเมตฺตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺตสฺส สมฺมทโย โหติ. “สมฺมทโย
สมฺมทโยติ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส ปุพฺเพ อนนฺตฺตสฺส
ธมฺเมสุ จกฺขุ อุตฺปาติ, ญานํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา
อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ ชรามรณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา ชรามรณนิโรโหติ.
อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส โยนิสฺสมนสิการา อหุ
ปญฺญาย อภิสมโย “ชาติยา โข อสติ ชรามรณํ น โหติ,
ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ ชาติ น โหติ, กิสฺส นิโรธา ชาตินิโรโหติ. อถ โข
ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย
อภิสมโย “ภเว โข อสติ ชาติ น โหติ, ภวนิโรธา ชาตินิโรโหติ.”

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ เอตทโหสิ “กิมฺหิ
 นฺุ โข อสฺติ ภว น โหติ, กิสฺส นโรชา ภวนโรโรติ. อถ โข
 ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺญา
 อภิสมโย “อุปาทาเน โข อสฺติ ภว น โหติ, อุปาทานนโรชา
 ภวนโรโรติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ เอตทโหสิ “กิมฺหิ
 นฺุ โข อสฺติ อุปาทาน น โหติ, กิสฺส นโรชา อุปาทานนโรโรติ.
 อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ โยนิโสมนสิการา อหุ
 ปญฺญา อภิสมโย “ตณฺหาโย โข อสฺติ อุปาทาน น โหติ,
 ตณฺหานโรชา อุปาทานนโรโรติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ เอตทโหสิ “กิมฺหิ
 นฺุ โข อสฺติ ตณฺหา น โหติ, กิสฺส นโรชา ตณฺหานโรโรติ.
 อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ โยนิโสมนสิการา อหุ
 ปญฺญา อภิสมโย “เวทนาย โข อสฺติ ตณฺหา น โหติ,
 เวทนานโรชา ตณฺหานโรโรติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ เอตทโหสิ “กิมฺหิ
 นฺุ โข อสฺติ เวทนา น โหติ, กิสฺส นโรชา เวทนานโรโรติ.
 อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ โยนิโสมนสิการา อหุ
 ปญฺญา อภิสมโย “ผลเส โข อสฺติ เวทนา น โหติ, ผลส-
 นโรชา เวทนานโรโรติ.

อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ เอตทโหสิ “กิมฺหิ
 นฺุ โข อสฺติ ผลโส น โหติ, กิสฺส นโรชา ผลสนโรโรติ.
 อถ โข ภิกฺขเว วิปสฺสีสุตฺต โพธิสตุตฺตสุ โยนิโสมนสิการา อหุ

ปญญา อภิสมโย “สพายตเน โข อสติ ผลโส น โหติ,
สพายตนิโรธา ผลสนิโรโหติ.

อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ สพายตนํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา สพายตนิโรโหติ.
อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส โยนิโสมนสิการา อหุ
ปญญา อภิสมโย “นามรูปे โข อสติ สพายตนํ น โหติ,
นามรูปนิโรธา สพายตนิโรโหติ.

อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ นามรูปํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา นามรูปนิโรโหติ.
อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส โยนิโสมนสิการา อหุ
ปญญา อภิสมโย “วิญญาเณ โข อสติ นามรูปํ น โหติ,
วิญญาณนิโรธา นามรูปนิโรโหติ.

อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ วิญญาณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา วิญญาณนิโรโหติ.
อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส โยนิโสมนสิการา อหุ
ปญญา อภิสมโย “สงฺขารेषุ โข อสติ วิญญาณํ น โหติ,
สงฺขารนิโรธา วิญญาณนิโรโหติ.

อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โข อสติ สงฺขารานํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา สงฺขารนิโรโหติ.
อถ โข ภิกขเว วิปัสสิสส โพธิสตุตสส โยนิโสมนสิการา อหุ
ปญญา อภิสมโย “อวิชฺขาย โข อสติ สงฺขารานํ น โหติ,
อวิชฺขานิโรธา สงฺขารนิโรโหติ.

“อิตฺติ หิํ อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรธา, สงฺขารนิโรธา
 วิญญานนิโรธา ๕เปฯ เวนเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธา
 ्हติ;” ‘นิโรธา นิโรธาติ โห ภิกฺขเว วิปสฺสิสฺส โพธิสฺสตฺตสฺส
 ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺสเตสฺส ธมฺเมสฺส จกฺขํ อุทปาติ, ฌานํ อุปาติ,
 ปญฺญา อุทปาติ, วิชฺชา อุปาติ, อาโลโก อุทปาตีติ. จตฺตํ.

(สฺตตฺตํนํมปิ พุทฺธานํ เวนํ วิตฺถาเรตฺตพฺโพ.)

๕. สิกฺขิสฺสตํ

[๕] สิกฺขิสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมนํสํพุทฺธสฺส
 ๕เปฯ

๖. เวสฺสฏฺสตํ

[๖] เวสฺสฏฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมนํสํพุทฺธสฺส
 ๕เปฯ

๗. กกุสณฺธสฺสตํ

[๗] กกุสณฺธสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมนํสํพุทฺธสฺส
 ๕เปฯ

๘. โจนาคมนสฺสตํ

[๘] โจนาคมนสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมนํสํพุทฺธสฺส
 ๕เปฯ

พมตํ ๒๗/๐๕/๒๕๖๖

๕. กสสปลสุต

[๙] กสสปลสส ภิกขเว ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสส
ฯเปฯ

๑๐. โคตมสุต

[๑๐] ปุพฺเพว เม ภิกขเว สมโพธา อนภิสมพุทฺธสส
โพธิสตฺตสฺสเว สโต เอตทโหสิ “กิจจํ วตํ โลโก อาปนโน
ชายติ จ ชียยติ จ มียยติ จ จวติ จ อุปปชฺชติ จ, อถ จ
ปนิมสส ทฺภขสส นิสฺสรณํ นปฺปชานาติ ชรามรณสส กุทาสฺสุ
นาม อิมสส ทฺภขสส นิสฺสรณํ ปญฺญายิสฺสติ ชรามรณสฺสาติ.

ตสฺส มยฺหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โข สติ
ชรามรณํ โหติ, กิปปจฺจยา ชรามรณนฺติ. ตสฺส มยฺหิ ภิกขเว
โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย “ชาติยา โข สติ
ชรามรณํ โหติ, ชาติปปจฺจยา ชรามรณนฺติ.

ตสฺส มยฺหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โข สติ ชาติ
โหติ ฯเปฯ ภโว ฯเปฯ อุปาทานํ ฯเปฯ ตณฺหา ฯเปฯ เวทนา
ฯเปฯ ผสฺโส ฯเปฯ สพายตน์ ฯเปฯ นามรูปํ ฯเปฯ วิญฺญาณํ
ฯเปฯ สงฺขารา โหนติ, กิปปจฺจยา สงฺขาราคิ. ตสฺส มยฺหิ ภิกขเว
โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย “อวิชฺชาฯเปฯ โข สติ
สงฺขารา โหนติ, อวิชฺชาปปจฺจยา สงฺขาราคิ.

อิตติ หิทำ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารธา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ
 ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโต โหติ. “สมฺภูโต
 สมฺภูโตติ โข เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺส เตสุ ฐมฺเมสุ จกฺขุ
 อุตฺปาติ, ญาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ,
 อาโลโก อุตฺปาติ.

ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ “กิมฺหิ นฺ โข อสตี
 ชรามรณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา ชรามรณนิโรโหติ. ตสฺส มยฺหํ
 ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมฺโย “ชาติยา โข
 อสตี ชรามรณํ น โหติ, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ.

ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ “กิมฺหิ นฺ โข อสตี ชาติ
 น โหติ ๔เปฯ ภโว ๔เปฯ อุปาทานํ ๔เปฯ ตณฺหา ๔เปฯ เวทนา
 ๔เปฯ ผสฺโส ๔เปฯ สพฺยาตนํ ๔เปฯ นามรูปํ ๔เปฯ วิญฺญาณํ
 ๔เปฯ สงฺขารธา น โหหนฺติ, กิสฺส นิโรธา สงฺขารนิโรโหติ. ตสฺส
 มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมฺโย “อวิชฺชา
 โข อสตี สงฺขารธา น โหหนฺติ, อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโหติ.

“อิตติ หิทำ อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโห, สงฺขารนิโรธา
 วิญฺญาณนิโรโห ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโห
 โหติ; ‘นิโรโห นิโรโหติ โข เม ภิกฺขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺสฺส เตสุ
 ฐมฺเมสุ จกฺขุ อุตฺปาติ, ญาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา
 อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ. ทสมํ.

ตสสุทฺททานํ

“เทสหา วิภงฺคปฏฺิปปหา จ
วิปสฺสี สีขี จ เวสฺสภู
กกุสนฺโธ โกนาคมโน จ^๑ กสฺสโป
มหาสกุญฺมณี^๒ จ โคตโมติ.

๒. อาหารวคฺโค

๑. อาหารสุตฺตํ

[๑๑] เอวมฺเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
 เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. “จตุตฺตารोเม ภิกฺขเว อาหารา
 ภูตานํ वा สत्तฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสีนํ वा อนุคฺคหยา. กตเม
 จตุตฺตารो. กวฬีกาโร* อหาโร โอฬาริโก वा สุขุโม वा, ผลฺโส
 ทุติโย, มโนสฺสเจตนา ตติยา, วิญฺญาณํ จตุตฺถํ. อีเม ไช ภิกฺขเว
 จตุตฺตารो อาหารา ภูตานํ वा สत्तฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสีนํ वा
 อนุคฺคหยา.

อีเม จ^๒ ภิกฺขเว จตุตฺตารो อาหารา กีนีทานา กีสมฺมฺทยา
 กีชาติกา กีปภาว. อีเม จตุตฺตารो อาหารา ตณฺหานีทานา
 ตณฺหาสมฺมฺทยา ตณฺหาชาติกา ตณฺหาปภาว. ตณฺหา จายํ ภิกฺขเว
 กีนีทานา กีสมฺมฺทยา กีชาติกา กีปภาว. ตณฺหา เวทฺหานีทานา
 เวทฺหาสมฺมฺทยา เวทฺหาชาติกา เวทฺหาปภาว. เวทฺหา จายํ ภิกฺขเว
 กีนีทานา กีสมฺมฺทยา กีชาติกา กีปภาว. เวทฺหา ผลฺสนีทานา
 ผลฺสสมฺมฺทยา ผลฺสชาติกา ผลฺสปภาว. ผลฺโส จายํ ภิกฺขเว
 กีนีทานो กีสมฺมฺทโย กีชาติโก กีปภาโว. ผลฺโส สพายตฺตนิทานो
 สพายตฺตสมฺมฺทโย สพายตฺตชาติโก สพายตฺตปภาโว. สพายตฺตญฺจิทํ
 ภิกฺขเว กีนีทานํ กีสมฺมฺทยํ กีชาติกํ กีปภาवं. สพายตฺตํ นามรูป-
 นีทานํ นามรูปสมฺมฺทยํ นามรูปชาติกํ นามรูปปภาवं. นามรูปญฺจิทํ
 ภิกฺขเว กีนีทานํ กีสมฺมฺทยํ กีชาติกํ กีปภาवं. นามรูปํ วิญฺญาณ-

* ฉ.,เท. กฬีกาโร อ. กฬีกาโร

^๒ ฉ.,เท. จสฺสโท น กิสฺสติ.

นิตานํ วิญญานสมุทฺทํ วิญญานชาติกํ วิญญานปภวํ. วิญญานญจิทํ
ภิกฺขเว กีนิตานํ กีสุมุทฺทํ กีชาติกํ กีปภวํ. วิญญานํ สงฺขารนิตานํ
สงฺขารสมุทฺทํ สงฺขารชาติกํ สงฺขารปภวํ. สงฺขารา จิเม ภิกฺขเว
กีนิทานา กีสุมุทฺทา กีชาติกา กีปภวา. สงฺขารา อวิชฺชานิตานา
อวิชฺชาสมุทฺทา อวิชฺชาชาติกา อวิชฺชาปภวา.

อิติ โข ภิกฺขเว อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา
วิญญานํ ๔เปฯ เอเวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย
โหติ. “อวิชฺชาย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ,
สงฺขารนิโรธา วิญญานนิโรโธ ๔เปฯ เอเวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ. ปจฺม.

๒. โมลียผคฺคฺนสฺสุตฺตํ

[๑๒] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปฯ “จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อาหารา
ภูตานํ วา สตฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสีนํ วา อนุคฺคฺหาเย. กตเม
จตฺตาโร. กวฬีกาโร อาหาโร โอพาริโก วา สุขุโม วา, ผสฺโส
ทฺฐิตโย, มโนสญฺเจตนา ตตฺติยา, วิญญานํ จตฺตํ. อิเม โข ภิกฺขเว
จตฺตาโร อาหารา ภูตานํ วา สตฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสีนํ วา
อนุคฺคฺหาเยติ.

เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา โมลียผคฺคฺโน^๑ ภควนฺตํ เอตทโวจ
“โก นุ โข ภนฺเต วิญญานาหารํ อาหาเรตีติ. “โน กลฺโล
ปญฺโหติ ภควา อโวจ, “อาหาเรตีติ อหํ น วทามิ. “อาหาเรตีติ
จาหํ วเพยฺย, ตตฺตรสฺส กลฺโล ปญฺโห “โก นุ โข ภนฺเต

^๑ ฉ.,เท. โมลียผคฺคฺโน

อาหาเรตฺตีติ. เอวญฺจาหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย เอวํ ปุจฺเจยฺย
“กิสฺส นุ โข ภนฺเต วิญฺญาณาหาโรติ. เอส กลฺโล ปญฺโห, ตตฺตร
กลลํ เวยฺยากรณํ “วิญฺญาณาหาโร อายตฺตี ปุณฺพภาวภินิพฺพตฺติยา [๑]
ตสฺมี ภูเต สติ สพฺยาตน์, สพฺยาตนปจฺจยา ผสฺโสติ.

“โก นุ โข ภนฺเต ผุสฺสํติติ.

“โน กลฺโล ปญฺโหติ ภควา อโวจ, “ผุสฺสํติติ อหํ น วทามิ.
“ผุสฺสํติติ จาหํ วเทยฺย, ตตฺตรสฺส กลฺโล ปญฺโห “โก นุ โข ภนฺเต
ผุสฺสํติติ. เอวญฺจาหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย เอวํ ปุจฺเจยฺย
“กิปจฺจยา นุ โข ภนฺเต ผสฺโสติ. เอส กลฺโล ปญฺโห, ตตฺตร กลลํ
เวยฺยากรณํ “สพฺยาตนปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ.

“โก นุ โข ภนฺเต เวทยตฺตีติ.”

“โน กลฺโล ปญฺโหติ ภควา อโวจ, “เวทยตฺตีติ อหํ น
วทามิ. “เวทยตฺตีติ จาหํ วเทยฺย, ตตฺตรสฺส กลฺโล ปญฺโห “โก นุ
โข ภนฺเต เวทยตฺตีติ. เอวญฺจาหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย
เอวํ ปุจฺเจยฺย “กิปจฺจยา นุ โข ภนฺเต เวทนาติ. เอส กลฺโล
ปญฺโห, ตตฺตร กลลํ เวยฺยากรณํ “ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา
ตณฺหาติ.

“โก นุ โข ภนฺเต ตณฺหียตฺตีติ.”

“โน กลฺโล ปญฺโหติ ภควา อโวจ, “ตณฺหียตฺตีติ อหํ น
วทามิ. “ตณฺหียตฺตีติ จาหํ วเทยฺย, ตตฺตรสฺส กลฺโล ปญฺโห “โก นุ
โข ภนฺเต ตณฺหียตฺตีติ. เอวญฺจาหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย

เอวํ ปุจฺเจยฺย “กึ ปจฺจยา นุ โข ภนฺเต ตณฺหาติ. เอส กลฺโล ปณฺโห, ตตฺร กลลํ เวยฺยากรณํ “เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหา- ปจฺจยา อุปาทานนฺติ.

“โก นุ โข ภนฺเต อุปาทียตีติ.

“โน กลฺโล ปณฺโหติ ภควา อโวจ, “อุปาทียตีติ อหํ น วทามิ. “อุปาทียตีติ จาหํ วเทยฺย, ตตฺรสฺส กลฺโล ปณฺโห “โก นุ โข ภนฺเต อุปาทียตีติ. เอวญฺจาหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย เอวํ ปุจฺเจยฺย “กึปจฺจยา นุ โข ภนฺเต อุปาทานนฺติ. เอส กลฺโล ปณฺโห, ตตฺร กลลํ เวยฺยากรณํ “ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภวติ ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส สมุทโย โหติ.

“ฉนฺนํ เตวว ผคฺคฺน ผสฺสสายตนาณํ อเสสวिरาคนิโรธา ผสฺสนิโรธ, ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรธ, เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธ, ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธ, ภวนิโรธา ชาตินิโรธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข- โทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส นินฺรุชฺฌนฺติ; เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขณฺหสฺส นินฺรุธ โหตีติ. ทุตฺติ.

๓. สมณพราหมณสูตํ

[๑๓] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปฯ “เย हि เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินีปฺปฏิปทํ”

หมตอา

๑ ฉ., เท., อ. ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ

นปฺปชานนฺติ, ชาตี ๔เปย ภาวํ ๔เปย อุปาทานํ ๔เปย ตณฺหํ
๔เปย เวทนํ ๔เปย ผสฺสํ ๔เปย สพายตณํ ๔เปย นามรูปํ ๔เปย
วิญญานํ ๔เปย สงฺขारे นปฺปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ,
สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินีปฏฺิปปทํ นปฺปชานนฺติ.
น เมเต^๒ ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา สมณฺเสุ วา
สมณสมฺมตฯ, พฺราหฺมณฺเสุ วา พฺราหฺมณสมฺมตฯ, น จ ปน เต
อายสฺมนฺโต สามณฺยตถํ วา พฺราหฺมณฺยตถํ^๓ วา ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม
สยํ อภิญญา สจฺจิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ.

“เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา
ชรามรณํ ปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธํ
ปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินีปฏฺิปปทํ ปชานนฺติ, ชาตี ๔เปย ภาวํ
๔เปย อุปาทานํ ๔เปย ตณฺหํ ๔เปย เวทนํ ๔เปย ผสฺสํ ๔เปย
สพายตณํ ๔เปย นามรูปํ ๔เปย วิญญานํ ๔เปย สงฺขारे
ปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ ปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธํ ปชานนฺติ,
สงฺขารนิโรธคามินีปฏฺิปปทํ ปชานนฺติ. เต โขเม^๔ ภิกฺขเว สมณฯ วา
พฺราหฺมณฯ วา สมณฺเสุ เจว สมณสมฺมตฯ, พฺราหฺมณฺเสุ จ
พฺราหฺมณสมฺมตฯ, เต จ ปนอายสฺมนฺโต สามณฺยตถญฺจ
พฺราหฺมณฺยตถญฺจ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญญา สจฺจิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตฺติ. ตติยํ.

๔. ทุติยสมณพราหมณสูตร

[๑๔] สาทถุถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหฺมณา วา อิเม ฐมฺเม นปฺปชานนฺติ, อิเมสํ ฐมฺมานํ สมฺมทํ นปฺปชานนฺติ, อิเมสํ ฐมฺมานํ นิโรธํ นปฺปชานนฺติ, อิเมสํ ฐมฺมานํ นิโรธคามินีปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ. กตเม ฐมฺเม นปฺปชานนฺติ, กตเมสํ ฐมฺมานํ สมฺมทํ นปฺปชานนฺติ, กตเมสํ ฐมฺมานํ นิโรธํ นปฺปชานนฺติ, กตเมสํ ฐมฺมานํ นิโรธคามินีปฺปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ.

ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ,
 ชรามรณนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินีปฏฺิปปทํ
 นปฺปชานนฺติ. ชาตีํ ยเปยฺย ภวํ ยเปยฺย อุปาทานํ ยเปยฺย ตณฺหํ
 ยเปยฺย เวทนํ ยเปยฺย ผสฺสํ ยเปยฺย สพฺพายตฺนํ ยเปยฺย นามรूपํ ยเปยฺย
 วิญฺญานํ ยเปยฺย สงฺขารํ นปฺปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ,
 สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินีปฏฺิปปทํ นปฺปชานนฺติ.
 อิมํ ฐมฺเม นปฺปชานนฺติ, อิมํ ฐมฺมานํ สมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ,
 อิมํ ฐมฺมานํ นิโรธํ นปฺปชานนฺติ, อิมํ ฐมฺมานํ นิโรธคามินี-
 ปฏฺิปปทํ นปฺปชานนฺติ. น เมเต ภิက္ขเว สมณฯ วา พุราหฺมณฯ
 วา สมณฺเณสุ วา สมณสมฺมตฯ, พุราหฺมณฺเณสุ วา พุราหฺมณสมฺมตฯ,
 น จ ปน เต อายสฺสมนฺโต สามณฺณตฺถํ วา พุราหฺมณฺณตฺถํ วา
 ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ.

เย จ ไช เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุมนว วา อิม
 ฐมเม ปชานนุติ, อิมสั ฐมมานั สมุทยั ปชานนุติ, อิมสั
 ฐมมานั นิโรธั ปชานนุติ, อิมสั ฐมมานั นิโรธคามินีปฏิปท

ปชานนติ. กตเม ฐมเม ปชานนติ, กตเมสํ ฐมมานํ สมุทยํ
ปชานนติ, กตเมสํ ฐมมานํ นิโรธํ ปชานนติ, กตเมสํ ฐมมานํ
นิโรธคามินีปฏิปทํ ปชานนติ.

ชรามรณํ ปชานนติ, ชรามรณสมุทยํ ปชานนติ, ชรา-
มรณนิโรธํ ปชานนติ, ชรามรณนิโรธคามินีปฏิปทํ ปชานนติ. ชาตี
ฯเปฯ ภวํฯเปฯ อุปาทานํฯเปฯ ตณ्हํฯเปฯ เวทนํฯเปฯ
ผสสํฯเปฯ สพายตनํฯเปฯ นามรูปํฯเปฯ วิญญานํฯเปฯ
สงฺขารे ปชานนติ, สงฺขารสมุทยํ ปชานนติ, สงฺขารนิโรธํ
ปชานนติ, สงฺขารนิโรธคามินีปฏิปทํ ปชานนติ. อิมะ ฐมเม
ปชานนติ, อิมะสํ ฐมมานํ สมุทยํ ปชานนติ, อิมะสํ ฐมมานํ
นิโรธํ ปชานนติ, อิมะสํ ฐมมานํ นิโรธคามินีปฏิปทํ ปชานนติ.
เต โขเม ภิกฺขเว สมณา วา พุราหฺมณา วา สมณេสุ เจว
สมณสมฺมตฺตา, พุราหฺมณេสุ จ พุราหฺมณสมฺมตฺตา, เต จ
ปณายสมฺมุตฺโต สามญฺญตถญฺจ พุราหฺมญฺญตถญฺจ ทิฏฺฐเจว ฐมเม
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตฺติ. จตฺตถํ.

๕. กัจจายนโคตตสยัตติ

[๑๕] สาวตถิยํ วิหริติฯเปฯ อถ โข อายสฺมา
กัจจายนโคตฺโต,* เยเน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โข อายสฺมา
กัจจายนโคตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ “สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาทิฏฺฐิติ ภนฺเต
วุจฺจติ, กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต สมฺมาทิฏฺฐิ โหตฺติติ.

* อ. กัจจายนโคตฺโต, เอวฺมฺปริปิ.

“ทวยนิสสิโต ไชย” กจฺจาน^๒ โลโก เยภุญฺเยน อตฺถิตญฺเจว
 นตฺถิตญฺจ. โลกสมุทฺถิ จ^๓ ไช กจฺจาน ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย
 ปสฺสโต ยา โลเก นตฺถิตา, สา น โหติ. โลกนิโรธํ ไช กจฺจาน
 ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ปสฺสโต ยา โลเก อตฺถิตา, สา น
 โหติ. อุปาယุปาทานาภินิเวสวินิพนฺธ^๔ ขวายํ กจฺจาน โลโก
 เยภุญฺเยน, ตญฺจายํ อุปาယุปาทานํ^๕ เจตสเ อธิจฺ्ञานํ อภินิเวसानุสยํ
 น อุปฺเพติ น อุปาทิยติ นาธิจฺ्ञาติ “อตฺตา เมติ. “ทุกฺขเมว
 อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปชฺชติ, ทุกฺขํ นิรุชฺฌมานํ นิรุชฺฌตีติ น กงฺขติ
 น วิจิกิञฺจติ; อปรปฺปจฺจยา ฅาณเมวสฺส เอตฺถ โหติ. เอตฺตาวตา
 ไช กจฺจาน สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ.

“สพฺพมตฺถิติ ไช กจฺจาน อยเมโก อนฺโต, ‘สพฺพํ นตฺถิติ
 อयํ ทฺวติโย อนฺโต. เอเต เต กจฺจาน อุโก อนฺเต อนฺตคมฺม
 มชฺฌเณ ตถาคโต ฐมมํ เทเสติ “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา,
 สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ. อวิชฺชาย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา
 สงฺขารนิโรธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรธ ๔เปฯ เอวเมตสฺส
 เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ โหตีติ. ปญฺจมํ.

๖. ฐมฺมกถิกสุตฺตํ

[๑๖] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปฯ อถ ไช อณฺณตโร ภิกฺขุ,
 เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน ไช โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ

หมตอาณ 27/05/2566

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ขวายํ ^๒ อ. กจฺจายน, เอวมฺปรีป. ^๓ ฉ.,เท.,อิ. จสฺสทโท น ทิสฺสตี.

^๔ ฉ.,เท. อุปฺยฺปาทานาภินิเวสวินิพนฺธ ^๕ ฉ.,เท. อุปฺยฺปาทาน

เอตทวโจ “ธมฺมกถิโก ธมฺมกถิโกติ ภนฺเต วุจฺจติ, กิตฺตาวตา นุ
โฆ ภนฺเต ธมฺมกถิโก โหติติ.

“ชรามรณสฺส เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย
ธมฺมํ เทเสติ, ‘ธมฺมกถิโก ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน. ชรามรณสฺส เจ
ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ,
‘ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน. ชรามรณสฺส เจ ภิกฺขุ
นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺอุปาทา วิมุตฺโต โหติ,
‘ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน.

ชาติยา เจ ภิกฺขุ อเปยฺ ภวสฺส เจ ภิกฺขุ อเปยฺ
อุปาทานสฺส เจ ภิกฺขุ อเปยฺ ตณฺหาย เจ ภิกฺขุ อเปยฺ เวทนาย
เจ ภิกฺขุ อเปยฺ ผสฺสสฺส เจ ภิกฺขุ อเปยฺ สพฺพายตฺนสฺส เจ ภิกฺขุ
อเปยฺ นามรูปสฺส เจ ภิกฺขุ อเปยฺ วิญฺญาณสฺส เจ ภิกฺขุ อเปยฺ
สงฺขารานญฺเจ ภิกฺขุ อเปยฺ อวิชฺชาย เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย
วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ, ‘ธมฺมกถิโก ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน.
อวิชฺชาย เจ ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ,
‘ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน. อวิชฺชาย เจ ภิกฺขุ
นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺอุปาทา วิมุตฺโต โหติ,
‘ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายนติ. จญฺจ.

๗. อเจลกสสปลุตต์

[๑๗] เอวฺมุเม สุตฺติ:- เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ
เวฬุวนเ กถนุทกนิวาเป. อถ โฆ ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรรมาทาย ราชคเห^๑ ปิณฑาย ปาวิสิ. อทฺทสา โฆ อเจโล
กสฺสโป ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺจนฺตํ, ทิสฺวาน, เยน ภควา,

หมดอายุ 27/05/2566

เตนุปลสงุมมิ; อุปสงุมมิตวา ภควตา สทุธิ สมโมทิ. สมโมทนียํ กถํ
 สาราณียํ วิติสาเรตวา เอกมนุตํ อฏฐาสิ. เอกมนุตํ จิตโต โข อเจโล
 กสฺสโป ภควนุตํ เอตทโวจ “ปฺจุญเญยาม มยํ ภวนุตํ โคตมํ
 กณฺจิทเว” เทสํ, สเจ โน ภวํ โคตโม โอกาสํ กโรติ ปณฺหสฺส
 เวยยากรณายาติ.

“อกาโล โข ตาว กสฺสป ปณฺหสฺส, อนฺตรมฺรํ ปวิฏฺฐมฺหาติ.
 ทฺติยํปิ โข อเจโล กสฺสโป ภควนุตํ เอตทโวจ “ปฺจุญเญยาม มยํ
 ภวนุตํ โคตมํ กณฺจิทเว เทสํ, สเจ โน ภวํ โคตโม โอกาสํ กโรติ
 ปณฺหสฺส เวยยากรณายาติ.

“อกาโล โข ตาว กสฺสป ปณฺหสฺส, อนฺตรมฺรํ ปวิฏฺฐมฺหาติ.
 ตติยํปิ โข ะเปฯ ปวิฏฺฐมฺหาติ. เอวํ วุตฺเต, อเจโล กสฺสโป
 ภควนุตํ เอตทโวจ “น โข ปน มยํ ภวนุตํ โคตมํ พหุเทว
 ปฺจุจฺจิตุกามาติ.

“ปฺจุจฺจ กสฺสป ยทา กงฺขสฺสีติ.

“กึ นฺุ โข โภ โคตม สยํกถํ ทุกฺขนฺติ. “มา เหวํ
 กสฺสปาติ ภควา อโวจ. “กึ ปน โภ โคตม ปรีกถํ ทุกฺขนฺติ. “มา
 เหวํ กสฺสปาติ ภควา อโวจ. “กึ นฺุ โข โภ โคตม สยํกตมฺจ
 ปรีกตมฺจ ทุกฺขนฺติ. “มา เหวํ กสฺสปาติ ภควา อโวจ. “กึ ปน
 โภ โคตม อสยํการํ อปรํการํ อริจฺจสมฺบุปฺพนํ ทุกฺขนฺติ. “มา เหวํ
 กสฺสปาติ ภควา อโวจ.

“กึ นฺุ โข โภ โคตม นตฺถิ ทุกฺขนฺติ.

“น โข กสฺสป นตฺถิ ทุกฺขํ, อตฺถิ โข กสฺสป ทุกฺขนฺติ.

“เตนหิ ภวํ โคตโม ทุกฺขํ น ชานาติ น ปสฺสตีติ.

“น ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขํ น ชานามิ น ปสฺสามิ, ชานามิ ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขํ, ปสฺสามิ ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขนฺตํ.

“กํ ญฺ โข โภ โคตม สยํกตํ ทุกฺขนฺตํ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ ‘มา เหวํ กสฺสปาติ วเทสิ. ‘กํ ปน โภ โคตม ปรงกตํ ทุกฺขนฺตํ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ ‘มา เหวํ กสฺสปาติ วเทสิ. ‘กํ ญฺ โข โภ โคตม สยํกตญฺจ ปรงกตญฺจ ทุกฺขนฺตํ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ ‘มา เหวํ กสฺสปาติ วเทสิ. ‘กํ ปน โภ โคตม อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ทุกฺขนฺตํ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ ‘มา เหวํ กสฺสปาติ วเทสิ. ‘กํ ญฺ โข โภ โคตม นตฺถิ ทุกฺขนฺตํ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ ‘น โข กสฺสป นตฺถิ ทุกฺขํ, อตฺถิ โข กสฺสป ทุกฺขนฺตํ วเทสิ. “เตนหิ ภวํ โคตโม ทุกฺขํ น ชานาติ น ปสฺสตีติ อิติ ปุณฺณโจ สมานํ “น ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขํ น ชานามิ น ปสฺสามิ, ชานามิ ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขํ, ปสฺสามิ ขวาทํ กสฺสป ทุกฺขนฺตํ วเทสิ. อาจิกฺขตุ จ” เม ภนฺเต ภควา ทุกฺขํ, เทเสตุ จ” เม ภนฺเต ภควา ทุกฺขนฺตํ.

“โส กโรติ โส ปฏิสํเวทยตีติ”^๑ โข กสฺสป อาทิตฺ สโต ‘สยํกตํ ทุกฺขนฺตํ อิติ วทํ สสฺสํ เอตํ ปเรติ. ‘อญฺเอย กโรติ อญฺเอย ปฏิสํเวทยตีติ” โข กสฺสป เวทนาภิตฺตุนฺนสฺส สโต “ปรํกตํ ทุกฺขนฺตํ อิติ วทํ อจฺเจทํ เอตํ ปเรติ. เอเต เต กสฺสป อุโป อนฺเต อนุปคมม มชฺฌเณ ตถาคโต ฐมํ เทเสติ; อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ. อวิชฺชาเย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ.

หมดอายุ 27/05/2566

เอว วุตเต, อเจโล กสสโป ภควนตัม เอตทโวจ "อภิกุกนตัม
ภนเต, อภิกุกนตัม ภนเต, เสยฺยถาปี ภนเต นิกุกุชชิตัม วา
อุกุกุชเชยฺย ะเปฯ 'จกุกมนฺโต รูปานิ ทกุกนตํตีติ,' เอวเมว" ภควตา
อนเนกปริยาเยน ฐมฺโม ปกาสิโต, เอสาหิ ภนเต ภควนตัม สรณํ
คจฺฉามิ ฐมฺมมฺจ ภิกุกุสงฺกมฺมจ, ลภเยยฺยาหิ ภนเต ภควโต สนฺติเก
ปพฺพชฺช, ลภเยยฺย อุปสมฺปทนต์.

"โย โข กสสป อณฺณตติตฺถียปฺพุโป อิมสฺมี ฐมฺมวินเย
อากฺกขติ ปพฺพชฺช, อากฺกขติ อุปสมฺปทํ, โส จตฺตาริ มาเส
ปริวสติ, จตฺถนํ มาसानํ อจฺเจเยน ปริวุตฺตปริวาสํ" อารทฺธจิตฺตา
ภิกุกุ อากฺกขมานา^๑ ปพฺพชาเชนฺติ อุปสมฺปาเทนฺติ ภิกุกุภาวาย. อปิ
จ มยา ปุคฺคลเวมตฺตตา วินีตาติ.^๒

"สเจ ภนเต อณฺณตติตฺถียปฺพุพา อิมสฺมี ฐมฺมวินเย อากฺกขนฺตา
ปพฺพชฺช อากฺกขนฺตา อุปสมฺปทํ, จตฺตาริ มาเส ปริวสนฺติ, จตฺถนํ
มาसानํ อจฺเจเยน ปริวุตฺตปริวาเส อารทฺธจิตฺตา ภิกุกุ อากฺกขมานา
ปพฺพชาเชนฺติ อุปสมฺปาเทนฺติ ภิกุกุภาวาย, อหิ จตฺตาริ วสฺसानิ
ปริวสิสฺสามิ, จตฺถนํ วสฺसानํ อจฺเจเยน ปริวุตฺตปริวาสํ อารทฺธจิตฺตา
ภิกุกุ ปพฺพชาเชนฺตุ อุปสมฺปาเทนฺตุ ภิกุกุภาวายาติ.

อลตฺถ โข อเจโล กสสโป ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺช,
อลตฺถ อุปสมฺปทํ. อจิรฺูปสมฺปทโน จ ปนายสฺมา กสสโป เอโก
วูปกฺกฺโข อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว
ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ,
ตทนต์ตฺตรํ พุรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา

๑. ส.อ. ทกุกนตํตีติ, เอวมฺปริปี.

๒. จ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๓. จ.ท.อ. วิทิตาติ.

๔. จ.ท.อ. เอวเมว

๕. จ.ท. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

สจฺจนิกตฺวา อุปสมปชฺช วิหาสิ, “ขีณา ชาติ, วุสิตํ พุรหมจฺริยํ,
กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาตฺติ อพฺภณฺณาสฺมิ. อณฺณตโร จ
ปนายสฺมา กสฺสโป อรหตํ อโหสีติ. สตฺตมํ.

๘. ติมพรุกขสตตัม

[๑๘] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๗เปฯ อถ โข ติมพรุกฺโข^๑
ปริพฺพาชโก, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
สทฺธิ สมนฺโฆ; สมนฺโฆนํ กถํ สาราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ
นีสิติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข ติมพรุกฺโข ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ
เอตทวโจ “กึ นฺ ฆ โภ โภ โคตม สยํกตํ สุขทฺทุกฺขนฺตติ. “มา เหวํ
ติมพรุกฺขาติ ภควา อวโจ. “กึ ปน โภ โภ โคตม ปริกตํ
สุขทฺทุกฺขนฺตติ. “มา เหวํ ติมพรุกฺขาติ ภควา อวโจ. “กึ โฆ โภ
โคตม สยํกตญจ ปรกตญจ สุขทฺทุกฺขนฺตติ. “มา เหวํ ติมพรุกฺขาติ
ภควา อวโจ. “กึ ปน โภ โภ โคตม อสยํการํ อปรํการํ
อริจฺจสมฺบุปฺปนํ สุขทฺทุกฺขนฺตติ. “มา เหวํ ติมพรุกฺขาติ ภควา
อวโจ.

“กึ นฺ ฆ โภ โภ โคตม นตฺถิ สุขทฺทุกฺขนฺตติ.

“น โฆ ติมพรุกฺข นตฺถิ สุขทฺทุกฺขํ, อตฺถิ โฆ ติมพรุกฺข
สุขทฺทุกฺขนฺตติ.

“เตนฺหิ ภวํ โคตโม สุขทฺทุกฺขํ น ชานาติ น ปสฺสตีติ.

“น ขวาทํ ติมพรุกฺข สุขทฺทุกฺขํ น ชานามิ น ปสฺสามิ,
ชานามิ ขวาทํ ติมพรุกฺข สุขทฺทุกฺขํ, ปสฺสามิ ขวาทํ ติมพรุกฺข
สุขทฺทุกฺขนฺตติ.

หมดอายุ 27/05/2566

^๑ จ., เท., อ. ติมพรุกโก, เอวมุปริปี.

“กั นุ โข โภ โคตม สยักตัม สุขทุกขนฺติ อิติ ปุณฺณโจ
 สมานโ ‘มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาติ วเทสิ. ‘กั ปน โภ โคตม ปรักตัม
 สุขทุกขนฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานโ ‘มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาติ วเทสิ. ‘กั
 นุ โข โภ โคตม สยักตมฺจ ปรักตมฺจ สุขทุกขนฺติ อิติ ปุณฺณโจ
 สมานโ ‘มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาติ วเทสิ. ‘กั ปน โภ โคตม
 อสยัการิ อปรการิ อธิจฺจสมฺปฺปนฺนํ สุขทุกขนฺติ อิติ ปุณฺณโจ
 สมานโ ‘มา เหวํ ติมฺพรฺกฺขาติ วเทสิ. “กั นุ โข โภ โคตม
 นตฺถิ สุขทุกขนฺติ อิติ ปุณฺณโจ สมานโ ‘น โข ติมฺพรฺกฺข นตฺถิ
 สุขทุกฺขํ, อตฺถิ โข ติมฺพรฺกฺข สุขทุกขนฺติ วเทสิ. ‘เตนหิ ภวํ
 โคตโม สุขทุกฺขํ น ชานาติ น ปสฺสตีติ อิติ ปุณฺณโจ สมานโ ‘น
 ขวาทิ ติมฺพรฺกฺข สุขทุกฺขํ น ชานามิ น ปสฺสามิ, ชานามิ
 ขวาทิ ติมฺพรฺกฺข สุขทุกฺขํ, ปสฺสามิ ขวาทิ ติมฺพรฺกฺข สุขทุกขนฺติ
 วเทสิ. อาจิกฺขตฺถ จ เม ภวํ โคตโม สุขทุกฺขํ, เทเสตฺถ จ เม ภวํ
 โคตโม สุขทุกขนฺติ.

“สา เวทนา โส เวทยตีติ โข ติมฺพรฺกฺข อาทิตฺโต สโต
 ‘สยักตัม สุขทุกขนฺติ เอวญฺจาทิ” น วทามิ. ‘อญฺเฌา เวทนา
 อญฺเฌ เวทยตีติ โข ติมฺพรฺกฺข เวทนาภิตฺตุนฺนสฺส สโต “ปรักตัม
 สุขทุกขนฺติ เอวญฺจาทิ น วทามิ. เอเต เต ติมฺพรฺกฺข อุโป
 อนฺเต อนฺอุปคมฺม มชฺฌเมน ตถาคโต ฐมฺมํ เทเสติ ‘อวิชฺชาปจฺจยา
 สงฺขารธา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๗เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺตสฺส สมฺภูโย โหติ. อวิชฺชาย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา
 สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ๗เปฯ เอวเมตสฺส
 เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺตสฺส นิโรโธ โหตีติ.

เอวํ วุตฺเต, ติมฺพรฺกฺโข ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทวโจ
“อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๕เปฯ เอสาหํ
ภนฺเต ภวนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ ฅมฺมญจ ภิกฺขุสงฺฆญจ,
อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ฅาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ
สรณงฺคตนฺติ. อญฺจมํ.

๕. พาลปณฺทิตสฺสุตํ

[๑๙] สวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปฯ “อวิชฺชาเนีวณฺสฺส ภิกฺขเว
พาลสฺส ตณฺหาเย สัณฺฑิตสฺส” เอวมยํ กาโย สมฺภวาคโต. อิติ
อยญฺเจว กาโย พหิทฺธา จ นามรูปํ, อิตฺถेतํ ทวํ, ทวํ ปฏิจฺจ
ผลฺโส สเพวายตนาณิ, เยหิ ฅุญฺโฆ พาลो สุขทุกฺขํ ปฏิสฺสเวทยติ
เอเตสํ วา อญฺจตเรน.

อวิชฺชาเนีวณฺสฺส ภิกฺขเว ปณฺทิตสฺส ตณฺหาเย สัณฺฑิตสฺส
เอวมยํ กาโย สมฺภวาคโต. อิติ อยญฺเจว กาโย พหิทฺธา จ
นามรูปํ, อิตฺถेतํ ทวํ, ทวํ ปฏิจฺจ ผลฺโส สเพวายตนาณิ, เยหิ
ฅุญฺโฆ ปณฺทิตโต สุขทุกฺขํ ปฏิสฺสเวทยติ เอเตสํ วา อญฺจตเรน.

“ตตฺตร ภิกฺขเว โภ วิเสโส โภ อธิปฺปายโส” กิณฺหานาการณํ
ปณฺทิตสฺส พาลเณนาติ. “ภควํมฺลกา โน ภนฺเต ฅมฺมา ภควํเนตฺติกา
ภควํปฏิสฺสรณา, สาธุ วต เม ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏิจฺจาทุ
เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโก, ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ฅาเรสฺสนฺตํติ.

“เตนหิ ภิกฺขเว สุณฺณาถ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสสามีติ.
“เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโส. ภควา เอตทวโจ

“ยาย จ ภิกฺขเว อวิชฺชา ย นินฺตสฺส พาลสฺส ยาย จ ตณฺหา ย สํยุตฺตสฺส อยํ กาโย สมฺมทาคโต, สา เจว อวิชฺชา พาลสฺส อปฺปหีนา, สา จ ตณฺหา อปฺริกฺขีณา. ตํ กิสฺส เหตุ. น หิ ภิกฺขเว พาลो อจฺริ พุรฺหมจฺริยํ สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย. ตสฺมา พาลो กายสฺส เกทา กายูปโค โหติ, โส กายูปโค สมานो น ปริมุจฺจติ ชาติยา ชราย มรณฺน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺขเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺส, น ปริมุจฺจติ ทุกฺขสมฺมาติ วทามิ.

“ยาย จ ภิกฺขเว อวิชฺชา ย นินฺตสฺส ปณฺทิตสฺส ยาย จ ตณฺหา ย สํยุตฺตสฺส อยํ กาโย สมฺมทาคโต, สา เจว อวิชฺชา ปณฺทิตสฺส ปหีนา, สา จ ตณฺหา ปฺริกฺขีณา. ตํ กิสฺส เหตุ. อจฺริ ภิกฺขเว ปณฺทิตโต พุรฺหมจฺริยํ สมฺมา ทุกฺขกฺขยาย. ตสฺมา ปณฺทิตโต กายสฺส เกทา น กายูปโค โหติ, โส อกายูปโค สมานो ปริมุจฺจติ ชาติยา ชราย มรณฺน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺขเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺส, ปริมุจฺจติ ทุกฺขสมฺมาติ วทามิ. อยํ โข ภิกฺขเว วิเสโส อยํ อธิปฺปายโส อิทนฺนนานาการณํ ปณฺทิตสฺส พาเลน ยทิตํ พุรฺหมจฺริยวาโสติ. นวมํ.

๑๐. ปจฺจยสุตฺตํ

[๒๐] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ฯ เปฯ “ปฏิจฺจสมุปฺปาทยจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ จ ฐมฺเม, ตํ สฺสณฺณ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสัสสุ. ภควา เอตทโวจ

“กตโม จ ภิกฺขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโท. ชาติปจฺจยา ภิกฺขเว ชรามรณํ, อุปฺปาทา วา ตถาคตानํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตानํ

จิตา ว สา ธาตุ ฐมฺมภูจิตตา ฐมฺมนิยามตา อิทปฺปรจยตา, ตํ
ตถาคโต อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ, อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อภิสเมตฺวา
อาจิภฺขติ เทเสติ ปณฺณเปติ* ปฏฺจเปติ วิวรติ วิภชติ อุตฺตตานิกโรติ,
“ปสฺสเถตาติ จาห. ชาติปรจยยา ภิกฺขเว ฐรามรณํ.

ภวปรจยยา ภิกฺขเว ชาติ ๕เปฯ อุปาทานปรจยยา ภิกฺขเว
ภโว ๕เปฯ ตณฺหาปรจยยา ภิกฺขเว อุปาทานํ ๕เปฯ เวทนาปรจยยา
ภิกฺขเว ตณฺหา ๕เปฯ ผสฺสปรจยยา ภิกฺขเว เวทนา ๕เปฯ
สพายตนปรจยยา ภิกฺขเว ผสฺโส ๕เปฯ นามรูปปรจยยา ภิกฺขเว
สพายตนํ ๕เปฯ วิญฺญาณปรจยยา ภิกฺขเว นามรูปํ ๕เปฯ
สงฺขารปรจยยา ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ๕เปฯ อวิชฺชาปรจยยา ภิกฺขเว
สงฺขารา, อุปฺปาทา วา ตถาคตานํ อนุปฺปาทา วา ตถาคตานํ จิตา ว
สา ธาตุ ฐมฺมภูจิตตา ฐมฺมนิยามตา อิทปฺปรจยตา, ตํ ตถาคโต
อภิสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ, อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา อภิสเมตฺวา อาจิภฺขติ
เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺจเปติ วิวรติ วิภชติ อุตฺตตานิกโรติ “ปสฺสเถตาติ
จาห. อวิชฺชาปรจยยา ภิกฺขเว สงฺขารา. อิติ โข ภิกฺขเว ยา ตตฺร
ตถตา อวิตถตา อนนฺณยถตา อิทปฺปรจยตา. อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ปฏฺิจฺจสมุปฺปาโท.

กตเม จ ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจสมุปฺปนฺนา ฐมฺมา. ฐรามรณํ
ภิกฺขเว อนิจฺจํ สงฺขตํ ปฏฺิจฺจสมุปฺปนฺนํ ขยธมฺมํ วยธมฺมํ วิราคธมฺมํ
นิโรธธมฺมํ. ชาติ ภิกฺขเว อนิจฺจา สงฺขตา ปฏฺิจฺจสมุปฺปนฺนา
ขยธมฺมา วยธมฺมา วิราคธมฺมา นิโรธธมฺมา. ภโว ภิกฺขเว
อนิจฺโจ สงฺขโต ปฏฺิจฺจสมุปฺปนฺโน ขยธมฺโม วยธมฺโม วิราคธมฺโม
นิโรธธมฺโม. อุปาทานํ ภิกฺขเว ๕เปฯ ตณฺหา ภิกฺขเว ๕เปฯ

* ฉ.เท.อ. ปณฺณเปติ, เอวมฺปฺริปี.

เวทนา ภิกขเว ๔เปย ผสโส ภิกขเว ๔เปย สพายตน์ ภิกขเว ๔เปย นามรูป ภิกขเว ๔เปย วิญญาณ ภิกขเว ๔เปย สงขารภิกขเว ๔เปย อวิชชา ภิกขเว อนิจจา สงขตา ปฏิจจสมุปปนนา ขยธมา วยธมา วิราคธมา นิโรธธมา. อิมะ วุจจนติ ภิกขเว ปฏิจจสมุปปนนา ธมา.

“ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสส อยณจ ปฏิจจสมุปปาโท อิมะ จ ปฏิจจสมุปปนนา ธมา ยถาภูตัม สมมปปญญาเย สุกิฏฐา โหณติ, โสว” ปุพฺพนตัม วา อุปชาวิสุตติ “อโหสิ นุ ขวาทิ” อตีตมทฺธานัน, นนุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานัน, ก็ นุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานัน. กถัม นุ โข อโหสิ อตีตมทฺธานัน, ก็ หุตฺวา ก็ อโหสิ นุ ขวาทิ อตีตมทฺธานนฺติ. อปรนตัม วา อุปชาวิสุตติ “ภวิสฺสามิ นุ ขวาทิ อนาคตมทฺธานัน, นนุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานัน, ก็ นุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานัน, กถัม นุ โข ภวิสฺสามิ อนาคตมทฺธานัน, ก็ หุตฺวา ก็ ภวิสฺสามิ นุ ขวาทิ อนาคตมทฺธานนฺติ. เอตฺรหิ วา ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ อชฺฌตตํ กถัมกถิ ภวิสฺสติ ‘อหัม นุ โขสฺมิ โน นุ โขสฺมิ, ก็ นุ โขสฺมิ, กถัม นุ โขสฺมิ, อयัม นุ โข สตฺโต กุโต อากฺโต, โส กุหิ คามิ” ภวิสฺสตีติ. เนตัม จานัน วิชฺชติ. ตัม กิสฺส เหตุ. ตถา หิ ภิกขเว อริยสาวกสส อยณจ ปฏิจจสมุปปาโท อิมะ จ ปฏิจจสมุปปนนา ธมา ยถาภูตัม สมมปปญญาเย สุกิฏฐาติ. ทสมัม.

ทุตฺติโย อาหารวคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหนํ

“อาหารผคฺคุณญเจว” เทว จ สมณพฺรหฺมณา
 กจฺจยนโคตตํ^๒ ฐมฺมกถิกํ อเจลํ ติมฺพรฺกฺเขน จ
 พาลปณฺฑิตญเจว” ทสฺโม ปจฺจเยน จาติ.

๓. ทสพลวคโค

๑. ทสพลสุตตัม

[๒๑] สาวตถิยํ วิหริติ ยเปย “ทสพลสมนฺนาคโต ภิกฺขเว ตถาคโต จตฺตฺหิ จ เวสารชเชหิ สมนฺนาคโต อาสภณฺจํ ปฏฺฐานาติ, ปริสาสุ สีนฺนาทํ นทติ, พุรหฺมจกํ ปวตฺเตติ “อิติ รูปํ, อิติ รูปสฺส สมฺมทโย, อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม, อิติ เวทนา, อิติ เวทนาย สมฺมทโย, อิติ เวทนาย อตฺถงฺคโม, อิติ สญฺญา, อิติ สญฺญาย สมฺมทโย, อิติ สญฺญาย อตฺถงฺคโม, อิติ สงฺขารํ, อิติ สงฺขารานํ สมฺมทโย, อิติ สงฺขารานํ อตฺถงฺคโม, อิติ วิญฺญาณํ, อิติ วิญฺญาณสฺส สมฺมทโย, อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺคโม, อิติ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมสฺสํ ปาปา อิทํ อุปฺปชฺชติ. อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺสํ นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ. ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารํ, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ยเปย เอเวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺวักขณฺนสฺส สมฺมทโย โหติ. อวิชฺชาย เตวฺว อเสสฺวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ยเปย เอเวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺวักขณฺนสฺส นิโรโธ โหตีติ. ปจฺมํ.

๒. ทุตฺติยทสพลสุตตัม

[๒๒] สาวตถิยํ วิหริติ ยเปย “ทสพลสมนฺนาคโต ภิกฺขเว ตถาคโต จตฺตฺหิ จ เวสารชเชหิ สมนฺนาคโต อาสภณฺจํ ปฏฺฐานาติ, ปริสาสุ สีนฺนาทํ นทติ, พุรหฺมจกํ ปวตฺเตติ “อิติ รูปํ, อิติ รูปสฺส สมฺมทโย, อิติ รูปสฺส อตฺถงฺคโม, อิติ เวทนา,

อิตติ เวทนาย สมุทโย, อิตติ เวทนาย อตถงคโม, อิตติ สญญา, อิตติ
 สญญา สมุทโย, อิตติ สญญา อตถงคโม, อิตติ สงฆาร, อิตติ
 สงฆารานํ สมุทโย, อิตติ สงฆารานํ อตถงคโม, อิตติ วิญญาณํ, อิตติ
 วิญญาณสส สมุทโย อิตติ วิญญาณสส อตถงคโม, อิตติ อิมสมิ
 สติ อิทํ โหติ, อิมสสุปปาทา อิทํ อุปปชชติ. อิมสมิ อสติ อิทํ
 น โหติ, อิมสส นิโรธา อิทํ นิรุชฌติ. ยทิทํ อวิชชาปจจยา
 สงฆาร, สงฆารปจจยา วิญญาณํ ๔เปยฺย เอวเมตสส เกวลสส
 ทุกขกฺขนฺธสส สมุทโย โหติ. อวิชชาเย เตวฺว อเสสวिरากนิโรธา
 สงฆารนิโรธ, สงฆารนิโรธา วิญญาณนิโรธ ๔เปยฺย เอวเมตสส
 เกวลสส ทุกขกฺขนฺธสส นิโรธ โหติ.

เอวํ สุวากุขาโต ภิกฺขเว มยา ฐมโม อุตฺตนาโน วิวญฺเญ
 ปกาสิโต จินฺนปิไลติโก. เอวํ สุวากุขาเต โข ภิกฺขเว มยา ฐมเม
 อุตฺตนาเน วิวญฺเญ ปกาสิเต จินฺนปิไลติเก อลเมว สทฺธาปพฺพชิตฺเตน
 กุลปฺตเตน วิริยํ อารภิตุํ “กามํ ตโจ จ นหารุ จ อญฺฺจ จ
 อวลิสฺสตุ สรีเร อุปฺปสฺสตุ มํสโลหิตํ. ยนฺตํ ปุริสธามเนน ปุริสวิริเยน
 ปุริสปรกกฺกเมเนน ปตฺตพฺพํ, น ตํ อปาปฺณิตฺวา ปุริสสส” วิริยสฺส
 สณฺจานํ ภวิสสตีติ.

“ทุกฺขํ ภิกฺขเว กุสฺสีโต วิหฺรติ โวกิณฺโณ ปาปเกหิ อกุสเลหิ
 ฐมเมหิ, มหฺนตญฺจ สทฺตํ ปรีหาเปติ, อารทฺธวิริโย จ โข
 ภิกฺขเว สุขํ วิหฺรติ ปวีวิตฺโต ปาปเกหิ อกุสเลหิ ฐมเมหิ,
 มหฺนตญฺจ สทฺตํ ปรีปุเรติ. น ภิกฺขเว หีเนน อคฺคสฺส ปตฺติ โหติ,
 อคฺเคน จ โข [๒] อคฺคสฺส ปตฺติ โหติ. มณฺทเปยฺยมิทํ ภิกฺขเว
 พุรหฺมจฺริยํ, สตฺถา สมมุขีญฺโต. ตสฺมาติห ภิกฺขเว วิริยํ อารภถ

* ฉ.,เท.,อ. อยู่ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๒ ฉ.,เท.,อ. ภิกฺขเว

อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนนฺทิตสฺส อธิคมา ย อสจฺจนิกตสฺส สจฺจนิกิริยา ย,
 'เอวํ โน อํยํ อมฺหากํ ปพฺพชฺชา อวํกตา' อวณฺณา ภวิสฺสติ
 สผลา สอุทฺรยา. เยสํ^๒ มํยํ ปรีกฺขณฺชาม จีวรปิ่นฺทปาต-
 เสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปรีกฺขารํ เตสํ เต การา อมฺहेสุ
 มหปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหานิสฺสาติ. เอวํ หิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ.
 อตฺตตฺถํ วา หิ ภิกฺขเว สมฺปสฺสมาเนน อลเมว อปฺปมาเทน
 สมฺปาเทตฺถ; ปรตฺถํ วา หิ ภิกฺขเว สมฺปสฺสมาเนน อลเมว อปฺปมาเทน
 สมฺปาเทตฺถ; อุภยตฺถํ วา หิ ภิกฺขเว สมฺปสฺสมาเนน อลเมว
 อปฺปมาเทน สมฺปาเทตฺถนฺติ. ทฺติยํ.

๓. อุปนิสฺสตุตฺถํ

[๒๓] สาวตฺถิยํ วิหริติ อเปย "ชานโตหํ ภิกฺขเว ปสฺสโต
 อาสวานํ ขยํ วทามิ, โน อชานโต โน อปสฺสโต. กิณฺจ ภิกฺขเว
 ชานโต ก็ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ. อิติ รูป, อิติ รูปสฺส
 สมฺทโย, อิติ รูปสฺส อตฺถกโม, อิติ เวทนา อเปย อิติ สมฺญา
 อเปย อิติ สงฺขารา อเปย อิติ วิญฺญาณํ, อิติ วิญฺญาณสฺส
 สมฺทโย, อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถกโมติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ชานโต
 เอวํ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ.

ยมฺปิ^๓ ตํ ภิกฺขเว ขยสฺมี ขเยวณํ, ตมฺปิ^๔ สอฺปนฺนํ
 วทามิ, โน อนฺนฺปนฺนํ. กา จ ภิกฺขเว ขเยวณสฺส อฺปนฺนสา.
 "วิมุตฺติติสฺส วจนียํ. วิมุตฺติมฺปาหํ^๕ ภิกฺขเว สอฺปนฺนํ วทามิ, โน

๑. น., เท., อ. อํยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๒. น., เท., อ. ยมฺปิสฺส

๓. น., เท., อ. วิมุตฺติมฺปาหํ, เอวมฺปริปี.

๔. น., เท. เยสญจ อ. เยสญหิ

๕. อ. ปิสฺสโท น ทิสฺสติ.

อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว วิมุตติยา อุปนีสํ. “วิราโคตีสส วจนียํ. วิราคมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว วิราคสส อุปนีสํ. “นิพพิทาตีสส วจนียํ. นิพพิทมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว นิพพิทาย อุปนีสํ. “ยถาภูตฌาณทสฺสนนฺตีสส วจนียํ. ยถาภูตฌาณทสฺสนมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ยถาภูตฌาณทสฺสนสส อุปนีสํ. “สมาธิตีสส วจนียํ. สมาธิมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ.

กา จ ภิกขเว สมาธิสส อุปนีสํ. “สุขนฺตีสส วจนียํ. สุขมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว สุขสส อุปนีสํ. “ปสฺสทฐิตีสส วจนียํ. ปสฺสทฐิมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ปสฺสทฐิยา อุปนีสํ. “ปีตีสส วจนียํ. ปีติมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ปีติยา อุปนีสํ. “ปามุขฺชนฺตีสส วจนียํ. ปามุขฺชมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ปามุขฺชสส อุปนีสํ. “สทฺธาตีสส วจนียํ. สทฺธมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ.

กา จ ภิกขเว สทฺธาย อุปนีสํ. “ทุกฺขนฺตีสส วจนียํ. ทุกฺขมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ทุกฺขสส อุปนีสํ. “ชาติตีสส วจนียํ. ชาติมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ชาติยา อุปนีสํ. “ภโวตีสส วจนียํ. ภวมปหํ ภิกขเว สอุปนีสํ วทามิ, โน อนุปนีสํ. กา จ ภิกขเว ภวสส อุปนีสํ. “อุปาทานนฺตีสส วจนียํ. อุปาทานมปหํ

ภิกขเว สอุปนิส วทามิ, โน อนุปนิส. กา จ ภิกขเว
อุปาทานสส อุปนิสา. “ตณฺหาติสส วจนีย. ตณฺหมปหิ ภิกขเว
สอุปนิส วทามิ, โน อนุปนิส.

กา จ ภิกขเว ตณฺหาเย อุปนิสา. “เวทนาติสส วจนีย.
ขเปย “ผลสโตติสส วจนีย ขเปย “สพายตณฺติสส วจนีย ขเปย
“นามรูปนติสส วจนีย ขเปย “วิญญาณนติสส วจนีย ขเปย
“สงฺขาราทิสส วจนีย. สงฺขารเปหิ ภิกขเว สอุปนิเส วทามิ, โน
อนุปนิเส. กา จ ภิกขเว สงฺขารานํ อุปนิสา. “อวิชฺชาติสส วจนีย.

อิตติ โข ภิกขเว อวิชฺชูปนิสา สงฺขารา, สงฺขารูปนิส
วิญญาณ, วิญญาณูปนิส นามรูป, นามรูปูปนิส สพายตณ,
สพายตณูปนิโส ผลสโต, ผลสอุปนิสา เวทนา, เวทณูปนิสา ตณฺหา,
ตณฺหูปนิส อุปาทาน, อุปาทานูปนิโส ภโว, ภวูปนิสา ชาติ,
ชาตูปนิส ทุกข, ทุกขูปนิสา สทฺธา, สทฺธูปนิส ปามุขฺช,
ปามุขฺชูปนิสา ปิตติ, ปิตฺตูปนิสา ปสฺสทฺธิ, ปสฺสทฺธูปนิส สุข,
สุขูปนิโส สมาริ, สมารูปนิส ยถาภูตตณฺทสฺสนํ,
ยถาภูตตณฺทสฺสนูปนิสา นิพพิทา, นิพพิทูปนิโส วิราโค,
วิราคูปนิสา วิมุตติ, วิมุตตูปนิส ขเยตณ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว อุปริ ปพฺพเต ฤลลผุสสิตเก เทเว
วสฺสนฺเต ตํ อุกกํ ยถานินฺนํ ปวตฺตมานํ ปพฺพตกนฺตรปฺตรสาขา
ปริปฺปเรติ, ปพฺพตกนฺตรปฺตรสาขา ปริปฺปรา กุสฺสพฺพะ^๑ ปริปฺปเรนฺติ,
กุสฺสพฺพะ ปริปฺปรา มหาโสพฺพะ ปริปฺปเรนฺติ, มหาโสพฺพะ ปริปฺปรา
กุนฺนทีย ปริปฺปเรนฺติ, กุนฺนทีย ปริปฺปรา มหานทีย ปริปฺปเรนฺติ,
มหานทีย ปริปฺปรา มหาสมุทฺทํ [๒] ปริปฺปเรนฺติ.

หมตอายุ 27/05/2566

^๑ ฉ.เท. กุสฺสพฺพะ อ. กุสฺสพฺพะ

^๒ ส.อ. สาคร์

“เอวเมว โข ภิกขเว อวิชฺชูปนิสสา สงฺขารธา, สงฺขารูปนิสสํ
 วิญฺเฒาณํ, วิญฺเฒาณูปนิสสํ นามรูปํ, นามรูปูปนิสสํ สพฺพายตनํ,
 สพฺพายตนูปนิสโส ผลสฺโส, ผลสฺสุปนิสสา เวทนา, เวทนูปนิสสา ตณฺหา,
 ตณฺหูปนิสสํ อูปาทานํ, อูปาทานูปนิสโส ภโว, ภวูปนิสสา ชาตติ,
 ชาตูปนิสสํ ทุกขํ, ทุกขูปนิสสา สทฺธา, สทฺธูปนิสสํ ปามุขฺชํ,
 ปามุขฺชูปนิสสา ปิตติ, ปิตตูปนิสสา ปสฺสทฺธิ, ปสฺสทฺธูปนิสสํ สุขํ,
 สุขูปนิสโส สมาริ, สมารูปนิสสํ ยถาภูตญาณทสฺสนํ, ยถาภูต-
 ญาณทสฺสนูปนิสสา นิพฺพิทา, นิพฺพิทูปนิสโส วิราโค, วิราคูปนิสสา
 วิมุตติ, วิมุตตูปนิสสํ ขเยวณนฺติ. ตติยํ.

๔. อณฺณตติยสุตฺต

[๒๔] ราชคเห วิหริติ เวพฺพวเน ฯเปฯ อถ โข อายสฺมา
 สารีปุตฺโต ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหํ
 ปิณฑทาย ปาวิสิ. อถ โข อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส เอตทโหสิ
 “อติปฺปโค โข ตาว ราชคเห ปิณฑทาย จริตฺถํ, ยนฺนุนาหํ, เยน
 อณฺณตติยยานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม, เตนฺอุปสงฺกเมยฺยนฺติ.

อถ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต, เยน อณฺณตติยยานํ
 ปริพฺพาชกานํ อาราโม, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ
 อณฺณตติยเยหิ ปริพฺพาชเกหิ สทฺธี สมฺโมทิ; สมฺโมทนียํ กถํ
 สาราณียํ วิตติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข
 อายสฺมนตํ สารีปุตฺตํ เต อณฺณตติยยา ปริพฺพาชกา เอตทโวจุ

“สมฺมตาวุโส สารีปุตฺต เอเก สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา
 สยํกตํ ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, สนฺติ ปนาวุโส สารีปุตฺต เอเก

สมณพราหมณา กมฺมวาทา ปรักตํ ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, สนฺตาวุโส
 สาริปุตฺต เอเก สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตญฺจ ปรักตญฺจ
 ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, สนฺติ ปนฺนาวุโส สาริปุตฺต เอเก สมณพราหมณา
 กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมฺบุปนฺนํ ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ.
 อิธ ปนฺนาวุโส สาริปุตฺต สมฺโณ โคตโม กิฺวาทิ กิมกฺขายี, กถํ
 พยากรมานา จ มยํ วุตฺตวาทีโน เจว สมณสฺส โคตมสฺส
 อสฺสาม, น จ สมณํ โคตมํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม, ฐมฺมสฺส
 จานฺธมฺมํ พยากรเมยฺยาม, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานฺอุปาทโต
 คารยฺหิ จานํ อาคจฺเจยฺยาติ.

“ปฏิจฺจสมฺบุปนฺนํ โข อวฺวโส ทุกฺขํ วุตฺตํ ภควตา. กิ
 ปฏิจฺจ. ผสฺสํ ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว ภควโต อสฺส,
 น จ ภควนฺตํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺเขยฺย, ฐมฺมสฺส จานฺธมฺมํ
 พยากรเมยฺย, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานฺอุปาทโต คารยฺหิ จานํ
 อาคจฺเจยฺย.

ตตฺตฺราวุโส เย เต สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
 ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. เยปิ เต สมณพราหมณา
 กมฺมวาทา ปรักตํ ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. เยปิ
 เต สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตญฺจ ปรักตญฺจ ทุกฺขํ
 ปณฺณเปนฺติ. ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. เยปิ เต สมณพราหมณา
 กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมฺบุปนฺนํ ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ,
 ตทปิ ผสฺสปจฺจยา.

ตตฺตฺราวุโส เย เต สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
 ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, เต วต อญฺญตร ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตํ^๑ เนตํ

จําหนั วิชฺชติ. เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา ปฺรํกตํ ทุกฺขํ
ปณฺณเปนฺติ, เต วต อณฺณตร ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสํติ เนตํ จําหนั
วิชฺชติ. เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตณฺจ ปฺรํกตณฺจ
ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, เต วต อณฺณตร ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสํติ เนตํ
จําหนั วิชฺชติ. เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ
อปฺรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, เต วต อณฺณตร
ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสํติ เนตํ จําหนั วิชฺชตีสํติ.

อสฺสสํสิ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส
เตหิ อณฺณตติยเยหิ ปฺริพฺพาชเกหิ สทฺธิ อิมํ กถาสลฺลาปํ.
อถ โข อายสฺมา อานนฺโท ราชคเห ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ
ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสํสิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข
อายสฺมา อานนฺโท ยาวตโก อายสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส เตหิ
อณฺณตติยเยหิ ปฺริพฺพาชเกหิ สทฺธิ อโหสิ กถาสลฺลาปํ, ตํ สพฺพํ
ภควโต อาโรเจสิ.

“สารุ สารุ อานนฺท. ยถา ตํ สารีปฺตฺโต จ” สมฺมา
พฺยากรมาโน พฺยากรเญย. ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ โข อานนฺท ทุกฺขํ
วุตฺตํ มया. ก็ ปฏิจฺจ. ผสฺสํ ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม
อสฺส, น จ มํ อภฺยูเตน อพฺภาจิกฺขเญย, ฐมฺมสฺส จานฺธมฺมํ
พฺยากรเญย, น จ โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานฺอุปาทโต คารยฺหิ จําหนั
อาคจฺเจญย.

ตตฺตรานนฺท เย เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
ทุกฺขํ ปณฺณเปนฺติ, ตทปิ ผสฺสสพฺจฺจยา. เยปิ เต ๕เปยฺเย เยปิ เต

หมตอายุ 27/05/2566

ชเปช เยปิ เต สมณพราหมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรการํ
อริจฺจสมุปฺปนฺนํ ทุกฺขํ ปญฺญเปฺนฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา.

ตตฺตานนฺท เยปิ เต สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
ทุกฺขํ ปญฺญเปฺนฺติ, เต วต อญฺญตร ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสฺสึ เนตฺติ
จํานํ วิชฺชติ. เยปิ เต ชเปช เยปิ เต ชเปช เยปิ เต
สมณพราหมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรการํ อริจฺจสมุปฺปนฺนํ
ทุกฺขํ ปญฺญเปฺนฺติ, เต วต อญฺญตร ผสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสฺสึ เนตฺติ
จํานํ วิชฺชติ.

เอกมิทาหํ อานนฺท สมยํ อีเชว ราชคเห วิหรามิ
เวฬุวนเณ กลนฺทกนิวาเป. อถ ขวาทํ อานนฺท ปุพฺพณฺ्हสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย ราชคหํ^๑ ปิณฺฑทาย ปาวิสฺสึ, ตสฺส
สมยํ อานนฺท เอตทโหสิ “อติปฺปโค โข ตาว ราชคเห ปิณฺฑทาย
จริตุํ, ยนฺนุนาหํ, येเน อญฺญติตฺถียานํ ปริพฺพาชกานํ อาราโม,
เตนฺอุปสงฺกเมยฺยนฺติ.

อถ ขวาทํ อานนฺท, येเน อญฺญติตฺถียานํ ปริพฺพาชกานํ
อาราโม, เตนฺอุปสงฺกมึ; อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ อญฺญติตฺถียะหิ
ปริพฺพาชเกหิ สทฺธิ สมฺโมเท; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺตํ นิสฺสึ. เอกมนฺตํ นิสฺสนฺนํ โข มํ อานนฺท เต อญฺญติตฺถียา
ปริพฺพาชกา เอตทโวจํ

“สนฺตาวุโส โคตม เอเก สมณพราหมณา กมฺมวาทา
สยํกตํ ทุกฺขํ ปญฺญเปฺนฺติ, สนฺติ ปนาวุโส โคตม เอเก
สมณพราหมณา กมฺมวาทา ปริกตํ ทุกฺขํ ปญฺญเปฺนฺติ, สนฺตาวุโส
โคตม เอเก สมณพราหมณา กมฺมวาทา สยํกตญฺจ ปริกตญฺจ

ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, สนฺติ ปนาวุโส โคตม เอเก สมณพฺราหฺมณา
กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ.
อิธ โน อายสฺมา โคตโม กิเวาที กิมกฺขายี, กถํ พฺยากรมานา จ
มยํ วุตฺตวาทีโน เจว อายสฺมโต โคตมสฺส อสฺสาม, น จ
อายสฺมนตํ โคตมํ อญฺเฏเตน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม, ฐมฺมสฺส จานฺธุมฺมํ
พฺยากรเรยฺยาม, น จ โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ จานฺ
อาคจฺเจยฺยาติ.

เอวํ วุตฺตาทํ อานนฺท เต อณฺเฏตติยเ ปริพฺพาชเก
เอตทวโจ “ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ โข อาวุโส ทุกขํ วุตฺตํ มยา. กิ
ปฏิจฺจ. ผลสฺส ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม อสฺส, น จ
มํ อญฺเฏเตน อพฺภาจิกฺเขยฺย, ฐมฺมสฺส จานฺธุมฺมํ พฺยากรเรยฺย, น จ
โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานุปาโต คารยฺหํ จานฺ อาคจฺเจยฺย [๑].

ตตฺราวุโส เย เต สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, ตทปิ ผลสฺสปจฺจยา. เยปิ เต ๔เป๔ เยปิ เต
๔เป๔ เยปิ เต สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ
อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, ตทปิ ผลสฺสปจฺจยา.

ตตฺราวุโส เย เต สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, เต วต อณฺเฏตฺร ผลสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสฺสึ เหนฺตํ
จานฺ วิชฺชตี. เยปิ เต ๔เป๔ เยปิ เต ๔เป๔ เยปิ เต
สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ
ทุกขํ ปณฺณเปนฺติ, เต วต อณฺเฏตฺร ผลสฺสา ปฏิสํเวทยนฺตีสฺสึ
เหนฺตํ จานฺ วิชฺชตีสฺสึ.

๑ ฉ., เก., อ. อิตฺติสทโท ทิสฺสตี.

“อจฺจริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต. ยตฺร หิ นาม เอเกน
ปเทน สพฺโพ อตฺถโธ วุตฺโต ภวิสฺสติ. สียา นุ โข ภนฺเต
เอเสวตฺถโธ วิตถาเรน วุจฺจมาโน คมภีโร เจว อสฺส
คมภีราวภาโส จาติ.

“เตนหานนุท ตณฺเฏเวตฺถุ ปฏฺฐิภาตฺตติ. “สเจ มํ ภนฺเต
เอวํ ปุจฺเจยฺยํ “ชฺรามรณํ อวฺสุโส อานนุท กีนิทานํ กีสมฺมุตฺตํ
กัชชาติกํ กิปภวาติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ” อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ
‘ชฺรามรณํ โข อวฺสุโส ชาตินิทานํ ชาตีสมฺมุตฺตํ ชาตีสชาติกํ
ชาติปฺปภวาติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ.

สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘ชาติ ปนาวุโส อานนุท
กินิทานา กีสมฺมุตฺตา กัชชาติกา กิปภวาติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ อหํ ภนฺเต
เอวํ พุยากรเยยฺยํ ‘ชาติ โข อวฺสุโส ภวนิทานา ภวสมฺมุตฺตา
ภวชาติกา ภวปฺปภวาติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ.

สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘ภโว ปนาวุโส อานนุท
กินิทาโน กีสมฺมุตฺโต กัชชาติโก กิปภโวติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ อหํ ภนฺเต
เอวํ พุยากรเยยฺยํ ‘ภโว โข อวฺสุโส อฺปาทานนิตาโน
อฺปาทานสมฺมุตฺโต อฺปาทานชาติโก อฺปาทานปฺปภโวติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ
อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ.

สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘อฺปาทานํ ปนาวุโส ๕เปย
ตณฺหา ปนาวุโส ๕เปย เวทนา ปนาวุโส ๕เปย สเจ มํ ภนฺเต
เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘ผลโส ปนาวุโส อานนุท กีนิทาโน กีสมฺมุตฺโต
กัชชาติโก กิปภโวติ. เอวํ ปุฏฺฐโจ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ

‘ผลสุไส ไช อาวุโส สพายตณินทาโน สพายตณสมุทโย สพายตณ-
ชาติโก สพายตณปโปภาโว’ ‘ฉนน เตว อาวุโส ผลสุสายตณานัน
อเสสวिरาคนิโรธา ผลสุสนิโรโร, ผลสุสนิโรธา เวทนานิโรโร, เวทนา-
นิโรธา ตณฺหานิโรโร, ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโร, อุปาทาน-
นิโรธา ภวนิโรโร, ภวนิโรธา ชาตินิโรโร, ชาตินิโรธา ชรามรณ
โสภกปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาสา นิรุชฌนติ; เอวเมตสส เกวลสส
ทุกขกฺขณฺหสส นิโรโร โหตีติ. เอว ปุณฺณโจ อหํ ภนฺเต เอว
พฺยากรเวยยนติ. จตฺตถิ.

๕. ภูมิขสุตต์

[๒๕] สาวตถิโย วิหริติ ยเปยฺย อถ ไช อายสฺมา ภูมิโข
สายณฺหสมโย ปฏิสลฺลانا วุฏฺฐิโต, เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต,
เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมา สารีปฺตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ;
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นีสิติ. เอกมฺนตํ
นินฺนโน ไช อายสฺมา ภูมิโข อายสมฺนตํ สารีปฺตฺตํ เอตทวโจ

“สนฺตาวุโส สารีปฺตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา
สยํกตํ สุขทุกฺขํ ปญฺญเปณฺติ, สนฺติ ปนาวุโส สารีปฺตฺต เอเก
สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา ปรีกตํ สุขทุกฺขํ ปญฺญเปณฺติ,
สนฺตาวุโส^๑ สารีปฺตฺต เอเก สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตญฺจ
ปรีกตญฺจ สุขทุกฺขํ ปญฺญเปณฺติ, สนฺติ ปนาวุโส สารีปฺตฺต เอเก
สมณพฺราหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ
สุขทุกฺขํ ปญฺญเปณฺติ. อิทฺ โน อาวุโส สารีปฺตฺต ภควา กิเวาที
กิมกฺขายี, กถํ พฺยากรมาณา จ มโย วุตฺตวาทีโน เจว ภควโต

^๑ ฉ., เท., อ. อธิสทาโท กิสฺสติ.

^๒ ส., อ. สนฺติ ปนาวุโส

อสุสาม, น จ ภควนฺตํ อฏฺเฐน อพฺภากิจฺเจยฺยาม, ฐมฺมสฺส จานุชฺฌมํ พฺยากเรยฺยาม, น จ โกจิ สหชฺฌมิกโก วาทานุปาโต การยหํ จานํ อาคจฺเจยฺยาติ.

“ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ โข อวฺสุโส สุขทฺทกฺขํ วุตตํ ภควตา. กิํ ปฏิจฺจ. ผสฺสํ ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตตวาที เจว ภควโต อสุส, น จ ภควนฺตํ อฏฺเฐน อพฺภากิจฺเจยฺย, ฐมฺมสฺส จานุชฺฌมํ พฺยากเรยฺย, น จ โกจิ สหชฺฌมิกโก วาทานุปาโต การยหํ จานํ อาคจฺเจยฺย.

ตตฺรารวฺโส เย เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ สุขทฺทกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการิํ อปริการิํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ สุขทฺทกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา.

ตตฺรารวฺโส เย เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ สุขทฺทกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, เต วต อณฺณตฺร ผสฺสา ปฏิสัเวทยนฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการิํ อปริการิํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ สุขทฺทกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, เต วต อณฺณตฺร ผสฺสา ปฏิสัเวทยนฺตํติ เนตํ จานํ วิชฺชติ.

อสุโสสิ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส อายสฺมตา ภูมิจฺเชน สทฺธิ อิมํ กถาสลฺลาป. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท, เยเน ภควา, เตณฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ยาวตโก อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส อายสฺมตา ภูมิจฺเชน สทฺธิ อโหสิ กถาสลฺลาป, ตํ สพฺพํ ภควโต อารอฺเจสิ.

“สาธุ สาธุ อานนท, ยถา ตัง สารีปุตโต จ สมมา
พฺยากรมาโน พฺยากรเวยย. ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนํ โข อานนท สุขทุกฺขํ
วุตฺตํ มया. กิํ ปฏิจฺจ. ผสฺสํ ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม
อสฺส, น จ มํ อภฺเตน อพฺภาจิกฺขเวยย, ฐมฺมสฺส จานฺฐมฺมํ
พฺยากรเวยย, น จ โกจิ สหฺรณฺมิโก วาทานฺอุปฺปาโต การยฺหํ จานฺ
อาคจฺเจยฺย.

ตตฺรानนฺท เย เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
สุขทุกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ
เต ๔เปยฺย เยปิ เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ
อปฺรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ สุขทุกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา.

ตตฺรानนฺท เย เต สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา สยํกตํ
สุขทุกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, เต วต อณฺณตฺร ผสฺสา ปฏิสฺสเวทยนฺตํ
เนตํ จานฺ วิชฺชติ. เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต ๔เปยฺย เยปิ เต
สมณพฺรหฺมณา กมฺมวาทา อสยํการํ อปฺรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ
สุขทุกฺขํ ปณฺณเปณฺติ, เต วต อณฺณตฺร ผสฺสา ปฏิสฺสเวทยนฺตํ
เนตํ จานฺ วิชฺชติ.

กาเย วา หานนฺท สติ กายสณฺเจตนาเหตุ อุปฺปชฺชติ
อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ, วาจาญํ วา หานนฺท สติ วจีสณฺเจตนาเหตุ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ, มเน วา หานนฺท สติ
มโนสณฺเจตนาเหตุ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ, อวิชฺชาปจฺจยา.^๑

สามํ วา ตัง อานนฺท กายสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ,
ยํปจฺจยาตํ^๒ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทุกฺขํ. ปเร วายตํ^๓ อานนฺท

^๑ ฉ.เท. อวิชฺชาปจฺจยา จ

^๒ ฉ.เท.อิ. ยํ ปจฺจยาสส ตํ

^๓ ฉ.เท. ปเร วา ตํ อิ. ปเร วาสส ตํ

กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ^๑ ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ.
สมฺปชาโน วา ตํ อานนฺท กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. อสมฺปชาโน วา ตํ อานนฺท
กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ.

สามํ วา ตํ อานนฺท วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. ปเร วายตํ อานนฺท วจีสงฺขารํ
อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. สมฺปชาโน วา
ตํ อานนฺท ๔เปฯ อสมฺปชาโน วา ตํ อานนฺท วจีสงฺขารํ
อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ.

สามํ วา ตํ อานนฺท มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. ปเร วายตํ อานนฺท มโนสงฺขารํ
อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. สมฺปชาโน
วา ตํ อานนฺท ๔เปฯ อสมฺปชาโน วา ตํ อานนฺท มโนสงฺขารํ
อภิสงฺขโรติ, ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ.

“อิเมสุ อานนฺท [๒] ฐมฺเมสุ อวิชฺชา อนฺุปฺติตา, อวิชฺชาเย
เตวว อานนฺท อเสสฺวิราคณิโรธา โส กาโย น โหติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. สา วาจา น โหติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. โส มโน น โหติ, ยํปจฺจายายตํ
อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ. เขตฺตํ วา^๓ น โหติ ๔เปฯ วตฺถุ
วา^๓ น โหติ ๔เปฯ อายตณํ วา^๓ น โหติ ๔เปฯ อธิกรณํ ตํ วา^๓
น โหติ, ยํปจฺจายายตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขนฺติ. ปญฺจมํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อภิสฺขโรติ, เอวมฺปรี.ปิ.

^๒ อิ. ฉสฺ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๖. อุปวณสตุตํ

[๒๖] สวตถึยํ วิหริติ ๕เป๕ อถ โข อายสฺมา
อุปวาโน, เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสํสี. เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา
อุปวาโน ภควนฺตํ เอตทวโจ

“สนฺติ ปน ภนฺเต เอเก สมณพฺรหฺมณา สยํกตํ ทุกฺขํ
ปญฺญเปเนติ, สนฺติ ปน ภนฺเต เอเก สมณพฺรหฺมณา ปรีกตํ
ทุกฺขํ ปญฺญเปเนติ, สนฺติ ปน ภนฺเต เอเก สมณพฺรหฺมณา
สยํกตญฺจ ปรีกตญฺจ ทุกฺขํ ปญฺญเปเนติ, สนฺติ ปน ภนฺเต เอเก
สมณพฺรหฺมณา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปลนฺนํ ทุกฺขํ
ปญฺญเปเนติ. อิท โน ภนฺเต ภควา กิ๒วาทิ กิมกฺขายี, กถํ
พฺยากรมานา จ มยํ วุตฺตวาทีโน เจว ภควโต อสฺสาม, น จ
ภควนฺตํ อฏฺเฏน อพฺภากิจฺกเขยฺยาม, ฐมฺมสฺส จานฺธุมฺมํ
พฺยากรเรยฺยาม, น จ โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานฺอุปโต คารยฺหิ จานํ
อาคจฺเจยฺยติ.

“ปฏิจฺจสมุปลนฺนํ โข อุปวณ ทุกฺขํ วุตฺตํ มยา. กิ
ปฏิจฺจ. ผสฺสํ ปฏิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม อสฺส, น จ
มํ อฏฺเฏน อพฺภากิจฺกเขยฺย, ฐมฺมสฺส จานฺธุมฺมํ พฺยากรเรยฺย, น จ
โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานฺอุปโต คารยฺหิ จานํ อาคจฺเจยฺย.

ตตฺรฐปวณ* เย เต สมณพฺรหฺมณา สยํกตํ ทุกฺขํ
ปญฺญเปเนติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา. ยेषิ เต ๕เป๕ ยेषิ เต ๕เป๕
ยेषิ เต สมณพฺรหฺมณา อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปลนฺนํ
ทุกฺขํ ปญฺญเปเนติ, ตทปิ ผสฺสปจฺจยา.

หมตอายุ 27/05/2566

ตตรูปวณ เย เต สมณพราหมณา สยักตัม ทุกขัม
 ปญญเปเนติ. เต วต อญญตร ผสสา ปฏิสเวทยนตตีติ เนตัม จานัน
 วิชชติ. เยปิ เต ยเปย เยปิ เต ยเปย เยปิ เต สมณพราหมณา
 อสยัการิ อปรการิ อธิจฺจสมุปปนฺนํ ทุกขัม ปญญเปเนติ, เต วต
 อญญตร ผสสา ปฏิสเวทยนตตีติ เนตัม จานัน วิชชตตีติ. จญฺจ.

๗. ปจฺจยสุตตัม

[๒๗] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว
 สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณัม ยเปย เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ชรามรณํ. ยา เตสํ เตสํ สุตตानํ
 ตมฺหิ ตมฺหิ สุตตนิคายเ ชรา ชีรณตา ขณฺธิจฺจํ ปาลิจฺจํ
 วลิตตจฺจตา อายุโน สํหานิ อินฺทริยานํ ปริปาโก. อयํ วุจฺจติ
 ชรา. ยา เตสํ เตสํ สุตตानํ ตมฺหา ตมฺหา สุตตนิคายา จุติ
 จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺธานํ
 เกโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทริยสฺส^๑ อฺปจฺจเนโท,^๒ อิทํ
 วุจฺจติ มรณํ. อิติ อยญฺจ ชรา อิทญฺจ มรณํ, อิทํ วุจฺจติ
 ภิกฺขเว ชรามรณํ. ชาติสมุทฺทยา ชรามรณสมุทโย, ชาตินิโรธา
 ชรามรณนิโรธ. อยเมว อริโย อญฺจํคิโก มคฺโค ชรามรณ-
 นิโรธคามินี ปฏิปทา, เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปโป
 สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมโนโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ
 สมฺมาสมาธิ.

^{๑-๒} ส.อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ, เอวมุปรีปิ.

กตมา จ ภิกขเว ชาติ ๔เปฯ กตโม จ ภิกขเว ภโว
๔เปฯ กตมณฺจ ภิกขเว อุปาทานํ ๔เปฯ กตมา จ ภิกขเว
ตณฺหา ๔เปฯ กตมา จ ภิกขเว เวทนา ๔เปฯ กตโม จ ภิกขเว
ผสฺโส ๔เปฯ กตมณฺจ ภิกขเว สพายตนํ ๔เปฯ กตมณฺจ ภิกขเว
นามรูป ๔เปฯ กตมณฺจ ภิกขเว วิญญานํ ๔เปฯ

กตเม จ ภิกขเว สงฺขารรา. ตโยเม ภิกขเว สงฺขารรา:
กายสงฺขาร, วจีสงฺขาร, จิตตสงฺขาร. อิมะ วุจฺจนฺติ ภิกขเว
สงฺขารรา. อวิชฺชาสมุทฺยา สงฺขารสมุทโย, อวิชฺชานิโรธรา
สงฺขารนิโรธ, อยมะ อริโย อฏฺฐจฺจคิโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินี
ปฏฺธิปทา. เสยฺยถิํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ๔เปฯ สมฺมาสมาธิ.

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก เอวํ ปจฺจยํ ปชานาติ, เอวํ
ปจฺจยสมุทฺยํ ปชานาติ, เอวํ ปจฺจยนิโรธํ ปชานาติ, เอวํ
ปจฺจยนิโรธคามินี ปฏฺธิปทํ ปชานาติ. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว
อริยสาวโก ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน อิติปิ, ทสฺสนสมฺปนฺโน อิติปิ, อาคโต
อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ, ปสฺสติ อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ, เสกฺขเชน
ฌาเณน สมฺนฺนาคโต อิติปิ, เสกฺขาย วิชฺขาย สมฺนฺนาคโต อิติปิ,
ธมฺมโสถํ สมฺาปนฺโน อิติปิ, อริโย นิพฺเพชฺชิกปณฺโณ อิติปิ, อมตทวารํ
อาหจฺจ ติฏฺฐจติ อิติปิ. สตฺตมํ.

๘. ภิกขุสุตตัม

[๒๘] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปฯ ตตร โข ๔เปฯ “อิธ
ภิกขเว ภิกขุ ชรามรณํ ปชานาติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานาติ,
ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏฺธิปทํ ปชานาติ.

ชาติ ปชานาติ ๕เปย ภว ปชานาติ ๕เปย อุปาทาน ปชานาติ ๕เปย ตณห์ ปชานาติ ๕เปย เวทน์ ปชานาติ ๕เปย ผสส์ ปชานาติ ๕เปย สพายตน์ ปชานาติ ๕เปย นามรูป ปชานาติ ๕เปย วิญญาณ ปชานาติ ๕เปย สงขาร ปชานาติ, สงขารสมุทย์ ปชานาติ, สงขารนิโรธ ปชานาติ, สงขารนิโรธคามินี ปฏิปท ปชานาติ.

กตมญจ ภิกขเว ชรามรณ. ยา เตส เตส สุตตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สุตตนิคายะ ชรา ชีรณตา ขณฺทิจจํ ปาลิจจํ วลิตฺตจตา อายุโน สํหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก. อญฺ วุจฺจติ ชรา. ยา เตส เตส สุตตานํ ตมฺหา ตมฺหา สุตตนิคายา จุติ จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา ขนฺธานํ เกโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส อุปฺจฺเจโท, อิทํ วุจฺจติ มรณํ. อิติ อยญฺจ ชรา อิทญฺจ มรณํ, อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชรามรณ. ชาติสมุทฺยา ชรามรณสมุทโย, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ, อยเมว อริโย อฏฺฐจฺงคิโก มคฺโค ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา. เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ๕เปย สมฺมาสมาธิ.

กตมา ภิกขเว ชาติ ๕เปย กตโม จ ภิกขเว ภโว ๕เปย กตมญจ ภิกขเว อุปาทาน ๕เปย กตมา จ ภิกขเว ตณฺหา ๕เปย เวทนา ๕เปย ผสฺโส ๕เปย สพายตน์ ๕เปย นามรูป ๕เปย วิญญาณ.

กตเม จ ภิกขเว สงฺขาร. ตโยเม ภิกขเว สงฺขาร: กายสงฺขาร, วจีสงฺขาร, จิตฺตสงฺขาร. อิเม วุจฺจนฺติ ภิกขเว สงฺขาร. อวิชฺชาสมุทฺยา สงฺขารสมุทโย, อวิชฺชานิโรธา

สงฺขารนโรธ, อยเมว อริโย อฏฺฐจฺจโก มคโค สงฺขารนโรธคามินี
ปฏฺฐิปทา. เสยฺยถิํ, สมฺมาทิกฺขจฺจ ๕เปยฺ สมฺมาสมาธิ.

ยโต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ ชรามรณํ ปชานาติ, เอวํ
ชรามรณสมุทฺยํ ปชานาติ, เอวํ ชรามรณนโรธํ ปชานาติ, เอวํ
ชรามรณนโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ ปชานาติ. เอวํ ชาตี ปชานาติ
๕เปยฺ ภวํ ๕เปยฺ อุปาทานํ ๕เปยฺ ตณฺหํ ๕เปยฺ เวทนํ ๕เปยฺ
ผสฺสํ ๕เปยฺ สพายตनํ ๕เปยฺ นามรูปํ ๕เปยฺ วิญฺญาณํ ๕เปยฺ
เอวํ สงฺขारे ปชานาติ, เอวํ สงฺขารสมุทฺยํ ปชานาติ, เอวํ
สงฺขารนโรธํ ปชานาติ, เอวํ สงฺขารนโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ ปชานาติ.
อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิกฺขจฺจสมฺปนฺโน อิติปิ, ทสฺสนสมฺปนฺโน
อิติปิ, อากโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ, ปสฺสติ อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ,
เสกฺขเณ ฌาเณน สมฺนฺนาคโต อิติปิ, เสกฺขาย วิชฺขาย สมฺนฺนาคโต
อิติปิ, ฐมฺมโสถํ สฺมาปฺนฺโน อิติปิ, อริโย นิพฺเพธิกปญฺโณ อิติปิ,
อมตทวารํ อาหจฺจ ติกฺขจฺจ อิติปิ. อฏฺฐมํ.

๕. สมณพราหมณสตุตํ

[๒๙] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปยฺ ตตฺร โข ๕เปยฺ “เย หิ
เกจฺจ ภิกฺขเว สมณํ วา พฺราหมณํ วา ชรามรณํ น
ปฺริชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ น ปฺริชานนฺติ, ชรามรณนโรธํ น
ปฺริชานนฺติ, ชรามรณนโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ น ปฺริชานนฺติ. ชาตี น
ปฺริชานนฺติ ๕เปยฺ ภวํ ๕เปยฺ อุปาทานํ ๕เปยฺ ตณฺหํ ๕เปยฺ
เวทนํ ๕เปยฺ ผสฺสํ ๕เปยฺ สพายตนํ ๕เปยฺ นามรูปํ ๕เปยฺ
วิญฺญาณํ ๕เปยฺ สงฺขारे น ปฺริชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ น

ปริชานนฺติ, สงฺขารนิโรธํ น ปริชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินิ
 ปฏิปทํ น ปริชานนฺติ. น เมเต ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา
 สมณฺโส วา สมณสมฺมตฯ, พฺราหฺมณฺโส วา พฺราหฺมณสมฺมตฯ.
 น จ ปเนเต อายสฺมนโต สามณฺณตถํ วา พฺราหฺมณฺณตถํ วา
 ทิฏฺฐเจว ฆมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ.

เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา
 ชรามรณํ ปริชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปริชานนฺติ, ชรามรณนิโรธํ
 ปริชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินิ ปฏิปทํ ปริชานนฺติ. ชาตี
 ปริชานนฺติ ยเปยฺ ภวํ ยเปยฺ อุปาทานํ ยเปยฺ ตณฺหํ ยเปยฺ
 เวทนํ ยเปยฺ ผสฺสํ ยเปยฺ สพายตनํ ยเปยฺ นามรูปํ ยเปยฺ
 วิญฺญาณํ ยเปยฺ สงฺขารํ ปริชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ ปริชานนฺติ,
 สงฺขารนิโรธํ ปริชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินิ ปฏิปทํ ปริชานนฺติ.
 เต โขเม ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา สมณฺโส เจว
 สมณสมฺมตฯ, พฺราหฺมณฺโส จ พฺราหฺมณสมฺมตฯ. เต จ
 ปนํายสฺมนโต สามณฺณตถจฺจ พฺราหฺมณฺณตถจฺจ ทิฏฺฐเจว ฆมฺเม
 สยํ อภิญฺญา สจฺจิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตํ. นวมํ.

๑๐. ทุตติยสมณพฺราหฺมณสุตฺตํ

[๓๐] สวตฺถิยํ วิหริติ ยเปยฺ ตตฺร โข ยเปยฺ “เย หิ
 เกจิ ภิกฺขเว สมณฯ วา พฺราหฺมณฯ วา ชรามรณํ นปฺปชานนฺติ,
 ชรามรณสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธํ นปฺปชานนฺติ,
 ชรามรณนิโรธคามินิ ปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ. เต วต ชรามรณํ
 สมตฺติกมฺม จสฺสนฺตํ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ชาตี นปฺปชานนฺติ

ขเปย ภว ขเปย อุปาทาน ขเปย ตณฺห ขเปย เวทน ขเปย
 ผสฺส ขเปย สพายตน ขเปย นามรูป ขเปย วิญญาน ขเปย
 สงฺขारे นปฺปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺย นปฺปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธ
 นปฺปชานนฺติ สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺิปปท นปฺปชานนฺติ. เต วต
 สงฺขारे สมตฺติกมฺม จสฺสนฺตํ หนตฺ จานํ วิชฺชติ.

เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา
 ชรามรณํ ปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธ
 ปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏฺิปปทํ ปชานนฺติ. เต วต
 ชรามรณํ สมตฺติกมฺม จสฺสนฺตํ จานเมตํ วิชฺชติ. ชาตี ปชานนฺติ
 ขเปย ภว ขเปย อุปาทาน ขเปย ตณฺห ขเปย เวทน ขเปย
 ผสฺส ขเปย สพายตน ขเปย นามรูป ขเปย วิญญาน ขเปย
 สงฺขारे ปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ ปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธ
 ปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺิปปทํ ปชานนฺติ. เต วต สงฺขारे
 สมตฺติกมฺม จสฺสนฺตํ จาเมตํ วิชฺชตํ. ทสมํ.

ตติโย ทสพลวคฺโค.

ตสฺสอุทฺตทานํ

“เทว ทสพลา อุปนิสา จ อณฺณตฺตติยภูมิจิ^๑
 อุปวาโน ปจฺจโย ภิกฺขุ เทว จ สมณพฺราหฺมณาติ.

๔. กพารขตฺติยวคฺโค

๑. ญุตสฺสุตฺตํ

[๓๑] เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปยฺย ตตฺร โข ภควา อายสฺมนนฺตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ “วุตฺตมิทํ สารีปุตฺต ปารายเน,^๑ อชิตปญฺเห

“เย จ สงฺฆาตธมฺมา เส เย จ เสกฺขา ปุณฺณ อิทฺเตสมฺเม นิปโก อิริยํ ปุณฺณโจ จ^๒ พฺรหฺมิ^๓ มาริสํติ.

‘อิมสฺส นฺุ โข สารีปุตฺต สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส กถํ วิตฺถาเรน อตฺถโถ ทญฺฺจพฺโพติ. เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา สารีปุตฺโต ตฺถนฺ्हี อโหสิ. ทฺติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนนฺตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ ๕เปยฺย ทฺติยมฺปิ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต ตฺถนฺ्हี อโหสิ. ตติยมฺปิ โข ภควา อายสฺมนนฺตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ “วุตฺตมิทํ สารีปุตฺต ปารายเน อชิตปญฺเห

“เย จ สงฺฆาตธมฺมา เส เย จ เสกฺขา ปุณฺณ อิทฺเตสมฺเม นิปโก อิริยํ ปุณฺณโจ จ พฺรหฺมิ มาริสํติ.

‘อิมสฺส นฺุ โข สารีปุตฺต สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส กถํ วิตฺถาเรน อตฺถโถ ทญฺฺจพฺโพติ. เอวํ วุตฺเต^๔ ตติยมฺปิ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต ตฺถนฺ्हี อโหสิ.

“ญุตมิทนฺฺติ สารีปุตฺต ปสฺสสีติ.

“ญุตมิทนฺฺติ ภาณเต ยถาญฺตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี.

^๑ ส. ปารายเน อ. ปรายเน

^๓ ฉ., เท. ปพฺรหฺมิ

^๒ อ. เม, เอวมฺปรีปิ.

^๔ ฉ., เท., อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

“ภูตมิทนต์ ยถาภูต สมมุปปญญา ยทิสวา ภูตสส นิพพิทาย
 วิจารณ์ นิโรธาย ปฏิปนโน โหติ. “ตทาทารสมุภวนติ ยถาภูต
 สมมุปปญญา ปสสติ. “ตทาทารสมุภวนติ ยถาภูต สมมุปปญญา
 ทิสวา อาหารสมุภวสส นิพพิทาย วิจารณ์ นิโรธาย ปฏิปนโน
 โหติ. “ตทาทารนิโรธา ย ภูต ต นิโรธมมุนติ ยถาภูต
 สมมุปปญญา ปสสติ. “ตทาทารนิโรธา ย ภูต ต นิโรธมมุนติ
 ยถาภูต สมมุปปญญา ทิสวา นิโรธมมุนสส นิพพิทาย วิจารณ์
 นิโรธาย ปฏิปนโน โหติ. เอว โข ภนเต เสกโข โหติ.

“กถญจ ภนเต สงฆาตมโม โหติ. ‘ภูตมิทนต์ ภนเต
 ยถาภูต สมมุปปญญา ปสสติ. ‘ภูตมิทนต์ ยถาภูต สมมุปปญญา
 ทิสวา ภูตสส นิพพิทา วิจารณ์ นิโรธา อนุปาทา วิมุตโต โหติ.
 “ตทาทารสมุภวนติ ยถาภูต สมมุปปญญา ปสสติ. “ตทาทาร-
 สมุภวนติ ยถาภูต สมมุปปญญา ทิสวา อาหารสมุภวสส นิพพิทา
 วิจารณ์ นิโรธา อนุปาทา วิมุตโต โหติ. ตทาทารนิโรธา ย ภูต
 ต นิโรธมมุนติ ยถาภูต สมมุปปญญา ปสสติ. “ตทาทารนิโรธา
 ย ภูต ต นิโรธมมุนติ ยถาภูต สมมุปปญญา ทิสวา
 นิโรธมมุนสส นิพพิทา วิจารณ์ นิโรธา อนุปาทา วิมุตโต โหติ.
 เอว โข ภนเต สงฆาตมโม โหติ. อิติ โข ภนเต ย ต วุตต
 ปารายเน อชิตปนเห

“เย จ สงฆาตมมา เส เย จ เสกขา ปุณ อธิ
 เตสมเม นิปโก อิริย ปุณโจ จ พุทธิ มาริสาคี.

หมตอายุ 27/03/๒๕๖๓ อิมสส โขห ภนเต สงฆิตเตน ภาสิตสส เอว วิตถาเรน

อตถ อาชานามิติ.

“สาธุ สาธุ สารีปุตต, ‘ภูตมิทนต์ สารีปุตต ยถาภูต
 สมมุปปณณาย ปสฺสตี. “ภูตมิทนต์ ยถาภูต สมมุปปณณาย
 ทิสฺวา ภูตสฺส นินฺพิทาย วิราคาย นโรธาย ปฏฺฐินโน โหติ.
 “ตทาทารสมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ปสฺสตี.
 “ตทาทารสมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ทิสฺวา อาหารสมฺภวสฺส
 นินฺพิทาย วิราคาย นโรธาย ปฏฺฐินโน โหติ. “ตทาทารนโรธา
 ยํ ภูตํ ตํ นโรธมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ปสฺสตี.
 “ตทาทารนโรธา ยํ ภูตํ ตํ นโรธมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย
 ทิสฺวา นโรธมฺภวสฺส นินฺพิทาย วิราคาย นโรธาย ปฏฺฐินโน
 โหติ. เอวํ โข สารีปุตต เสกฺโข โหติ.

“กถณฺจ สารีปุตต สงฺฆาตธมฺโม โหติ. ‘ภูตมิทนต์ สารีปุตต
 ยถาภูต สมมุปปณณาย ปสฺสตี. ‘ภูตมิทนต์ ยถาภูต สมมุปปณณาย
 ทิสฺวา ภูตสฺส นินฺพิทาทา วิราคา นโรธา อนฺอุปาทา วิมุตฺโต โหติ.
 ‘ตทาทารสมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ปสฺสตี.
 ‘ตทาทารสมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ทิสฺวา อาหารสมฺภวสฺส
 นินฺพิทาทา วิราคา นโรธา อนฺอุปาทา วิมุตฺโต โหติ. ‘ตทาทารนโรธา
 ยํ ภูตํ ตํ นโรธมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย ปสฺสตี.
 ‘ตทาทารนโรธา ยํ ภูตํ ตํ นโรธมฺภวณฺติ ยถาภูต สมมุปปณณาย
 ทิสฺวา นโรธมฺภวสฺส นินฺพิทาทา วิราคา นโรธา อนฺอุปาทา วิมุตฺโต
 โหติ. เอวํ โข สารีปุตต สงฺฆาตธมฺโม โหติ. อิติ โข สารีปุตต
 ยํ ตํ วุตฺตํ ปารายเน อชิตปณฺเห

‘เย จ สงฺฆาตธมฺมา เส เย จ เสกฺขา ปุณฺณ อิท
 เตสมฺเม นินฺปิโก อิริยํ ปุณฺณโจ จ พุรุหิ มาริสาคี.

อิมสฺส โข สารีปุตฺต สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน
อตฺถโก ทฏฺฐพฺโพติ. ปจฺม.

๒. กพารสยุดต์

[๓๒] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ อถ โข กพารขตฺติโย
ภิกฺขุ, เยนายสฺมา สารีปุตฺโต, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา
สารีปุตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทฺติ; สมฺโมทนียํ กถํ สาราณีนํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข กพารขตฺติโย ภิกฺขุ
อายสฺมนฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทวโจ “โมลฺลียผคฺคฺโน อาวุโส สารีปุตฺต
ภิกฺขุ ลิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโตติ. “น หิ ญฺหน โส อายสฺมา
อิมสฺมี ฐมฺมวินเย อสฺสาสมลตฺถาติ. “เตนหายสฺมา สารีปุตฺโต
อิมสฺมี ฐมฺมวินเย อสฺสาสมปตฺโตติ.

“น ขวาทํ อาวุโส กงฺขามีติ.

“อายตี ปนาวุโสติ.

“น ขวาทํ อาวุโส วิจิกิञฺจามีติ.

อถ โข กพารขตฺติโย ภิกฺขุ อญฺญายาสนา, เยน ภควา,
เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทฺติ.
เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข กพารขตฺติโย ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ
“อายสฺมตา ภนฺเต สารีปุตฺเตน อญฺญา พฺยากตา ‘ซีณา ชาติ,
วุสฺสิตํ พุรหฺมจริยํ, กถํ กรณีนํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามีติ.

อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “เอहि ตวํ
ภิกฺขุ มม วจเนน สารีปุตฺตํ อามนฺเตहि ‘สตุถา ตํ อาวุโส
สารีปุตฺต อามนฺเตตีติ.

“เอวํ ภนุเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสสตุวา,
เยนายสฺมา สารีปุตฺโต, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนนฺตํ
สารีปุตฺตํ เอตทวโจ “สตุถา ตํ อาวุโส สารีปุตฺต อามนฺเตตฺติติ.

“เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต ตสฺส ภิกขุโน
ปฏิสสตุวา, เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ.

เอกมนฺตํ นิสฺสินํ โข อายสฺมนนฺตํ สารีปุตฺตํ ภควา
เอตทวโจ “สจฺจํ กิร ตยา สารีปุตฺต อญฺญา พุยากตา ‘ซีณา ชาติ,
วุสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามิตฺติ.

“น โข ภนุเต เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ พุณฺณชเนหิ
อตฺถโธ จ^๑ วุตฺโตติ.

“เยน เกณจิปี สารีปุตฺต ปรียาเยน กุลปุตฺโต อญฺญํ
พุยากโรติ, อถ โข พุยากตํ พุยากตโต ทฏฺฐพฺพนฺติ.

“นนุ อหฺมปิ ภนุเต เอวํ วทามิ “น โข ภนุเต เอเตหิ
ปเทหิ เอเตหิ พุณฺณชเนหิ อตฺถโธ จ^๒ วุตฺโตติ.

“สเจ ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ ชานตา ปน ตยา
อาวุโส สารีปุตฺต กถํ ปสฺสตา อญฺญา พุยากตา ‘ซีณา ชาติ,
วุสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามิตฺติ;
เอวํ ปุณฺโณ จ ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากเรยฺยาสีติ.

“สเจ มํ ภนุเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ ชานตา ปน ตยา
อาวุโส สารีปุตฺต กถํ ปสฺสตา อญฺญา พุยากตา ‘ซีณา ชาติ,
วุสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามิตฺติ;

เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยํ 'ยนิทานาวุโส ชาติ, ตสฺส
นิทานสฺส สงฺขยา" ขีณสฺมี [๒] 'ขีณมิตติ" วิทิตฺวา 'ขีณา ชาติ,
วุสฺสํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถตฺตยาติ ปชานามิตติ;
เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยนฺติ."

"สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ "ชาติ ปนาวุโส
สารีปุตฺต กีนินานา กีสมฺมทฺยา กิชาตีกา กิปภวาติ; เอวํ ปุณฺณโจ
ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากรเยยฺยาสีติ."

"สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ 'ชาติ ปนาวุโส สารีปุตฺต
กินินานา กีสมฺมทฺยา กิชาตีกา กิปภวาติ; เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต
เอวํ พุยากรเยยฺยํ 'ชาติ โข อาวุโส ภวนินานา ภวสมฺมทฺยา
ภวชาตีกา ภวปภวาติ; เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเยยฺยนฺติ."

"สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ "ภโว ปนาวุโส
สารีปุตฺต กีนินาโน กีสมฺมทโย กิชาติโก กิปภโวติ; เอวํ ปุณฺณโจ
ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากรเยยฺยาสีติ."

"สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ 'ภโว ปนาวุโส สารีปุตฺต
กินินาโน กีสมฺมทโย กิชาติโก กิปภโวติ; เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต เอวํ
พุยากรเยยฺยํ 'ภโว โข อาวุโส อุปาทานนินาโน อุปาทานสมฺมทโย
อุปาทานชาตีกา อุปาทานปภโวติ; เอวํ ปุณฺณโจหํ ภนฺเต เอวํ
พุยากรเยยฺยนฺติ."

"สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ "อุปาทานํ
ปนาวุโส สารีปุตฺต กีนินานํ ๕เป๕ กิปภวนฺติ; เอวํ ปุณฺณโจ ตวํ
สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากรเยยฺยาสีติ."

* ฉ., เท., อ. ขยา

* ฉ., เท. ขีณามหิตติ

* ฉ., เท. ขีณามหิตติ วิทิต

* ทย. พุยากรเยยฺยาสีติ, เอวํปริปี.

“สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘อุปาทานํ ปนาวุโส
 สารีปุตฺต กีนิทานํ ๕เปย กิปภาวนติ; เอวํ ปุณฺณโฆหํ ภนฺเต เอวํ
 พุยากรเวยฺยํ ‘อุปาทานํ โข อาวุโส ตณฺหานิทานํ ๕เปย
 ตณฺหาปภาวนติ; เอวํ ปุณฺณโฆหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเวยยนฺติ.

“สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘ตณฺหา ปนาวุโส
 สารีปุตฺต กีนิทานา กีสมฺมุทยา กิชาตีกา กิปภาวาติ; เอวํ ปุณฺณโฆ
 ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากรเวยยาสีติ.

“สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘ตณฺหา ปนาวุโส
 สารีปุตฺต กีนิทานา กีสมฺมุทยา กิชาตีกา กิปภาวาติ; เอวํ ปุณฺณโฆหํ
 ภนฺเต เอวํ พุยากรเวยฺยํ ‘ตณฺหา โข อาวุโส เวทนานิทานา
 เวทนาสมฺมุทยา เวทนาชาตีกา เวทนาปภาวาติ; เอวํ ปุณฺณโฆหํ ภนฺเต
 เอวํ พุยากรเวยยนฺติ.

“สเจ” ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘เวทนา ปนาวุโส
 สารีปุตฺต กีนิทานา ๕เปย กิปภาวาติ; เอวํ ปุณฺณโฆ ตวํ สารีปุตฺต
 กิณฺติ พุยากรเวยยาสีติ.”

“สเจ” มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ “เวทนา ปนาวุโส
 สารีปุตฺต กีนิทานา ๕เปย กิปภาวาติ. เอวํ ปุณฺณโฆหํ ภนฺเต เอวํ
 พุยากรเวยฺยํ “เวทนา โข อาวุโส ผลสฺสนิทานา ๕เปย ผลสฺสปภาวาติ;
 เอวํ ปุณฺณโฆหํ ภนฺเต เอวํ พุยากรเวยยนฺติ.”^๒

“สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ ชานโต ปน
 เต อาวุโส สารีปุตฺต กถํ ปสฺสโต ยา เวทนาสุ นนฺทิ, सा न
 อปฺปฏจาสีติ; เอวํ ปุณฺณโฆ ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากรเวยยาสีติ.

“สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ ชานโต ปน เต
 อาวุโส สารีปุตฺต กถํ ปสฺสโต ยา เวทนาสุ นนฺทิ, สา น
 อุปฺปจาสีติ; เอวํ ปุณฺโณ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากเรยฺยํ ‘ติสฺโส ไช
 อีมา อาวุโส เวทนา, กตมา ติสฺโส, สุขา เวทนา, ทุกฺขา
 เวทนา, อทุกฺขมสุขา เวทนา; อีมา ไช อาวุโส ติสฺโส เวทนา
 อนิจฺจา ยถนิจํ ตํ ทุกฺขนฺติ วิทิตํ, ยา เวทนาสุ นนฺทิ, สา น
 อุปฺปจาสีติ; เอวํ ปุณฺโณ อหํ ภนฺเต เอวํ พุยากเรยฺยนฺติ.

“สาธุ สาธุ สารีปุตฺต, อยมปิ ไช สารีปุตฺต ปริยาโย
 เอตสฺสเว อตฺถสฺส สงฺขิตฺเตน เวยฺยากรณาย ‘ยงฺกิญฺจิ เวทยิตํ, ตํ
 ทุกฺขสมินฺติ.

สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ วิโมกฺขา ปน ตยา
 อาวุโส สารีปุตฺต อญฺเฆ พุยากตา ‘ซีณา ชาติ, วุสิตํ
 พุรหฺมจริยํ, กถํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามีติ; เอวํ
 ปุณฺโณ ตวํ สารีปุตฺต กิณฺติ พุยากเรยฺยาสีติ.

“สเจ มํ ภนฺเต เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ‘กถํ วิโมกฺขา ปน ตยา
 อาวุโส สารีปุตฺต อญฺเฆ พุยากตา ‘ซีณา ชาติ, วุสิตํ พุรหฺมจริยํ,
 กถํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามีติ; เอวํ ปุณฺโณ อหํ
 ภนฺเต เอวํ พุยากเรยฺยํ ‘อชฺฌตฺตวิโมกฺขา ขวาทํ อาวุโส
 สพฺพปาทานกฺขยา ตถาสโต วิหฺรามิ, ยถาสตํ วิหรนฺตํ อาสวา
 นานุสฺสวณฺติ, อตฺตानญฺจ นาวชานามีติ; เอวํ ปุณฺโณ อหํ ภนฺเต
 เอวํ พุยากเรยฺยนฺติ.

“สาธุ สาธุ สารีปุตฺต, อยมปิ^{*} ไช สารีปุตฺต ปริยาโย
 เอตสฺสเว อตฺถสฺส สงฺขิตฺเตน เวยฺยากรณาย ‘เย อาสวา สมณฺเณ

หมดอายุ 27/05/2566

* อ. ปิณฑโก น ทิสฺสติ.

วุตตา, เตสฺวหิ น กงฺขามิ, เต เม ปหีนํติ น วิจิกิञฺจามิติ.
อิทมวโจ ภควา, อิํ วตฺวาน สฺกโต อญฺญาสาสนา วิหารํ ปาวิสิ.

ตตฺร โข อายสฺมา สารีปฺตโต อจิรปฏฺกนฺตสฺส ภควโต
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ปฺพุเพ อปฺปฏิสํวิตํ มํ อาวุโส ภควา ปจฺมํ
ปณฺหํ อปฺจุฉิ, ตสฺส เม อโหสิ ทนฺธายิตตตํ. ยโต จ โข เม
อาวุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ อนฺโมทิ, ตสฺส มยฺหํ อาวุโส
เอตทโหสิ “ทิวสญฺเจปิ มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ
ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ, ทิวสํปหํ ภควโต เอตมตฺถํ
พฺยากรเยยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ, รตฺตี
เจปิ มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ
อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ, รตฺตีปหํ” ภควโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺย
อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ, รตฺตินทิวสญฺเจปิ มํ
ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ
ปริยาเยหิ, รตฺตินทิวสํปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺย
อญฺญมณฺเฑหิ ปเทหิ อญฺญมณฺเฑหิ ปริยาเยหิ, เทว รตฺตินทิวานิ
เจปิ มํ ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ เทว รตฺตินทิวานิปหํ
ภควโต เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺย ฯเปฯ ตีณิ รตฺตินทิวานิ เจปิ มํ
ภควา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ ตีณิ รตฺตินทิวานิปหํ ภควโต
เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺย ฯเปฯ จตฺตาริ รตฺตินทิวานิ เจปิ ภควา
เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ จตฺตาริ รตฺตินทิวานิปหํ ภควโต
เอตมตฺถํ พฺยากรเยยฺย ฯเปฯ ปณฺจ รตฺตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา
เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ ปณฺจ รตฺตินทิวานิปหํ ภควโต เอตมตฺถํ
พฺยากรเยยฺย ฯเปฯ ฉ รตฺตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา เอตมตฺถํ

ปจฺเจยฺย ๕เปฯ ฉ รตฺติณฺทิวานิปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรยฺย
๕เปฯ สตฺต รตฺติณฺทิวานิ เจปิ มํ ภควา เอตมตฺถํ ปจฺเจยฺย
อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ, สตฺต
รตฺติณฺทิวานิปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรยฺย อณฺณมณฺเณหิ
ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ.

อถ โข กพารขตติโย ภิกฺขุ อญฺจายาสนา, เยน ภควา,
เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ.
เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข กพารขตติโย ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ
“อายสุมตา ภนฺเต สาริปฺตฺเตน สีหนาทอ นทิตฺโต ‘ปฺพุเพ
อปฺปฏิสํวิตํ มํ อาวุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ อปฺจจฺฉิ, ตสฺส เม
อโหสิ ทนฺธายิตตฺตํ. ยโต จ โข เม อาวุโส ภควา ปจฺมํ ปณฺหํ
อนฺโมทิ, ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ ‘ทิวสณฺเจปิ มํ ภควา
เอตมตฺถํ ปจฺเจยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ,
ทิวสํปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ
อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ, รตฺตี เจปิ ๕เปฯ รตฺติณฺทิวํ เจปิ มํ
ภควา ๕เปฯ เทว รตฺติณฺทิวานิ เจปิ มํ ภควา ๕เปฯ ตีณิ ๕เปฯ
จตฺตาริ ๕เปฯ ปณฺจ ๕เปฯ ฉ ๕เปฯ สตฺต รตฺติณฺทิวานิ เจปิ มํ
ภควา เอตมตฺถํ ปจฺเจยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ
ปริยาเยหิ, สตฺต รตฺติณฺทิวานิปหํ ภควโต เอตมตฺถํ พุยากรยฺย
อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ.

“สา หิ ภิกฺขุ สาริปฺตฺตสฺส ฌมฺมชาตฺถุ สุปฺปวิทฺธา, ยสฺสา
ฌมฺมชาตฺถยา สุปฺปวิทฺธตฺตา ทิวสณฺเจปํ” สาริปฺตฺตํ เอตมตฺถํ
ปจฺเจยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปริยาเยหิ, ทิวสมฺปิ

หมตอายุ 27/05/2566

เม สารีปุตโต เอตมตถัม พุยากเรยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ
 อณฺณมณฺเณหิ ปรียาเยหิ, รตฺตี เจปหํ สารีปุตฺตํ เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย
 อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปรียาเยหิ, รตฺตีปิ เม
 สารีปุตฺโต เอตมตถัม พุยากเรยฺย ฯเปฯ รตฺตินทิวณฺเจปหํ สารีปุตฺตํ
 เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ รตฺตินทิวณฺปิ เม สารีปุตฺโต เอตมตถัม
 พุยากเรยฺย ฯเปฯ เทว รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ เอตมตถัม
 ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ เทว รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต เอตมตถัม
 พุยากเรยฺย ฯเปฯ ตีณิ รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ เอตมตถัม
 ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ ตีณิ รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต เอตมตถัม
 พุยากเรยฺย ฯเปฯ จตฺตาริ รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ
 เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ จตฺตาริ รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต
 เอตมตถัม พุยากเรยฺย ฯเปฯ ปณฺจ รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ
 เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ ปณฺจ รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต
 เอตมตถัม พุยากเรยฺย ฯเปฯ ฉ รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ
 เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย ฯเปฯ ฉ รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต
 เอตมตถัม พุยากเรยฺย ฯเปฯ สตฺต รตฺตินทิวานิ เจปหํ สารีปุตฺตํ
 เอตมตถัม ปุจฺเจยฺย อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปรียาเยหิ,
 สตฺต รตฺตินทิวานิปิ เม สารีปุตฺโต เอตมตถัม พุยากเรยฺย
 อณฺณมณฺเณหิ ปเทหิ อณฺณมณฺเณหิ ปรียาเยหิ. ทฺติยํ.

๓. ฅาณวตฺถุสฺสุตฺตํ

[๓๓] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “จตุจตฺตาฬีสํ โว ภิกฺขเว
 ฅาณวตฺถุณิ เทเสสฺสามิ, ตํ สุณฺณถ, สารุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามิ.ติ.
 “เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสึสฺสุ. ภควา เอตทโวจ

“กตมานิ จ” ภิกขเว จตฺจตฺตาฬิสี ฅาณวตถุณิ. ชรามรณ
 ฅาณํ, ชรามรณสมุทเย ฅาณํ, ชรามรณนิโรเช ฅาณํ, ชรามรณ-
 นิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฅาณํ. ชาติยา ฅาณํ, ชาติสมุทเย
 ฅาณํ, ชาตินิโรเช ฅาณํ, ชาตินิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฅาณํ.
 ภเว ฅาณํ, ภวสมุทเย ฅาณํ, ภวนิโรเช ฅาณํ, ภวนิโรธคามินิยา
 ปฏิปทาย ฅาณํ. อุปาทาเน ฅาณํ, อุปาทานสมุทเย ฅาณํ,
 อุปาทานนิโรเช ฅาณํ, อุปาทานนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฅาณํ.
 ตณฺหาย ฅาณํ, ตณฺหาสมุทเย ฅาณํ, ตณฺหานิโรเช ฅาณํ,
 ตณฺหานิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ฅาณํ. เวทนาย ฅาณํ,
 เวทนาสมุทเย ฅาณํ, เวทนานิโรเช ฅาณํ, เวทนานิโรธคามินิยา
 ปฏิปทาย ฅาณํ. ผสฺเส ฅาณํ ๕เปยฺ สพายตเน ฅาณํ ๕เปยฺ
 นามรูปे ฅาณํ ๕เปยฺ วิญญาเณ ฅาณํ ๕เปยฺ สงฺขารेषุ ฅาณํ,
 สงฺขารสมุทเย ฅาณํ, สงฺขารนิโรเช ฅาณํ, สงฺขารนิโรธคามินิยา
 ปฏิปทาย ฅาณํ. อิมานิ วุจฺจนฺติ ภิกขเว จตฺจตฺตาฬิสี ฅาณวตถุณิ.

กตมญฺจ ภิกขเว ชรามรณํ. ยา เตสํ เตสํ สยุดตานํ
 ตมฺหิ ตมฺหิ สยุดตนิกาเย ชรา ชีรณตา ขณฺธิจฺจํ ปาลิจฺจํ
 วลิตฺตจตา อายุโน สํหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก. อยํ วุจฺจติ ชรา.
 ยา เตสํ เตสํ สยุดตานํ ตมฺหา ตมฺหา สยุดตนิกาเย จุติ จวนตา
 เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิรียา ขนฺธานํ เกโท
 กเพวรสฺส นิกฺเขโป, ชีวิตินฺทฺริยสฺส อุปฺจฺเจโท, อิทํ วุจฺจติ มรณํ.
 อิติ อยญฺจ ชรา อิทญฺจ มรณํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชรามรณํ.

ชาติสมุทฺยา ชรามรณสมุทโย, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ,
 อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค ชรามรณนิโรธคามินิ ปฏิปทา.
 เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ๕เปยฺ สมฺมาสมาธิ.

* ฉ.เท. จสฺสโท น ทิสฺสติ.

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก เอวํ ชรามรณํ ปชานาติ,
 เอวํ ชรามรณสมุทฺยํ ปชานาติ, เอวํ ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ,
 เอวํ ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ. อิทมสฺส ฐมฺเม
 ฌาณํ; โส อิมินา ฐมฺเมน ทิฏฺฐเจเน วิทิตฺเตน อกาลิเกเน ปตฺเตน
 ปรีโยคาพฺเพเน อตีตํ นนฺตํ เนติ. เย โข เกจิ อตีตมทฺธานํ
 สมณํ วา พุราหุณํ วา ชรามรณํ อพฺภวณฺณํ, ชรามรณสมุทฺยํ
 อพฺภวณฺณํ, ชรามรณนิโรธํ อพฺภวณฺณํ, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ
 อพฺภวณฺณํ. สพฺเพ เต เอวเมว อพฺภวณฺณํ, เสยฺยถาปิหิ เอตฺรหิ.
 เยปิ หิ เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมณํ วา พุราหุณํ วา
 ชรามรณํ อภิชานิสุสฺสนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ อภิชานิสุสฺสนฺติ,
 ชรามรณนิโรธํ อภิชานิสุสฺสนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ
 อภิชานิสุสฺสนฺติ, สพฺเพ เต เอวเมว อภิชานิสุสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิหิ
 เอตฺรหิ. อิทมสฺส อนฺวเย ฌาณํ.

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส อิมานิ เทว ฌาณานิ
 ปรีสุทฺธานิ โหหนฺติ ปรีโยทาทานิ, ฐมฺเม ฌาณญจ อนฺวเย
 ฌาณญจ. อयํ วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก “ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน อิติปิ.
 “ทสฺสสมฺปนฺโน อิติปิ. “อาคโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ, “ปสฺสติ อิมํ
 สทฺธมฺมํ อิติปิ. “เสกฺเขเน ฌาเณเน สมนฺนาคโต อิติปิ. “เสกฺขาย
 วิชฺชาย สมนฺนาคโต อิติปิ. “ฐมฺมโสถํ สมาปฺนฺโน อิติปิ. “อริโย
 นิพฺเพตฺธิกปญฺญโย อิติปิ. “อมตทวารํ อาหจฺจ ติฏฺฐติ อิติปิ.

กตมา จ ภิกขเว ชาติ ๔เปยฺ กตโม จ ภิกขเว ภโว
 ๔เปยฺ กตมญฺจ ภิกขเว อุปาทานํ ๔เปยฺ กตมา จ ภิกขเว
 ตณฺหา ๔เปยฺ กตมา จ ภิกขเว เวทนา ๔เปยฺ กตโม จ ภิกขเว
 ผสฺโส ๔เปยฺ กตมญฺจ ภิกขเว สพฺายตฺนํ ๔เปยฺ กตมญฺจ ภิกขเว

นามรูป ๔เปฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว วิญฺญาณํ ๔เปฯ กตเม จ
ภิกฺขเว สงฺขารรา. ตโยเม ภิกฺขเว สงฺขารรา; กายสงฺขารโร,
วจีสงฺขารโร, จิตฺตสงฺขารโร.* อิมะ วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สงฺขารรา.
อวิชฺชาสมุทฺทยา สงฺขารสมุทฺทโย, อวิชฺชานิโรธรา สงฺขารนิโรธโร, อยเมว
อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา. เสยฺยถิํ,
สมฺมาทิฏฺฐิ ๔เปฯ สมฺมาสมาริ.

ยโต โข ภิกฺขเว อริยสาวโก เอวํ สงฺขาระ ปชานาติ,
เอวํ สงฺขารสมุทฺทยํ ปชานาติ, เอวํ สงฺขารนิโรธํ ปชานาติ, เอวํ
สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ ปชานาติ. อิทมสฺส ฐมฺเม ฌาณํ; โส
อิมินา ฐมฺเมน ทิฏฺฐเณ วิทิตฺเตน อกาลิเกน ปตฺเตน ปรีโยคาพุเห
อตีตานุคเต นยํ เนติ. เย โข เกจิ อตีตมทฺธานํ สมณา วา
พฺรหฺมณฺหา วา สงฺขาระ อพฺภณฺณํสุ, สงฺขารสมุทฺทยํ อพฺภณฺณํสุ,
สงฺขารนิโรธํ อพฺภณฺณํสุ, สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ อพฺภณฺณํสุ,
สพฺเพ เต เอวเมว อพฺภณฺณํสุ, เสยฺยถาปิหิ เอตฺรหิ. เยปิ หิ
เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมณา วา พฺรหฺมณฺหา วา สงฺขาระ
อภิชานิสฺสนฺติ, สงฺขารสมุทฺทยํ อภิชานิสฺสนฺติ, สงฺขารนิโรธํ
อภิชานิสฺสนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทํ อภิชานิสฺสนฺติ, สพฺเพ
เต เอวเมว อภิชานิสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิหิ เอตฺรหิ. อิทมสฺส
อนฺวये ฌาณํ.

ยโต โข ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส อิมานิ เทว ฌาณานิ
ปรีสุทฺธานิ โหณฺติ ปรีโยทาตานิ, ฐมฺเม ฌาณณฺจ อนฺวये
ฌาณณฺจ. อयํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสาวโก “ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน อิติปิ.
“ทสฺสสมฺปนฺโน อิติปิ. “อาคโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิติปิ. “ปสฺสติ อิมํ

หมตอายุ 27/05/2566

* ฉ.,เท.,อ. จิตฺตสงฺขารโรติ.

สทฺธมมํ อิติปิ. “เสกฺขเณ ฌาเณน สมณฺหาคโต อิติปิ. “เสกฺขาย
 วิชฺชาย สมณฺหาคโต อิติปิ. “ธมฺมโสธํ สมาปนโน อิติปิ. “อริโย
 นิพฺเพธิกปญฺโธ อิติปิ. “อมตทวารํ อาหจฺจ ติฏฺฐจติ อิติปิ. ตติยํ.

๔. ทุตติยฌาณวตฺตสุตฺตํ

[๓๔] สวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “สฺตฺตสฺตฺตริ โว ภิกฺขเว
 ฌาณวตฺตญฺนิ เทเสสฺสามิ, ตํ สุณฺหาถ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามิตี.
 “เอวํ ภาณฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสสุ. ภควา เอตทโวจ

“กตมานิ จ” ภิกฺขเว สฺตฺตสฺตฺตริ ฌาณวตฺตญฺนิ. “ชาติปจฺจยา
 ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ, “อสฺติ ชาติยา นตฺถิ ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ.
 อตีตมฺปิ อทฺธานํ “ชาติปจฺจยา ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ. “อสฺติ ชาติยา
 นตฺถิ ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ. อนาคตมฺปิ อทฺธานํ “ชาติปจฺจยา
 ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ. “อสฺติ ชาติยา นตฺถิ ชรามรณฺนฺติ ฌาณํ.
 ‘ยมฺปิสฺส ตํ ธมฺมญฺจิติ ฌาณํ, ตมฺปิ ขยธมฺมํ วยธมฺมํ วิราคธมฺมํ
 นิโรธธมฺมฺนฺติ ฌาณํ.

“ภวปจฺจยา ชาตีติ ฌาณํ ฯเปฯ อุปาทานปจฺจยา ภโวติ
 ฌาณํ ฯเปฯ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ฌาณํ ฯเปฯ
 เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ฌาณํ ฯเปฯ ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ ฌาณํ
 ฯเปฯ สพายตณฺปจฺจยา ผสฺโสติ ฌาณํ ฯเปฯ นามรูปปจฺจยา
 สพายตณฺนฺติ ฌาณํ ฯเปฯ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนฺติ ฌาณํ
 ฯเปฯ สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ ฌาณํ ฯเปฯ อวิชฺชาปจฺจยา
 สงฺขาราคิ ฌาณํ, “อสฺติ อวิชฺชาย นตฺถิ สงฺขาราคิ ฌาณํ.
 อตีตมฺปิ อทฺธานํ “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคิ ฌาณํ. “อสฺติ

อวิชชา ย นตฺถิ สงฺขาราทิ ฌาณํ. อนาคตมฺปิ อทฺธานํ
“อวิชชาปจฺจยา สงฺขาราทิ ฌาณํ. “อสติ อวิชชา ย นตฺถิ สงฺขาราทิ
ฌาณํ. “ยมฺปิ สฺส ตํ ฐมฺมฏฺฐิติ ฌาณํ, ตมฺปิ ขยธมฺมํ วยธมฺมํ
วิราคธมฺมํ นิโรธธมฺมนฺติ ฌาณํ. อิมานิ วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว สตฺตสฺส ตฺตริ
ฌาณวตฺตญฺนีติ. จตฺตถํ.

๕. อวิชชาปจฺจยสุตฺต

[๓๕] สาวตฺถิ ยํ วิหริติ ยเปย “อวิชชาปจฺจยา ภิกฺขเว
สงฺขาร, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ยเปย เหวเมตสฺส เกวลสฺส
ทฺถุขทฺถนุสฺส สมฺมทโย โหตีติ. เหวํ วุตฺเต, อญฺญตโร ภิกฺขุ
ภควนฺตํ เอตทวโจ “กตมํ นุ โข ภนฺเต ชรามรณํ, กสฺส จ
ปณิทํ ชรามรณนฺติ.

“โน กลฺโล ปญฺโหติ ภควา อวโจ, “กตมํ ชรามรณํ,
กสฺส จ ปณิทํ ชรามรณนฺติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, “อญฺญ
ชรามรณํ, อญฺญสฺส จ ปณิทํ ชรามรณนฺติ อิติ วา ภิกฺขุ โย
วเทยฺย, อุภยเมตํ เอกตถํ พุณฺณชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ
สรีรนฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิยา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น โหติ, “อญฺญ
ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิยา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น
โหติ. เอเต เต ภิกฺขุ อุโก อนฺเต อนฺตคฺคมฺม มชฺฌเมน ตถาคโต
ธมฺมํ เทเสติ “ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ.

“กตมา นุ โข ภนฺเต ชาติ, กสฺส จ ปณายํ ชาติตีติ.

“โน กลฺโล ปญฺโหติ ภควา อวโจ, “กตมา ชาติ, กสฺส จ
ปณายํ ชาติตีติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, “อญฺญา ชาติ,

อณฺณสฺส จ ปนํยํ ชาตํติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, อุกฺกยเมตํ
 เอกตถํ พุณฺณชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํนฺติ วา ภิกฺขุ
 ทิฏฺฐิจฺฉา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น โหติ, “อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
 สรีรํนฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิจฺฉา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น โหติ. เอเต
 เต ภิกฺขุ อุโก อนฺเต อนฺตคฺคมฺม มชฺฌเมว ตถาคโต ฐมํ เทเสติ
 “ภาวปจฺจยา ชาตํติ.

“กตโม นุ โข ภนฺเต ภโว, กสฺส จ ปนํยํ ภโวติ.

“โน กลฺโล ปณฺโหติ ภควา อโวจ, “กตโม ภโว, กสฺส จ
 ปนํยํ ภโวติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, “อณฺณํ ภโว,
 อณฺณสฺส จ ปนํยํ ภโวติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, อุกฺกยเมตํ
 เอกตถํ พุณฺณชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํนฺติ วา ภิกฺขุ
 ทิฏฺฐิจฺฉา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น โหติ, “อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
 สรีรํนฺติ วา ภิกฺขุ ทิฏฺฐิจฺฉา สติ พุรหฺมจฺริยวาโส น โหติ. เอเต
 เต ภิกฺขุ อุโก อนฺเต อนฺตคฺคมฺม มชฺฌเมว ตถาคโต ฐมํ เทเสติ
 “อุปาทานปจฺจยา ภโวติ ยเปยฺ “ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ยเปยฺ
 “เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ยเปยฺ “ผสฺสปจฺจยา เวทนาติ ยเปยฺ
 “สพฺพายตณฺปจฺจยา ผสฺโสติ ยเปยฺ “นามรูปปจฺจยา สพฺพายตณฺนฺติ
 ยเปยฺ “วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนฺติ ยเปยฺ “สงฺขารปจฺจยา
 วิญฺญาณนฺติ.

“กตเม นุ โข ภนฺเต สงฺขารํ, กสฺส จ ปนํยํ
 สงฺขารํติ.

“โน กลฺโล ปณฺโหติ ภควา อโวจ, “กตเม สงฺขารํ,
 กสฺส จ ปนํยํ สงฺขารํติ อิติ วา ภิกฺขุ โย วเทยฺย, “อณฺณํ

สงขารรา, อณฺณสส จ ปนิเม สงขารราติ อิติ วา ภิกขุ โย
วเทยฺย, อุกฺกยเมตํ เอกตถํ พุณฺณชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ
สรีรํติ วา ภิกขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ พุรหฺมจริยวาโส น โหติ, ‘อณฺณํ
ชีวํ อณฺณํ สรีรํติ วา ภิกขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ พุรหฺมจริยวาโส น
โหติ. เอเต เต ภิกขุ อุโก อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเมว ตถาคโต
ธมฺมํ เทเสติ “อวิชชาปจจยา สงขารราติ.

อวิชชาเย เตวว ภิกขุ อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ^๑
วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ. “กตมํ
ชรามรณํ, กสฺส จ ปนํทํ ชรามรณํ อิติ วา. “อณฺณํ ชรามรณํ,
อณฺณสส จ ปนํทํ ชรามรณํ อิติ วา. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา.
“อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรํ อิติ วา. สพฺพพานิสฺส ตานิ^๒ ปหีนานิ
ภวนฺติ อุกฺกณฺณมฺullanิ ตาลาวตฺถุกตานิ อนภาวงฺกตานิ อายตํ
อนุปฺปาทธมฺมานิ.

อวิชชาเย เตวว ภิกขุ อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ
วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ. “กตมา ชาติ,
กสฺส จ ปนํยํ ชาติ อิติ วา. “อณฺณมา ชาติ, อณฺณสส จ
ปนํยํ ชาติ อิติ วา. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา. “อณฺณํ ชีวํ
อณฺณํ สรีรํ อิติ วา. สพฺพพานิสฺส ตานิ ปหีนานิ ภวนฺติ
อุกฺกณฺณมฺullanิ ตาลาวตฺถุกตานิ อนภาวงฺกตานิ อายตํ
อนุปฺปาทธมฺมานิ.

อวิชชาเย เตวว ภิกขุ อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ
วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ. กตโม ภโว

^๑ อ. ยานิสฺสิตา, เอวมฺปฺริปี.

^๒ อ. สพฺพพานิสฺสิตานิ, เอวมฺปฺริปี.

ฯเปฯ กตมํ อุปาทานํ ฯเปฯ กตมา ตณฺหา ฯเปฯ กตมา เวทนา
 ฯเปฯ กตโม ผสฺโส ฯเปฯ กตมํ สพายตณํ ฯเปฯ กตมํ นามรูปํ
 ฯเปฯ กตมํ วิญญานํ ฯเปฯ

อวิชฺชาเย เตวว ภิกฺขุ อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ
 วิสฺฐากายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนุทิตานิ กานิจิ กานิจิ. “กตเม
 สงฺขารธา, กสฺส จ ปนิเม สงฺขารธา อิติ วา. “อณฺเณ สงฺขารธา,
 อณฺณสฺส จ ปนิเม สงฺขารธา อิติ วา. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา.
 “อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรํ อิติ วา. สพฺพพานิสฺส ตานิ ปหีนานิ
 ภวนฺติ อุจฺฉินฺหนฺมุลานิ ตาลาวตฺถุกตานิ อนภาวงฺกตานิ อายตี
 อนุปฺปาททรมฺมานีติ. ปญฺจมํ.

๖. ทุตติยอวิชฺชาปจฺจยสฺสตุตํ

[๓๖] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ฯเปฯ ตตฺตร โข ฯเปฯ
 “อวิชฺชาปจฺจยา ภิกฺขเว สงฺขารธา, สงฺขารปจฺจยา วิญญานํ ฯเปฯ
 เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ.

“กตมํ ชรามรณํ, กสฺส จ ปนฺทํ ชรามรณนฺติ อิติ วา
 ภิกฺขเว โย วเทยฺย, “อณฺณํ ชรามรณํ, อณฺณสฺส จ ปนฺทํ
 ชรามรณนฺติ อิติ วา ภิกฺขเว โย วเทยฺย, อุกฺกยเมตํ เอกตถํ
 พฺยณฺชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจฺยา สติ
 พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ, “อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรนฺติ วา ภิกฺขเว
 ทิฏฺฐิจฺยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาโส น โหติ. เอเต เต ภิกฺขเว อุกฺโก
 อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเณ ตถาคโต ฐมมํ เทเสติ “ชาติปจฺจยา
 ชรามรณนฺติ.

“กตมา ชาติ ๔เปย กตโม ภโว ๔เปย กตมํ อุปาทานํ ๔เปย กตมา ตณฺหา ๔เปย กตมา เวทนา ๔เปย กตโม ผสฺโส ๔เปย กตมํ สพายตน์ ๔เปย กตมํ นามรูปํ ๔เปย กตมํ วิญฺญาณํ ๔เปย “กตเม สงฺขารรา, กสฺส จ ปนิเม สงฺขารราติ อิติ วา ภิกฺขเว โย วเพยฺย, “อณฺเณ สงฺขารรา, อณฺเณสฺส จ ปนิเม สงฺขารราติ อิติ วา ภิกฺขเว โย วเพยฺย, อุกฺกเมตํ เอกตถํ พุณฺณชนเมว นานํ. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจิยา สติ พุรหฺมจริยวาโส น โหติ, “อณฺเณ ชีวํ อณฺเณ สรีรํ อิติ วา ภิกฺขเว ทิฏฺฐิจิยา สติ พุรหฺมจริยวาโส น โหติ. เอเต เต ภิกฺขเว อุโป อนฺเต อนุปคมม มชฺฌเณ ตถาคโต ฌมมํ เทเสติ “อวิชชาปจจยา สงฺขารราติ.

อวิชชาเย เตวว ภิกฺขเว อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ. “กตมํ ชรามรณํ, กสฺส จ ปนิตํ ชรามรณํ อิติ วา. “อณฺเณ ชรามรณํ, อณฺเณสฺส จ ปนิตํ ชรามรณํ อิติ วา. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา. “อณฺเณ ชีวํ อณฺเณ สรีรํ อิติ วา. สพุพานิสฺส ตานิ ปหีนานิ ภวนฺติ อุกฺกนิหฺนมูลานิ ตาลาวตถูกตานิ อนภาวงฺกตานิ आयตตี อนุปปาทฌมมานิ.

อวิชชาเย เตวว ภิกฺขเว อเสสวिरาคนิโรธา, ยานิสฺส ตานิ วิสูกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺพนฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ. กตมา ชาติ ๔เปย กตโม ภโว ๔เปย กตมํ อุปาทานํ ๔เปย กตมา ตณฺหา ๔เปย กตมา เวทนา ๔เปย กตโม ผสฺโส ๔เปย กตมํ สพายตน์ ๔เปย กตมํ นามรูปํ ๔เปย กตมํ วิญฺญาณํ ๔เปย “กตเม

สงขาราร, กสฺส จ ปนิเม สงขาราร อิติ วา. “อณฺเณ สงขาราร,
อณฺเณสฺส จ ปนิเม สงขาราร อิติ วา. “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ อิติ วา.
“อณฺเณ ชีวํ อณฺเณ สรีรํ อิติ วา. สพฺพานิสฺส ตานิ ปหีนานิ
ภวนฺติ อัจฺฉินฺนํมฺลानิ ตาลาวตฺถุกตานิ อนภาวงฺกตานิ อายตฺติ
อนุปฺปาททมนนํติ. ฉณฺฑํ.

๗. นตฺมฺหสฺสุตฺตํ

[๓๗] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “นายํ ภิกฺขเว กาโย
ตฺมฺหากํ, นาปิ อณฺเณสฺ. ปุราณมิตํ ภิกฺขเว กมฺมํ อภิสงฺขตํ
อภิสณฺเจตยิตํ เวทนํยํ ทฏฺฐพฺพํ.

ตตฺร [๑] ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก ปฏฺิจจสมฺมุปฺปาทญฺเณว
สาธุกํ โยนิโส มนสิกโรติ “อิติ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ,
อิมสฺสอุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ. อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺส
นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ. ยทิตํ อวิชฺชาปจฺจยา สงขาราร, สงขารปจฺจยา
วิญฺญาณํ ๕เปฯ เอวเมตฺสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺทสฺส สมฺทโย โหติ.
อวิชฺชาเย เตวว อเสสวिरาคนิโรธา สงขารนิโรธ, สงขารนิโรธา
วิญฺญาณนิโรธ ๕เปฯ เอวเมตฺสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺทสฺส นิโรธ
โหติตฺติ. สตฺตมํ.

๘. เจตนาสุตฺตํ

[๓๘] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “ยณฺจ [๒] ภิกฺขเว เจเตติ,
ยณฺจ ปกฺกเปติ, ยณฺจ อนฺุเสติ. อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสฺส

๕. ฌาติกสฺสุตํ

[๔๕] เอวมเม สุตํ:- เอกํ สมยํ ภควา ฌาติเก วิหริติ
คิณฺฆกาเวสเส. อถ โข ภควา รโหคโต ปฏิสลฺลีโน^๑ อิมํ
ธมฺมปริยายํ อภาสิ

“จกฺขุญฺจ ปฏฺิฉจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญญาณํ, ติณฺณํ
สงฺกตํ ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา,
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ๗เปยฺย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺมทโย โหติ.

โสตมฺภจ ปฏฺิฉจ สทฺเท จ ๗เปยฺย ฌานญฺจ ปฏฺิฉจ คนฺธเจ จ
๗เปยฺย ชิวฺหญฺจ ปฏฺิฉจ รเส จ ๗เปยฺย กายญฺจ ปฏฺิฉจ โผฏฺฐพฺเพ จ
๗เปยฺย มนญฺจ ปฏฺิฉจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญญาณํ. ติณฺณํ
สงฺกตํ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา,
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ๗เปยฺย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺมทโย โหติ.

จกฺขุญฺจ ปฏฺิฉจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญญาณํ. ติณฺณํ
สงฺกตํ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา.
ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสวिरาคานิโรธา อุปาทานานิโรธา,
อุปาทานานิโรธา ภวนิโรธา ๗เปยฺย เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธา โหติ.

โสตมฺภจ ปฏฺิฉจ สทฺเท จ ๗เปยฺย มนญฺจ ปฏฺิฉจ ธมฺเม จ
อุปฺปชฺชติ มโนวิญญาณํ, ติณฺณํ สงฺกตํ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา
เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสวिरาค-

ปติฏฐิตะ วิญญาณะ วิรูปุเห นามรูปสส อวกกนฺติ โหติ.
 นามรูปปจฺจยา สฬายตฺถํ สฬายตฺถนปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา
 เวทนา ๔เปยฺย ตณฺหา ๔เปยฺย อุปาทานํ ๔เปยฺย ภโว ๔เปยฺย ชาติ
 ๔เปยฺย ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมภวนฺติ;
 เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

โน จ ภิกฺขเว เจเตติ, โน จ ปกฺกเปติ, อถ จ อนฺุเสติ.
 อารมฺมณเมตํ โหติ วิญญาณสฺส จิตฺยา, อารมฺมณํ สติ ปติฏฺฐา
 วิญญาณสฺส โหติ, ตสฺมี ปติฏฺฐิตะ วิญญาณะ วิรูปุเห นามรูปสส
 อวกกนฺติ โหติ. นามรูปปจฺจยา สฬายตฺถํ ๔เปยฺย เอวเมตสฺส
 เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

ยโต จ โช ภิกฺขเว โน จ เจเตติ, โน จ ปกฺกเปติ,
 โน จ อนฺุเสติ. อารมฺมณเมตํ น โหติ วิญญาณสฺส จิตฺยา,
 อารมฺมณํ อสติ ปติฏฺฐา วิญญาณสฺส น โหติ, ตทปฺปติฏฺฐิตะ
 วิญญาณะ อวิรูปุเห นามรูปสส อวกกนฺติ น โหติ. นามรูปนิโรธา
 สฬายตฺถนนิโรธ ๔เปยฺย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ
 โหตีติ. นวํ.

๑๐. ตติยเจตนาสูตรํ

[๔๐] สวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปยฺย “ยถจ ภิกฺขเว เจเตติ,
 ยถจ ปกฺกเปติ, ยถจ อนฺุเสติ. อารมฺมณเมตํ โหติ วิญญาณสฺส
 จิตฺยา, อารมฺมณํ สติ ปติฏฺฐา วิญญาณสฺส โหติ, ตสฺมี
 ปติฏฺฐิตะ วิญญาณะ วิรูปุเห นติ โหติ, นติยา สติ อากตฺติคฺติ
 โหติ, อากตฺติคฺติยา สติ จุตฺตูปปาโต โหติ, จุตฺตูปปาเต สติ อายตฺติ

ชาติชราภรณ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ; เอวเมตสฺส
เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหติ.

โน จ ภิกฺขเว เจเตติ, โน จ ปกฺกเปติ, อถ จ อนฺุเสติ.
อารมฺมณเมตํ โหติ วิญฺญาณสฺส จิตฺยา, อารมฺมณเ สติ ปตฺติจฺจา
วิญฺญาณสฺส โหติ, ตสฺมี ปตฺติจฺเจเต วิญฺญาเน วิรูปฺพะเห นติ โหติ,
นติยา สติ อากตฺติคฺติ โหติ, อากตฺติคฺติยา สติ จุตฺตูปปาโต โหติ,
จุตฺตูปปาเต สติ อายตฺตี ชาติชราภรณ โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสสุปายาสา สมภวนติ; เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺทโย โหติ.

ยโต จ โข ภิกฺขเว โน จ เจเตติ, โน จ ปกฺกเปติ,
โน จ อนฺุเสติ. อารมฺมณเมตํ น โหติ วิญฺญาณสฺส จิตฺยา,
อารมฺมณเ อสฺติ ปตฺติจฺจา วิญฺญาณสฺส น โหติ, ตทปฺปตฺติจฺเจเต
วิญฺญาเน อวิรูปฺพะเห นติ น โหติ, นติยา อสฺติ อากตฺติคฺติ น
โหติ, อากตฺติคฺติยา อสฺติ จุตฺตูปปาโต น โหติ, จุตฺตูปปาเต อสฺติ
อายตฺตี ชาติชราภรณ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ;
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธโ โหตีติ. ทสมํ.

จตุตฺถอ กพารขตฺติยวคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหนํ

“ภูตมิตํ กพารณจ

อวิชชาปจฺจยา จ เทว

ทุเว จ ญาณวตฺถุณี*

นตฺตมฺหา เจตนา ตโยติ.

หมตอาณ 27/05/2566

* จ.,เท. ญาณวตฺถุณี อ. ญาณสฺส วตฺถุณี

๕. คหปติวคโค

๑. ปญจเวรภยสุตตํ

[๔๑] สวตถึยํ วิหริติ ฯเปฯ อถ โข อนาถปิณฑิกโก
คหปติ, เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ. เอกมณฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฑิกโก
คหปตึ ภควา เอตทวโจ

“ยโต โข คหปติ อริยสาวกสฺส ปญจ ภยานิ เวรานิ
รูปสนฺตานิ โหหนฺติ, จตฺตฺหิ จ โสตาปตฺตติยงฺเคหิ สมณฺหาคโต โหติ,
อริโย จสฺส ฌาโย ปญฺญาย สุกฺกฺโข โหติ สุปฺปวิทุโส, โส
อากงฺขมาโน อตฺตนาเว อตฺตนาํ พุยากรเยย “ขีณนिरโยมฺหิ
ขีณติริจฺจฺฉานโยนิ ขีณปิตฺติวิสโย ขีณาปายทฺถคฺคตฺติวินิปาโต,
โสตาปนโนหฺมสมฺมิ อวินิปาตธฺมโม นียโต สมฺโพธิปรายโนติ.

กตมานิ ปญจ ภยานิ เวรานิ รูปสนฺตานิ โหหนฺติ. ยํ
คหปติ ปาณาติปาตึ ปาณาติปาตปฺปจฺจยา ทิฏฺฐธฺมมิกมฺปิ ภยํ
เวรํ ปสวติ, สมฺปรายิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตสิกมฺปิ ทฺถกฺขํ
โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวทยติ. ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิรตสฺส เอวํ ตํ ภยํ
เวรํ รูปสนฺตํ โหติ. (๑)

ยํ คหปติ อทินฺนาทายี อทินฺนาทานปฺปจฺจยา ทิฏฺฐธฺมมิกมฺปิ
ภยํ เวรํ ปสวติ, สมฺปรายิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตสิกมฺปิ
ทฺถกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวทยติ. อทินฺนาทานา ปฏฺวิวิรตสฺส เอวํ ตํ
ภยํ เวรํ รูปสนฺตํ โหติ. (๒)

ยํ คหปติ กาเมสฺสมิจฺฉาจารี กาเมสฺสมิจฺฉาจารปฺปจฺจยา
ทิฏฺฐธฺมมิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ, สมฺปรายิกมฺปิ ภยํ เวรํ ปสวติ,

เจตสิกมปิ ทุกข์ โทมนสส์ ปฏิสเวทยติ. กาเมสุมิจจาจารา
ปฏิวิตตสส เอวံ ตัง ภยั เวรึ รูปสนตัง โหติ. (๓)

ยัม คหปติ มุสาวาที มุสาวาทปฺปจฺจยา ทิฏฺฐจรมฺมิกมปิ ภยั
เวรึ ปสวติ, สมฺปราชิกมปิ ภยั เวรึ ปสวติ, เจตสิกมปิ ทุกข์
โทมนสส์ ปฏิสเวทยติ. มุสาวาทา ปฏิวิตตสส เอวံ ตัง ภยั เวรึ
รูปสนตัง โหติ. (๔)

ยัม คหปติ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี สุราเมรยมชฺช-
ปมาทญฺจานปฺปจฺจยา ทิฏฺฐจรมฺมิกมปิ ภยั เวรึ ปสวติ, สมฺปราชิกมปิ
ภยั เวรึ ปสวติ, เจตสิกมปิ ทุกข์ โทมนสส์ ปฏิสเวทยติ.
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏิวิตตสส เอวံ ตัง ภยั เวรึ รูปสนตัง
โหติ. อิมานิ ปณจ ภยานิ เวรานิ รูปสนตานิ โหนติ. (๕)

กตเมหิ จตุหิ โสตาปตฺติยงฺเคหิ สมฺนฺนาคโต โหติ. อิท
คหปติ อริยสาวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ
“อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ
พุทฺโธ ภควาติ. (๑)

ธมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ “สุวากฺขาโต
ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก
ปจฺจตฺตัง เวทิตพฺโพ วิญญูหิตี. (๒)

สงฺฆे อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ “สุปฏิปนฺโน
ภควโต สาวกสงฺโฆ อชฺฐปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ
ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต
สาวกสงฺโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยฺกานิ อญฺจ ปุริสปุคฺคลา, เอส

ภควโต สวากสงโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทกฺขิณเณยโย
อณฺชลิกรณฺเณยโย อนุตฺตโร ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ. (๓)

อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมณฺหาคโต โหติ อชณฺเฑหิ อจฺฉิทฺเตหิ
อสพฺเพหิ อกมฺมาเสหิ ภาวิสฺเสหิ วิญญฺปสฺสเถหิ อปรามญฺเญหิ
สมาธิสํวตฺตนิเกหิ. อิมฺเห จตฺตูหิ โสตาปตฺติยงฺเกหิ สมณฺหาคโต
โหติ. (๔)

กตโม จสฺส อริโย ฌาโย ปญฺญาย สุกฺกฺโจ โหติ
สุปฏิวิทุโร. อิทฺ คหปติ อริยสวโก ปฏิจฺจสมฺบุปฺปาทญฺเฆว สาธุกํ
โยนิโส มนสิโกโรติ “อิติ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมสฺสบุปฺปาทา
อิทํ อุปฺปชฺชติ, อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺส นิโรธา อิทํ
นิรุชฺฌติ. ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารํ, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ
ฯเปฯ เอเวตฺตสฺส เกวลสฺส ทกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ. อวิชฺชาย
เตวว อสฺเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโร, สงฺขารนิโรธา
วิญฺญาณนิโรโรฯเปฯ เอเวตฺตสฺส เกวลสฺส ทกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโร
โหติ. อยมสฺส อริโย ฌาโย ปญฺญาย สุกฺกฺโจ โหติ สุปฏิวิทุโร.

ยโต โข คหปติ อริยสวกสฺส อิมานิ ปญฺจ ภยานิ
เวรานิ รูปสณฺทานิ โหหนฺติ. อิมฺเห จ^๑ จตฺตูหิ โสตาปตฺติยงฺเกหิ
สมณฺหาคโต โหติ. อยมจสฺส อริโย ฌาโย ปญฺญาย สุกฺกฺโจ
โหติ สุปฏิวิทุโร. โส อากงฺขมาโน อตฺตนาวิ อตฺตนาํ พยากรเยย
“ชฺเฌนนิรโยมฺหิ ชฺเฌนตฺริจฺฉานโยนิ ชฺเฌนปิตฺติวิสโย ชฺเฌนปายทกฺคคติ-
วินิปาโต, โสตาปนฺโนหฺมสมฺมิ อวินิปาตธมฺโม นียโต
สมฺโพธิปรายโนติ. ปจฺม.

^๑ ฉ.เท.อ. จสฺสโท น ทิสฺสติ.

๒. ทุตติยปณจเวรภยสุตตัม

[๔๒] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปฯ “ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส ปณจ ภยานิ เวรานิ รูปสนฺตานิ โหหนฺติ. จตฺตฺหิ จ โสตาปตฺตติยงฺเกหิ สมณฺณาคโต โหติ, อริโย จสฺส ฌาโย ปณฺณาย สุตฺติญฺโจ โหติ สุปฺปวิทฺโธ, โส อากงฺขมาโน อตฺตนาเว อตฺตนาํ พุยากรเยย ‘ซีณนिरโยมฺหิ ยเปฯ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโนติ.

[*]

กตมานิ ปณจ ภยานิ เวรานิ รูปสนฺตานิ โหหนฺติ. ยัม ภิกขเว ปาณาติปาตํ ยเปฯ ยัม ภิกขเว อทินฺนาทายี ยเปฯ ยัม ภิกขเว กาเมสุมิจฺฉาจารี ยเปฯ ยัม ภิกขเว มุสาวาทิ ยเปฯ ยัม ภิกขเว สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี ยเปฯ อิมานิ ปณจ ภยานิ เวรานิ รูปสนฺตานิ โหหนฺติ.

กตเมหิ จตฺตฺหิ โสตาปตฺตติยงฺเกหิ สมณฺณาคโต โหติ. อิทฺ ภิกขเว อริยสาวโก พุทฺเธ ยเปฯ ธมฺเม ยเปฯ สงฺฆे ยเปฯ อริยกนฺเตหิ สีเลหิ สมณฺณาคโต โหติ ยเปฯ อิมेหิ จตฺตฺหิ โสตาปตฺตติยงฺเกหิ สมณฺณาคโต โหติ.

กตโม จสฺส อริโย ฌาโย ปณฺณาย สุตฺติญฺโจ โหติ สุปฺปวิทฺโธ. อิทฺ ภิกขเว อริยสาวโก ปญฺจิจสมฺบุปปาทณฺเณว สารุํ โยนิโส มนสิกรโรติ ยเปฯ อยมสฺส อริโย ฌาโย ปณฺณาย สุตฺติญฺโจ โหติ สุปฺปวิทฺโธ.

หมดอายุ 27/05/2566

ยโต โข ภิกขเว อริยสวกสส อิมานิ ปณจ ภยานิ
เวรานิ รูปสนหตานิ โหหนติ. อิมเหิ จ จตุหิ โสตาปตติยงเคหิ
สมนฺนาคโต โหติ, อยญจสส อริโย ฌาโย ปณณาย สุกฺกโจ
โหติ สุปฺภิวิทู, โส อากงฺขมาโน อตฺตนาเว อตฺตานํ พุยากเรยเย
“ชฺเฌนนิรโยมฺหิ ชฺเฌนติรจฺจนายอนิ ชฺเฌนปิตฺติวิสโย ชฺเฌนาปาย-
ทุกฺคตฺติวินิปาโต, โสตาปนฺโนหฺมสมิ อวินิปาตธฺมโม นียโต
สมฺโพธิปรายโนติ. ทฺติยํ.

๓. ทุกฺขสฺสุตํ

[๔๓] สวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปย “ทุกฺขสฺส ภิกขเว สมฺมทญฺจ
อตฺถงคฺมญฺจ เทเสสฺสามิ, ตํ สฺสณฺณํ, สาธุกํ มนสิกโรถ,
ภาสิสฺสามิตฺติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสฺสุ.
ภควา เอตทโวจ

“กตโม จ ภิกขเว ทุกฺขสฺส สมฺมทโย. จกฺขุญฺจ ปฏฺิจฺจ
รูปํ จ อฺปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ. ติณฺณํ สงฺคตํ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา
เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. อยํ โข ภิกขเว ทุกฺขสฺส สมฺมทโย.

โสตญฺจ ปฏฺิจฺจ สทฺทํ จ อฺปฺปชฺชติ โสตวิญฺญาณํ ๕เปย
ฆานญฺจ ปฏฺิจฺจ คนฺธํ จ ๕เปย ชฺวีหญฺจ ปฏฺิจฺจ รเส จ
๕เปย กายญฺจ ปฏฺิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ ๕เปย มนญฺจ ปฏฺิจฺจ
ธฺมเม จ อฺปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ. ติณฺณํ สงฺคตํ ผสฺโส.
ผสฺสปจฺจยา เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. อยํ โข ภิกขเว
ทุกฺขสฺส สมฺมทโย.

กตโม จ ภิกขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงคโม. จกฺขุญฺจ ปฏฺิจฺจ
รูปํ จ อฺปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ. ติณฺณํ สงฺคตํ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา

เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสวिरาค-
 นิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา
 ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสา
 นිරุชฺฌนฺติ; เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ. อयํ
 โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโม.

โสตมฺภ จ ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ โสตวิญฺญาณํ ๔เปยฺ
 ฌานมฺภ จ ปฏฺิจฺจ คนฺธเ จ ๔เปยฺ ชิวฺหมฺภ จ ปฏฺิจฺจ รเส จ ๔เปยฺ
 กายมฺภ จ ปฏฺิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ ๔เปยฺ มนฺธมฺภ จ ปฏฺิจฺจ ฐมฺเม จ
 อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ. ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา
 เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสวिरาค-
 นิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ,
 ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺข-
 โทมนสฺสอุปายาสา นिरุชฺฌนฺติ; เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
 นิโรโธ โหติ. อयํ โข ภิกฺขเว ทุกฺขสฺส อตฺถงฺคโมติ. ตติยํ.

๔. โลกสยุดต์

[๔๔] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปยฺ “โลกสฺส ภิกฺขเว
 สมุทฺทยมฺภ อตฺถงฺคมมฺภ เทเสสฺสามิ, ตํ สฺสณฺณ, สาธุกํ มนสิกโรถ,
 ภาสิสฺสามิติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสึ.
 ภควา เอตทวโจ

“กตโม จ ภิกฺขเว โลกสฺส สมุทโย. จกฺขมฺภ จ ปฏฺิจฺจ
 รูปเ จ อุปฺปชฺชติ จกฺขวิญฺญาณํ. ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา
 เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ,

อุปาทานปัจจุยา ภโว, ภวปัจจุยา ชาติ, ชาติปัจจุยา ชรามรณ
 โสกปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ; อโย โข ภิกขเว
 โลกสส สมุทโย.

โสตมจ ปฏิจจ สหเต จ ยเปย ฆานมจ ปฏิจจ คนฺเฑ จ
 ยเปย ชิวมจ ปฏิจจ รเส จ ยเปย กายมจ ปฏิจจ โผฏฐัพพะ จ
 ยเปย มนมจ ปฏิจจ ฐมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญญานํ. ตินฺนํ
 สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปัจจุยา เวทนา ยเปย ชาติปัจจุยา ชรามรณ
 โสกปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ; อโย โข ภิกขเว
 โลกสส สมุทโย.

กตโม จ ภิกขเว โลกสส อตฺถกโม. จกฺขมจ ปฏิจจ
 รูปे จ อุปฺปชฺชติ จกฺขวิญญานํ. ตินฺนํ สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปัจจุยา
 เวทนา; เวทนาปัจจุยา ตณฺหา. ตสฺสาเยว ตณฺหา
 อเสสวिरาคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ
 ยเปย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ. อโย โข
 ภิกขเว โลกสส อตฺถกโม.

โสตมจ ปฏิจจ สหเต จ ยเปย ฆานมจ ปฏิจจ คนฺเฑ จ
 ยเปย ชิวมจ ปฏิจจ รเส จ ยเปย กายมจ ปฏิจจ โผฏฐัพพะ จ
 ยเปย มนมจ ปฏิจจ ฐมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญญานํ. ตินฺนํ
 สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปัจจุยา เวทนา; เวทนาปัจจุยา ตณฺหา.
 ตสฺสาเยว ตณฺหา อเสสวिरาคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ,
 อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ยเปย เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ. อโย โข ภิกขเว โลกสส อตฺถกโมติ.

๕. ฌาติกสูตร

[๔๕] เอวมุเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา ฌาติเก วิหริติ
คิณฺฆกาเวสเส. อถ โข ภควา รโหิตโต ปฏิสลฺลีโน^{*} อิมํ
ธมฺมปริยายํ อภาสิ

“จกฺขุญฺจ ปฏฺิจฺจ รูปे จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ, ติณฺณํ
สงฺคติ ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา,
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺภโว โหติ.

โสตฺถจ ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ ๔เปฯ ฌานญฺจ ปฏฺิจฺจ คนฺธะ จ
๔เปฯ ชิวฺหญฺจ ปฏฺิจฺจ รเส จ ๔เปฯ กายญฺจ ปฏฺิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ
๔เปฯ มนญฺจ ปฏฺิจฺจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ. ติณฺณํ
สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา,
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺภโว โหติ.

จกฺขุญฺจ ปฏฺิจฺจ รูปे จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญฺญาณํ. ติณฺณํ
สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา.
ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อสฺเสสวिरาคนฺนิโรธา อุปาทานนฺนิโรโธ,
อุปาทานนฺนิโรธา ภวนฺนิโรโธ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นฺนิโรโธ โหติ.

โสตฺถจ ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ ๔เปฯ มนญฺจ ปฏฺิจฺจ ธมฺเม จ
อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ, ติณฺณํ สงฺคติ ผสฺโส. ผสฺสปจฺจยา
เวทนา; เวทนาปจฺจยา ตณฺหา. ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อสฺเสสวिरาค-

หมตอายุ 27/05/2566

นิโรชา อุปาทานนิโรธ, อุปาทานนิโรชา ภวนิโรธ ฯเปฯ เอวเมตสส
 เกวลสส ทุกฺขกฺขนฺธสส นิโรธ โหติติ.

เตน โข ปน สมเยน อญฺจตโร ภิกฺขุ ภควโต อุปสฺสติ^๑
 จิตฺโต โหติ. อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ อุปสฺสติ^๑ จิตฺ, ทิสฺวาน
 ตํ ภิกฺขุํ เอตทวโจ “อสุสฺสสิ โน ตวํ ภิกฺขุ อิมํ ฅมฺมปริยายนฺติ.
 “เอวํ ภนฺเตติ. “อุคฺคณฺหาหิ ตวํ ภิกฺขุ อิมํ ฅมฺมปริยาโย,
 ปริยาปุณฺหาหิ ตวํ ภิกฺขุ อิมํ ฅมฺมปริยาโย, ฐาเรหิ^๒ ตวํ ภิกฺขุ อิมํ
 ฅมฺมปริยาโย,^๒ อตฺถสญฺหิตายํ ภิกฺขุ ฅมฺมปริยาโย อาทิพฺรหฺมจฺริยโกติ.
 ปญฺจมํ.

๖. อญฺจตรพฺรหฺมณฺสฺสุตฺตํ

[๔๖] สาวตฺถิโย วิหฺรติ ฯเปฯ อถ โข อญฺจตโร
 พฺรหฺมณฺ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
 สทฺธิ สมฺโมทิ; สมฺโมทนีโย กถํ สาราณนีโย วีติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข โส พฺรหฺมณฺ ภควนฺตํ เอตทวโจ

“กึ นฺุ โข โภ โคตม โส กโรติ, โส ปฏฺิสเวทฺยตฺติติ. “โส
 กโรติ, โส ปฏฺิสเวทฺยตฺติติ โข พฺรหฺมณฺ อยเมโก อนฺโต. “กึ ปน
 โภ โคตม อญฺโฆ กโรติ, อญฺโฆ ปฏฺิสเวทฺยตฺติติ. “อญฺโฆ กโรติ,
 อญฺโฆ ปฏฺิสเวทฺยตฺติติ โข พฺรหฺมณฺ อโย ทฺติโย อนฺโต. เอเต เต
 พฺรหฺมณฺ อุโป อนฺเต อนฺอุปคมฺม มชฺฌเณน ตถาคโต ฅมฺมํ เทเสติ
 “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ฯเปฯ เอวเมตสส
 เกวลสส ทุกฺขกฺขนฺธสส สมฺมทโย โหติ. อวิชฺชาย เตวว

อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺเญยฺยานนิโรโธ
 ๕. เปฯ เหวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ.

เอวํ วุตฺเต, โส พุราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ “อภิกฺกนฺตํ
 โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๕. เปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
 ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณฺงคตนฺติ. จญฺจํ.

๗. ชาณฺสฺโสณิสฺสุตตํ

[๔๗] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕. เปฯ อถ โข ชาณฺสฺโสณิ
 พุราหฺมโณ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
 สทฺธิ ๕. เปฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข ชาณฺสฺโสณิ พุราหฺมโณ
 ภควนฺตํ เอตทวโจ

“กึ นฺุ โข โภ โคตม สพฺพมตฺถิติ.

“สพฺพมตฺถิติ โข พุราหฺมณ อยเมโก อนฺโต.

“กึ ปน โภ โคตม สพฺพํ นตฺถิติ. “สพฺพํ นตฺถิติ โข
 พุราหฺมณ อยํ ทฺติโย อนฺโต. เอเต เต พุราหฺมณ อุโป อนฺเต
 อนฺุปคมฺม มชฺเฌน ตถาคโต ฐมํ เทเสติ “อวิชฺชาปจฺจยา
 สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺเญยฺยาน ๕. เปฯ เหวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ. อวิชฺชาย เตวอ อเสสวिरาคนิโรธา
 สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺเญยฺยานนิโรโธ ๕. เปฯ เหวเมตสฺส
 เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ.

เอวํ วุตฺเต, ชาณฺสฺโสณิ พุราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ
 “อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ๕. เปฯ ปาณฺุเปตํ
 สรณฺงคตนฺติ. สตฺตมํ.

๘. โลกายติกสุตต์

[๔๘] สาวตถิย์ วิหริติ อเปย อถ โข โลกายติโก
พฺราหฺมณเณ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อเปย เอกมฺนตํ นิสินฺโน
โข โลกายติโก พฺราหฺมณเณ ภควนฺตํ เอตทวโจ

“กึ นุ โข โภ โคตม สพฺพมตฺถิติ. “สพฺพมตฺถิติ โข
พฺราหฺมณ เชฏฺฐเมตํ โลกายตํ. “กึ ปน โภ โคตม สพฺพ
นตฺถิติ. “สพฺพ นตฺถิติ โข พฺราหฺมณ ทุตฺติยเมตํ โลกายตํ. “กึ
नु โข โภ โคตม สพฺพเมกตฺตนฺติ. “สพฺพเมกตฺตนฺติ โข
พฺราหฺมณ ตุตฺติยเมตํ โลกายตํ.

“กึ ปน โภ โคตม สพฺพ ปุฏฺตตฺตนฺติ.

“สพฺพ ปุฏฺตตฺตนฺติ โข พฺราหฺมณ จตฺตตฺถเมตํ โลกายตํ.
เอเต เต พฺราหฺมณ อุโป อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฌเณน ตถาคโต
ธมฺมํ เทเสติ “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ
อเปย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ.
อวิชฺชาเย เตวว อสเสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา
วิญฺญาณนิโรโธ อเปย เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
นิโรโธ โหติติ.

เอวํ วุตฺเต, โลกายติโก พฺราหฺมณเณ ภควนฺตํ เอตทวโจ
“อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม, อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อเปย อชฺชตคฺเค
ปาณฺเปตํ สรณํกตฺตนฺติ. อญฺจม.

๕. อริยสาวกสยุดต์

[๔๙] สยวตถิยํ วิหริติ ๗เป๗ ตตฺร โข ๗เป๗ “น ภิกขเว สยวโต อริยสาวกสส เอวํ โหติ “กํ ญํ โข กิสฺมี สติ กํ โหติ, กิสฺสํ ปาธา กํ อุปฺปชฺชติ, [๑] กิสฺมี สติ นามรูปํ โหติ, กิสฺมี สติ สพายตณํ โหติ, กิสฺมี สติ ผสฺโส โหติ, กิสฺมี สติ เวทนา โหติ, กิสฺมี สติ ตณฺหา โหติ, กิสฺมี สติ อุปาทานํ โหติ, กิสฺมี สติ ภาวํ โหติ, กิสฺมี สติ ชาติ โหติ, กิสฺมี สติ ชรามรณํ โหติติ.

อถ โข ภิกขเว สยวโต อริยสาวกสส อปรปฺปจฺจยา ฅาณเมเวตถ โหติ “อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมสฺสํ ปาธา อิทํ อุปฺปชฺชติ, [๒] วิญฺญาณํ สติ นามรูปํ โหติ, นามรูปํ สติ สพายตณํ โหติ, สพายตณํ สติ ผสฺโส โหติ, ผสฺเส สติ เวทนา โหติ, เวทนาย สติ ตณฺหา โหติ, ตณฺหา สติ อุปาทานํ โหติ, อุปาทานํ สติ ภาวํ โหติ ๗เป๗ ชาติยา สติ ชรามรณํ โหติติ. โส เอวํ ปชานาติ “เอวมยํ โลโก สมุทฺยตีติ.

น ภิกขเว สยวโต อริยสาวกสส เอวํ โหติ “กํ ญํ โข กิสฺมี อสติ กํ น โหติ, กิสฺสํ นโรธา กํ นโรธมฺติ, กิสฺมี อสติ สงฺขารานํ โหติ, กิสฺมี อสติ วิญฺญาณํ น โหติ, กิสฺมี อสติ นามรูปํ น โหติ, กิสฺมี อสติ สพายตณํ น โหติ, กิสฺมี อสติ ผสฺโส น โหติ, กิสฺมี อสติ เวทนา น โหติ, กิสฺมี อสติ ตณฺหา น โหติ, กิสฺมี อสติ อุปาทานํ น โหติ, กิสฺมี อสติ

* ฉ., เท., อ. กิสฺมี สติ สงฺขารานํ โหติ, กิสฺมี สติ วิญฺญาณํ โหติ

๒ ฉ., เท., อ. อวิชฺชาย สติ สงฺขารานํ โหติ, สงฺขารेषุ สติ วิญฺญาณํ โหติ, เอวมุปริปี.

ภโว น โหติ, กิสมิ อสติ ชาติ น โหติ, กิสมิ อสติ ชรามรณ
น โหตีติ.

อถ โข ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกสส อปรปจจยา
ณณเมเวตถ โหติ "อิมสมิ อสติ อิทํ น โหติ, อิมสส นโรชา
อิทํ นโรชตติ, อวิชชาย อสติ สงขาราน น โหนติ, สงขารสสุ
อสติ วิญญานํ น โหติ, วิญญานเณ อสติ นามรูปํ น โหติ,
นามรูปเป อสติ สฬายตนํ น โหติ ฅเปย อุปาทานํ น โหติ
ฅเปย ภโว น โหติ ฅเปย ชาติ น โหติ, ชาติยา อสติ
ชรามรณํ น โหตีติ. โส เอวํ ปชานาติ 'เอวมยํ โลโก
นโรชตตีติ.

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก เอวํ โลกสส สมุททยญจ
อตถกมญจ ยถาภูตํ ปชานาติ. อयํ วุจจติ ภิกขเว อริยสาวโก
ทิฏฐิสมปนโน อิตปิ ฅเปย อมตทวารํ อาหจจ ติฏฐติ อิตปีติ.
นวม.

๑๐. ทุตติยอริยสาวกสุตตํ

[๕๐] สาวตถิยํ วิหริติ ฅเปย "น ภิกขเว สุตวโต
อริยสาวกสส เอวํ โหติ 'กิ นุ โข กิสมิ สติ กิ โหติ,
กิสสุปปาหา กิ อุปปชชติ, กิสมิ สติ สงขาราน โหนติ, กิสมิ สติ
วิญญานํ โหติ, กิสมิ สติ นามรูปํ โหติ, กิสมิ สติ สฬายตนํ
โหติ, กิสมิ สติ ผสโส โหติ, กิสมิ สติ เวทนา โหติ, กิสมิ สติ
ตณหา โหติ, กิสมิ สติ อุปาทานํ โหติ, กิสมิ สติ ภโว โหติ,
กิสมิ สติ ชาติ โหติ, กิสมิ สติ ชรามรณํ โหตีติ.

อถ โข ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกสส อปรปปัจจยา
 ฌาณเมเวตถ โหติ 'อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมสฺสูปปาทา อิทํ
 อุปปชฺชติ, อวิชฺชาย สติ สงฺขารธา โหนฺติ, สงฺขารเสฺ สติ
 วิญฺญาณํ โหติ, วิญฺญาเณ สติ นามรูปํ โหติ, นามรูปे สติ
 สพายตน์ โหติ, สพายตเน สติ ผสฺโส โหติ, ผสฺเส สติ เวทนา
 โหติ, เวทนาย สติ ตณฺหา โหติ, ตณฺหาय สติ อุปาทานํ โหติ,
 อุปาทาเน สติ ภวो โหติ, ภเว สติ ชาติ โหติ, ชาติยา สติ
 ชรามรณํ โหตีติ. โส เอวํ ปชานาติ 'เอวมยํ โลโก สมุทฺยตีติ.

น ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกสส เอวํ โหติ 'กึ นฺ โข
 กิสมิ อสติ กึ น โหติ, กิสฺส นิโรธา กึ นิรุชฺฌติ, กิสมิ อสติ
 สงฺขารธา น โหนฺติ, กิสมิ อสติ วิญฺญาณํ น โหติ, กิสมิ อสติ
 นามรูปํ น โหติ, กิสมิ อสติ สพายตน์ น โหติ, กิสมิ อสติ
 ผสฺโส น โหติ, กิสมิ อสติ เวทนา น โหติ. กิสมิ อสติ ตณฺหา
 น โหติ ยเปยฺ อุปาทานํ ยเปยฺ ภโว ยเปยฺ ชาติ ยเปยฺ กิสมิ
 อสติ ชรามรณํ น โหตีติ.

อถ โข ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกสส อปรปปัจจยา
 ฌาณเมเวตถ โหติ 'อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺส นิโรธา
 อิทํ นิรุชฺฌติ, อวิชฺชาย อสติ สงฺขารธา น โหนฺติ, สงฺขารเสฺ
 อสติ วิญฺญาณํ น โหติ, วิญฺญาเณ อสติ นามรูปํ น โหติ,
 นามรูปे อสติ สพายตน์ น โหติ ยเปยฺ ชาติยา อสติ ชรามรณํ
 น โหตีติ. โส เอวํ ปชานาติ 'เอวมยํ โลโก นิรุชฺฌตีติ.

ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก เอวํ โลกสฺส สมุทฺยญจ
 อตฺถกมญจ ยถาภูตํ ปชานาติ. อयํ วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก

ทิจจิสมนนโน อิตติปิ, ทสสนสมนนโน อิตติปิ, อาคโต อิม สทฐมม
อิตติปิ, ปสสติ อิม สทฐมม อิตติปิ, เสกขเน ฌาเณน สมนนาคโต
อิตติปิ, เสกขาย วิชขาย สมนนาคโต อิตติปิ, ฐมมสอติ สมนนโน
อิตติปิ, อริโย นินพเพทิกปณโณ อิตติปิ, อมตทวาร อากจจ ติจจติ
อิตติปิ. ทสม.

ปณจโม คหปติวคโค.

ตสสุททาน

“เทว ปณจเวรภยา วุตตา	ทุกข โลโก จ ฌาติกา
อณณตร ชาณสโสณิ จ	โลกายติเกน อฏฐม
เทว อริยสาวกา วุตตา	วคโค เตน ปวจจตติ.

๖. ทุกขวคโค

๑. ปริวีมสนสยุดต์

[๕๑] เอวมเม สยุดต์:- เอกัง สมยํ ภควา สวตถึยํ วิหริตี
 เชตวันเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภิกขุ
 อามนฺเตสิ “ภิกขโวติ. “ภนฺเตติ เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ.
 ภควา เอตทวโจ

“กิตฺตาวตา นุ โข ภิกขเว ภิกขุ ปริวีมสมาโน ปริวีมสยยุ
 สพฺพโส สมมา ทุกฺขกฺขยายาตี.

“ภควมฺลกา โน ภนฺเต ชมมา ภควนฺเตตฺติกา ภควปฏฺิสรณา,
 สาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺิภาตฺถุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถเ.
 ภควโต สุตฺวา ภิกขุ ชาเรสฺสนตฺติตี.

“เตนหิ ภิกขเว [*] สฺนฺนาถ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสฺสามีตี.

“เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ. ภควา
 เอตทวโจ

“อิธ ภิกขเว ภิกขุ ปริวีมสมาโน ปริวีมสตี ‘ยํ โข อิทํ
 อเนกวิธํ นานปฺปการกํ ทุกฺขํ โลเก อุปฺปชฺชตี ชรามรณํ, อิทํ นุ
 โข ทุกฺขํ กิณฺโพนํ กิสมฺมทํ กิชาตํ กิปปภวํ, กิสมฺมี สตี ชรามรณํ
 โหตี, กิสมฺมี อสตี ชรามรณํ น โหตีตี. โส ปริวีมสมาโน เอวํ
 ปชานาตี ‘ยํ โข อิทํ อเนกวิธํ นานปฺปการกํ ทุกฺขํ โลเก
 อุปฺปชฺชตี ชรามรณํ, อิทํ โข ทุกฺขํ ชาตินิทานํ ชาติสมฺมทํ
 ชาตฺติชาติกํ ชาตฺติปปภวํ, ชาตฺติยา สตี ชรามรณํ โหตี, ชาตฺติยา
 อสตี ชรามรณํ น โหตีตี.

หมดอายุ 27/05/2566

โส ชรามรณญจ ปชานาติ, ชรามรณสมุททยญจ ปชานาติ,
ชรามรณนิโรธญจ ปชานาติ, ยา จ ชรามรณนิโรธสารูปปคามินี
ปฏิปทา, ตญจ ปชานาติ, ตถา ปฏิปนโน จ โหติ อนุชมมจारी.
อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส สมมา ทุกฺขกฺขยาย ปฏิปนโน
ชรามรณนิโรธาย.

อถาปริ ปริวีมฺสमानิ ปริวีมฺสติ 'ชาติ ปนํยํ กีนิทานา
กีสมฺมุทยา กิชาติกา กิปปภา, กิสฺมี สติ ชาติ โหติ, กิสฺมี อสติ
ชาติ น โหติติ. โส ปริวีมฺสमानิ เอวํ ปชานาติ 'ชาติ
ภวนิทานา ภวสมฺมุทยา ภวชาติกา ภวปฺปภา, ภเว สติ ชาติ
โหติ, ภเว อสติ ชาติ น โหติติ.

โส ชาติญจ ปชานาติ, ชาติสมุททยญจ ปชานาติ,
ชาตินิโรธญจ ปชานาติ, ยา จ ชาตินิโรธสารูปปคามินี ปฏิปทา,
ตญจ ปชานาติ, ตถา ปฏิปนโน จ โหติ อนุชมมจारी. อัย
วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส สมมา ทุกฺขกฺขยาย ปฏิปนโน
ชาตินิโรธาย.

อถาปริ ปริวีมฺสमानิ ปริวีมฺสติ 'ภโว ปนํยํ กีนิทาโน
ฯเปฯ อุปาทานํ ปนิตํ กีนิทานํ ฯเปฯ ตณฺหา ปนํยํ กีนิทานา
ฯเปฯ เวทนา ปนํยํ กีนิทานา ฯเปฯ ผสฺโส ปนํยํ กีนิทาโน
ฯเปฯ สพฺยาตनํ ปนิตํ กีนิทานํ ฯเปฯ นามรูปํ ปนิตํ กีนิทานํ
ฯเปฯ วิญฺญาณํ ปนิตํ กีนิทานํ ฯเปฯ สงฺขารา ปนิเม กีนิทานา
กีสมฺมุทยา กิชาติกา กิปปภา, กิสฺมี สติ สงฺขารา โหนฺติ, กิสฺมี
อสติ สงฺขารา น โหนฺติติ. โส ปริวีมฺสमानิ เอวํ ปชานาติ
'สงฺขารา อวิชฺชานิทานา อวิชฺชาสมฺมุทยา อวิชฺชาชาติกา

อวิชชาปภาว, อวิชชาย สติ สงขาราน โหนติ, อวิชชาย อสติ
สงขาราน น โหนตตีติ.

โส สงขารเ จ ปชานาติ, สงขารสมุทยญจ ปชานาติ,
สงขารนิโรธญจ ปชานาติ, ยา จ สงขารนิโรธสารูปปคามีนี
ปฏิปทา, ตญจ ปชานาติ, ตถา ปฏิปนโน จ โหติ อนุชมมจारी.
อัย วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ สัพพโส สมมา ทุกขกขยาย ปฏิปนโน
สงขารนิโรธาย.

อวิชชาโคโต [*] ภิกขเว ปริสปกคโล ปุณณญเจ สงขาร
อภิสงฺขโรติ, ปุณณญปคํ โหติ วิญญาณํ; อปุณณญเจ สงขาร
อภิสงฺขโรติ, อปุณณญปคํ โหติ วิญญาณํ. อาเนญชญเจ^๒ สงขาร
อภิสงฺขโรติ, อาเนญชูปคํ โหติ วิญญาณํ. ยโต โข ภิกขเว
ภิกขุโน อวิชชา ปหีนา โหติ, วิชชา อุปปนฺนา. โส อวิชชาวิราคา
วิชชูปปาทา เหนว ปุณณภิสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ, น อปุณณภิสงฺขาร
อภิสงฺขโรติ, น อาเนญชาภิสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ. อนภิสงฺขโรนโต
อนภิสญเจตยนโต น กิณฺจ โลกเ อูปาทียติ, อนุปาทียํ น
ปริตสฺสติ, อปริตสฺสํ ปจฺจตฺตํเยว ปรินิพฺพายติ. 'ชีณา ชาติ, วุสิตํ
พฺรหฺมจริยํ, กตํ ภรณํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ.

โส สุขญเจ เวทนํ เวทยติ, 'สา อนิจฺจาติ ปชานาติ,
'อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ, 'อนภินฺนุทิตาติ ปชานาติ. ทุกฺขญเจ
เวทนํ เวทยติ, 'สา อนิจฺจาติ ปชานาติ, 'อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ,
'อนภินฺนุทิตาติ ปชานาติ. อทุกฺขมสุขญเจ เวทนํ เวทยติ, 'สา
อนิจฺจาติ ปชานาติ, 'อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ, 'อนภินฺนุทิตาติ

* อ.ท.อ.อ. ย

^๒ สยา. อาเนชญเจ, เอวมุปริปี.

ปชานาติ. โส สุขญเญ เวทนํ เวทยติ, วิสณฺณุตโต นํ^๑ เวทยติ.
 ทุกฺขญเญ เวทนํ เวทยติ, วิสณฺณุตโต นํ เวทยติ. อทฺทกฺขมสุขญเญ
 เวทนํ เวทยติ, วิสณฺณุตโต นํ เวทยติ.

โส กายปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยมาโน ‘กายปริยฺณติกํ
 เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ, ชีวิตปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยมาโน
 ‘ชีวิตปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ. ‘กายสฺส เกทา อทฺธํ
 ชีวิตปริยาทานา อีเชว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีตทิภวิสฺสนฺติ
 สรีรานิ อวสิสฺสนฺตํติ ปชานาติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุมฺภการปกา อุณฺหํ กุมฺภํ
 อทฺธริตฺวา สเม ภูมิภาเค ปติฏฺฐเปยฺย.^๒ ตตฺร ยายํ อสุมา, สาทตฺถ
 เถว วูปสเมยฺย, กปฺลลานิ อวสิสฺสเยยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ กายปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยมาโน “กายปริยฺณติกํ เวทนํ
 เวทยามีติ ปชานาติ, ชีวิตปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยมาโน
 ‘ชีวิตปริยฺณติกํ เวทนํ เวทยามีติ ปชานาติ. “กายสฺส เกทา อทฺธํ
 ชีวิตปริยาทานา อีเชว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนฺทิตานิ สีตทิภวิสฺสนฺติ
 สรีรานิ อวสิสฺสนฺตํติ ปชานาติ.

ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, อปิ นุ โข ชีณาสโว ภิกฺขุ
 ปุณฺณภาสิสงฺขารํ วา อภิสงฺขเรยฺย, อปุณฺณภาสิสงฺขารํ วา
 อภิสงฺขเรยฺย, อาเนญฺชาภิสงฺขารํ วา อภิสงฺขเรยฺยาติ.

โน เหตุํ ภาเนเต.

“สพฺพโส วา ปน สงฺขาราเรสุ อสติ สงฺขารนิโรธา อปิ นุ
 โข วิณฺณานํ ปญฺญาเยถาติ.

^๑ ส.,อ. ตํ เวทนํ

^๒ ฉ.,เท. ปฏิสิสฺสเยยฺย

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน วิญฺญาเน อสฺติ วิญฺญาณนิโรธา อปี
นุ โข นามรูปํ ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน นามรูปํ อสฺติ นามรูปนิโรธา อปี นุ
โข สพฺยาตนํ ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน สพฺยาตเน อสฺติ สพฺยาตนนิโรธา อปี
นุ โข ผลโส ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน ผลเส อสฺติ ผลสนิโรธา อปี นุ โข
เวทนา ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน เวทนาย อสฺติ เวทนานิโรธา อปี นุ
โข ตณฺหา ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน ตณฺหาย อสฺติ ตณฺหานิโรธา อปี นุ
โข อุปาทานํ ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน อุปาทาเน อสฺติ อุปาทานนิโรธา อปี
นุ โข อวิ ปญฺญาเยถาคี.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน ภเว อสตี ภวนิโรธา อปี นุ โข
ชาติ ปญญาเยถาติ.

โน เหติ ภนฺเต.

“สพฺพโส วา ปน ชาตียา อสตี ชาตินิโรธา อปี นุ โข
ชรามรณํ ปญญาเยถาติ.

โน เหติ ภนฺเต.

“สาธุ สาธุ ภิกฺขเว, เอวเมตํ ภิกฺขเว, มณฺณณ,^๑ สทฺทหถ,
เอวเมตํ ภิกฺขเว อธิมุจฺจถ, นิกกงฺขา เอตถ โหถ นิพฺพิจิกิจฺจนา,
เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาติ. ปจฺม.

๒. อุปาทานสุตํ

[๕๒] สาวตฺถิยํ วิหริติ ยเปยฺ “อุปาทานิเยสุ ภิกฺขเว
ธมฺเมสุ อสฺสาทานุปสฺสีโน วิหโรติ ตณฺหา ปวตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา
ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ; เอวเมตสฺส
เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนธสฺส สมฺทโย โหติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ทสฺสนํ วา กญฺจวาหานํ วีสาย วา
กญฺจวาหานํ ดีสาย วา กญฺจวาหานํ จตฺตารีสาย วา กญฺจวาหานํ
มหาอคฺคิกฺขนฺโธ ชเลยฺย, ตตฺร ปุริโส กาเลน กาลํ สุกฺขานิ เจว
ติณฺหานิ ปกฺขิเปยฺย, สุกฺขานิ จ โคมยานิ ปกฺขิเปยฺย, สุกฺขานิ จ
กญฺจานิ ปกฺขิเปยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มหาอคฺคิกฺขนฺโธ
ตทาหารโร ตตุปาทาโน จิรํ ทีฆมทฺธานํ ชเลยฺย. เอวเมว โข

หมายเหตุ ๒๗๖/๒๕๖๐

^๑ ฉ.,เท.,อิ. เนตํ อณฺณณ, สทฺทหถ เม ตํ ภิกฺขเว

ภิกษุเว อุตฺตมานิเยสุ ฐมฺเมสุ อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหฺรโต ตณฺหา
ปวทุตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา อุตฺตมานิ, ๔เปฯ เหวเมตฺตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ.

อุตฺตมานิเยสุ ภิกษุเว ฐมฺเมสุ อตฺตมานุปสฺสิโน วิหฺรโต
ตณฺหา นิรุตฺตติ, ตณฺหานิโรธา อุตฺตมานิโรโธ, อุตฺตมานิโรธา
ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตฺตินิโรโธ, ชาตฺตินิโรธา ชรามรณํ
โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสา นิรุตฺตติ; เหวเมตฺตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกษุเว ทสนนํ วา กญฺจวาทนํ วิสาย วา
กญฺจวาทนํ ตีสาย วา กญฺจวาทนํ จตฺตารีสาย วา กญฺจวาทนํ
มหาอคฺคิกฺขนฺโธ ชลเยย, ตตฺร ปุริโส น กาลเณ กาลํ
สุกฺขานิ เจว ตินฺหานิ ปกฺขิเปยฺย, น สุกฺขานิ จ โคมยานิ
ปกฺขิเปยฺย, น สุกฺขานิ จ กญฺจานิ ปกฺขิเปยฺย. เหวณฺหิ โส
ภิกษุเว มหาอคฺคิกฺขนฺโธ ปุริมสฺส จ อุตฺตมานสฺส ปรียาทานา
อณฺณสฺส จ อณฺุปหารา* อนาหารโร นิพฺพาเยยฺย. เหวเมว โข
ภิกษุเว อุตฺตมานิเยสุ ฐมฺเมสุ อตฺตมานุปสฺสิโน วิหฺรโต ตณฺหา
นิรุตฺตติ, ตณฺหานิโรธา อุตฺตมานิโรโธ ๔เปฯ เหวเมตฺตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ. ทุตฺติ.

๓. สันนิบาตสุโขทัย

[๕๓] สำนวนสุโขทัย วิหฺรติ ๔เปฯ "สณฺโณชฺนิเยสุ" ภิกษุเว
ฐมฺเมสุ อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวทุตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา
อุตฺตมานิ, อุตฺตมานิปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา

* อ. อนุปหารา, เหวมฺปรี.

๒ ฉ., เท. สันนิบาตสุโขทัย

ชรามรณํ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ; เอวเมตสส
เกวลสส ทุกขกขนฺธสส สมุทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เตลณฺจ ปฏฺิจฺจ วฏฺฏณฺจ ปฏฺิจฺจ
เตลปฺปทีโป ฌาเยยฺย, ตตฺร ปุริโส กาเลน กาลํ เตลํ อาสิณฺเจยฺย,
วฏฺฏี อุปสฺหเรยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว เตลปฺปทีโป ตทาหาโร
ตทุปาทาโน จิรํ ทิम्मทฺธานํ ชลเยยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว
สญฺโฆชนิเยสุ ฌมฺเมสุ อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวทฺธมติ,
ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ,
ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ;
เอวเมตสส เกวลสส ทุกขกขนฺธสส สมุทโย โหติ.

สญฺโฆชนิเยสุ ภิกฺขเว ฌมฺเมสุ อาทึนวานุปสฺสิโน วิหฺรโต
ตณฺหา นิรุชฺชติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา
ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ
โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา นิรุชฺชนฺติ; เอวเมตสส เกวลสส
ทุกขกขนฺธสส นิโรโธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว เตลณฺจ ปฏฺิจฺจ วฏฺฏณฺจ ปฏฺิจฺจ
เตลปฺปทีโป ฌาเยยฺย. ตตฺร ปุริโส น กาเลน กาลํ เตลํ
อาสิณฺเจยฺย, น วฏฺฏี อุปสฺหเรยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว
เตลปฺปทีโป ปุริมสฺส จ อุปาทานสฺส ปริยาทानา อณฺณสฺส จ
อนุปหารา อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว
สญฺโฆชนิเยสุ ฌมฺเมสุ อาทึนวานุปสฺสิโน วิหฺรโต ตณฺหา นิรุชฺชติ.
ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ ฯเปฯ เอวเมตสส เกวลสส
ทุกขกขนฺธสส นิโรโธ โหตีติ. ตติยํ.

๔. ทุตฺติยสํโยชนสฺสุตฺตํ

[๕๔] สาวตถิย์ วิหริติ ๕เปฯ “เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
เตลณฺจ ปฏฺิจจ วฏฺฏณฺจ ปฏฺิจจ เตลปฺปทีโป ฌาเยยฺย. ตตฺร
ปฺริโส กาเลน กาลํ เตลํ อาสิณฺเจยฺย, วฏฺฏี อฺปสฺสเรยฺย. เอวณฺหิ
โส ภิกฺขเว เตลปฺปทีโป ตทาหาโร ตทฺฐปาทาโน จิรํ ทิम्मทฺธานํ
ชเลยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว สณฺโณชนิเยสฺส ฌมฺเมสฺส
อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหริโต ตณฺหา ปวตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา
อฺปาทานํ ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เตลณฺจ ปฏฺิจจ วฏฺฏณฺจ ปฏฺิจจ
เตลปฺปทีโป ฌาเยยฺย. ตตฺร ปฺริโส น กาเลน กาลํ เตลํ
อาสิณฺเจยฺย, น วฏฺฏี อฺปสฺสเรยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว
เตลปฺปทีโป ปฺริมสฺส จ อฺปาทานสฺส ปฺริยาทานา อณฺณสฺส จ
อนุปหารา อนาหาโร นิพฺพาเยยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว
สณฺโณชนิเยสฺส ฌมฺเมสฺส อาทินวานุปสฺสิโน วิหริโต ตณฺหา นินฺรุตฺตติ.
ตณฺหานิโรธา อฺปาทานนิโรธ ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ โหตีติ. จตฺตถ.

๕. มหารุกฺขสฺสุตฺตํ

[๕๕] สาวตถิย์ วิหริติ ๕เปฯ อฺปาทานิเยสฺส ภิกฺขเว
ฌมฺเมสฺส อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหริโต ตณฺหา ปวตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา
อฺปาทานํ, อฺปาทานปจฺจยา ภโว, ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. ตสฺส ยานิ เจว มฺลานิ
 อโธคมานิ ยานิ จ ติริยงฺคมานิ, สพฺพานิ ตานิ อุทฺธํ โอชํ
 อภิหรนฺติ. เอวเมหิ โส ภิกฺขเว มหารุกฺโข ตทาหาโร ตทฺฐปาทาโน
 จิรํ ทิฆมทฺธานํ ติฏฺฐเจยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว อุปาทานิเยสุ
 ฐมฺเมสุ อสฺสาทานุปสฺสีโน วิหฺรโต ตณฺหา ปวตฺตมฺติ, ตณฺหาปจฺจยา
 อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว ๕เป๕ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ.

อุปาทานิเยสุ ภิกฺขเว ฐมฺเมสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต
 ตณฺหา นิรุชฺชมฺติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา
 ภวนิโรโธ ๕เป๕ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. อถ ปุริโส อาคจฺเจยฺย
 กุทฺทาลปิฎกํ อาทาย, โส ตํ รุกฺขํ มฺลเ ฉินฺนํเทยฺย, มฺลเ เจตฺวา
 ปลิขเนยฺย, ปลิขนิตฺวา มฺลานิ อุทฺธเรยฺย อนฺตมโส
 อสฺสึรนาฬิมตฺตานปิ. โส ตํ รุกฺขํ ขณฺหาขณฺทิกํ ฉินฺนํเทยฺย,
 ขณฺหาขณฺทิกํ ฉินฺนิตฺวา ฝาเลยฺย, ฝาเลตฺวา สกฺลิกํ สกฺลิกํ
 กเรยฺย, สกฺลิกํ สกฺลิกํ กริตฺวา วาตาตเป วิโสเสยฺย, วาตาตเป
 วิโสเสตฺวา อคฺคินา ทฺเหยฺย, อคฺคินา ทฺहेตฺวา มสฺสี กเรยฺย, มสฺสี
 กริตฺวา มหาวาเต วา โอมุเนยฺย,^๑ นทียา วา สีมฺโสตาย
 ปวาเหยฺย. เอวเมหิ โส ภิกฺขเว มหารุกฺโข อุจฺฉินฺนมฺโล อสฺส,
 ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํกโต^๒ आयตฺตี อนุปฺปาทฐมโม. เอวเมว โข
 ภิกฺขเว อุปาทานิเยสุ ฐมฺเมสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต ตณฺหา
 นิรุชฺชมฺติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ
 ๕เป๕ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตีติ. ปญฺจมํ.

หมตอายุ 27/05/2566

^๑ ฉ., เท. โอมุเนยฺย อ. โอปุเนยฺย ^๒ สยา. อนภาวํกโต ฉ., อ. อนภาวํกโต, เอวมุปริปิ.

๖. ทักษะวิชาโค

[๕๖] สภาสุตถิโย วิหรติ ๕เปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
มหากรุโข. ตสฺส ยานิ เจว มฺลานิ อโศคmani ยานิ จ
ตริยงฺคmani, สพฺพานิ ตานิ อุทฺธํ โอชํ อภิหรนฺติ, เอวณฺหิ โส
ภิกฺขเว มหากรุโข ตทาหาโร ตทฺฐปาทาโน จิรํ ทิम्मทฺธานํ
ติฏฺฐเจยฺย, เอวเมว โข ภิกฺขเว อุปาทานิเยสุ ฐมฺเมสุ
อสุสาทานุปสฺสีโน วิหรโต ตณฺหา ปวตฺตติ. ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานํ ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหากรุโข. อถ ปุริโส อาคจฺเจยฺย
กฺกทฺทาลปิฏกํ อาทาย, โส ตํ รุกฺขํ มฺลเ ฉินฺนํเตยฺย, มฺลเ เจตฺวา
ปลิขเนยฺย, ปลิขนิตฺวา มฺลานิ อุทฺธเรยฺย ๕เปฯ นทียา วา
สิมฺโสตาย ปวาเหยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มหากรุโข อุจฺฉินฺนํมฺลเ
อสุส, ตาลาวตฺถุกโต อนภาวํกโต आयตฺตี อนุปฺปาทฐมฺโม. เอวเมว
โข ภิกฺขเว อุปาทานิเยสุ ฐมฺเมสุ อาทินวานุปสฺสีโน วิหรโต
ตณฺหา นิรุชฺชติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ ๕เปฯ เอวเมตสฺส
เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติติ. จณฺจ.

๗. ตรุณรุกรุขสุตตัม

[๕๗] สภาสุตถิโย วิหรติ ๕เปฯ “สณฺโณชนิเยสุ ภิกฺขเว
ฐมฺเมสุ อสุสาทานุปสฺสีโน วิหรโต ตณฺหา ปวตฺตติ. ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานํ ๕เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข. ตสฺส ปุริโส กาเลน
 กาลํ มุลานิ ปลิสฺซเชยฺย,^๑ กาเลน กาลํ ปัสฺสุ ทเทยฺย, กาเลน
 กาลํ อุทกํ ทเทยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข
 ตทาหาโร ตทุปาทาโน รุกฺขํ วิรูปุหิ เวปุลลํ อาปชฺเชยฺย.
 เอวเมว โข ภิกฺขเว สยฺโฆชนิเยสฺส ฐมฺเมสฺส อสฺสาทานุปสฺสีโน
 วิหฺรโต ตณฺหา ปวทุตฺติ. ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ ๔เปยฺ
 เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย โหติ.

สยฺโฆชนิเยสฺส ภิกฺขเว ฐมฺเมสฺส อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต
 ตณฺหา นิรุชฺชติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธ ๔เปยฺ เอวเมตสฺส
 เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข. อถ ปุริโส อาคจฺเจยฺย
 กุฑฺดทาลปิฏกํ อาทาย ๔เปยฺ นทียา วา สีมฺโสตาย ปวาเหยฺย.
 เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว ตฺรฺโณ รุกฺโข อจฺฉินฺนมฺมโล อสฺส, ตาลาวตฺถุกโต
 อนภาวํกโต आयตฺตี อณฺุปปาทฐมฺโม. เอวเมว โข ภิกฺขเว
 สยฺโฆชนิเยสฺส ฐมฺเมสฺส อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต ตณฺหา นิรุชฺชติ.
 ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธ ๔เปยฺ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
 ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธ โหตฺติ. สตฺตมํ.

๘. นามรูปสฺสุตฺตํ

[๕๘] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๔เปยฺ “สยฺโฆชนิเยสฺส ภิกฺขเว
 ฐมฺเมสฺส อสฺสาทานุปสฺสีโน วิหฺรโต นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ โหติ.
 นามรูปปจฺจยา สพายตน์ ๔เปยฺ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
 สมฺมทโย โหติ.

^๑ จ.เท. ปลิมชฺเชยฺย

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. ตสฺส ยานิ เจว มุลานิ
อโธคมานิ ยานิ จ ติริยงฺคมานิ, สพฺพานิ ตานิ อุทฺธํ โอชํ
อภิหรนฺติ. เอวเมหิ โส ภิกฺขเว มหารุกฺโข ตทาหาโร ตทฺฐปาทาโน
จิรํ ทิम्मทฺธานํ ติฏฺฐเจยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว สณฺโณชฺชนิเยสฺสุ
ธมฺเมสฺสุ อสฺสาทานุปสฺสีโน วิหฺรโต นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ โหติ.
นามรูปปจฺจยา สพฺพายตฺนํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺมทโย โหติ.

สณฺโณชฺชนิเยสฺสุ ภิกฺขเว ธมฺเมสฺสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต
นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ น โหติ. นามรูปนิโรธา สพฺพายตฺนนิโรโธ
๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. อถ ปุริโส อากฺขเจยฺย
กุกฺกทาลปิฏกํ อาทาย ๔เปฯ อายตฺตํ อนุปฺปาตธมฺโม. เอวเมว โข
ภิกฺขเว สณฺโณชฺชนิเยสฺสุ ธมฺเมสฺสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหฺรโต
นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ น โหติ. นามรูปนิโรธา สพฺพายตฺนนิโรโธ
๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ. อฏฺฐมํ.

๘. วิญญานสฺสุตํ

[๕๙] สวตฺถิยํ วิหฺรติ ๔เปฯ “สณฺโณชฺชนิเยสฺสุ ภิกฺขเว
ธมฺเมสฺสุ อสฺสาทานุปสฺสีโน วิหฺรโต วิญญานสฺส อวกฺกนฺติ โหติ.
วิญญานปจฺจยา นามรูปํ ๔เปฯ เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
สมฺมทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. ตสฺส ยานิ เจว มุลานิ
๔เปฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว สณฺโณชฺชนิเยสฺสุ ธมฺเมสฺสุ อสฺสาทานุปสฺสีโน

วิหโรโต วิญญานสส อวกุกนุติ โหติ. วิญญานปจจุยา นามรูป
ขเปยฺย เอวเมตสส เกวลสส ทุกขกฺขนฺธสส สมุทโย โหติ.

สญฺโฆชนิเยสุ ภิกฺขเว ฐมฺเมสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหโรโต
วิญญานสส อวกุกนุติ น โหติ. วิญญานนิโรธา นามรูปนิโรธ
ขเปยฺย เอวเมตสส เกวลสส ทุกขกฺขนฺธสส นิโรธ โหติ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหารุกฺโข. อถ ปุริโส อากฺขเจยฺย
กุกฺกทาลปิฏกํ อาทาย ขเปยฺย อายตฺตี อนุปฺปาทฐมฺโม. เอวเมว โข
ภิกฺขเว สญฺโฆชนิเยสุ ฐมฺเมสุ อาทีนวานุปสฺสีโน วิหโรโต
วิญญานสส อวกุกนุติ น โหติ. วิญญานนิโรธา นามรูปนิโรธ
ขเปยฺย เอวเมตสส เกวลสส ทุกขกฺขนฺธสส นิโรธ โหติตฺติ. นวมํ.

๑๐. นิตานสุตฺตํ

[๖๐] เอกํ สมยํ ภควา กุรุสุ วิหริติ กมฺมาสทมฺมํ^๑ นาม
กุรุณํ นิคโม. อถ โข อายสฺมา อานนฺโท, เยเน ภควา,
เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ.
เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
“อจฺฉริยํ ภนฺเต, อพฺภุตํ ภนฺเต. ยาว คมฺภีโร จายํ ภนฺเต
ปฏฺิจจสมุปฺปาโท คมฺภีราวภาโส จ, อถ จ ปน เม
อุตฺตตานกุตฺตตานโก วีย ขายตฺติติ.

“มา เหวํ อานนฺท, มา เหวํ อานนฺท, คมฺภีโร จายํ
อานนฺท ปฏฺิจจสมุปฺปาโท คมฺภีราวภาโส จ, เอตสฺส อานนฺท
ฐมฺมสฺส อญฺญาณา^๒ อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวสมยํ ปชา

^๑ “กมฺมาสทมฺมณฺติปิ ปาโร.

^๒ จ.,เท. อัย ปาโร น ทิสฺสติ.

ตนดากุลชาตา คุฬีคุณุจิกชาตา^๑ มุญชปพพชฎตา อปายัม ทุกคตตี
วินิปาตัม สัสารัม นาทิวตตติ.

อุปาทานิเยสุ อานนุท ฐมเมสุ อสสาทานุปสสิโน วิหโรโต
ตณฺหา ปวทุตฺตติ, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานัม, อุปาทานปจฺจยา
ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสฺสอุปายาสา สมุทฺทนต์; เอเวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนนฺธสฺส
สมุทโย โหติ.

เสยฺยถาปิ อานนุท มหารุกฺโข. ตสฺส ยานิ เจว มุลานิ
อโธคมานิ ยานิ จ ติริยงฺคมานิ, สพฺพพานิ ตานิ อุทฺธํ โอชํ
อภิหรนฺติ. เอวณฺหิ โส อานนุท มหารุกฺโข ตทาหาโร ตทูปาทาโน
จิรํ ทิम्मมทฺธานํ ติฏฺฐเจยฺย. เอวเมว โข อานนุท อุปาทานิเยสุ
ฐมเมสุ อสสาทานุปสสิโน วิหโรโต ตณฺหา ปวทุตฺตติ. ตณฺหาปจฺจยา
อุปาทานัม, อุปาทานปจฺจยา ภโว ๕เปยฺ เอเวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

อุปาทานิเยสุ อานนุท ฐมเมสุ อาทีนวานุปสสิโน วิหโรโต
ตณฺหา นิรุชฺฌตฺติ. ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา
ภวนิโรโธ ๕เปยฺ เอเวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

เสยฺยถาปิ อานนุท มหารุกฺโข อถ ปุริโส อากฺขเจยฺย
กุกฺกทาลปิฏกํ อาทาย, โส ตํ รุกฺขํ มุเล จินฺนํเทยฺย, มุเล เจตฺวา
ปลิขเนยฺย, ปลิขนิตฺวา มุลานิ อุทฺธเรยฺย อนฺตมโส
อุสึรนาฬิมตฺตานิปี. โส ตํ รุกฺขํ ขณฺหาขณฺทิกํ จินฺนํเทยฺย,
ขณฺหาขณฺทิกํ เจตฺวา^๒ ผาเลยฺย, ผาเลตฺวา สกฺลิกํ สกฺลิกํ

^๑ ฉ., เท. กุลคณฺจิกชาตา อ. คุฬิณฺจิกชาตา

^๒ ฉ., เท., อ. จินฺนิตฺวา

กเรยฺย, สกฺลิกํ สกฺลิกํ กริตฺวา วาตาตเป วิโสเสยฺย, วาตาตเป
 วิโสเสตฺวา อคฺคินา ทฺเหยฺย, อคฺคินา ทฺเหตฺวา มสฺสี กเรยฺย, มสฺสี
 กริตฺวา มหาวาเต วา โอมุเนยฺย, นทียา วา สีมฺโสตาย
 ปวาเหยฺย, เอวณฺหิ โส อานนฺท มหารุกฺโข อฺจุจฺฉินฺนฺมฺโล อสฺส,
 ตาลาวตฺถกฺโต อนนฺทวํกฺโต อายตฺตี อณฺุปาทชฺมโม. เอวเมว โข
 อานนฺท อฺปาทานิเยสฺส ชฺมเมสฺส อาทินฺวานฺุปสฺสีโน วิหรโต ตณฺหา
 นิริชฺฌติ. ตณฺหานิโรธา อฺปาทานนิโรโธ, อฺปาทานนิโรธา ภาวนิโรโธ,
 ภาวนิโรธา ชาตนิโรโธ, ชาตนิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทฺกฺข-
 โทมนสฺสฺสฺปายาสา นิริชฺฌนฺติ; เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขทฺกฺขนฺธสฺส
 นิโรโธ โหตฺตีติ. ทสมํ.

ฉนฺฺโง ทฺกฺขทฺกฺโค.

ตสฺสทฺททานํ

“ปริวิมฺสนฺุปาทานํ	เทว จ สณฺโฆชนานิ จ
มหารุกฺเขน เทว วุตฺตา	ตรูเณน จ สตฺตมํ
นามรูปญจ วิญญานํ	นิตาเนน จ เต ทสาติ.

๗. มหาจุโค

๑. อสสุตวาสุตัม

[๖๑] เอวมเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. ตตฺร โข ภควา

“อสสุตวา ภิกฺขเว ปุณฺณฺสนิ อิมสฺมี จาตุมฺมหาภูติกสฺมี”
กายสฺมี นิพฺพินฺนํ เทยฺยปิ, วิรชเชยฺยปิ, วิมฺจุเจยฺยปิ. ตํ กิสฺส เหตุ.
ทิสฺสตี ๒” ภิกฺขเว อิมสฺส จาตุมฺมหาภูติกสฺส กายสฺส อาจโยปิ
อปจโยปิ อาทานมฺปิ นิกุเขปนมฺปิ. ตสฺมา ตตฺราสสุตวา ปุณฺณฺสนิ
นิพฺพินฺนํ เทยฺยปิ, วิรชเชยฺยปิ, วิมฺจุเจยฺยปิ.

ยถา โข เอตํ ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ อิตฺธิ, มโน อิตฺธิ,
วิญฺญาณํ อิตฺธิ; ตตฺราสสุตวา ปุณฺณฺสนิ นาลํ นิพฺพินฺนํ ทิฏฺฐํ, นาลํ
วิรชชิตฺฐํ, นาลํ วิมฺจุจิตฺฐํ. ตํ กิสฺส เหตุ. ที่มฺรตฺตํ เหตุํ ภิกฺขเว
อสสุตวโต ปุณฺณฺสนสฺส อชฺโหมสิตํ มมายิตํ ปราณญํ ‘เอตํ มม,
เอโสหฺมสฺมี, เอโส เม อตฺตาติ. ตสฺมา ตตฺราสสุตวา ปุณฺณฺสนิ
นาลํ นิพฺพินฺนํ ทิฏฺฐํ, นาลํ วิรชชิตฺฐํ, นาลํ วิมฺจุจิตฺฐํ.

วโร ภิกฺขเว อสสุตวา ปุณฺณฺสนิ อิมํ จาตุมฺมหาภูติกํ กายํ
อตฺตโต อุปคฺจเจยฺย, น เตว จิตฺตํ. ตํ กิสฺส เหตุ. ทิสฺสตายํ
ภิกฺขเว จาตุมฺมหาภูติกโก กายो เอกมฺปิ วสฺสํ ติฏฺฐมาโน เทวปิ
วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ตีณิปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน จตฺตาริปิ วสฺसानิ
ติฏฺฐมาโน ปณฺจปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ทสฺปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน
วีสติปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ตีสมฺปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน จตฺตาฬิสมฺปิ

* ฉ., เท., อ. จาตุมฺมหาภูติกสฺมี

* ฉ., เท., อ. ทิสฺสโต น ทิสฺสตี.

วสฺสานิ ติฏฺฐมาโน ปณณาสมปิ วสฺสานิ ติฏฺฐมาโน วสฺสสตมปิ
ติฏฺฐมาโน ภิกฺขุโยปิ ติฏฺฐมาโน.

ยณฺจ โข เอตํ ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ อิติปิ, มโน อิติปิ,
วิญฺญาณํ อิติปิ. ตํ รตฺติยา จ ทิวสฺส จ อณฺณทเว อุปฺปชฺชติ,
อณฺณํ นินฺรุชฺฌติ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มกฺกโฆ อรณฺณเ จ"
พฺรหฺมาเน^๒ จรมาโน สาขํ คณฺหาติ,^๓ ตํ มุณฺจิตฺวา อณฺณํ
คณฺหาติ, ตํ มุณฺจิตฺวา อณฺณํ คณฺหาติ, ตํ มุณฺจิตฺวา อณฺณํ
คณฺหาติ, เอวเมว โข ภิกฺขเว ยมิทํ วุจฺจติ จิตฺตํ อิติปิ, มโน
อิติปิ, วิญฺญาณํ อิติปิ. ตํ รตฺติยา จ ทิวสฺส จ อณฺณทเว
อุปฺปชฺชติ, อณฺณํ นินฺรุชฺฌติ.

ตตฺร ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก ปฏิจฺจสมุปฺปาทญฺเฆว
สํวํ โยนิโส มนสิโกโรติ 'อิติ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ,
อิมสฺสอุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ, อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺส
นิโรธา อิทํ นินฺรุชฺฌติ. ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจุยา สงฺขารํ, สงฺขารปจฺจุยา
วิญฺญาณํ อเปฯ เอวเมตฺสส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺมทโย
โหติ. อวิชฺชาย เตวว อสฺสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโ,
สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโ อเปฯ เอวเมตฺสส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโ โหตีติ.

"เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก รุปสฺมีปิ นิพฺพินฺทติ,
เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ, สณฺณายปิ นิพฺพินฺทติ, สงฺขารสฺสปิ
นิพฺพินฺทติ, วิญฺญาณสฺมีปิ นิพฺพินฺทติ, นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ, วิราคา
วิมฺลจฺจติ. วิมุตฺตสฺมี 'วิมุตฺตมิติ ฌานํ โหติ, 'ชีณา ชาติ, วุสฺสิตํ
พฺรหฺมจิริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรี อิตฺถตฺตยาติ ปชานาตีติ. ปจฺม.

^๑ ฉ.,เท.,อ. จสทโท น ทิสฺสติ. ^๒ ฉ.,เท.,อ. ปวเน ^๓ ฉ.,เท.,อ. คณฺหาติ, เอวมฺปรี.

๒. พุติยอสุตฺตวาสุตฺตํ

[๖๒] สาวตฺถิโย วิหฺรติ ฯ เปฯ “อสุตฺตวา ภิกฺขเว ปุณฺณชโน อิมสฺมี จาตุมฺมมหาภูติกสฺมี กายสฺมี นิพฺพินฺนํ เทยฺยปี, วิรชเชยฺยปี, วิมฺจุเจยฺยปี. ตํ กิสฺส เหตุ. ทิสฺสติ หิ ภิกฺขเว อิมสฺส จาตุมฺมมหาภูติกสฺส กายสฺส อายโยปี อปฺจโยปี อาทานมฺปี นิกฺขเปณมฺปี. ตสฺมา ตตฺราสสุตฺวา ปุณฺณชโน นิพฺพินฺนํ เทยฺยปี, วิรชเชยฺยปี, วิมฺจุเจยฺยปี. ยณฺจ โข เอตํ ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ อิตฺติปี, มโน อิตฺติปี, วิญฺญาณํ อิตฺติปี ตตฺราสสุตฺวา ปุณฺณชโน นาลํ นิพฺพินฺนํ ทิฏฺฐํ, นาลํ วิรชชิตฺฏํ, นาลํ วิมฺจุจิตฺฏํ. ตํ กิสฺส เหตุ. ทิณฺนํ ตํ เหตุํ ภิกฺขเว อสุตฺตวาโต ปุณฺณชนสฺส อชฺโฌสิตํ มมายิตํ ปฺรามญฺจ “เอตํ มม, เอโสหฺมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ. ตสฺมา ตตฺราสสุตฺวา ปุณฺณชโน นาลํ นิพฺพินฺนํ ทิฏฺฐํ, นาลํ วิรชชิตฺฏํ, นาลํ วิมฺจุจิตฺฏํ.

วโรปี ภิกฺขเว อสุตฺตวา ปุณฺณชโน อิมํ จาตุมฺมมหาภูติกํ กายํ อตฺตโต อุปฺคจฺเจยฺย, น เตว จิตฺตํ. ตํ กิสฺส เหตุ. ทิสฺสตาโย ภิกฺขเว จาตุมฺมมหาภูติกโก กายो เอกมฺปี วสฺสํ ติฏฺฐมาโน เทวปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ตีณฺปิ วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน จตฺตารปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ปณฺจปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ทสปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน วิสปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ตีสปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน จตฺตาฬีสมฺปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน ปณฺณาสปี วสฺसानิ ติฏฺฐมาโน วสฺสสตปี ติฏฺฐมาโน ภิกฺขเว อิตฺติปี ติฏฺฐมาโน. ยณฺจ โข เอตํ ภิกฺขเว วุจฺจติ จิตฺตํ อิตฺติปี, มโน อิตฺติปี, วิญฺญาณํ อิตฺติปี; ตํ รตฺติยา จ ทิวสฺส จ อณฺณทเว อุปฺปชฺชติ, อณฺณํ นินฺรุณฺณติ.

ตตฺร ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสวโก ปฏิจฺจสมุปฺปาตํเยว
 สาธุกํ โยนิโส มนสิกโรติ “อิติ อิมสฺมี สติ อิํ โหติ,
 อิมสฺสอุปฺปาทา อิํ อุปฺปชฺชติ, อิมสฺมี อสติ อิํ น โหติ, อิมสฺส
 นิโรธา อิํ นิรุชฺฌตีติ. สุขเวทนียํ ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ
 อุปฺปชฺชติ สุขา เวทนา. ตสฺเสว สุขเวทนียสฺส ผลสฺสสฺส นิโรธา
 ยํ ตชฺช เวทียํ สุขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา สุขา
 เวทนา, सा निरुชฺฌตี सा วูปสมตี.” ทุกฺขเวทนียํ ภิกฺขเว ผลํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ ทุกฺขา เวทนา. ตสฺเสว ทุกฺขเวทนียสฺส ผลสฺสสฺส
 นิโรธา ยํ ตชฺช เวทียํ ทุกฺขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา
 ทุกฺขา เวทนา, सा निरुชฺฌตี, सा วูปสมตี. อทุกฺขมสุขเวทนียํ
 ภิกฺขเว ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสุขา เวทนา. ตสฺเสว
 อทุกฺขมสุขเวทนียสฺส ผลสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช เวทียํ
 อทุกฺขมสุขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา อทุกฺขมสุขา เวทนา,
 सा निरुชฺฌตี, सा วูปสมตี.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทฺวินฺนํ กญฺจันํ สงฺฆฏฺฐสโมธานา^๒
 อสฺมา ชายตี, เตโช อภินิพฺพตฺตตี, เตสฺเยว ทฺวินฺนํ กญฺจันํ
 นานากตฺวินิพฺโภา^๓ ยา ตชฺชา อสฺมา, सा निरुชฺฌตี, सा
 วูปสมตี. เอวเมว โข ภิกฺขเว สุขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 สุขา เวทนา. ตสฺเสว สุขเวทนียสฺส ผลสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช
 เวทียํ สุขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา สุขา เวทนา, सा
 निरुชฺฌตี, सा วูปสมตี. ทุกฺขเวทนียํ ผลํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
 ทุกฺขา เวทนา. ตสฺเสว ทุกฺขเวทนียสฺส ผลสฺสสฺส นิโรธา ยํ ตชฺช

^๑ ฉ.,เท.,อ. วูปสมมตี^๒ ฉ.,เท.,อ. สงฺฆฏฺฐนสโมธานา อ. สงฺฆฏฺฐนสโมธานา^๓ ส. นานากาวินิกฺเขปา อ. นานากาวินิกฺเขปา

เวทยิตํ ทุกฺขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อูปฺปนฺนา ทุกฺขา เวทนา, สา
 นิรุชฺฌติ, สา ฐปฺสมติ. อทุกฺขมสุขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ
 อทุกฺขมสุขา เวทนา. ตสฺเสว อทุกฺขมสุขเวทนียสฺส ผสฺสสฺส
 นิโรธา ยํ ตชฺชํ เวทยิตํ อทุกฺขมสุขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ
 อูปฺปนฺนา อทุกฺขมสุขา เวทนา, สา นิรุชฺฌติ, สา ฐปฺสมติ.

เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตวา อริยสาวโก ผสฺเสปิ นิพฺพินฺนํ,
 เวทนายปิ นิพฺพินฺนํ, สญฺญายปิ นิพฺพินฺนํ, สงฺขารेषฺูปิ
 นิพฺพินฺนํ, วิญฺญาณสมฺมึปิ นิพฺพินฺนํ, นิพฺพินฺนํ วิรชฺชติ, วิราคา
 วิมฺบฺบํ, วิมุตฺตสฺมี 'วิมุตฺตมิตฺติ ญาณํ โหติ, 'ชีณา ชาติ, วุสฺสิตํ
 พุรฺหมจฺจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาตีติ. ทฺติยํ.

๓. ปุตตมัสสุตต

[๖๓] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ "จตุตาโรเม ภิกฺขเว
 อาหารา ภูตानํ วา สตุตฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสฺสึนํ วา อนฺนคฺคฺหาย.
 กตเม จตุตาโร. กวฬีกาโร อาหาโร โอฬาริโก วา สุขุโม วา
 ผสฺโส ทฺติโย, มโนสญฺเจตนา ตติยา, วิญฺญาณํ จตุตฺถํ. อิมे
 โข ภิกฺขเว จตุตาโร อาหารา ภูตानํ วา สตุตฺตานํ จิตฺติยา
 สมฺภเวสฺสึนํ วา อนฺนคฺคฺหาย.

กถญฺจ ภิกฺขเว กวฬีกาโร อาหาโร ทญฺจพุโ. เสยฺยธำปิ
 ภิกฺขเว เทว ชายปติกา* ปริตฺตํ สมฺพลํ อาทาย กนฺตารมคฺคํ
 ปฏิปชฺเชยฺย. เตสมฺสฺส เอกปุตฺตโก ปิโย มนาโป. อถ โข เตสํ
 ภิกฺขเว ทฺวินฺนํ ชายปติกาณํ กนฺตารคตฺตานํ ยา ปริตฺตา

* ฉ., เท. ชายมฺปติกา อ. ชยมฺปติกา, เอวมฺปริปี.

สมุพมตตทา. สา ปริกขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย. สียา ปเนส^๑
 กนฺตาราวเสโส อนิตฺติณฺโณ.^๒ อถ โข เตสํ ภิกฺขเว ทฺวินนํ
 ชายปตฺติกานํ เอวมสฺส “อมฺหากํ โข ยา ปริตฺตทา สมุพมตตทา สา
 ปริกฺขีณา ปริยาทินฺนา,^๓ อตฺถิ จายํ กนฺตาราวเสโส อนิตฺติณฺโณ
 ยนฺนุน มยํ อิมํ เอกปฺตฺตกํ ปิยํ มนาปํ วตฺติวา วลฺลฺลฺลฺล
 โสณฺทิกญฺจ กริตฺวา ปฺตฺตมํสานิ ขาทนฺตา เอวํ เทวปิ^๔ ตํ
 กนฺตาราวเสสํ นิตฺถเรยฺยาม โน เจ [^๕] สพฺเพว ตโย วินสฺสสมฺหาติ.
 อถ โข เต ภิกฺขเว เทว ชายปตฺติกา เอตํ เอกปฺตฺตกํ ปิยํ
 มนาปํ วตฺติวา วลฺลฺลฺลฺล โสณฺทิกญฺจ กริตฺวา ปฺตฺตมํสานิ
 ขาทนฺตา เอวํ ตํ กนฺตาราวเสสํ นิตฺถเรยฺยํ, เต ปฺตฺตมํสานิ เจว
 ขาเทยฺยํ, อูเร จ ปตฺติปีเสยฺยํ” “กหิํ เอกปฺตฺตก กหิํ เอกปฺตฺตกาติ.

ตํ กิํ มณฺณถ ภิกฺขเว อปิ นุ เต ทวาย วา อาหารํ
 อหเรยฺยํ, มทาย วา อาหารํ อหเรยฺยํ, มณฺหนาย วา อาหารํ
 อหเรยฺยํ, วิภฺสณาย วา อาหารํ อหเรยฺยนฺติ.

โน เหตํ ภาณเต.

“นनु เต ภิกฺขเว ยาวเทว กนฺตารสฺส นิตฺถรณตฺถาย
 อาหารํ อหเรยฺยนฺติ.

เอวํ ภาณเต.

“เอวเมว ขวาทํ ภิกฺขเว “กวฬีกาโร อหาโร ทฏฺฐพฺโพติ
 วทามิ. กวฬีกาเร ภิกฺขเว อหาเร ปริญฺญาเต ปญฺจกามคฺคินิโก
 ราโค ปริญฺญาโต โหติ. ปญฺจกามคฺคินิเก ราเค ปริญฺญาเต นตฺถิ,

^๑ ฉ., เท., อ. จ เนส

^๒ ฉ., เท., อ. ปริยาทินฺนา

^๓ ฉ., เท., อ. มา

^๔ ฉ., เท. อนิตฺติณฺโณ อ. อนิตฺติณฺโณ, เอวมปฺริปิ.

^๕ ฉ., เท., อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๖ ฉ., เท. ปฏฺธิปีเสยฺยํ

ตํ สณฺโฆชนํ เยน สณฺโฆชนนํ สณฺณุตฺโต อริยสาวโก ปุณฺ อิมํ
โลกํ อากจฺเจยฺย.

กถณฺจ ภิกฺขเว ผสฺสาหาโร ทฏฺฐพฺโพ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
คาวี นิจฺจมฺมา กุทฺตญฺเจ^๑ นิสฺสาย ติฏฺฐเจยฺย; เย กุทฺตนิสฺสิตา
ปาณา; เต นํ ขาเทยฺยํ. รุกฺขญฺเจ นิสฺสาย ติฏฺฐเจยฺย, เย
รุกฺขนิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยํ. อุทกญฺเจ นิสฺสาย
ติฏฺฐเจยฺย, เย อุทกนิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยํ. อากาสญฺเจ
นิสฺสาย ติฏฺฐเจยฺย, เย อากาสนิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยํ.
ยณฺณเทว^๒ หิ सा ภิกฺขเว คาวี นิจฺจมฺมา นิสฺสาย ติฏฺฐเจยฺย, เย
ตํ นิสฺสิตา^๓ ตํ นิสฺสิตา ปาณา, เต นํ ขาเทยฺยํ. เอวเมว ขวาทํ
ภิกฺขเว “ผสฺสาหาโร ทฏฺฐพฺโพติ วทามิ. ผสฺเส ภิกฺขเว อาหาระ
ปริณฺญาเต ติสฺโส เวทนา ปริณฺญาตา โหนฺติ; ติสฺสุ เวทนาสุ
ปริณฺญาตาสุ “อริยสาวกสฺส นตฺถิ กิณฺจิ อุตฺตริกรณีนฺติ วทามิ.

กถณฺจ ภิกฺขเว มโนสณฺเจตนาหาโร ทฏฺฐพฺโพ. เสยฺยถาปิ
ภิกฺขเว อังการกาสุ สาริกโปริสา ปุณฺณา อังการานํ วิตจฺจิกานํ
วิตรูมานํ. อถ ปุริโส อากจฺเจยฺย ชีวิตฺกามา อมริตฺกามา สุขกาโม
ทุกฺขปฏิกฺกโล, ตเมนํ เทว พลวณฺโต ปุริสา นานาพาหาสุ
คเหตุวา ตํ อังการกาสุ อุกฺกตฺเตยฺยํ. อถ โข ภิกฺขเว ตสฺส
ปุริสสฺส อารกาวสฺส เจตนา อารกา ปตฺถนา อารกา ปณฺธิ. ตํ
กิสฺส เหตุ. วิทิตฺตฺหิ^๔ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส โหติ “อิมญฺจาทํ
อํการกาสุ ปปติสฺสามิ, ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคจฺจามิ มรณมตฺตํ วา
ทุกฺขนฺติ. เอวเมว ขวาทํ ภิกฺขเว “มโนสณฺเจตนาหาโร ทฏฺฐพฺโพติ

หมดอายุ 27/05/2566

^๑ ฉ. กุญฺญํ เจ

^๓ ฉ., เท. ตนฺนิสฺสิตา

^๒ ฉ., เท. ยํ ยเทว

^๔ ฉ., เท., อ. เอวํ หิ

วทามิ. “มโนสยเจตนาย ภิกขเว อหาเร ปริณญาเต ติสโส ตณหา ปริณญาตา โหนติ. ตีสุ ตณหาสุ ปริณญาตาสุ “อริยสาวกสส นตฺถิ กิณฺจิ อุตฺตริกรณีนฺติ วทามิ.

กถณฺจ ภิกขเว วิญญาณาหาโร ทฏฺฐพฺโพ. เสยฺยาปิ ภิกขเว โจโร อากุจาริ คเหตฺวา รณโย ทสฺเสสฺสุ” “อยนฺเต เทว โจโร อากุจาริ, อิมสฺส ยํ อิจฺฉสิ, ตํ ทณฺทํ ปณฺเหตีติ. ตเมเน รราชา เอวํ วเทยฺย “คจฺฉถ โภ, อิมํ ปุริสํ ปุพฺพณฺหสมยํ สตฺติสเตน หนฺถาติ. ตเมเน ปุพฺพณฺหสมยํ สตฺติสเตน หนฺเญยฺย. อถ รราชา มชฺฌนฺตีกสมยํ เอวํ วเทยฺย “อมฺโภ กถํ โส ปุริโสติ.

“ตเถว เทว ชีวตีติ.

ตเมเน รราชา เอวํ วเทยฺย “คจฺฉถ โภ, ตํ ปุริสํ มชฺฌนฺตีกสมยํ สตฺติสเตน หนฺถาติ. ตเมเน มชฺฌนฺตีกสมยํ สตฺติสเตน หนฺเญยฺย. อถ รราชา สายณฺหสมยํ เอวํ วเทยฺย “อมฺโภ กถํ โส ปุริโสติ.

“ตเถว เทว ชีวตีติ.

ตเมเน รราชา เอวํ วเทยฺย “คจฺฉถ โภ, ตํ ปุริสํ สายณฺหสมยํ สตฺติสเตน หนฺถาติ. ตเมเน สายณฺหสมยํ สตฺติสเตน หนฺเญยฺย. ตํ กิ มณฺณถ ภิกขเว, อปี นุ โข โส ปุริโส ทิวสํ ตีหิ สตฺติสเตหิ หณฺณมาโน ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทเยถาติ.

“เอกิสฺสาปิ ภาเนเต สตฺติยา หณฺณมาโน ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทย; โภ ปน วาโท ตีหิ สตฺติสเตหิ หณฺณมาโนติ.

หณฺณมาโนติ.

“เอวเมว ขวหํ ภิกฺขเว “วิญญาณาหาโร ทฏฺฐพฺโพติ
วทามิ. วิญญาเณ ภิกฺขเว อหारे ปริณฺญาเต นามรูปํ ปริณฺญาตํ
โหติ, นามรูปํ ปริณฺญาเต อริยสวกสฺส นตฺถิ ภิกฺข
อตฺตริกรณียนฺติ วทามิ. ตตฺถิ.

๔. อตฺถิรคสฺสตํ

[๖๔] สวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “จตฺตาโรเม ภิกฺขเว
อาหารา ภูตानํ วา สตฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสึนํ วา อนฺนคฺคหาย.
กตเม จตฺตาโร. กวฬีการโ อหาโร โอพาริโก วา สุขุโม วา
ผสฺโส ทฺติโย, มโนสฺสเจตนา ตตฺติยา, วิญญาณํ จตฺตํ. อิมํ ไ
ภิกฺขเว จตฺตาโร อาหารา ภูตानํ วา สตฺตานํ จิตฺติยา สมฺภเวสึนํ วา
อนฺนคฺคหาย.

กวฬีการเ เจ ภิกฺขเว อหारे อตฺถิ ราโค, อตฺถิ นนฺทิ,
อตฺถิ ตณฺหา, ปตฺติฏฺฐิตํ ตตฺถ วิญญาณํ วิรูปฺหํ. ยตฺถ ปตฺติฏฺฐิตํ
วิญญาณํ วิรูปฺหํ, อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ. ยตฺถ อตฺถิ
นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ, อตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ วุฑฺฒิ. ยตฺถ อตฺถิ
สงฺขารานํ วุฑฺฒิ, อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ปฺนพฺภวาภินิพฺพตฺติ. ยตฺถ
อตฺถิ อายตฺตํ ปฺนพฺภวาภินิพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺติชฺรามรณํ.
ยตฺถ อตฺถิ อายตฺตํ ชาตฺติชฺรามรณํ, “สโสํกํ ตํ ภิกฺขเว สรชํ
สอฺปายาสนฺติ วทามิ.

ผสฺเส เจ ภิกฺขเว อหारे ฯเปฯ มโนสฺสเจตนาเย เจ
ภิกฺขเว อหारे ฯเปฯ วิญญาเณ เจ ภิกฺขเว อหारे อตฺถิ
ราโค, อตฺถิ นนฺทิ, อตฺถิ ตณฺหา, ปตฺติฏฺฐิตํ ตตฺถ วิญญาณํ

วิรูปุหัง. ยตถ ปติฏฺฐจิตฺตํ วิญญาณํ วิรูปุหัง, อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺส
อวกุกนฺตํ. ยตถ อตฺถิ นามรูปสฺส อวกุกนฺตํ, อตฺถิ ตตฺถ
สงฺขารานํ วุฑฺฒิ. ยตถ อตฺถิ สงฺขารานํ วุฑฺฒิ, อตฺถิ ตตฺถ
อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพตฺติ. ยตถ อตฺถิ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพตฺติ,
อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺติชรามรณํ, ยตถ อตฺถิ อายตฺตํ ชาตฺติชรามรณํ,
'สโสํกํ' ตํ ภิกฺขเว สรชฺชํ สอฺปายาสนฺตํ วทามิ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว รชโก วา จิตฺตการโก วา สติ
รชนาย วา ลาชา ย วา หลฺลิตฺติยา วา นีลียา วา มณฺชิฏฺฐาย วา
สุมฺภูฏเฐ^๑ วา ผลเก วา ภิตฺติยา วา ทุสฺสปฏเฐ^๒ วา อิตฺถิรูปํ วา
ปฺริสฺสุรํ วา อภินิมฺมิเนยฺย สพฺพนฺคปจฺจจํ. เอวเมว โข ภิกฺขเว
กวฬีกาเร เจ อาหาเร อตฺถิ ราโค, อตฺถิ นนฺทิ, อตฺถิ ตณฺหา,
ปติฏฺฐจิตฺตํ ตตฺถ วิญญาณํ วิรูปุหัง. ยตถ ปติฏฺฐจิตฺตํ วิญญาณํ วิรูปุหัง,
อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺส อวกุกนฺตํ. ยตถ อตฺถิ นามรูปสฺส
อวกุกนฺตํ, อตฺถิ ตตฺถ สงฺขารานํ วุฑฺฒิ. ยตถ อตฺถิ สงฺขารานํ
วุฑฺฒิ, อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพตฺติ. ยตถ อตฺถิ
อายตฺตํ ปุณฺณพฺภวาทินิพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺติชรามรณํ.
ยตถ อตฺถิ อายตฺตํ ชาตฺติชรามรณํ, 'สโสํกํ' ตํ ภิกฺขเว สรชฺชํ
สอฺปายาสนฺตํ วทามิ.

ผสฺสเส เจ ภิกฺขเว อาหาเร อเปยฺย มโนสณฺเจตนา ย เจ
ภิกฺขเว อาหาเร อเปยฺย วิญญาเณ เจ ภิกฺขเว อาหาเร อตฺถิ
ราโค, อตฺถิ นนฺทิ, อตฺถิ ตณฺหา, ปติฏฺฐจิตฺตํ ตตฺถ วิญญาณํ
วิรูปุหัง. ยตถ ปติฏฺฐจิตฺตํ วิญญาณํ วิรูปุหัง, อตฺถิ ตตฺถ นามรูปสฺส
อวกุกนฺตํ. ยตถ อตฺถิ นามรูปสฺส อวกุกนฺตํ, อตฺถิ ตตฺถ

* จ.,เท.,อ. ปาจารย์ วา วาตปนา

วาทปาเนน รสฺมิ ปวิสิตฺวา กฺวาสฺส ปติฏฺฐิตาติ. “ปจฺฉิมา ยํ ฆนฺเต
ภิตฺติยนฺติ. “ปจฺฉิมา ย เจ ภิกฺขเว ภิตฺติ นาสฺส, กฺวาสฺส
ปติฏฺฐิตาติ. “ปจฺวิ ยํ ฆนฺเตติ. “ปจฺวิ เจ ภิกฺขเว นาสฺส, กฺวาสฺส
ปติฏฺฐิตาติ. “อาปสฺมี ฆนฺเตติ. “อาโป เจ ภิกฺขเว นาสฺส, กฺวาสฺส
ปติฏฺฐิตาติ. “อปฺปติฏฺฐิตา ฆนฺเตติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว กวฬิกาเร
เจ อาหารเ นตฺถิ ราโค, นตฺถิ นนฺทิ, นตฺถิ ตณฺหา ฯเปฯ

ผสฺเส เจ ภิกฺขเว อาหารเ ฯเปฯ มโนสฺสเจตนา ย เจ
ภิกฺขเว อาหารเ ฯเปฯ วิญฺญาเน เจ ภิกฺขเว อาหารเ นตฺถิ
ราโค, นตฺถิ นนฺทิ, นตฺถิ ตณฺหา, อปฺปติฏฺฐิตํ ตตฺถ วิญฺญาณํ
อวิรุพฺพํ. ยตฺถ อปฺปติฏฺฐิตํ วิญฺญาณํ อวิรุพฺพํ, นตฺถิ ตตฺถ
นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ. ยตฺถ นตฺถิ นามรูปสฺส อวกฺกนฺติ, นตฺถิ
ตตฺถ สงฺขารานํ วุฑฺฒิ. ยตฺถ นตฺถิ สงฺขารานํ วุฑฺฒิ, นตฺถิ
ตตฺถ อายตฺตํ ปฺนพฺภวาภินิพฺพตฺติ. ยตฺถ นตฺถิ อายตฺตํ
ปฺนพฺภวาภินิพฺพตฺติ, นตฺถิ ตตฺถ อายตฺตํ ชาตฺชรามรณํ. ยตฺถ
นตฺถิ อายตฺตํ ชาตฺชรามรณํ, ‘อโส กํ ตํ ภิกฺขเว อรชฺชํ อนุปายาสนฺติ
วทามิตี. จตฺตถํ.

๕. นครสุตฺตํ

[๖๕] สาวตฺถิ ยํ วิหริตี ฯเปฯ “ปุพฺพเพว” เม ภิกฺขเว
สมโพรธา อนภิสมฺพุทฺทสฺส โพรตฺตตฺสเสว สโต เอตทโหสิ “กิจฺฉํ”
วตายํ โลโก อาปนฺโน ชายติ จ ชียยติ จ มียยติ จ จวติ จ
อุปฺปชฺชติ จ, อถ จ ปนิมฺสฺส ทฺกฺขสฺส นิสฺสรณํ นปฺปชานาติ

ชรามรณสฺส. กุทาสฺส นาม อิมสฺส ทุภฺชสฺส นิสฺสรณํ ปณฺณายิสฺสตี
ชรามรณสฺสชาติ. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ "กิมฺหิ นุ โข สตี
ชรามรณํ โหตี, กิปปจฺจยา ชรามรณนฺตี. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว
โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสมโย "ชาติยา โข สตี
ชรามรณํ โหตี, ชาติปปจฺจยา ชรามรณนฺตี.

ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ "กิมฺหิ นุ โข สตี ชาติ
โหตี ฯเปฯ ภโว โหตี ฯเปฯ อุปาทานํ โหตี ฯเปฯ ตณฺหา
โหตี ฯเปฯ เวทนา โหตี ฯเปฯ ผสฺโส โหตี ฯเปฯ สพฺพายตฺนํ
โหตี ฯเปฯ นามรูปํ โหตี กิปปจฺจยา นามรูปนฺตี. ตสฺส มยฺหํ
ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย อภิสมโย "วิญฺญาเณ โข
สตี นามรูปํ โหตี, วิญฺญาณปปจฺจยา นามรูปนฺตี. ตสฺส มยฺหํ
ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ "กิมฺหิ นุ โข สตี วิญฺญาณํ โหตี, กิปปจฺจยา
วิญฺญาณนฺตี. ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา อหุ ปณฺณาย
อภิสมโย "นามรูปเป โข สตี วิญฺญาณํ โหตี, นามรูปปปจฺจยา
วิญฺญาณนฺตี.

ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว เอตทฺโหสิ "ปจฺจุทาวตฺตตี โข อิํ
วิญฺญาณํ นามรูปมฺหา น ปรี คจฺจตี. เอตฺตาวตา ชาเยถ วา
ชียเยถ^๑ วา มียเยถ^๒ วา จเวถ วา อุปฺปชฺเชถ วา, ยทิํ
นามรูปปปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปปจฺจยา
สพฺพายตฺนํ, สพฺพายตฺนปปจฺจยา ผสฺโส ฯเปฯ เอเวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุภฺชกฺขนฺตสฺส สมฺมตโย โหตี. "สมฺมตโย สมฺมตโยตี โข เม ภิกฺขเว
ปุพฺเพ อนนฺตสฺส เตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุ อุตฺปาติ, ญาณํ อุตฺปาติ,
ปณฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

ตสส มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โข อสติ
ชรามรณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา ชรามรณนิโรชฺชติ. ตสส มยหิ
ภิกขเว โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย “ชาติยา โข
อสติ ชรามรณํ น โหติ, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรชฺชติ. ตสส
มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โข อสติ ชาติ น โหติ
ฯเปยฺ ย ภาโว น โหติ ฯเปยฺ อุปาทานํ น โหติ ฯเปยฺ ตณฺหา น
โหติ ฯเปยฺ เวทนา น โหติ ฯเปยฺ ผสฺโส น โหติ ฯเปยฺ
สพฺพายตनํ น โหติ ฯเปยฺ นามรูปํ น โหติ กิสฺส นิโรธา
นามรูปนิโรชฺชติ. ตสส มยหิ ภิกขเว โยนิสฺสมนสิการา อหุ
ปญฺญาย อภิสมโย “วิญฺญาณเณ โข อสติ นามรูปํ น โหติ,
วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรชฺชติ.

ตสส มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โข อสติ
วิญฺญาณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา วิญฺญาณนิโรชฺชติ. ตสส มยหิ
ภิกขเว โยนิสฺสมนสิการา อหุ ปญฺญาย อภิสมโย “นามรูปเ โข
อสติ วิญฺญาณํ น โหติ, นามรูปนิโรธา วิญฺญาณนิโรชฺชติ.

ตสส มยหิ ภิกขเว เอตทโหสิ “อริคโต โข มุยาโย
มคฺโค โปธาย, ยทิทํ นามรูปนิโรธา วิญฺญาณนิโรชฺช,
วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรชฺช, นามรูปนิโรธา สพฺพายตนนิโรชฺช,
สพฺพายตนนิโรธา ผสฺสนิโรชฺช ฯเปยฺ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺตสฺส นิโรชฺช โหติ. “นิโรชฺช นิโรชฺชติ โข เม ภิกขเว
ปฺพเพ อนนฺตสฺส เตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุ อุตฺปาติ, ญาณํ อุตฺปาติ,
ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว ปุริโส อรญฺเณ ปวเน จรมาโน
ปสฺเสยฺย ปุราณมคฺคํ ปุราณณชฺสํ ปฺพพเกหิ มนุสฺเสหิ อนฺญาตํ.

โส ตมนุคจฺเจยฺย, ตมนุคจฺจนฺโต ปสฺเสยฺย ปุราณํ นครํ ปุราณํ
 ราชธานี ปุพฺพเกหิ มนุสฺเสหิ อชฺฌาวตฺถิ^๑ อารามสมฺปนฺนํ
 วนสมฺปนฺนํ โปกฺขรณีสมฺปนฺนํ อุทฺทาปนฺตํ^๒ รมณียํ. อถ โข โส
 ภิกฺขเว ปุริโส รมฺโย วา ราชมหามตฺตสฺส วา อาโรเจยฺย
 “ยคฺเช ฆนฺเต ชาเนยฺยาสิ ‘อหิ อทฺทสํ อรมฺเณ ปวเน จรมาโน
 ปุราณมคฺคํ ปุราณญชฺสํ ปุพฺพเกหิ มนุสฺเสหิ อนุยาดิ, โส”
 ตมนุคจฺฉิ ตมนุคจฺจนฺโต อทฺทสํ ปุราณํ นครํ ปุราณํ ราชธานี
 ปุพฺพเกหิ มนุสฺเสหิ อชฺฌาวตฺถิ อารามสมฺปนฺนํ วนสมฺปนฺนํ
 โปกฺขรณีสมฺปนฺนํ อุทฺทาปนฺตํ รมณียํ, ตํ ฆนฺเต นครํ มาเปหิตฺติ.
 อถ โข โส ภิกฺขเว ราชา วา ราชมหามตฺโต วา ตํ นครํ
 มาเปยฺย, ตทสฺส นครํ อปเรน สมเยน อิทฺธํ เจว ผิตํ จ
 พหุชฺฌณํ^๔ อากิณฺณมนุสฺสํ วุทฺถิมิเวปลฺลปฺปตฺตํ. เอวเมว ขวาทิ
 ภิกฺขเว อทฺทสํ ปุราณมคฺคํ ปุราณญชฺสํ ปุพฺพเกหิ สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ
 อนุยาดิ.

“กตโม จ โส ภิกฺขเว ปุราณมคฺโค ปุราณญชฺโส ปุพฺพเกหิ
 สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ อนุยาโต. อยเมว อริโย อฏฺฐจฺงคิโก มคฺโค.
 เสยฺยถิทํ, สมฺมาทิฏฺฐิ ๔เปยฺย สมฺมาสมาธิ. อยํ โข โส ภิกฺขเว
 ปุราณมคฺโค ปุราณญชฺโส ปุพฺพเกหิ สมฺมาสมฺพุทฺเธหิ อนุยาโต.
 โส ตมนุคจฺฉิ, ตมนุคจฺจนฺโต ชรามรณํ อพฺภณฺณาสี, ชรามรณสมุทฺยํ
 อพฺภณฺณาสี, ชรามรณนิโรธํ อพฺภณฺณาสี, ชรามรณนิโรธคามินิ
 ปฏิปทํ อพฺภณฺณาสี. ตมนุคจฺฉิ, ตมนุคจฺจนฺโต ชาตี อพฺภณฺณาสี
 ๔เปยฺย ภวํ อพฺภณฺณาสี ๔เปยฺย อุปาทานํ อพฺภณฺณาสี ๔เปยฺย

หมดอายุ 27/05/2566

^๑ ฉ. อชฺฌาวตฺถิ, เอวมฺปรี.ิ.

^๒ ฉ., เท., อ. อยํ ปาโร น ทิสฺสตี.

^๓ ฉ., เท. อุทฺทาปนฺตํ, เอวมฺปรี.ิ.

^๔ ฉ., เท. พหุชฺฌณํ อ. พหุชฺฉ, เอวมฺปรี.ิ.

ตณห์ อพฺภณณาสี ๕เปฯ เวทนี อพฺภณณาสี ๕เปฯ ผลสฺ
 อพฺภณณาสี ๕เปฯ สพายตนี อพฺภณณาสี ๕เปฯ นามรูป
 อพฺภณณาสี ๕เปฯ วิญญานํ อพฺภณณาสี. ตมนุคจฺจึ, ตมนุคจฺจณโต
 สงฺขารเ อพฺภณณาสี, สงฺขารสมุทฺยํ อพฺภณณาสี, สงฺขารนิโรธํ
 อพฺภณณาสี, สงฺขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ อพฺภณณาสี. ตทภิกฺขเว
 อาจิกฺขี ภิกฺขุณฺ ภิกฺขุณฺ อฺปาสกานํ อฺปาสิกานํ, ตยิทํ ภิกฺขเว
 พุรหฺมจริยํ อิทฺธํ เจว ผีตํ จ วิตุถาริกํ พหุชณฺณํ ปุณฺณุตํ ยาว
 เทวมนุสฺเสหิ สุปกาสิตฺตํ. ปณฺจมํ.

๖. สมฺมสสุตฺตํ

[๖๖] เอวฺมเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา กุรุสฺส วิหริติ
 กมฺมาสมมมํ นาม กุรุณํ นิคโม. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺตเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสฺสุ.
 ภควา เอตทโวจ “สมฺมสสฺส โน ตุมฺहे ภิกฺขเว อนฺตรํ สมฺมสนฺติ.
 เอวํ วุตฺเต, อณฺณตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อหํ โข ภนฺเต
 สมฺมสํมิ อนฺตรํ สมฺมสนฺติ. “ยถากถํ ปน ตวํ ภิกฺขุ สมฺมสสิ
 อนฺตรํ สมฺมสนฺติ. อถ โข สโ ภิกฺขุ พุยาภาสิ, ยถา สโ ภิกฺขุ
 พุยาภาสิ, น สโ ภิกฺขุ ภควโต จิตฺตํ อาราเชสิ.

เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
 “เอตสฺส ภควา กาโล, เอตสฺส สฺกต กาโล, ยํ ภควา อนฺตรํ
 สมฺมสํ ภาเสยฺย, ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ธารสฺสนฺตํ. “เตนหานนฺท
 สฺสณฺณ, สาธุกํ มนสิกรฺโถ, ภาสิสฺสามีติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข เต
 ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสฺสุ.

ภควา เอตทโวจ "อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมมสมานो สมมสติ
อนตรํ สมมสํ 'ยํ โข อิทํ อนเนกวิธํ นานปการกํ ทุกขํ โลเก
อุปปชชติ ชรามรณํ, อิทํ น^๑ โข ทุกขํ กีนันทนํ กีสมฺมทํ
กัชชาตักกํ กิปภาวํ, กิสฺมี สติ ชรามรณํ โหติ, กิสฺมี อสติ ชรามรณ
น โหตีติ. โส สมมสมานो เอวํ ชานาติ 'ยํ โข อิทํ อนเนกวิธํ
นานปการกํ ทุกขํ โลเก อุปปชชติ ชรามรณํ, อิทํ โข ทุกขํ
อุปนิททานํ อุปิสมฺมทํ อุปิชชาตักกํ อุปิปปภาวํ, อุปิสฺมี สติ
ชรามรณํ โหติ, อุปิสฺมี อสติ ชรามรณํ น โหตีติ. โส
ชรามรณญจ ปชานาติ, ชรามรณสมฺมทญจ ปชานาติ,
ชรามรณนิโรธญจ ปชานาติ, ยา จ ชรามรณนิโรธสารูปคามินี
ปฏิปทา ตญจ ปชานาติ. ตถา ปฏีปนโน จ โหติ อนฺตรมฺมจารी.
อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ สพฺพโส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาเย ปฏีปนโน
ชรามรณนิโรธาย.

อถาปรํ สมมสมานो สมมสติ อนตรํ สมมสํ "อุป
ปนายํ กีนันทานอ กีสมฺมทโย กัชชาตโก กิปภาโว, กิสฺมี สติ อุ
โหติ, กิสฺมี อสติ อุปชิ น โหตีติ. โส สมมสมานอ เอวํ ชานาติ
"อุปชิ ตณฺหานิททานอ ตณฺหาสมฺมทโย ตณฺหาชาตโก ตณฺหาปปภาโว,
ตณฺหาเย สติ อุปชิ โหติ, ตณฺหาเย อสติ อุปชิ น โหตีติ. โส
อุปชิญจ ปชานาติ, อุปชิสมฺมทญจ ปชานาติ อุปชิโรธญจ
ปชานาติ, ยา จ อุปชิโรธสารูปคามินี ปฏิปทา ตญจ ปชานาติ.
ตถา ปฏีปนโน จ โหติ อนฺตรมฺมจารी. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ
สพฺพโส สมฺมา ทุกฺขกฺขยาเย ปฏีปนโน อุปชิโรธาย.

อถาปรํ สมมสมานอ สมมสติ อนตรํ สมมสํ "ตณฺหา
ปนายํ กตฺถ อุปปชชมานา อุปปชชติ, กตฺถ นิสฺमानา นิสตีติ.

^๑ ฉ., เท., อ. นุสสโต น กิสฺสติ.

โส สมมสมาโน เอวံ ชานาติ “ยัม โข โลเก ปิยรูปี สาตรูปี
 เอตฺถเสสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, เอตฺถ นวิสมานา
 นวิสติ. กิณฺจิ โลเก ปิยรูปี สาตรูปี. จกฺขุํ โลเก ปิยรูปี สาตรูปี
 ยเปยฺย สโตํ โลเก ปิยรูปี สาตรูปี ยเปยฺย ฌานํ โลเก ปิยรูปี
 สาตรูปี ยเปยฺย ชิวหา โลเก ปิยรูปี สาตรูปี ยเปยฺย กาโย โลเก
 ปิยรูปี สาตรูปี ยเปยฺย มโน โลเก ปิยรูปี สาตรูปี; เอตฺถเสสา
 ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ, เอตฺถ นวิสมานา นวิสติ.

เย हि เกจิ ภิกฺขเว อตีตมทฺธานํ สมณฺหา วา พุราหฺมณา วา
 ยัม โลเก ปิยรูปี สาตรูปี, ตํ นิจฺจโต อทฺทกฺขุํ สุขโต อทฺทกฺขุํ
 อตฺตโต อทฺทกฺขุํ อาโรคฺยโต อทฺทกฺขุํ เขมโต อทฺทกฺขุํ; เต ตณฺหํ
 วทฺธเมสฺสุ. เย ตณฺหํ วทฺธเมสฺสุ, เต อุปฺปึ วทฺธเมสฺสุ. เย อุปฺปึ
 วทฺธเมสฺสุ, เต กุฏฺฐํ วทฺธเมสฺสุ. เย กุฏฺฐํ วทฺธเมสฺสุ, เต นํ ปริมุจฺจิสฺสุ
 ชาตียา ชราย มรณฺเนน โสเกहि ปริเทเวहि กุฏฺথেहि โทมนสฺสเสहि
 อุปายาเสहि, ‘น ปริมุจฺจิสฺสุ กุฏฺฐสฺมาติ วทามิ.

เย^๑ हि เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ สมณฺหา วา
 พุราหฺมณา วา ยัม โลเก ปิยรูปี สาตรูปี, ตํ นิจฺจโต ทกฺขิสฺสสนฺติ
 สุขโต ทกฺขิสฺสสนฺติ อตฺตโต ทกฺขิสฺสสนฺติ อาโรคฺยโต ทกฺขิสฺสสนฺติ
 เขมโต ทกฺขิสฺสสนฺติ; เต ตณฺหํ วทฺธเมสฺสสนฺติ.^๒ เย ตณฺหํ
 วทฺธเมสฺสสนฺติ, เต อุปฺปึ วทฺธเมสฺสสนฺติ. เย อุปฺปึ วทฺธเมสฺสสนฺติ, เต
 กุฏฺฐํ วทฺธเมสฺสสนฺติ. เย กุฏฺฐํ วทฺธเมสฺสสนฺติ, เต น ปริมุจฺจิสฺสสนฺติ
 ชาตียา ชราย มรณฺเนน โสเกहि ปริเทเวहि กุฏฺথেहि โทมนสฺสเสहि
 อุปายาเสहि, ‘น ปริมุจฺจิสฺสสนฺติ กุฏฺฐสฺมาติ วทามิ.

วทุฌณนติ, เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ
ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ, 'น ปริมุจฺจนฺติ
ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว อตีตมทฺธานํ สมณฺหา วา
พฺรหฺมาณฺหา วา ยํ โลกํ ปิยรूपํ สาตรूपํ, ตํ อนิจฺจโต อทฺทกฺขํ
ทุกฺขโต อทฺทกฺขํ อนตฺตโต อทฺทกฺขํ โรคโต อทฺทกฺขํ ภยโต
อทฺทกฺขํ; เต ตณฺหํ ปชฺหีสุ. เย ตณฺหํ ปชฺหีสุ เต อุปธิํ ปชฺหีสุ.
เย อุปธิํ ปชฺหีสุ, เต ทุกฺขํ ปชฺหีสุ, เย ทุกฺขํ ปชฺหีสุ, เต
ปริมุจฺจีสฺสุ ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ
โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ, 'ปริมุจฺจีสฺสุ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เยปิ หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ สมณฺหา วา
พฺรหฺมาณฺหา วา ยํ โลกํ ปิยรूपํ สาตรूपํ, ตํ อนิจฺจโต
ทกฺขิสฺสนฺติ ทุกฺขโต ทกฺขิสฺสนฺติ อนตฺตโต ทกฺขิสฺสนฺติ โรคโต
ทกฺขิสฺสนฺติ ภยโต ทกฺขิสฺสนฺติ; เต ตณฺหํ ปชฺหีสนฺติ. เย ตณฺหํ
ปชฺหีสนฺติ ะเปฯ 'เต ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เยปิ หิ เกจิ ภิกฺขเว เอตฺรหิ สมณฺหา วา พฺรหฺมาณฺหา วา
ยํ โลกํ ปิยรूपํ สาตรूपํ, ตํ อนิจฺจโต ปสฺสนฺติ ทุกฺขโต ปสฺสนฺติ
อนตฺตโต ปสฺสนฺติ โรคโต ปสฺสนฺติ ภยโต ปสฺสนฺติ; เต ตณฺหํ
ปชฺชนฺติ. เย ตณฺหํ ปชฺชนฺติ, เต อุปธิํ ปชฺชนฺติ. เย อุปธิํ
ปชฺชนฺติ, เต ทุกฺขํ ปชฺชนฺติ. เย ทุกฺขํ ปชฺชนฺติ, เต ปริมุจฺจนฺติ
ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ
อุปายาเสหิ, 'ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อาปานียกํโส วณฺณสมฺปนฺโน
 คนฺธสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน. โส จ โข วิเสน สํสฺสฺสฺสฺส. อถ
 ปุริโส อากฺขเจยฺย ฌมฺมาภิตตโต ฌมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสฺสโต
 ปิปาสิโต. ตเมณฺ เหวํ วเทยฺย 'อัย เต อมฺโห ปุริส อาปานียกํโส
 วณฺณสมฺปนฺโน คนฺธสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน, โส จ โข วิเสน
 สํสฺสฺสฺส. สเจ อากฺขชฺสิ ปิว. ปิวโต หิ โข ตํ จาเทสฺสติ
 วณฺณเนนปิ คนฺธเนนปิ รเสนปิ, ปิวิตฺวา จ ปน ตโตนิทานํ มรณํ วา
 นิคฺจจฺสิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺติ. อถ โข ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส
 เอวมสฺส 'สกุภา โข เม อัย สุรา ปิปาสิตา ปานีเยน วา วิเนตฺ.
 ทธิมณฺฑเกน วา วิเนตฺ มฺหฺจโลณิกาย^{*} วา วิเนตฺ โลณโสจฺริเกน วา
 วิเนตฺ, น เตววาหนตํ ปิเวยฺย, ยํ มม อสฺส ที่มฺรตฺตํ อหิตาย
 ทุกฺขายาติ. โส ตํ อาปานียกํสํ ปฏฺิสงฺขา น ปิเวยฺย,
 ปฏฺิณิสฺสชฺเชยฺย. โส ตโตนิทานํ มรณํ วา น นิคฺจเจยฺย
 มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ. เอวเมว โข ภิกฺขเว เย หิ เกจิ
 อตฺตมทฺธานํ สมณฺา วา พุราหุมนฺา วา ยํ โลเก ปิยรูป,
 สาทรูปํ ตํ อนิจฺจโต อทุกฺขํ ทุกฺขโต อทุกฺขํ อนตฺตโต
 อทุกฺขํ ไรโต อทุกฺขํ ภายโต อทุกฺขํ; เต ตณฺหํ ปชฺหีสุ. เย
 ตณฺหํ ปชฺหีสุ, เต อูปรี ปชฺหีสุ. เย อูปรี ปชฺหีสุ, เต ทุกฺขํ
 ปชฺหีสุ. เย ทุกฺขํ ปชฺหีสุ, เต ปริมุจฺจิสฺส ชาติยา ชราย มรณเณ
 โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อฺปายาเสหิ, 'ปริมุจฺจิสฺส
 ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

หมตอาญ 27/05/2566

เย หิ เกจิ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ ๕เป๕ เอตฺรหิ
 สมณฺา วา พุราหุมนฺา วา ยํ โลเก ปิยรูปํ สาทรูปํ, ตํ

^{*} จ.เท. ภฺจโลณิกาย

อนิจจโต ปสฺสนฺติ ทุกฺขโต ปสฺสนฺติ อนตฺตโต ปสฺสนฺติ โรคฺโต
 ปสฺสนฺติ ภัยโต ปสฺสนฺติ; เต ตณฺหํ ปชฺชนฺติ. เย ตณฺหํ
 ปชฺชนฺติ, เต อูปธิํ ปชฺชนฺติ. เย อูปธิํ ปชฺชนฺติ, เต ทุกฺขํ
 ปชฺชนฺติ. เย ทุกฺขํ ปชฺชนฺติ, เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย
 มรณฺเนน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺখেหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ,
 'ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิตี. ฉนฺนํ.

๗. นพกลาปีสุตฺตํ

[๖๗] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ สารีปุตฺโต อายสฺมา จ
 มหาโกฏฺฐจิตฺ* พาราณสียํ วิหรณฺติ อีสิปตฺเน มิคทาเย. อถ ไช
 อายสฺมา มหาโกฏฺฐจิตฺ สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลนา วุฏฺฐจิตฺ,
 เยนายสฺมา สารีปุตฺโต, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมา
 สารีปุตฺเตน สหฺมํ สมโมทิตฺ; สมโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน ไช อายสฺมา มหาโกฏฺฐจิตฺ
 อายสฺมณฺตํ สารีปุตฺตํ เอตทวโจ "กึ นฺ ไช อาวุโส สารีปุตฺต
 สยํกตํ ชรามรณํ, ปรีกตํ ชรามรณํ, สยํกตญฺจ ปรีกตญฺจ ชรามรณํ,
 อุทาทู อสยํการํ อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ชรามรณฺนติ.

"น ไช อาวุโส โกฏฺฐจิตฺ สยํกตํ ชรามรณํ, น ปรีกตํ
 ชรามรณํ, น สยํกตญฺจ ปรีกตญฺจ ชรามรณํ, นาปิ อสยํการํ
 อปรํการํ อธิจฺจสมุปฺปนฺนํ ชรามรณํ. อปิจฺ ชาตีปจฺจยา
 ชรามรณฺนติ.

"กึ นฺ ไช อาวุโส สารีปุตฺต สยํกตา ชาตี ปรีกตา ชาตี
 สยํกตา จ ปรีกตา จ ชาตี, อุทาทู อสยํการา อปรํการา อธิจฺจ-
 สมุปฺปนฺนา ชาตีตี.

“น โข อาวุโส โกฏฐิต สยักตา ชาติ, น ปรักตา ชาติ,
น สยักตา จ ปรักตา จ ชาติ, นาปี อสยัการา อปรักการา
อริจจสมุปปนฺนา ชาติ. อปีจ ภวปจฺจยา ชาตีติ.

“กึ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต สยักโต ภโว ๕เปยฺ สยักตํ
อุปาทานํ ๕เปยฺ สยักตา ตณฺหา ๕เปยฺ สยักตา เวทนา ๕เปยฺ
สยักโต ผสฺโส ๕เปยฺ สยักตํ สพายตน์ ๕เปยฺ สยักตํ นามรูป
ปรักตํ นามรูป, สยักตญฺจ ปรักตญฺจ นามรูป, อุทาหุ อสยัการี
อปรักการี อริจจสมุปปนฺนํ นามรูปนฺติ.

“น โข อาวุโส โกฏฐิต สยักตํ นามรูป, น ปรักตํ
นามรูป, น สยักตญฺจ ปรักตญฺจ นามรูป, นาปี อสยัการี
อปรักการี อริจจสมุปปนฺนํ นามรูป. อปีจ วิญฺญาณปจฺจยา
นามรูปนฺติ.

“กึ นุ โข อาวุโส สารีปุตฺต สยักตํ วิญฺญาณ, ปรักตํ
วิญฺญาณ, สยักตญฺจ ปรักตญฺจ วิญฺญาณ, อุทาหุ อสยัการี
อปรักการี อริจจสมุปปนฺนํ วิญฺญาณนฺติ.

“น โข อาวุโส โกฏฐิต สยักตํ วิญฺญาณ, น ปรักตํ
วิญฺญาณ, น สยักตญฺจ ปรักตญฺจ วิญฺญาณ, นาปี อสยัการี
อปรักการี อริจจสมุปปนฺนํ วิญฺญาณ. อปีจ นามรูปปจฺจยา
วิญฺญาณนฺติ.

อิทาเนว โข มยฺ อายสฺมโต สารีปุตฺตสฺส ภาสิตํ เอว
อาชานาม ‘น โข อาวุโส โกฏฐิต สยักตํ นามรูป, น ปรักตํ
นามรูป, น สยักตญฺจ ปรักตญฺจ นามรูป, นาปี อสยัการี อปรักการี
อริจจสมุปปนฺนํ นามรูป, อปีจ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนฺติ.

อิทาเนว ปน มยฺ อายสมโต สาริปุตฺตสฺส ภาสิตํ เอวํ
อาชานาม 'น โข อาวุโส โกฏฺฐจิตฺตํ สยํกตํ วิญฺญาณํ, น^๑ ปรีกตํ
วิญฺญาณํ, น สยํกตญฺจ ปรีกตญฺจ วิญฺญาณํ, นาปิ อสยํการิ
อปรีการิ อริจฺจสมุปฺปนฺนํ วิญฺญาณํ. อปิจ นามรูปปจฺจยา
วิญฺญาณนฺติ.

“ยถากถํ ปนาวุโส สาริปุตฺตํ อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโก
ทญฺจพุโฑติ.

“เตนหาวุโส อุปมนฺเต กิริสฺสามิ. อุปมายปิเชกจฺเจ วิญฺญ
ปรีสา ภาสิตสฺส อตฺถํ อาชานนฺติ. เสยฺยถาปิ อาวุโส เทว
นพกลาปิโย อญฺณมญฺญํ นิสฺสาย ติฏฺฐเจยฺย. เอวเมว โข อาวุโส
นามรูปปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา
สพายตณํ, สพายตณปจฺจยา ผสฺโส ๔เป๔ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโย โหติ. ตาสญฺเจ อาวุโส นพกลาปีนํ เอกํ
อปกทฺธเมยฺย, เอกา ปปเตยฺย; อปรญฺเจ อปกทฺธเมยฺย, อปรา
ปปเตยฺย. เอวเมว โข อาวุโส นามรูปนิโรธา วิญฺญาณนิโรธ,
วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธ, นามรูปนิโรธา สพายตณนิโรธ,
สพายตณนิโรธา ผสฺสนิโรธ ๔เป๔ เอวเมตสฺส เกวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรธो โหตีติ.

อจฺฉริยํ อาวุโส สาริปุตฺต, อพฺภุตํ อาวุโส สาริปุตฺต,
ยาว สุกฺกาสิตตญฺจิทํ อายสมตฺตา สาริปุตฺเตน. อิทญฺจ ปน มยฺ
อายสมโต สาริปุตฺตสฺส สุกฺกาสิตํ อิมํหิ จตฺตีสาย วตฺถุหิ อนฺนโมทาม

“ชรามรณสฺส เจ อาวุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย
นิโรธาย ฐมมํ เทเสติ, “ฐมฺมกถิโก ภิกฺขุติ อลํ วจฺนายน.

หมตอัย 27/05/2566

^๑ อ. นสทโท น ทิสฺสติ.

ชราภณสฺส เจ อวฺสุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย
 ปฏิปนฺโน โหติ, “ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อลํ วจนาย.
 ชราภณสฺส เจ อวฺสุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺอุปาทา
 วิมุตฺโต โหติ, “ทิกฺกจธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อลํ วจนาย.
 ชาตียา เจ ยฺเปยฺ ภวสฺส เจ ยฺเปยฺ อุปาทานสฺส เจ ยฺเปยฺ
 ตณฺหาย เจ ยฺเปยฺ เวทนาย เจ ยฺเปยฺ ผสฺสสฺส เจ ยฺเปยฺ
 สพายตฺนสฺส เจ ยฺเปยฺ นามรูปสฺส เจ ... วิญฺญานสฺส เจ ยฺเปยฺ
 สงฺขารานญฺเจ ยฺเปยฺ อวิชฺชาย เจ อวฺสุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทาย
 วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ, “ธมฺมกถิกโก ภิกฺขุติ อลํ วจนาย.
 อวิชฺชาย เจ อวฺสุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย
 ปฏิปนฺโน โหติ, “ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ภิกฺขุติ อลํ วจนาย.
 อวิชฺชาย เจ อวฺสุโส ภิกฺขุ นิพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนฺอุปาทา
 วิมุตฺโต โหติ, ทิกฺกจธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกฺขุติ อลํ วจนายาติ.
 สตฺตมํ.

๘. โกสมพิสฺสุตตัม

[๖๘] เอกํ สมยํ อายสฺมา จ มุสิโล^๑ อายสฺมา จ
 ปวิฏฺโง^๒ อายสฺมา จ นารโท อายสฺมา จ อานนฺโท โกสมพิยํ
 วิหรนฺติ โฆสิตารามे. อถ โข อายสฺมา ปวิฏฺโง อายสฺมนฺตํ มุสิลํ
 เอตทวโจ “อณฺณตฺเรว อวฺสุโส มุสิล สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
 อณฺณตฺร อนฺนสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
 ทิกฺกจนิชฺฌมานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต มุสิลสฺส ปจฺจตฺตเมว ฃาณํ
 ‘ชาติปจฺจยา ชราภณนฺติ.

^๑ อ. มุสิโล

^๒ อ. สวิฏโง

“อณฺณตฺเรว อารุโส ปวิฏฺจ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺนิชฺฌมานกฺขนฺตียา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ.

“อณฺณตฺเรว อารุโส มุสิล สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺนิชฺฌมานกฺขนฺตียา อตฺถายสมฺมโต มุสิลสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
“ภวปจฺจยา ชาติตฺติ ะเปยฺ “อุปาทานปจฺจยา ภวโต ะเปยฺ
“ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ ะเปยฺ “เวทนาปจฺจยา ตณฺหาตฺติ
ะเปยฺ “ผสฺสปจฺจยา เวทนาตฺติ ะเปยฺ “สพายตณปจฺจยา ผสฺสโต
ะเปยฺ “นามรูปปจฺจยา สพายตณนฺติ ะเปยฺ “วิญฺญาณปจฺจยา
นามรูปนฺติ ะเปยฺ “สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ ะเปยฺ
“อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคฺติ.

“อณฺณตฺเรว อารุโส ปวิฏฺจ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺนิชฺฌมานกฺขนฺตียา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคฺติ.

“อณฺณตฺร จ อารุโส มุสิล สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺนิชฺฌมานกฺขนฺตียา อตฺถายสมฺมโต มุสิลสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
“ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธตฺติ. “อณฺณตฺเรว อารุโส ปวิฏฺจ สทฺธาย
อณฺณตฺร รุจฺยา อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา
อณฺณตฺร ทิกฺขจฺนิชฺฌมานกฺขนฺตียา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธตฺติ.

“อณฺณตฺเรว อวฺสุ มุสฺล สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
 อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
 ทิฏฺฐินิขุณฺณกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต มุสฺลสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
 “ภวนิโรธา ชาตินิโรธติ ๕เปฯ “อุปาทานิโรธา ภวนิโรธติ
 ๕เปฯ “ตณฺหานิโรธา อุปาทานิโรธติ ๕เปฯ “เวทหนานิโรธา
 ตณฺหานิโรธติ ๕เปฯ “ผลฺสนิโรธา เวทหนานิโรธติ ๕เปฯ
 “สพายตณฺนิโรธา ผลฺสนิโรธติ ๕เปฯ “นามรูปนิโรธา
 สพายตณฺนิโรธติ ๕เปฯ “วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธติ ๕เปฯ
 “สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรธติ ๕เปฯ “อวิชฺชานิโรธา
 สงฺขารนิโรธติ.

“อณฺณตฺเรว อวฺสุ ปวิฏฺฐ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
 อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
 ทิฏฺฐินิขุณฺณกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
 “อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรธติ.

“อณฺณตฺเรว อวฺสุ มุสฺล สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺยา
 อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
 ทิฏฺฐินิขุณฺณกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต มุสฺลสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
 “ภวนิโรโธ นิพฺพานนฺติ. “อณฺณตฺเรว อวฺสุ ปวิฏฺฐ สทฺธาย
 อณฺณตฺร รุจฺยา อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา
 อณฺณตฺร ทิฏฺฐินิขุณฺณกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
 “ภวนิโรโธ นิพฺพานนฺติ. “เตนฺหายสฺมา มุสฺลโล อรหํ ชีณาสวติ.

“เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา มุสฺลโล ตฺถเห อโหสิ. อถ โข
 อายสฺมา นารโท อายสฺมนฺตํ ปวิฏฺฐํ เอตทวโจ “สาธาวฺสุ ปวิฏฺฐ

อหิ เอตํ ปณฺหิ ลเภยฺย. เอวํ^๑ ปณฺหิ ปุจฺฉ, อหิ เต เอตํ ปณฺหิ
พฺยากริสสามิตี.

ลภติ อายสฺมา นารโท เอตํ ปณฺหิ. ปุจฺฉามหิ อายสฺมนฺตํ
นารทํ เอตํ ปณฺหิ, พฺยากริตฺตุ จ เม อายสฺมา นารโท เอตํ
ปณฺหิ. “อณฺณตฺเรว อารุโส นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺฉิยา
อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺฉินฺทฺมานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
“ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ.

“อณฺณตฺเรว อารุโส ปวิฏฺจ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺฉิยา
อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺฉินฺทฺมานกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ.

“อณฺณตฺเรว อารุโส นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺฉิยา
อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺฉินฺทฺมานกฺขนฺติยา อตฺถายสฺมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ฅาณํ
“ภวปจฺจยา ชาติตีติ ฯเปฯ “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคี.

“อณฺณตฺเรว อารุโส ปวิฏฺจ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺฉิยา
อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิกฺขจฺฉินฺทฺมานกฺขนฺติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราคี.

“อณฺณตฺร จ อารุโส นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจฺฉิยา
อณฺณตฺร อณฺุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร

ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อตถายสมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ญาณํ
“ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ.

“อณฺณตฺเรว อาวุโส ปวิฏฺฐ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ “ชาตินิโรธา
ชรามรณนิโรโหติ.

“อณฺณตฺเรว อาวุโส นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อตถายสมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ญาณํ
“ภวนิโรธา ชาตินิโรโหติ ฯเปฯ “อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโหติ.

“อณฺณตฺเรว อาวุโส ปวิฏฺฐ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ
“อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรโหติ.

“อณฺณตฺเรว อาวุโส นารท สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อตถายสมโต นารทสฺส ปจฺจตฺตเมว ญาณํ
“ภวนิโรโห นิพฺพานนฺติ.

“อณฺณตฺเรว อาวุโส ปวิฏฺฐ สทฺธาย อณฺณตฺร รุจิยา
อณฺณตฺร อนุสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร
ทิฏฐินิซุฆานกขนุติยา อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสามิ “ภวนิโรโห
นิพฺพานนฺติ.

“เตนหายสมา นารโท อรหิ ขีณาสโวติ. “ภวนิโรโช
 นิพพานนติ โข เม อาวุโส ยถาภูตัม สมมปปญญาเย สุกิณฺณํ, น
 จมฺหิ อรหิ ขีณาสโว. เสยฺยถาปิ อาวุโส กนฺตารมคฺเค อุทปาโน,
 ตตฺร เนวสฺส รชฺชํ น อุทกวารโก. อถ ปุริโส อากฺขณฺเอย
 ชมฺมาภิตตโต ชมฺมปเรโต กิลนฺโต ตสิโต ปิปาสิตโต, โส ตํ
 อุทปานํ โอโลเกยฺย. ตสฺส “อุทกนฺติ หิ โข ฌานํ อสฺส, น จ
 กาเยน ผุสิตฺวา วิหเรยฺย. เอวเมว โข อาวุโส “ภวนิโรโช
 นิพพานนติ ยถาภูตัม สมมปปญญาเย สุกิณฺณํ, น จมฺหิ อรหิ
 ขีณาสโวติ.

เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมนนฺตํ ปวิฏฺฐํ
 เอตทโวจ “เอวํวาทิ ตวํ อาวุโส ปวิฏฺฐ อายสฺมนนฺตํ นารทํ กิ
 วเทสสิติ. “เอวํวาทาหํ อาวุโส อานนฺท อายสฺมนนฺตํ นารทํ น
 กิณฺจิจิ วทามิ อณฺเวยตฺร กุลยาณฺา อณฺเวยตฺร กุสลํ. อฏฺฐมํ.

๕. อุปยฺยนฺติสุตฺตํ

[๖๙] เอวเมว สุตฺติ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
 เชตวนเ อนาถปิณฺฑทิกสฺส อารามเ.

ตตฺร โข ภควา ๔เป๔ “มหาสมุทฺโท ภิกฺขเว อุปยฺยนฺโต
 มหานทียเ อุปยาเปติ, มหานทียเ อุปยฺยนฺตียเ กุณฺนทียเ
 อุปยาเปนฺติ, กุณฺนทียเ อุปยฺยนฺตียเ มหาโสฬสพฺเพ อุปยาเปนฺติ,
 มหาโสฬสพฺภา อุปยฺยนฺตา กุสฺโสฬสพฺเพ อุปยาเปนฺติ. เอวเมว โข
 ภิกฺขเว อวิชฺชา อุปยฺยนฺตึ สงฺขารเ อุปยาเปติ, สงฺขารเ อุปยฺยนฺตา
 วิญฺญาณํ อุปยาเปนฺติ, วิญฺญาณํ อุปยฺยนฺตํ นามรूपเ อุปยาเปติ,

นามรูป อุปยนต์ สพายตน์ อุปยาเปติ, สพายตน์ อุปยนต์ ผสส์
อุปยาเปติ, ผสโส อุปยนต์ เวทน์ อุปยาเปติ, เวทนา อุปยนต์
ตณห์ อุปยาเปติ, ตณหา อุปยนต์ อุปาทาณ อุปยาเปติ, อุปาทาณ
อุปยนต์ ภว อุปยาเปติ, ภโว อุปยนต์ ชาตี อุปยาเปติ, ชาตี
อุปยนต์ ชรามรณ อุปยาเปติ.

มหาสมุทโท ภิกขเว อุปยนต์ มหานทีโย อุปยาเปติ,
มหานทีโย อุปยนต์โย กุณฺณทีโย อุปยาเปติ, กุณฺณทีโย อุปยนต์โย
มหาโสฬส อุปยาเปติ, มหาโสฬส อุปยนต์ กุสโสฬส
อุปยาเปติ, เอวเมว โข ภิกขเว อวิชชา อุปยนต์ สงฺขาร
อุปยาเปติ, สงฺขาร อุปยนต์ วิญฺญาณ อุปยาเปติ, วิญฺญาณ
อุปยนต์ นามรูป อุปยาเปติ, นามรูป อุปยนต์ สพายตน์
อุปยาเปติ, สพายตน์ อุปยนต์ ผสส์ อุปยาเปติ, ผสโส อุปยนต์
เวทน์ อุปยาเปติ, เวทนา อุปยนต์ ตณห์ อุปยาเปติ, ตณหา
อุปยนต์ อุปาทาณ อุปยาเปติ, อุปาทาณ อุปยนต์ ภว อุปยาเปติ,
ภโว อุปยนต์ ชาตี อุปยาเปติ, ชาตี อุปยนต์ ชรามรณ
อุปยาเปติ. นวม.

๑๐. สุตติมปริพพาชกสยุดต์

[๗๐] เอวเมว สุตติ:- เอกิ สมย ภควา ราชคเห วิหริ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป. เตเน โข ปน สมเยเน ภควา สกุกโต
โหติ ครุกโต มานีโต ปุชฺชิตอ ปจฺจิตอ, ลากิ จีวรปิณฑปาต-
เสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขาราน. ภิกฺขุสงฺโฆปิ สกุกโต โหติ
ครุกโต มานีโต ปุชฺชิตอ ปจฺจิตอ, ลากิ จีวรปิณฑปาตเสนาสน-

คิลานปัจจุยเภสัชชปริกขารานัน. อณฺณตติตฺถิยา ปน ปริพฺพชาชกา
อสกุทตา โหนฺติ อครุกตา อมานิตา อปฺปชิตา อนปจิตา, อลาภิโน
จีวรปิณฑปาทเสนาสนคิลานปัจจุยเภสัชชปริกขารานัน.

เตน โข ปน สมเยน สุสิโม ปริพฺพชาชโก ราชคเห
ปฏิวสตี มหตฺติยา ปริพฺพชาชกปริสาย สทฺธิ. อถ โข สุสิมสฺส
ปริพฺพชาชกสฺส ปริสา สุสิมํ ปริพฺพชาชกํ เอตทโวจฺจุ “เอहि ตวํ
อาวุโส สุสิม สมเณ โคตเม พุรหฺมจริยํ จร. ตวํ ฅมมํ
ปริยาปฺนิตฺวา อมฺเห วาเจยฺยาสี.” ตํ มยํ ฅมมํ ปริยาปฺนิตฺวา
คิหิณํ ภาสิสฺสาม. เอวํ มยมฺปิ สกุทตา ภวิสฺสาม ครุกตา
มานิตา ปฺปชิตา อปจิตา, ลาภิโน จีวรปิณฑปาทเสนาสนคิลานปัจจุย-
เภสัชชปริกขารานนฺติ. “เอวมาวุโสติ โข สุสิโม ปริพฺพชาชโก
สกาย ปริสาย ปฏิสสฺสุตฺวา, เยนายสฺมา อานนฺโท, เตนุปลงฺกมิ;
อุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อานนฺเทน สทฺธิ สมฺโมทิ, สมฺโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน
โข สุสิโม ปริพฺพชาชโก อายสฺมมฺนตํ อานนฺทํ เอตทโวจ “อิจฺจามหํ
อาวุโส อานนฺท อิมสฺมี ฅมฺมวินเย พุรหฺมจริยํ จริตฺตุนฺติ.

อถ โข อายสฺมา อานนฺโท สุสิมํ ปริพฺพชาชกํ อาทาย,
เยน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา อานนฺโท
ภควนฺตํ เอตทโวจ “อัย ภนฺเต สุสิโม ปริพฺพชาชโก เอวมาห
“อิจฺจามหํ อาวุโส อานนฺท อิมสฺมี ฅมฺมวินเย พุรหฺมจริยํ จริตฺตุนฺติ.

หมดอายุ 27/05/2566

“เตนหานนฺท สุสิมํ ปพฺพชาเชถาติ.

อลตถ ไช สุสโม ปริพพาชโก ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺช,
อลตถูปสมฺปทํ.

เตน ไช ปน สมเยน สมฺพหุเลหิ กิร^๑ ภิกฺขุหิ ภควโต
สนฺติเก อญฺเฌา พฺยากตา โหติ “ขีณา ชาติ, วุสิตํ พุรหฺมจริยํ,
กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถตฺตยาติ ปชานามาติ. อสฺโสสิ ไช
อายสฺมา สุสโม “สมฺพหุเลหิ กิร ภิกฺขุหิ ภควโต สนฺติเก อญฺเฌา
พฺยากตา “ขีณา ชาติ, วุสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ
อิตถตฺตยาติ ปชานามาติ. อถ ไช อายสฺมา สุสโม, เยน เต
ภิกฺขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ สมฺโมทิตฺ.
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ
นินฺนโน ไช อายสฺมา สุสโม เต ภิกฺขุ เอตทวโจ “สจฺจํ กิร
อายสฺมณฺเตหิ ภควโต สนฺติเก อญฺเฌา พฺยากตา “ขีณา ชาติ,
วุสิตํ พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถตฺตยาติ ปชานามาติ.

“เอวมาวุโสติ.

“อปิ นุ^๒ อายสฺมณฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา
อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจนฺโกถ; เอโกปิ หุตฺวา พหุชา โหถ,
พหุชาปิ หุตฺวา เอโก โหถ, อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขทฺทํ
ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ อสชฺชมานา คจฺฉถ, เสยฺยถาปิ อากาเส;
ปจฺวียาปิ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรถ, เสยฺยถาปิ อุกฺกเก; อุกฺกเกปิ
อภิชฺชมานเ คจฺฉถ, เสยฺยถาปิ ปจฺวียํ; อากาเสปิ ปลฺลงฺเกน
กมถ, เสยฺยถาปิ ปกฺขี สกฺกโน; อิเมปิ จนฺทิมสฺสุริเย เอวํมหิทฺธิเก
เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺส ปริมชฺชถ, ยาว พุรหฺมโลกาปิ
กาเยน วสํ วตฺเตถาติ.

^๑ ฉ. เท. อ. กิรสฺสทโท น ทิสฺสติ.

^๒ เท. ปน

โน เหติ อวฺโส.

“อปี นุ ตุมฺเห อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ
ปสฺสนฺตา ทิพฺพาย โสตธาตฺยา วิสฺสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสึกาย
อุโป สทฺเท สฺสณฺณ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เป ทูเร สนฺติเก จาติ.

โน เหติ อวฺโส.

“อปี นุ ตุมฺเห อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ
ปสฺสนฺตา ปรสฺตฺตานํ ปรปุคฺคฺลนํ เจตฺสา เจโต ปริจฺจ ชานาถ;
สฺราคํ วา จิตฺตํ “สฺราคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ; วิตฺราคํ วา จิตฺตํ
“วิตฺราคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ. สโทสํ วา จิตฺตํ “สโทสํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานาถ; “วิทฺโทสํ วา จิตฺตํ วิตฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ. สโมหํ
วา จิตฺตํ “สโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ; วิตฺโมหํ วา จิตฺตํ “วิทฺโมหํ
จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ. สงฺฆิตฺตํ วา จิตฺตํ “สงฺฆิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานาถ; วิกฺฆิตฺตํ วา จิตฺตํ “วิกฺฆิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ.
มฺหคฺคตํ วา จิตฺตํ “มฺหคฺคตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ; อมฺหคฺคตํ วา
จิตฺตํ “อมฺหคฺคตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ. สอฺตฺตรํ วา จิตฺตํ “สอฺตฺตรํ
จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ; อนฺตฺตรํ วา จิตฺตํ “อนฺตฺตรํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานาถ. สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ “สฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ;
อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ “อสฺมาหิตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ. วิมฺุตฺตํ วา
จิตฺตํ “วิมฺุตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาถ; อวิมฺุตฺตํ วา จิตฺตํ “อวิมฺุตฺตํ
จิตฺตฺนฺติ ปชานาถาติ.

โน เหติ อวฺโส.

หมตอายุ 27/05/2566 “อปี นุ ตุมฺเห อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ
ปสฺสนฺตา อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสฺรณ; เสยฺยถิํ เอกมฺปิ

ชาติ เทวปี ชาติโย ติสโสปี ชาติโย จตสโสปี ชาติโย ปณจปี
 ชาติโย ทสปี ชาติโย วิสมปี ชาติโย ตีสมปี ชาติโย จตตาสีสมปี
 ชาติโย ปณณาสมปี ชาติโย ชาติสตมปี ชาติสทสสมปี
 ชาติสทสทสสมปี อนเนเกปี สัมภูฏกปเป อนเนเกปี วิวภูฏกปเป
 อนเนเกปี สัมภูฏวิวภูฏกปเป “อมุตราสี เหว่นาโม เหว่นโคตโต
 เหว่นณโน เหว่นาหาโร เหว่นสุขทุกขปฏิสเวที เหว่นมายุปรินนโต,
 โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาที. ตตฺราปาสี เหว่นาโม เหว่นโคตโต
 เหว่นณโน เหว่นาหาโร เหว่นสุขทุกขปฏิสเวที เหว่นมายุปรินนโต,
 โส ตโต จุโต อิฐปนโนติ. อิติ สาการิ สอทุเทสิ อนเนกวิหิต
 ปุพเพนิวาสี อนุสสรณติ.

โน เหว่น อาวุโส.

“อปี นุ ตุมเห อายสมนฺโต เหว่น ชานนฺตา เหว่น
 ปสฺสนฺตา ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต
 ปสฺสธ จวมาเน อุปปชฺชมาเน หีเน ปณฺเฑ สวณฺเฑ ทพฺพณฺเฑ
 สุกฺเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สตฺเต ปชานาถ “อิเม วต โภณฺโต
 สตฺตา กายทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา วจฺีทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา
 มโนทฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา, อริยานํ อุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา
 มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา, เต กายสฺส เกทา ปรี มรณา อปายํ
 ทุกฺคตี วินิปาตํ นินฺยํ อุปปนฺนา; อิเม วา ปน โภณฺโต สตฺตา
 กายสฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา วจฺีสฺจฺจริเตน สมฺนฺนาคตา มโนสฺจฺจริเตน
 สมฺนฺนาคตา, อริยานํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกมฺม-
 สมาทานา, เต กายสฺส เกทา ปรี มรณา สุกฺตี สคฺคํ โลกํ
 อุปปนฺนาติ. อิติ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสเกน

๑๔๖ สุตตนต์ปิฎก สยุตตนิกายสส นิตานวคคสยุตตปาลิ [๑. นิตาน

สตเต ปสสธ จวมาเน อุปปชชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ
ทพฺพณฺเณ สุกเต ทุกคเต ยถากมฺมุเปเค สตเต ปชานาถาติ.

โน เหติ อาวุโส.

“อปิ นุ ตุมฺहे อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ
ปสฺสนฺตา เย เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม รูปे อารูปปา เต
กาเยน ผุสฺสิตฺวา วิหฺรธาติ.

โน เหติ อาวุโส.

“เอตฺถทหานิ อายสฺมนฺโต อิทญฺจ เวยฺยาकरणํ อิมสญฺจ
ธมฺมานํ อสฺมาปตฺติ; [๑] อิทํ โน อาวุโส กถนฺติ.

“ปญฺญาวิมุตฺตา โข มยํ อาวุโส สฺสิมฺมาติ.

“น ขวาทิ อิมสฺส อายสฺมนฺตานํ สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส
วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ. สาธุ เม อายสฺมนฺโต ตถา ภาสณฺตุ
ยถา” อิมสฺส อายสฺมนฺตานํ สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ
อาชาเนยฺยนฺติ.

“อาชาเนยฺยาสิ วา ตวํ อาวุโส สฺสิม, น วา ตวํ
อาชาเนยฺยาสิ. อถ โข ปญฺญาวิมุตฺตา มยฺยนฺติ.

อถ โข อายสฺมา สฺสิโม อญฺจายาสนา, เยน ภควา,
เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ.
เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สฺสิโม ยาวตโก เตหิ ภิกฺขุหิ
สทฺธี อโหสิ กถาสลฺลาโป ตํ สพฺพํ ภควโต อาโรเจสิ.

๑ อ. อิทญฺเต อาวุโส อปิ ปน ตุมฺहे อายสฺมนฺโต เอวํ ชานนฺตา เอวํ ปสฺสนฺตา เย
เต สนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม รูปे อารูปปา เต กาเยน ปสฺสิตฺวา วิหฺรธาติ. โน เหติ
อาวุโส. เอตฺถทหานิ อายสฺมนฺโต อิทญฺจ เวยฺยาकरणํ อิมสญฺจ ธมฺมานํ อสฺมาปตฺติ

๒ ฉ., เท., อ. ยถา

“ปุพฺเพ โข สุสิม ฌมฺมฏฺฐิตินาณํ, ปจฺฉา นิพฺพานาณนฺตํ.

“น ขวาทิ ภนฺเต อิมสฺส ภควตา” สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุฏฺฐาเรน อตฺถํ อาชานามิ. สาธุ เม ภนฺเต ภควา ตถา ภาสตุ, ยถาหิ อิมสฺส ภควตา” สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุฏฺฐาเรน อตฺถํ อาชานเญยนฺติ.

“อาชานเญยาสิ วา [๒] สุสิม, น วา ตวํ อาชานเญยาสิ. อถ โข ฌมฺมฏฺฐิตินาณํ ปุพฺเพ, ปจฺฉา นิพฺพานาณนฺตํ. ตํ กิํ มณฺเฑสิ สุสิม, รูปํ นิจุจํ วา อนิจุจํ วาติ.

อนิจุจํ ภนฺเต.

“ยํ ปนานิจุจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ.

ทุกฺขํ ภนฺเต.

“ยํ ปนานิจุจํ, ทุกฺขํ วิปริณามชฺมมํ, กลลํ นุ ตํ สมฺนุปสฺสิตุํ “เอตํ มม, เอโสหฺมสฺมิ, เอโส เม อตฺတာติ.

โน เหนติ ภนฺเต.

“เวทนา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ.

อนิจุจา ภนฺเต.

“ยํ ปนานิจุจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ.

ทุกฺขํ ภนฺเต.

“ยํ ปนานิจุจํ, ทุกฺขํ วิปริณามชฺมมํ, กลลํ นุ ตํ สมฺนุปสฺสิตุํ “เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ, เอโส เม อตฺတာติ.

โน เหต์ ฆนเต.

“สญญา นิจจา วา อนิจจา วาติ.

“อนิจจา ฆนเต ะเปะ สงขารา นิจจา วา อนิจจา วาติ.
อนิจจา ฆนเต.

“ยํ ปณานิจจํ, ทุกขํ วา ตํ สุขํ วาติ.

ทุกขํ ฆนเต.

“ยํ ปณานิจจํ ทุกขํ วิปริณามธมมํ, กลลํ นุ ตํ สมนุปลสฺสิตุํ
“เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ เอโส เม อตฺတာติ.

โน เหต์ ฆนเต.

“วิญญาณํ นิจจํ วา อนิจจํ วาติ.

อนิจจํ ฆนเต.

“ยํ ปณานิจจํ ทุกขํ วา ตํ สุขํ วาติ.

ทุกขํ ฆนเต.

“ยํ ปณานิจจํ, ทุกขํ วิปริณามธมมํ, กลลํ นุ ตํ
สมนุปลสฺสิตุํ “เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺတာติ.

โน เหต์ ฆนเต.

“ตสฺมาติห สฺสิม ยงฺกิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปปนฺนํ
อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา
ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปํ “เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น
เมโส อตฺတာติ เอวเมตํ ยถาภุตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพํ. ยา
กาจิ เวทนา อตีตานาคตปจฺจุปปนฺนา อชฺชตฺตา วา พหิทฺธา วา
โอพาริกา วา สุขุมา วา หีนา วา ปณีตา วา ยา ทูเร

สนฺติเก วา, สพฺพา เวทนา “เนตํ มม เนโสหฺมสมฺมิ, น เมโส
 อตฺตตติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ. ยา กาจิ
 สณฺณว ๕เป๕ ย เกจิ สงฺขารว อตฺตนาทตปจฺจุปฺปนฺนา อชฺฌตฺตา วา
 พหิทฺธา วา โสพาริกา วา สุขุมว วา หีนว วา ปณฺเฑว วา ย
 ทูเร สนฺติเก วา, สพฺเพ สงฺขารว “เนตํ มม, เนโสหฺมสมฺมิ, น
 เมโส อตฺตตติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ.
 ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตฺตนาทตปจฺจุปฺปนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา
 โสพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺเฑว วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา,
 สพฺพํ วิญฺญาณํ “เนตํ มม, เนโสหฺมสมฺมิ, น เมโส อตฺตตติ
 เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ.

เอวํ ปสฺสํ สุตฺตวา อริยสวโก รูปสฺมึปิ นินฺนํ, นินฺนํ,
 เวทนายปิ นินฺนํ, สณฺณวปิ นินฺนํ, สงฺขารสฺมึ
 นินฺนํ, วิญฺญาณสฺมึปิ นินฺนํ, นินฺนํ วิรชฺชติ, วิราคา
 วิมูจติ. วิมุตฺตสฺมึ “วิมุตฺตมิตฺติ” ญาณํ โหติ. “ชฺเฌว ชาติ, วุสฺสํ
 พุรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ.

“ชาติปจฺจยา ชรามรณนฺติ สุตฺตวา ปสฺสสํ.

เอวํ ภนฺเต.

“ภวปจฺจยา ชาตํ สุตฺตวา ปสฺสสํ.

เอวํ ภนฺเต.

“อุปาทานปจฺจยา ภาวติ สุตฺตวา ปสฺสสํ.

เอวํ ภนฺเต.

หมตฺตํ 27/05/2566

“ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานนฺติ สุตฺตวา ปสฺสสํ.

เอวํ ภนฺเต.

“เวทนาปจฺจยา ตณฺหาติ ยเปฯ “ผลฺลสฺสปจฺจยา เวทนาติ
ยเปฯ “สพฺพายตฺตนปจฺจยา ผลฺลสฺสตีติ ยเปฯ “นามรูปปจฺจยา
สพฺพายตฺตนนฺติ ยเปฯ “วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนฺติ ยเปฯ
“สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนฺติ ยเปฯ “อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราทิ
สฺสิม ปสฺสสํตีติ.

เอวํ ภนฺเต.

“ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธติ สฺสิม ปสฺสสํตีติ.

เอวํ ภนฺเต.

“ภวนิโรธา ชาตินิโรธติ สฺสิม ปสฺสสํตีติ.

เอวํ ภนฺเต.

“อูปาทานนิโรธา ภวนิโรธติ ยเปฯ “ตณฺหานิโรธา
อูปาทานนิโรธติ ยเปฯ “เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธติ ยเปฯ
“ผลฺลสนิโรธา เวทนานิโรธติ ยเปฯ “สพฺพายตฺตนนิโรธา ผลฺลสนิโรธติ
ยเปฯ “นามรูปนิโรธา สพฺพายตฺตนนิโรธติ ยเปฯ “วิญฺญาณนิโรธา
นามรูปนิโรธติ ยเปฯ “สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรธติ ยเปฯ
“อวิชฺชานิโรธา สงฺขารนิโรธติ สฺสิม ปสฺสสํตีติ.

เอวํ ภนฺเต.

“อปิ ญ^๑ โข ตวํ สฺสิม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสสนฺโต
อเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจณฺโกลสิ; เอโกปิ หุตฺวา พหฺวฺชา โหสิ,
พหฺวฺชาปิ หุตฺวา เอโก โหสิ; อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขณํ
ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ อสชฺชมาโน คจฺฉสิ, เสยฺยถาปิ อากาเส;

^๑ น.เท. ปน, เอวมุปริปี.

ปจวิยาปิ อุมมุชชนิมมุชช กโรสิ, เสยฺยถาปิ อุทเท; อุทเทปิ
อภิชฺชมานะ^๑ คจฺจนฺติ, เสยฺยถาปิ ปจวิยํ; อากาเสปิ ปลฺลงฺเกน
กมฺมิ, เสยฺยถาปิ ปกฺขี สกฺุณ; อิมปิ จนฺทิมสฺสุริเย เอวํหิตฺติเก
เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสิ ปริมชฺชสิ, ยาว พุรหฺมโลกาปิ
กาเยน วสํ วตฺเตสฺสตี.

โน เหน็ด ภาณเต.

“อปิ นฺตุ ตวํ สุนิม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสนฺโต
ทิพฺพาย สโตธตฺตยา วิสฺสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสึกายํ อุโก สทฺเท
สุณาสึ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เป ทูเร สนฺติเก จาติ.

โน เหน็ด ภาณเต.

“อปิ นฺตุ ตวํ สุนิม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสนฺโต
ปรสฺตตานํ ปรปฺกคฺคณํ เจตฺสา เจโต ปริจฺจ ชานาสึ; สราคํ วา
จิตฺตํ “สราคํ จิตฺตนฺติ ปชานาสึ ๕เปฯ อวิมฺตตํ วา จิตฺตํ
“อวิมฺตตํ จิตฺตนฺติ ปชานาสึตี.

โน เหน็ด ภาณเต.

“อปิ นฺตุ ตวํ สุนิม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสนฺโต
อนกฺวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรสิ. เสยฺยถิทํ, เอกมฺปิ ชาตี ๕เปฯ
อิตฺติ สากาโร สอฺกฺุทฺเทสํ อนกฺวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรสฺสตี.

โน เหน็ด ภาณเต.

“อปิ นฺตุ ตวํ สุนิม เอวํ ชานนฺโต เอวํ ปสฺสนฺโต
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺธเณ อติกฺกนฺตมานุสเกน สตฺเต ปสฺสสิ
จวมาเน ๕เปฯ ยถากมฺมุเปเค สตฺเต ปชานาสึตี.

หมดอายุ 27/05/2566

โน เหน้ ฆนเต.

“อปี ญํ ตวํ สุสิม เหวํ ชานนุโต เหวํ ปสฺสนุโต เย เต
สนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม รูปे อารุปฺปา เต กาเยน ผุสฺติวา
วิหฺรสีติ.

โน เหน้ ฆนเต.

“เอตฺถทธานิ สุสิม อิทมฺจ เวยยากรณํ อิเมสญฺจ ฆมฺมานํ
อสมปาตติ อิํ โน สุสิม กถนฺติ.

อถ โข อายสฺมา สุสิม ภาควโต ปาเทสุ สิริสา
นิปตติวา ภาควนฺตํ เอตทโวจ “อจฺจโย มํ ฆนเต อจฺจคฺมา
ยถาพาลํ ยถามฺพุหํ ยถาอกุสลํ, ยวาทํ เหวํ สุวากฺขาเต ฆมฺมวินเย
ฆมฺมตเถนโก ปพฺพชิโต, ตสฺส เม ฆนเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต
ปฏิกคณฺหาตุ อายตีํ สํวรายาติ.

“ตคฺชํ ตํ” สุสิม อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาลํ ยถามฺพุหํ
ยถาอกุสลํ, โย ตวํ เหวํ สุวากฺขาเต ฆมฺมวินเย ฆมฺมตเถนโก
ปพฺพชิโต. เสยฺยถาปี สุสิม โจโร อาคฺจारी คเหตฺวา รมฺโง
ทสฺเสยฺยํ “อัย เต เทว โจโร อาคฺจारी, อิมสฺส ยํ อิจฺฉสี, ตํ
ทณฺทํ ปณฺเหสีติ. ตเมนํ ราชา เหวํ วเทยฺย “คจฺฉถ โก อิมํ ปุริสํ
ทพฺพหาย ราชฺชฺยา ปจฺฉาพาทํ คาพฺพหพนฺธํ พนฺธิตฺวา ขุรฺมณฺทํ
กิริตฺวา ขรฺสฺสเรน ปณฺเวน รติยา รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ
ปริเนตฺวา ทกฺขิณฺเนน ทฺวาเรน นิกฺขามาตฺวา ทกฺขิณฺโต นครสฺส
สีสํ จินฺทถาติ. ตเมนํ รมฺโง ปุริสา ทพฺพหาย ราชฺชฺยา ปจฺฉาพาทํ
รติยา รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิณฺเนน ทฺวาเรน

นิกฺขามาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส สีสํ จินฺนุเทยฺยํ. ตํ กิ มณฺณสิ
สฺสิม, อปี นุ โส ปุริโส ตโตนิทานํ ทุกฺขโทมนสฺสํ
ปฏิสัเวทเยถาติ.”

เอวํ ภาณเต.

“ยํ โข โส สฺสิม ปุริโส ตโตนิทานํ ทุกฺขโทมนสฺสํ
ปฏิสัเวทเยถ.” ยาว^๒ เอวํ สุวากุขาเต ธรรมวินเย ธรรมตฺถเนกสฺส
ปพฺพชฺชา, อยํ ตโต ทุกฺขวิปากตรา จ กฏฺฏกวิปากตรา จ, อปีจ
วินิปาตาย สัวตฺตติ, ยโต จ โข ตวํ สฺสิม อจฺจยํ อจฺจยโต
ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏิกโรสิ, ตนฺเต มยํ ปฏิกคฺคณฺหาเม. วุฑฺฒิ
เหสา สฺสิม อริยสฺส วินเย, โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ
ปฏิกโรติ; อายตี [๓] สัวรํ อาปชฺชตีติ. ทสมํ.

สตุตโม มหาวคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหานํ

“เทว อสฺสุตวตา วุตฺตา ปุตฺตมํเสน จาปรํ
อตฺถิราโค จ นครํ สมฺมสํ นพฺกลาปิยํ
โกสมุพี อุปยนฺติ จ ทสโม วุตฺโต สฺสิเมนาติ.”

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปฏิสัเวทียะ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. จ

^๒ ส. ยา จ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. ทสโม สฺสิเมนา จาติ.

๘. สมณพราหมณวคโค

๑. ชรามรณสุตฺตํ

[๗๑] เอวมฺเม สุตฺติ- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ๕เปย “เย
หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา ชรามรณํ
นปฺปชานนฺติ, ชรามรณสมุทฺยํ นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธํ
นปฺปชานนฺติ, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏฺิปปทํ นปฺปชานนฺติ, น
เมเต ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา สมณเณสฺสุ วา
สมณสมุมตา พฺราหฺมณเณสฺสุ วา พฺราหฺมณสมุมตา, น จ ปน เต
อายสฺมนโต สามณฺณตฺถํ วา พฺราหฺมณตฺถํ วา ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชช วิหรนฺติ.

เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา
ชรามรณํ ปชานนฺติ ๕เปย เต โขเม ภิกฺขเว สมณา วา
พฺราหฺมณา วา สมณเณสฺสุ เจว สมณสมุมตา พฺราหฺมณเณสฺสุ จ
พฺราหฺมณสมุมตา, เต จ ปนอายสฺมนโต สามณฺณตฺถมฺจ
พฺราหฺมณตฺถมฺจ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชช วิหรนฺตฺติ. (สุตฺตนฺโต เอโก.) ปจฺม.

๒ - ๑๑ ชาตีสุตฺตาทิทสํ

[๗๒] (๒) เอวมฺเม สุตฺติ ๕เปย ชาตีสํ นปฺปชานนฺติ ๕เปย

(๓) ภวํ นปฺปชานนฺติ ๕เปย

(๔) อุปาทานํ นปฺปชานนฺติ ๕เปย

(๕) ตณห์ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๖) เวทนํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๗) ผสฺสํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๘) สพายตณํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๙) นามรูปํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๑๐) วิญญณํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ

(๑๑) สงฺขารเ นปฺปชานนฺติ, สงฺขารสมุทฺยํ
นปฺปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, สงฺขารนิโรธคามินี
ปฏิปทํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปชช
วิหรนฺตํติ. เอกาทสํ.

อฏฺฐโม สมณพฺรหฺมณวคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหนํ

“ปจฺจเยกาทส วุตฺตา
สมณพฺรหฺมณวคฺโค

จตุสจฺจวิภชฺชนา
นิทานํ^{*} ภวติ อฏฺฐมํ.”

[^๓] วคฺคูทฺทหนํ

“พุทฺโธ อาหารทสพลล์^๔
ทุกฺขวคฺโค^๕ มหาวคฺโค

กพาริ^๕ คหปติปญฺจมํ
อฏฺฐมํ^๗ สมณพฺรหฺมณนฺติ.

* ฉ.,เท.,อิ. นิทาน

^๓ อ. ออ

^๔ ฉ.,เท. กพาริ

^๕ ฉ.,เท. อฏฺฐโม

^๖ ฉ.,เท. อฏฺฐโม

^๗ อ. อาหารทสพลล์

^๘ อ. รุกฺขวคฺโค

๕. อนตรเปยยาโล

๑. สุตตสุตต

[๗๓] สาวตถิยัม วิหริติ ฯเปฯ “ชรามรณัม ภิกขเว อชานตา
อปสฺสตา ยถาภูตัม ชรามรณเณ ยถาภูตัม ฌาณาย สตฺถา
ปริเยสิตพฺโพ, ชรามรณสมุทฺทยัม อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม
ชรามรณสมุทฺเย ยถาภูตัม ฌาณาย สตฺถา ปริเยสิตพฺโพ
ชรามรณนิโรธัม อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ชรามรณนิโรธเ
ยถาภูตัม ฌาณาย สตฺถา ปริเยสิตพฺโพ ชรามรณนิโรธคามินี
ปฏฺวิปทํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ชรามรณนิโรธคามินิยา
ปฏฺวิปทาย ยถาภูตัม ฌาณาย สตฺถา ปริเยสิตพฺโพติ. ปจฺม. [*]

[สพฺเพสํ เอว เปยยาโล]

๒ - ๑๑ ทุตฺติยสฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺกํ.

- (๒) ชาตี ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๓) ภวัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๔) อุปาทานัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๕) ตณฺหัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๖) เวทณัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๗) ผสฺสํ ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๘) สพฺพายตณัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ
- (๙) นามรูปัม ภิกขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตัม ฯเปฯ

(๑๐) วิญฺเณณํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ ฯ

(๑๑) สงฺขารे ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ
สงฺขารेषु ยถาภูตํ ฌานาย สตุถา ปริเยสิตพฺโพ, สงฺขารสมุทฺยํ
อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ สงฺขารสมุทฺเย ยถาภูตํ ฌานาย
สตุถา ปริเยสิตพฺโพ, สงฺขารนิโรธํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ
สงฺขารนิโรเธ ยถาภูตํ ฌานาย สตุถา ปริเยสิตพฺโพ,
สงฺขารนิโรธคามินี ปฏฺธิปทํ อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ
สงฺขารนิโรธคามินียา ปฏฺธิปทาย ยถาภูตํ ฌานาย สตุถา
ปริเยสิตพฺโพติ. เอกาทสมํ. [สพฺเพสํ จตุสจฺจิกํ กาทพฺพํ สุตฺตนฺโต
เอโก.]

๒ - ๑๒ สิกฺขาสุตฺตาทิเปยฺยาโลเอกาทสกะ

[๒] ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา อปสฺสตา ยถาภูตํ
ชรามรเณ ยถาภูตํ ฌานาย สิกฺขา กรณียา.

[เอวํ เปยฺยาโล จตุสจฺจิกํ กาทพฺพํ.]

(๓) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ โยโค กรณียो ฯ

(๔) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ จนฺโท กรณียो ฯ

(๕) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ อสฺสโสปฺพหิ กรณียา ฯ

(๖) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ อปฺปฏฺฐิวนิ กรณียา ฯ

(๗) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ อาตปฺปํ กรณียํ ฯ

(๘) ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา ฯ วิริยํ กรณียํ ฯ

๑๕๘ สุตตนต์ปิฎก สัมมุตตนิคายสส นิตานวคคสัมมุตตปาลิ [๑. นิตาน

(๙) ชรามรณํ ภิกขเว อชานตา ะเปฯ สาทจจํ กรณียํ ะเปฯ

(๑๐) ชรามรณํ ภิกขเว อชานตา ะเปฯ สติ กรณียา ะเปฯ

(๑๑) ชรามรณํ ภิกขเว อชานตา ะเปฯ สมุปชณณํ กรณียํ
ะเปฯ

(๑๒) ชรามรณํ ภิกขเว อชานตา ะเปฯ อปฺปมาโท กรณียो
ะเปฯ

นวมอ นุตฺรเปยฺยาโล.

ตสฺสทฺททานํ

“สตฺถา สีกฺขา จ โยโค จ จนฺโท อฺสฺโสพฺพิ ปณฺจมี
อปฺปปฏิวานิยาตปฺป^๑ วิริยํ สาทจจ^๒ วุจฺจติ
สติ จ สมุปชณณจ อปฺปมาเทน ทฺวาทฺสาติ.

สฺวตฺตนฺตา นุตฺรเปยฺยาลา นิฏฺฐิตา.

“ปเร เต ทฺวาทฺส โหนฺติ สฺวตฺตา ทฺวตฺตีสฺส สฺตานิ จ
จตฺสจฺเจน เต วุตฺตา เปยฺยาลา นุตฺตรมฺหิ เปติ.

นุตฺรเปยฺยาเลสุ^๓ อุกฺกทานํ สมตฺตํ.

นิตานสํยฺตฺตํ สมตฺตํ.

^๑ จ.,เท. อปฺปปฏิวานิ ยาตปฺป อ. อปฺปปฏิวานิ อาตปฺป

^๒ อ. สาทจจํ

^๓ อ. นุตฺรเปยฺยาเล หิ

๒. อภิสมยสัณฺฑิต์

๑. นขสัณฺฑิต์

[๗๔] เอวเมวเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเณ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเณ. อถ โข ภควา ปรีตํ
นขสัณฺฑิตํ ปิสุํ อาโรเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ กิํ มณฺณถ
ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, โย จายิ” มया ปรีตโต นขสัณฺฑิต
ปิสุํ อาโรปิโต, อयํ จ^๑ มหาปจฺวีติ.

“เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาปจฺวี, อปฺปมตฺตโก
ภควตา ปรีตโต นขสัณฺฑิตํ ปิสุํ อาโรปิโต. เนว สติมํ กลํ อุเปตี,
น สหสฺสิมํ กลํ อุเปตี, น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปตี, มหาปจฺวี
อุปนิชาย ภควตา ปรีตโต นขสัณฺฑิตํ ปิสุํ อาโรปิโตติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส
ปุคฺคสฺส อภิสเมตาวินเณ เอตเทว พหุตรํ ทุกฺขํ ยทิตํ ปรีกฺขีณํ
ปริยาทินํ, อปฺปมตฺตกํ อวสิฏฺฐจํ. เนว สติมํ กลํ อุเปตี, น
สหสฺสิมํ กลํ อุเปตี, น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปตี ปุริมํ ทุกฺขกฺขณํ
ปรีกฺขีณํ ปริยาทินํ อุปนิชาย ยทิตํ สตฺตกฺขตฺตูปรมตา. เอวํ
มหตฺถิโย โข ภิกฺขเว ฐมฺมาภิสมโย, เอวํ มหตฺถิโย ฐมฺม-
จกฺขุปฏฺฐิลาโภติ. ปจฺมํ.

๒. ไปกฺขณีสุตฺตํ

[๗๕] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เป๕ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
ไปกฺขรณิํ ปณฺณาสโยชนา^๑ อายาเมน ปณฺณาสโยชนา วิตฺถาเรน
ปณฺณาสโยชนา อุพฺเพเชน ปุณฺณา อุทกสฺส สมตฺตติกา
กากเปยฺยา, ตโต ปุริโส กุสฺสคฺเคน อุทกํ อุทฺธเรยฺย. ตํ กิ
มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา กุสฺสคฺเคน อุทกํ
อุพฺภตํ, ยํ วา ไปกฺขรณิยา อุทกนฺติ.

“เอตทเว ภนฺเต พหุตรํ ยทิทํ ไปกฺขรณิยา อุทกํ,
อปฺปมตฺตกํ กุสฺสคฺเคน อุทกํ อุพฺภตํ, เนว สติมํ กลํ อุเปติ, น
สทฺสสฺสิมํ กลํ อุเปติ, น สตสทฺสสฺสิมํ กลํ อุเปติ ไปกฺขรณิยา อุทกํ
อุปนฺธาย กุสฺสคฺเคน อุทกํ อุพฺภตนฺติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส
ปฺกฺคสฺส อภิสเมตาวินฺ อेतทเว พหุตรํ ทุกฺขํ ยทิทํ ปริกฺขิณํ
ปริยาทินฺ, อปฺปมตฺตกํ อวสิฏฺฐจํ. เนว สติมํ กลํ อุเปติ, น
สทฺสสฺสิมํ กลํ อุเปติ, น สตสทฺสสฺสิมํ กลํ อุเปติ ปุริมํ ทุกฺขทฺทฺทฺ
ปริกฺขิณํ ปริยาทินฺ อุปนฺธาย ยทิทํ สตฺตทฺทฺทฺทฺทฺทฺ. เอว
มหตฺถิโย โข ภิกฺขเว ฐมฺมาภิสมฺโย, เอว มหตฺถิโย
ฐมฺมจกฺขุปฏฺฐิสาโภติ. ทฺติยํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ปณฺณาสโยชนานิ, เอวฺมปริปี.

๓. สมฺเภชฺชอุทกสฺสุตฺตํ

[๗๖] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหानทียํ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ. เสยฺยถิํ, คงฺคา ยมฺภนา อจิรวตี สรณฺ มหี. ตโต ปุริโส เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ อุทฺทเรยฺย. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยานิ วา เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ อุพฺภตานิ, ยํ วา สมฺเภชฺชอุทกนฺติ.

“เอตเทว ภาเนเต พหุตรํ ยทิตํ สมฺเภชฺชอุทกํ, อปฺปมตฺตกานิ เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ อุพฺภตานิ. เนว สติมํ กลํ อุเปเนติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุเปเนติ. น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปเนติ สมฺเภชฺชอุทกํ อุปนิธาย เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ อุพฺภตานิ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ๕เปฯ เอวํ มหตฺถิโย ฐมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. ตติยํ.

๔. พุติยสมฺเภชฺชอุทกสฺสุตฺตํ

[๗๗] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหานทียํ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ. เสยฺยถิํ, คงฺคา ยมฺภนา อจิรวตี สรณฺ มหี. ตํ อุทกํ ปริกฺขยํ ปริยาทนนํ จเจยฺย จเปตฺวา เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา สมฺเภชฺชอุทกํ ปริกฺขีณํ ปริยาทนนํ, ยานิ วา เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสิตานิ อวสิฏฺฐจานิ.

“เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ สมฺเภชฺชอุทกํ ยทิทํ ปริกฺขีณํ
ปรียาทินฺนํ, อปฺปมตฺตกานิ เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสิตานิ
อวสิฏฺฐจานิ. เนว สติมํ กลํ อุเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ, น
สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ สมฺเภชฺชอุทกํ ปริกฺขีณํ ปรียาทินฺนํ
อุปนิธาย เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสิตานิ อวสิฏฺฐจानीติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ชฺเปยฺย เอวํ มหตฺถิโย
ธมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. จตฺตถํ.

๕. ปจวีสุตฺตํ^๑

[๗๘] สวตฺถิยํ วิหรติ ชฺเปยฺย “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส
มหาปจวียา สตฺต โกลฏฺฐิมตฺติโย คุฬิกา อุปนิกฺขิเปยฺย. ตํ กิ
มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยา วา สตฺต
โกลฏฺฐิมตฺติโย คุฬิกา อุปนิกฺขิตฺตา, ยา^๒ วา มหาปจวีติ.

“เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิทํ มหาปจวี, อปฺปมตฺติกา
สตฺต โกลฏฺฐิมตฺติโย คุฬิกา อุปนิกฺขิตฺตา. เนว สติมํ กลํ
อุเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ, น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ
มหาปจวี อุปนิธาย สตฺต โกลฏฺฐิมตฺติโย คุฬิกา อุปนิกฺขิตฺตาติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ชฺเปยฺย เอวํ มหตฺถิโย
ธมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. ปณฺจมํ.

๖. ทุตฺติยปจวีสุตฺตํ

[๗๙] สาวตถิย์ วิหริติ ยเปย “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหาปจวี ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คุพฺพิกา. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา มหาปจวียา ปริกฺชีณํ ปริยาทินฺนํ, ยา วา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คุพฺพิกา อวสิฏฺฐจาทิ.

“เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ มหาปจวียา ยทิทํ ปริกฺชีณํ ปริยาทินฺนํ, อปฺปมตฺติกา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คุพฺพิกา อวสิฏฺฐจ. เหนว สติมํ กลํ อุเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ, น สดสฺหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ มหาปจวียา ปริกฺชีณํ ปริยาทินฺนํ อุปนฺิชาย สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คุพฺพิกา อวสิฏฺฐจาทิ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ยเปย เอวํ มหตฺถิโย ฐมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. จญฺจ.

๗. สมุทฺทสฺสุตฺตํ

[๘๐] สาวตถิย์ วิหริติ ยเปย “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปฺริโส มหาสมุทฺทา^๑ เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสฺสิตานิ อุทฺธเรยฺย. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยานิ วา เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสฺสิตานิ อุพฺภตานิ, ยํ วา มหาสมุทฺเท อุทกนฺฺติ.

“เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิทํ มหาสมุทฺเท อุทกํ, อปฺปมตฺตกาณิ เทว วา ตีณิ วา อุทกผุสฺสิตานิ อุพฺภตานิ. เหนว

๑๖๔ สุตตนต์ปิฎก สยุตตนิคายสส นิตานวคคสยุตตปาลิ [๒. อภิสมย

สตีมံ กลั อูเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลั อูเปนฺติ, น สตสหสฺสิมํ กลั
อูเปนฺติ มหาสมฺมุตฺเต อุกกั อุปนินฺชาย เทว วา ตีณิ วา
อุทกคฺคฺสิตานิ อุพฺภฏตานีติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ๕เป๕ เอวံ มหตฺถิโย
ธมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. สุตตมํ.

๘. ทุตฺติยสมฺมุตฺตสฺสคฺคํ

[๘๑] สวตฺถิยํ วิหฺรติ “เสยฺยธปิ ภิกฺขเว มหาสมฺมุตฺโต
ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา เทว วา ตีณิ วา
อุทกคฺคฺสิตานิ. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา
มหาสมฺมุตฺเต อุกกั ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ, ยานิ วา เทว วา ตีณิ วา
อุทกคฺคฺสิตานิ อวสิฏฺฐจานีติ.

“เอตเทว ภาณเต พหุตรํ มหาสมฺมุตฺเต อุกกั ยทิตํ ปริกฺขีณํ
ปริยาทินฺนํ, อปฺปมตฺตกานิ เทว วา ตีณิ วา อุทกคฺคฺสิตานิ
อวสิฏฺฐจานิ. เนว สตีมํ กลั อูเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลั อูเปนฺติ, น
สตสหสฺสิมํ กลั อูเปนฺติ มหาสมฺมุตฺเต อุกกั ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ
อุปนินฺชาย เทว วา ตีณิ วา อุทกคฺคฺสิตานิ อวสิฏฺฐจานีติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว ๕เป๕ เอวံ มหตฺถิโย
ธมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาโกติ. อฏฺฐมํ.

๕. ปพฺพตสฺสุตฺตํ

[๘๒] สวตฺถิโย วิหฺรติ อเปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส หิมวโต ปพฺพตราชสฺส สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุนิภฺขิเปยฺย. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยา วา สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุนิภฺขิตฺตา, โย วา หิมวา ปพฺพตราชชาติ.

“เอตฺเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ หิมวา ปพฺพตราชา, อปฺปมตฺติกา สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุนิภฺขิตฺตา. เหนว สติมํ กลํ อุนฺนติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุนฺนติ, น สตสฺหสฺสิมํ กลํ อุนฺนติ หิมวตํ ปพฺพตราชานํ อุนฺนิตาย สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุนิภฺขิตฺตาติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว อเปฯ เอวํ มหตฺติโย ฐมฺมจกฺขุปฏิลาโกติ. นวมํ.

๑๐. ทุตฺติยปพฺพตสฺสุตฺตํ

[๘๓] สวตฺถิโย วิหฺรติ อเปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว หิมวา ปพฺพตราชา ปริกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา. ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา หิมวโต ปพฺพตราชสฺส ปริกฺขีณํ ปรียาทินฺนํ, ยา วา สุตฺต สาสปมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อวสิฏฺฐาติ.

“เอตฺเทว ภนฺเต พหุตรํ หิมวโต ปพฺพตราชสฺส ยทิตํ ปริกฺขีณํ ปรียาทินฺนํ, อปฺปมตฺติกา สุตฺต สาสปมตฺติโย

ปาสาณสกุขรา อวสิฏฺฐจา. เนา สติมํ กลํ อุเปนฺติ, น สหสฺสิมํ
 กลํ อุเปนฺติ, น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปนฺติ หิมวโต ปพฺพตราชสฺส
 ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ อุปนึชาย สตฺต สาสปมตฺตํ ปาสาณสกุขรา
 อวสิฏฺฐจาติ.

“เอวเมว โข ภิกขเว อริยสาวกสฺส ทิฏฐิสมฺปนฺนสฺส
 ปุคฺคสฺส อภิสเมตาวินฺเณ เตทฺทว พหุตรํ ทุกฺขํ ยทิตํ ปริกฺขีณํ
 ปริยาทินนํ, อปฺปมตฺตกํ อวสิฏฺเฐ. เนว สติมํ กลํ อุเปติ, น
 สหสฺสิมํ กลํ อุเปติ, น สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปติ ปุริมํ ทุกฺขกฺขนฺธํ
 ปริกฺขีณํ ปริยาทินนํ อุปนิจาย ยทิตํ สตฺตกฺขตฺตูปรมตา. เอวํ
 มหตฺถิโย โข ภิกขเว ฐมฺมาภิสมฺโย, เอวํ มหตฺถิโย
 ฐมฺมจกฺขุปฺปฺภีลาโกติ. ทสฺมํ.

๑๑. ตติยปพฺพตสุตฺตํ

[๘๔] สาวตถิยํ วิหริติ ฯ เปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส
 สีนฺรุสฺส ปพฺพตราชสฺส สตฺต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา
 อุปนิภฺชิเปยฺย. ตํ กิํ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ,
 ยา วา สตฺต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุปนิภฺชิตฺตา, โย วา
 สีนฺรุ ปพฺพตราชาติ.

“เอตทเว ภนฺเต พหุตรํ ยทิกํ สินฺนํ ปพฺพตราชชา,
อปฺปมตฺติกา สตฺต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสกุขรา อฺปนิกฺขิตฺตา.
เนว สติมํ กลํ อฺเปนฺติ, น สหสฺสิมํ กลํ อฺเปนฺติ, น สตสฺหสฺสิมํ
กลํ อฺเปนฺติ สินฺนํ ปพฺพตราชานํ อฺปนินฺชา ย สตฺต มุคฺคมตฺติโย
ปาสาณสกุขรา อฺปนิกฺขิตฺตาทิ.”

“เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสาวกสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส
 ปุคฺคลสฺส อริคมํ อุปนัธาย อณฺเฏติตฺถิยสมณพฺรหฺมณปริพฺพาชกานํ
 อริคโม เนว สติมํ กลํ อุเปติ, น สหสฺสิมํ กลํ อุเปติ, น
 สตสหสฺสิมํ กลํ อุเปติ. เอวํ มหาธคโม โข” ภิกฺขเว ทิฏฺฐิสมฺปนฺโน
 ปุคฺคโล เอวํ มหาภิกฺขุโณติ. เอกาทสํ.

ทสโม อภิสมยวคฺโค.

ตสฺสอุทฺตานํ

“นขสิขา โปกฺขรณิ สมฺเภชฺชอุทกา เทว”
 เทว ปจวี เทว สมฺพุทฺธา ตโย จ ปพฺพตฺตูปมาติ.

อภิสมยสัณฺฑิตํ สมตฺตํ.

๓. ชาติอุสยัตต

๑. นานัตตวคโค

๑. ชาติุนานัตตสุตต

[๘๕] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาติุนานัตตํ โว ภิกขเว เทสิสสามิ, ตํ สุณณ, สารุกํ มนสิกโรถ, ภาสิสสามีติ. “เอวํ ภนุเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ. ภควา เอตทโวจ

“กตมณฺจ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ, จกฺขุชาติ, รูปชาติ, จกฺขุวิญญาณชาติ, โสตชาติ, สทฺทชาติ, โสตวิญญาณชาติ, ฆานชาติ, คนฺธชาติ, ฆานวิญญาณชาติ, ชิวหาชาติ, รสชาติ, ชิวหาวิญญาณชาติ, กายชาติ, โผฏฺฐพฺพชาติ, กายวิญญาณชาติ, มโนชาติ, ฐมฺมชาติ, มโนวิญญาณชาติ; อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชาติุนานัตตนฺติ. ปจฺมํ.

๒. ผลุสนานัตตสุตต

[๘๖] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาติุนานัตตํ ภิกขเว ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผลุสนานัตตํ. กตมณฺจ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ, จกฺขุชาติ, โสตชาติ, ฆานชาติ, ชิวหาชาติ, กายชาติ, มโนชาติ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ.

กตมณฺจ^๑ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชติ ผลุสนานัตตํ. จกฺขุชาติ ภิกขเว ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺมผลุส;

โสตธาทํ ปฏิจจ ๔เปย ฌานธาทํ ปฏิจจ ๔เปย ชิวหาธาทํ ปฏิจจ ๔เปย กายธาทํ ปฏิจจ ๔เปย มโนธาทํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ มโนสมฺผลโส; เอวํ โข ภิกฺขเว ธาตุนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตตฺตํ. ทุตฺติยํ.

๓. โนผลสฺสนานตตสํตํ

[๘๗] สวตฺถิยํ วิหฺรติ ๔เปย “ธาตุนานตํ ภิกฺขเว ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตํ, โน ผลสฺสนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธาตุนานตํ. กตมญฺจ ภิกฺขเว ธาตุนานตํ, จกฺขุธาทํ ๔เปย มโนธาทํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ธาตุนานตํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ธาตุนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตํ, โน ผลสฺสนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธาตุนานตํ.

จกฺขุธาทํ ภิกฺขเว ปฏิจจ อปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺผลโส, โน จกฺขุสมฺผลสํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ จกฺขุธาทํ ๔เปย มโนธาทํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ มโนสมฺผลโส, โน มโนสมฺผลสํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ มโนธาทํ; เอวํ โข ภิกฺขเว ธาตุนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตํ, โน ผลสฺสนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธาตุนานตตฺตํ. ตติยํ.

๔. เวทนานานตตสํตํ

หนตอาญ ๒๗/๐๖/๒๕๕๕ [๘๘] สวตฺถิยํ วิหฺรติ ๔เปย “ธาตุนานตํ ภิกฺขเว ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตํ, ผลสฺสนานตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ

เวทนนานนตตํ. กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ, จกขุชาตุ ๕เปย
มโนชาตุ. อิทํ วุจจติ ภิกขเว ชาตุนานตตํ.

กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ผลสนานตตํ, ผลสนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ เวทนนานนตตํ.
จกขุชาตุ ภิกขเว ปฏิจจ อุปปชชติ จกขุสมผลโส, จกขุสมผลส
ปฏิจจ อุปปชชติ จกขุสมผลสชา เวทนา ๕เปย มโนชาตุ ปฏิจจ
อุปปชชติ มโนสมผลโส, มโนสมผลส ปฏิจจ อุปปชชติ
มโนสมผลสชา เวทนา. เอวํ โข ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ
อุปปชชติ ผลสนานตตํ, ผลสนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
เวทนนานนตตนติ. จตตุถิ.

๕. ทุตติยเวทนนานนตตสุตตํ

[๘๙] สวตถุถิยํ วิหริติ ๕เปย “ชาตุนานตตํ ภิกขเว
ปฏิจจ อุปปชชติ ผลสนานตตํ, ผลสนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
เวทนนานนตตํ, โน เวทนนานนตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ผลสนานตตํ,
โน ผลสนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ชาตุนานตตํ. กตมญจ ภิกขเว
ชาตุนานตตํ, จกขุชาตุ ๕เปย มโนชาตุ. อิทํ วุจจติ ภิกขเว
ชาตุนานตตํ.

กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ผลสนานตตํ, ผลสนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ เวทนนานนตตํ, โน
เวทนนานนตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ผลสนานตตํ, โน ผลสนานตตํ
ปฏิจจ อุปปชชติ ชาตุนานตตํ.

จกฺขุชาตุมํ ภิกฺขเว ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺผลสฺโส,
 จกฺขุสมฺผลสฺสํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺผลสฺสชา เวทนา, โน
 จกฺขุสมฺผลสฺสํ เวทณํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺผลสฺโส, โน
 จกฺขุสมฺผลสฺสํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุชาตุมํ ๕เปฯ มโนชาตุมํ ปฏฺิจจ
 อุปฺปชฺชติ มโนสมฺผลสฺโส, มโนสมฺผลสฺสํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ
 มโนสมฺผลสฺสชา เวทนา, โน มโนสมฺผลสฺสํ เวทณํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ
 มโนสมฺผลสฺโส, โน มโนสมฺผลสฺสํ ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ มโนชาตุมํ.
 เอวํ โข ภิกฺขเว ชาตุนานตตัม ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตตัม,
 ผลสฺสนานตตัม ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตตัม, โน เวทนานานตตัม
 ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ ผลสฺสนานตตัม, โน ผลสฺสนานตตัม ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ
 ชาตุนานตตุนนติ. ปญฺจมํ.

๖. พาหิรชาตุนานตตสุตตัม

[๙๐] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปฯ “ชาตุนานตตัม โว ภิกฺขเว
 เทสิสฺสามิ, ตํ สุณฺหาถ ๕เปฯ กตมญฺจ ภิกฺขเว ชาตุนานตตัม,
 รูปชาตุมํ, สทฺทชาตุมํ, คนฺธชาตุมํ, รสชาตุมํ, โผฏฺฐพฺพชาตุมํ, ฐมฺมชาตุมํ;
 อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาตุนานตตุนนติ. จญฺจํ.

๗. สยญานานตตสุตตัม

[๙๑] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปฯ “ชาตุนานตตัม ภิกฺขเว
 ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ สยญานานตตัม, สยญานานตตัม ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ
 สงฺกปฺปนานตตัม, สงฺกปฺปนานตตัม ปฏฺิจจ อุปฺปชฺชติ จนฺทนานตตัม

ฉนทนานตตํ, ปฏิจจ อุปปชชติ ปริพาหนานตตํ, ปริพาหนานตตํ
 ปฏิจจ อุปปชชติ ปริเยสนานานตตํ. กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ,
 รูปชาตุ ๔เปย ฌมมชาตุ. อิทํ วุจจติ ภิกขเว ชาตุนานตตํ.

กตมญจ^๑ ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
 สญญานานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สงกปปนานตตํ,
 สงกปปนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฉนทนานตตํ, ฉนทนานตตํ
 ปฏิจจ อุปปชชติ ปริพาหนานตตํ, ปริพาหนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
 ปริเยสนานานตตํ.

รูปชาตุ ภิกขเว ปฏิจจ อุปปชชติ รูปสญญา, รูปสญญํ
 ปฏิจจ อุปปชชติ รูปสงกปปโป, รูปสงกปปเป ปฏิจจ อุปปชชติ
 รูปจจन्हโต, รูปจจन्हํ ปฏิจจ อุปปชชติ รูปปริพาโห, รูปปริพาหํ
 ปฏิจจ อุปปชชติ รูปปริเยสนา ๔เปย ฌมมชาตุ ปฏิจจ อุปปชชติ
 ฌมมสญญา, ฌมมสญญํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมสงกปปโป,
 ฌมมสงกปปเป ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมจจन्हโต, ฌมมจจन्हํ ปฏิจจ
 อุปปชชติ ฌมมปริพาโห, ฌมมปริพาหํ ปฏิจจ อุปปชชติ
 ฌมมปริเยสนา.

เอวํ โข ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
 สญญานานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สงกปปนานตตํ,
 สงกปปนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฉนทนานตตํ, ฉนทนานตตํ
 ปฏิจจ อุปปชชติ ปริพาหนานตตํ, ปริพาหนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
 ปริเยสนานานตตุนติ. สุตตมํ.

๘. โนปริยีสนานานตตสํยตตํ

[๘๒] สวตถึยํ วิหริติ ๕เปย “ธตุนานตตํ ภิกขเว
 ปฏิจจ อปฺปชฺชติ สญฺญานานตตํ, สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 ๕เปย ปริยีสนานานตตํ, โน ปริยีสนานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 ปริพาหนานตตํ, โน ปริพาหนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 จนฺทนานตตํ, โน จนฺทนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนานตตํ,
 โน สงฺกปฺปนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ สญฺญานานตตํ,^๑ โน
 สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ^๒ ธตุนานตตํ. กตมญจ ภิกขเว
 ธตุนานตตํ, รุปธตฺตํ ๕เปย ธมฺมธตฺตํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว
 ธตุนานตตํ.

กตมญจ ภิกขเว ธตุนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 สญฺญานานตตํ, สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ๕เปย
 ปริยีสนานานตตํ, โน ปริยีสนานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 ปริพาหนานตตํ, โน ปริพาหนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 จนฺทนานตตํ, โน จนฺทนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนานตตํ,
 โน สงฺกปฺปนานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ สญฺญานานตตํ, โน
 สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธตุนานตตํ.

รูปธตฺตํ ภิกขเว ปฏิจจ อปฺปชฺชติ รุปสญฺญา ๕เปย
 ธมฺมธตฺตํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธมฺมสญฺญา, ธมฺมสญฺญํ ปฏิจจ
 อปฺปชฺชติ ๕เปย ธมฺมปริยีสนา, โน ธมฺมปริยีสนํ ปฏิจจ
 อปฺปชฺชติ ธมฺมปริพาห, โน ธมฺมปริพาหํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ
 ธมฺมจฺจนฺท, โน ธมฺมจฺจนฺทํ ปฏิจจ อปฺปชฺชติ ธมฺมสงฺกปโป,

^๑ อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนติ.

โน ฌมมสงกปเป ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฌมมสญฺญา, โน ฌมมสญฺญํ
ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฌมมชาตุ.

เอวํ โข ภิกฺขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ
สญฺญานานตตํ, สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฌเปย
ปริเยสนานานตตํ, โน ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฌเปย
สญฺญานานตตํ, โน สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ
ชาตุนานตตนฺติ. อญฺจมํ.

๕. พาหิรผลฺสนานตตสฺสุตฺตํ

[๙๓] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฌเปย “ชาตุนานตตํ ภิกฺขเว
ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ สญฺญานานตตํ, สญฺญานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ
สงกปฺปนานตตํ, สงกปฺปนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ผลฺสนานตตํ,
ผลฺสนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ เวทนานานตตํ, เวทนานานตตํ
ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ จนฺทนานตตํ, จนฺทนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ
ปริพาหฺนानตตํ, ปริพาหฺนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ปริเยสนา-
นานตตํ, ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ลาภานานตตํ. กตมญฺจ
ภิกฺขเว ชาตุนานตตํ, รุปฺชาตุ ฌเปย ฌมมชาตุ. อิทํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ชาตุนานตตํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ
สญฺญานานตตํ ฌเปย ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ ฌเปย
ลาภานานตตํ.

รูปฺชาตุ ภิกฺขเว ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ รุปฺสญฺญา, รุปฺสญฺญํ
ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ รุปฺสงกปโป, รุปฺสงกปเป ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ

รูปสมมุสโส, รูปสมมุสสํ ปฏิจจ อุปปชชติ รูปสมมุสสชา เวทนา,
รูปสมมุสสชํ เวทนํ ปฏิจจ อุปปชชติ รูปจจณโท, รูปจจณทํ
ปฏิจจ อุปปชชติ รูปปริพาโห, รูปปริพาหํ ปฏิจจ อุปปชชติ
รูปปริเยสนา,* รูปปริเยสนํ ปฏิจจ อุปปชชติ* รูปลาโก ๔เปย
ธมมธาทํ ปฏิจจ อุปปชชติ ธมมสญญา, ธมมสญญํ ปฏิจจ
อุปปชชติ ธมมสงกปโป, ธมมสงกปโป ปฏิจจ อุปปชชติ
ธมมสมมุสโส, ธมมสมมุสสํ ปฏิจจ อุปปชชติ ธมมสมมุสสชา
เวทนา, ธมมสมมุสสชํ เวทนํ ปฏิจจ อุปปชชติ ธมมจจณโท,
ธมมจจณทํ ปฏิจจ อุปปชชติ ธมมปริพาโห, ธมมปริพาหํ ปฏิจจ
อุปปชชติ ธมมปริเยสนา, ธมมปริเยสนํ ปฏิจจ อุปปชชติ ธมมลาโก.

เอวํ โข ภิกขเว ธาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
สญญานานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ๔เปย
ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ลากานานตตนติ. นวม.

๑๐. ทุตียพาหิรผสสนานตตสยุดต์

[๙๔] สวตถุถิยํ วิหริติ ๔เปย “ธาตุนานตตํ ภิกขเว
ปฏิจจ อุปปชชติ สญญานานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
สงกปปนานตตํ, ผสส ๔เปย เวทนา ๔เปย จนท ๔เปย ปริพาห
๔เปย ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ลากานานตตํ, โน
ลากานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ปริเยสนานานตตํ, โน
ปริเยสนานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ปริพาหนานตตํ, โน
ปริพาหนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ จนทนานตตํ, เวทนา ๔เปย

ผลสส ๔เปย สงกปป ๔เปย สญญานานตตํ, โน สญญานานตตํ
ปฏิจจ อุปปชชติ ชาตุนานตตํ. กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ,
รูปชาตุ ๔เปย ฌมมชาตุ. อิทํ วุจจติ ภิกขเว ชาตุนานตตํ.

กตมญจ ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สญญา-
นานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สงกปปนานตตํ, ผลสส
๔เปย เวทนา ๔เปย จนฺท ๔เปย ปริพาห ๔เปย ปริเยสนา
๔เปย ลามานานตตํ, โน ลามานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ปริเยสนานานตตํ, ปริพาห ๔เปย จนฺท ๔เปย เวทนา ๔เปย
ผลสสนานตตํ, โน สงกปปนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สญญานานตตํ,
โน สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ ชาตุนานตตํ.

รูปชาตุ ภิกขเว ปฏิจจ อุปปชชติ รูปสญญา ๔เปย
ฌมมชาตุ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมสญญา, ฌมมสญญํ ปฏิจจ
อุปปชชติ ๔เปย ฌมมปริเยสนา, ฌมมปริเยสนํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ฌมมลาภ, โน ฌมมลาภํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมปริเยสนา, โน
ฌมมปริเยสนํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมปริพาห, โน ฌมมปริพาหํ
ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมจจฺจนฺโท, โน ฌมมจจฺจนฺทํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ฌมมสมฺผลสสา เวทนา, โน ฌมมสมฺผลสสํ เวทนํ ปฏิจจ อุปปชชติ
ฌมมสมฺผลสโส, โน ฌมมสมฺผลสํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมสงกปป, โน
ฌมมสงกปปํ ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมสญญา, โน ฌมมสญญํ
ปฏิจจ อุปปชชติ ฌมมชาตุ.

เอวํ โข ภิกขเว ชาตุนานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ
สญญานานตตํ, สญญานานตตํ ปฏิจจ อุปปชชติ สงกปปนานตตํ,
ผลสส ๔เปย เวทนา ๔เปย จนฺท ๔เปย ปริพาห ๔เปย

ปริเยสนา ฯเปฯ ลากนันทตํ, โน ลากนันทตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 ปริเยสนานันทตํ, โน ปริเยสนานันทตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 ปริพาหนานตํ, โน ปริพาหนานตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 จนนฺทนันทตํ, โน จนนฺทนันทตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ เวทนานันทตํ,
 โน เวทนานันทตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ ผสฺสนานตํ, โน ผสฺสนานตํ
 ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ สงฺกปฺปนันทตํ, โน สงฺกปฺปนันทตํ ปฏิจฺจ
 อฺปฺปชฺชติ สญฺญานันทตํ, โน สญฺญานันทตํ ปฏิจฺจ อฺปฺปชฺชติ
 ชาติุนานตฺตุนฺติ. ทสมํ.

ปจฺจิม นานตฺตวคฺโค.

ตสฺสอุทฺตมคาน

“ชาติฺ สมนฺตสฺสญฺ” โน เจตํ	เวทนา อปฺเร ทฺเว
เอตํ อชฺฌตฺตปญฺจกํ	ชาติฺสญฺญา จ ^๒ โน เจตํ
ผสฺสสฺส ^๓ อปฺเร ทฺเว	เอตํ พาหิรปญฺจกํ. ^๔

๒. ทุตติยวคโค

๑. สตุตตชาตุสตุต

[๙๕] สาวตถึยัม วิหริติ ฯเปฯ “สตุตติมา ภิกขเว ชาตุโย; กตมา สตุต, อาภาชาตุ, สุภาชาตุ,^๑ อากาसानญายตนาชาตุ, วิญญาณญายตนาชาตุ, อากิณญญายตนาชาตุ, เนวสญญานาสญญายตนาชาตุ, สญญาเวทียิตนิโรธชาตุ; อีมา โข ภิกขเว สตุต ชาตุโยติ.

เอวัม วุตเต, อญจตโร ภิกขุ ภควนตัม เอตทโวจ “ยา จายัม ภนเต อาภาชาตุ, ยา จ สุภาชาตุ, ยา จ อากาसानญายตนาชาตุ, ยา จ วิญญาณญายตนาชาตุ, ยา จ อากิณญญายตนาชาตุ, ยา จ เนวสญญานาสญญายตนาชาตุ, ยา จ สญญาเวทียิตนิโรธชาตุ; อีมา นุ โข ภนเต ชาตุโย ก็ ปฏิจจ ปณณายนตีติ.

“ยายัม ภิกขเว อาภาชาตุ, อยัม ชาตุ อนุทการัม ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ สุภาชาตุ, อยัม ชาตุ อสุภัม ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ อากาसानญายตนาชาตุ, อยัม ชาตุ รูปัม ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ วิญญาณญายตนาชาตุ, อยัม ชาตุ อากาसानญายตนาชาตุ ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ อากิณญญายตนาชาตุ, อยัม ชาตุ วิญญาณญายตนาชาตุ ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ เนวสญญานาสญญายตนาชาตุ, อยัม ชาตุ อากิณญญายตนาชาตุ ปฏิจจ ปณณายติ; ยายัม ภิกขุ สญญาเวทียิตนิโรธชาตุ, อยัม ชาตุ นิโรธัม ปฏิจจ ปณณายตีติ.

^๑ จ., เท., อ. สุภาชาตุ, เอวมุปริปี.

“ยา จายัม ภนฺเต อาภาธาตุ, ยา จ สุภาธาตุ, ยา จ
 อากาसानญายตนธาตุ, ยา จ วิญญานญายตนธาตุ, ยา จ
 อากิณฺณญายตนธาตุ, ยา จ เนวสณฺณานาสณฺณายตนธาตุ, ยา จ
 สณฺณาวะทียิตฺติโรธธาตุ, อีมา นฺุ โข ภนฺเต ธาตุโย กถํ
 สમાปตฺติ ปตฺตพฺพาติ.

“ยา จายัม ภิกฺขุ อาภาธาตุ, ยา จ สุภาธาตุ, ยา จ
 อากาसानญายตนธาตุ, ยา จ วิญญานญายตนธาตุ, ยา จ
 อากิณฺณญายตนธาตุ, อีมา ธาตุโย สณฺณาสมาปตฺติ ปตฺตพฺพา;
 ยายัม ภิกฺขุ เนวสณฺณานาสณฺณายตนธาตุ, อयัม ธาตุ สงฺขาราวเสส-
 สમાปตฺติ ปตฺตพฺพา; ยายัม ภิกฺขุ สณฺณาวะทียิตฺติโรธธาตุ, อयัม
 ธาตุ นิโรธสมาปตฺติ ปตฺตพฺพาติ. ปจมํ.

๒. สนิทานสยุตัม

[๙๖] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯ เปฯ “สนิทานํ ภิกฺขเว อูปฺปชฺชติ
 กามวิตกฺโก, โน อนิทานํ; สนิทานํ อูปฺปชฺชติ พฺยาปาทวิตกฺโก,
 โน อนิทานํ; สนิทานํ อูปฺปชฺชติ วิหีสาวิตกฺโก, โน อนิทานํ.

กถณฺจ ภิกฺขเว สนิทานํ อูปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก, โน
 อนิทานํ; สนิทานํ อูปฺปชฺชติ พฺยาปาทวิตกฺโก, โน อนิทานํ;
 สนิทานํ อูปฺปชฺชติ วิหีสาวิตกฺโก, โน อนิทานํ. กามธาทูํ ภิกฺขเว
 ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ กามสณฺณา, กามสณฺณํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ
 กามสงฺกปโป, กามสงฺกปโป ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ กามจฺจนฺโท,
 กามจฺจนฺทํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ กามปริพาโห, กามปริพาหํ ปฏิจฺจ

อุปฺปชฺชติ กามปริเยสนา. กามปริเยสนํ ภิกฺขเว ปริเยสมาโน
อสุสฺสวา ปุณฺณชฺชโน ตีหิ จาเนหิ มิจฺฉา ปฏิปชฺชติ กาเยน
วาจาย มนสา.

พฺยาปาทฐาตุํ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ พฺยาปาทสญฺญา,
พฺยาปาทสญฺญํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ พฺยาปาทสงฺกปโป อเปย
พฺยาปาทจฺจนฺโท อเปย พฺยาปาทปริพาโห อเปย พฺยาปาทปริเยสนา,
พฺยาปาทปริเยสนํ ภิกฺขเว ปริเยสมาโน อสุสฺสวา ปุณฺณชฺชโน ตีหิ
จาเนหิ มิจฺฉา ปฏิปชฺชติ กาเยน วาจาย มนสา.

วิหีสํสาธาตุํ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ วิหีสาสญฺญา,
วิหีสาสญฺญํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ วิหีสาสงฺกปโป อเปย วิหีสาจฺจนฺโท
อเปย วิหีสปริพาโห อเปย วิหีสปริเยสนา, วิหีสปริเยสนํ
ภิกฺขเว ปริเยสมาโน อสุสฺสวา ปุณฺณชฺชโน ตีหิ จาเนหิ มิจฺฉา
ปฏิปชฺชติ กาเยน วาจาย มนสา.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส อาทิตฺตํ ตินฺนํกํ สุกฺเข ตินฺทาเย
นิกฺขิเปยฺย; โน เจ หตฺถเอหิ จ ปาเทหิ จ ชิปปเมว นิพฺพาเปยฺย.
เอวญฺหิ ภิกฺขเว เย ตินฺนํกญฺจนิสฺสิตา ปาณา, เต อนนฺยพฺยสนํ
อาปชฺเชยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว โย หิ โกจิ สมฺโมโน วา
พฺราหฺมโณ วา อุปฺปนฺนํ วิสมคตํ อุกุสลสญฺญํ^๑ น ชิปปเมว
ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, โส ทิฏฺฐเจว^๒ ฐมฺเม
ทุกฺขํ วิหริติ สวิฆาตํ สอฺปายาสํ สปริพาหํ; กายสฺส [^๓] เกทา
ปรี มรณา ทุกฺคตึ^๔ ปาฏิกงฺขา.

สนิทานํ ภิกขเว อุปปชฺชติ เนกขมมวิตกโก, โน อนิทานํ;
 สนิทานํ อุปปชฺชติ อพฺยาปาทวิตกโก, โน อนิทานํ; สนิทานํ
 อุปปชฺชติ อวิหีสาวิตกโก, โน อนิทานํ.

กถญจ ภิกขเว สนิทานํ อุปปชฺชติ เนกขมมวิตกโก, โน
 อนิทานํ; สนิทานํ อุปปชฺชติ อพฺยาปาทวิตกโก, โน อนิทานํ;
 สนิทานํ อุปปชฺชติ อวิหีสาวิตกโก, โน อนิทานํ. เนกขมมธาคํ
 ภิกขเว ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ เนกขมมสญฺญา, เนกขมมสญฺญํ ปฏิจฺจ
 อุปปชฺชติ เนกขมมสงกปโป, เนกขมมสงกปโป ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ
 เนกขมมจฺจนโท, เนกขมมจฺจนทํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ เนกขมม-
 ปริพาหิ, เนกขมมปริพาหํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ เนกขมมปริเยสนา.
 เนกขมมปริเยสนํ ภิกขเว ปริเยสमानิ สุตวา อริยสาวโก ตีहि
 จาเนหิ สมฺมา ปฏฺฐิตชฺชติ กาเยน วาจาเย มนสา.

อพฺยาปาทธาคํ ภิกขเว ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อพฺยาปาทสญฺญา,
 อพฺยาปาทสญฺญํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อพฺยาปาทสงกปโป ๔เปฯ
 อพฺยาปาทจฺจนโท ๔เปฯ อพฺยาปาทปริพาหิ ๔เปฯ อพฺยาปาท-
 ปริเยสนา. อพฺยาปาทปริเยสนํ ภิกขเว ปริเยสमानิ สุตวา
 อริยสาวโก ตีहि จาเนหิ สมฺมา ปฏฺฐิตชฺชติ กาเยน วาจาเย มนสา.

อวิหีสาธาคํ ภิกขเว ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อวิหีสาสญฺญา,
 อวิหีสาสญฺญํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อวิหีสาสงกปโป, อวิหีสาสงกปโป
 ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อวิหีสาจฺจนโท, อวิหีสาจฺจนทํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ
 อวิหีสาปริพาหิ, อวิหีสาปริพาหํ ปฏิจฺจ อุปปชฺชติ อวิหีสาปริเยสนา.
 อวิหีสาปริเยสนํ ภิกขเว ปริเยสमानิ สุตวา อริยสาวโก ตีहि
 จาเนหิ สมฺมา ปฏฺฐิตชฺชติ กาเยน วาจาเย มนสา.

เสยยถาปิ ภิกขเว ปริโส อาทิตตํ ตินฺนุกํ สุกฺขเ ตินฺทาเย
 นิคุชิเปยฺย, ตเมนํ หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ ชิปปเมว นิพฺพาเปยฺย;
 เอวฺมฺหิ ภิกขเว เย ตินฺนกฺกฺจนิสฺสิตา ปาณา, เต น อนนฺยพฺยสนํ
 อาปชฺเชยฺย; เอวเมว โข ภิกขเว โย หิ โกจิ สมฺโณ วา
 พฺราหฺมโณ วา อุปปนฺนํ วิสมคตํ อุกฺกุสลสณฺณํ ชิปปเมว ปชฺหติ
 วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ, โส ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สุขํ
 วิหริติ อวิฆาตํ อนฺุปายาสํ อปริพาหํ, กายสฺส เกทา ปรี มรณา
 สุกฺคิ ปฏฺิภงฺกขาติ. ทฺูติยํ.

๓. คิณฺชกาวสเถสฺสุตฺตํ

[๙๗] เอกํ สมยํ ภควา ฅาติเก วิหริติ คิณฺชกาวสเถ.
 ตตร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ
 ภควโต ปจฺจสฺสโส. ภควา เอตทโวจ

“ชาตุํ ภิกฺขเว ปฏฺิจจ อุปปชฺชติ สณฺณา อุปปชฺชติ
 ทิฏฺฐิ อุปปชฺชติ วิตกฺโกติ. เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา กจฺจาโน”
 ภควนฺตํ เอตทโวจ “ยายํ ภนฺเต ทิฏฺฐิ ‘อสมฺมาสมฺพุทฺเธสฺสุ
 สมฺมาสมฺพุทฺธาติ,^๑ อยํ นฺุ โข ภนฺเต ทิฏฺฐิ ก็ ปฏฺิจจ ปณฺเฑยตฺติติ.

“มฺหติ โข เอสา กจฺจาน ชาตุ, ยทิทํ อวิชฺชาชาตุ; หีนํ
 กจฺจาน ชาตุํ ปฏฺิจจ อุปปชฺชติ หีนา สณฺณา, หีนา ทิฏฺฐิ, หีโน
 วิตกฺโก, หีนา เจตนา, หีนา ปตฺถนา, หีนา ปณฺธิ, หีโน
 ปุคฺคโล, หีนา วาจา, หีนํ อาจิภฺขติ เทเสติ ปณฺเฑเปติ ปฏฺุจเปติ
 วิวรติ วิภชติ อุตฺตานิกรโรติ; ‘หีนา ตสฺส อุปปตฺตติติ วทามิ.

^๑ ส. สนฺโธ กจฺจาโน อ. สทฺโธ กจฺจาโน

^๒ อ. สมฺมาสมฺพุทฺโธติ

มชฺฌิมมํ กจฺจํ ฐาตุํ ปฏฺฐิจฺจ อปฺปชฺชติ มชฺฌิมมา สญฺญา,
มชฺฌิมมา ทิฏฺฐิจฺ, มชฺฌิมโม วิตกฺโก, มชฺฌิมมา เจตนา, มชฺฌิมมา
ปตฺถนา, มชฺฌิมโม ปณฺธิ, มชฺฌิมโม ปุคฺคโล, มชฺฌิมมา วาจา,
มชฺฌิมมํ อากิขฺติ เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺฐเปติ วิวรติ วิภชติ
อุตฺตานิกรโรติ; 'มชฺฌิมมา ตสฺส อุปฺปตฺติตฺติ วทามิ.

ปณฺธิตํ กจฺจํ ฐาตุํ ปฏฺฐิจฺจ อปฺปชฺชติ ปณฺธิตา สญฺญา,
ปณฺธิตา ทิฏฺฐิจฺ, ปณฺธิตอ วิตกฺโก, ปณฺธิตา เจตนา, ปณฺธิตา ปตฺถนา,
ปณฺธิตอ ปณฺธิ, ปณฺธิตอ ปุคฺคโล, ปณฺธิตา วาจา, ปณฺธิตํ อากิขฺติ
เทเสติ ปณฺณเปติ ปฏฺฐเปติ วิวรติ วิภชติ อุตฺตานิกรโรติ; 'ปณฺธิตา
ตสฺส อุปฺปตฺติตฺติ วทามิตฺติ. ตติยํ.

๔. หีนานิมุตติกสุตตัม

[๙๘] สวตฺถุณฺณํ วิหรติ ๗เป๗ "ฐาตุสฺส" ภิขฺชเว สตฺตา
สํสํทนฺติ สเมนฺติ, หีนานิมุตติกา [๒] หีนานิมุตติเกหิ สทฺธิ
สํสํทนฺติ สเมนฺติ, กลฺยาณานิมุตติกา กลฺยาณานิมุตติเกหิ สทฺธิ
สํสํทนฺติ สเมนฺติ.

อติตฺตปิ [๓] ภิขฺชเว อทฺธานํ ฐาตุสฺส สตฺตา สํสํทิสฺสุ
สมีสฺสุ, หีนานิมุตติกา หีนานิมุตติเกหิ สทฺธิ สํสํทิสฺสุ สมีสฺสุ,
กลฺยาณานิมุตติกา กลฺยาณานิมุตติเกหิ สทฺธิ สํสํทิสฺสุ สมีสฺสุ.

อนาคตฺตปิ [๔] ภิขฺชเว อทฺธานํ ฐาตุสฺส สตฺตา
สํสํทิสฺสนฺติ สเมสฺสนฺติ, หีนานิมุตติกา หีนานิมุตติเกหิ สทฺธิ

สัสนุทิสสนุติ สเมสนุติ, กลุยาณานิมุตติกา กลุยาณานิมุตติเกหิ สหุธิ สัสนุทิสสนุติ สเมสนุติ.

เอตทหิปี [๑] ภิกขเว ปจจุปปนัณ อทธานัน ชาตุโสว สตุตา สัสนุทิสสนุติ สเมสนุติ, หีนานิมุตติกา หีนานิมุตติเกหิ สหุธิ สัสนุทิสสนุติ สเมสนุติ, กลุยาณานิมุตติกา กลุยาณานิมุตติเกหิ สหุธิ สัสนุทิสสนุติ สเมสนุติ. จตุตถัง.

๕. จงกมสุตตัม

[๔๙] เอกัง สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ คิซุมภูเฏ ปพพุเต. เตเน โข ปน สมเยเน อายสุมปิ^๒ โข^๒ สารีปุตโต สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข มหาโมคคัลลานะ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข มหากัสสโป สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข อนุรุทโธ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข ปุณณินะ มนุตานีปุตโต สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข อุपालิ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, อายสุมปิ โข อานนุโธ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ, เทวทตฺโตปิ โข สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ ภควโต อวิหุเร จงกมติ.

อถ โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ “ปสฺสเถ โน ตุมहे ภิกขเว สารีปุตตัม สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหุธิ จงกมณฺตณฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหาปญฺญา; ปสฺสเถ โน
ตุมฺहे ภิกฺขเว มหาโมคฺคัลลํ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ
จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ^๑ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทฺธิกา; ปสฺสเถ โน
ตุมฺहे ภิกฺขเว มหากสฺสป^๒ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐตฺวาทา; ปสฺสเถ โน
ตุมฺहे ภิกฺขเว อนุรฺกฺตฺ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทิพฺพจกฺขุกา; ปสฺสเถ
โน ตุมฺहे ภิกฺขเว ปุณฺณํ มนฺตานีปฺตํ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ
จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฐมฺมกถิกา; ปสฺสเถ โน
ตุมฺहे ภิกฺขเว อุปาสี สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

“สพฺเพ โข เอเต ภิกฺขเว ภิกฺขุ วินยธฺรา; ปสฺสเถ โน
ตุมฺहे ภิกฺขเว อานนฺทํ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ จงกมนฺตฺนฺติ.

เอวํ ภนฺเต.

หมตอายุ 27/02/2566

^๑ อ. สพฺเพปิ, เอวํปริปิ.

^๒ ฉ.,เท.,อ. กสฺสป

“สพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ พหุสสุตา; ปสสถ โน
ตุมเห ภิกขเว เทวทตติ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหฐิ จงกมนตุนติ.
เอว ภนเต.

“สพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ ปาปิจณา. ชาตุโสว
ภิกขเว สตุตา สันนทนติ สเมนติ, หินาธิมุตติกา หินาธิมุตติเกหิ
สหฐิ สันนทนติ สเมนติ, กลยาณาธิมุตติกา กลยาณาธิมุตติเกหิ
สหฐิ สันนทนติ สเมนติ.

อติตมปิ [๑] ภิกขเว อทธานัน ชาตุโสว สตุตา สันนทิส
สมิส, หินาธิมุตติกา หินาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทิส สมิส,
กลยาณาธิมุตติกา กลยาณาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทิส สมิส.

อนาคตมปิ ภิกขเว อทธานัน ชาตุโสว สตุตา สันนทิสสนติ
สเมสสนติ, หินาธิมุตติกา หินาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทิสสนติ
สเมสสนติ, กลยาณาธิมุตติกา กลยาณาธิมุตติเกหิ สหฐิ
สันนทิสสนติ สเมสสนติ.

เอตริหิปี ภิกขเว ปจจุปปนัน อทธานัน ชาตุโสว สตุตา
สันนทนติ สเมนติ, หินาธิมุตติกา หินาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทนติ
สเมนติ, กลยาณาธิมุตติกา กลยาณาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทนติ
สเมนตติ. ปญจม.

๖. สคาถาสุตต

[๑๐๐] สาวตถิย วิหริติ ๗เปฯ “ชาตุโสว ภิกขเว สตุตา
สันนทนติ สเมนติ, หินาธิมุตติกา หินาธิมุตติเกหิ สหฐิ สันนทนติ
สเมนติ.

หมตอาษ ๒๗/๐๕/๒๕๖๓

๑ ฉ.เท. โข, เอวมุปริ.

อดีตมปิ ภิกขเว อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา สัสนทิสฺสุ สมัสสุ,
หีนามุตฺติกา หีนามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทิสฺสุ สมัสสุ.

อนาคตมปิ ภิกขเว อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา สัสนทิสฺสนฺติ
สเมสฺสนฺติ, หีนามุตฺติกา หีนามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทิสฺสนฺติ
สเมสฺสนฺติ.

เอตฺรหิปี ภิกขเว ปจฺจุปฺปนํ อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา
สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ, หีนามุตฺติกา หีนามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทฺนฺติ
สเมนฺติ.

เสยฺยถาปี ภิกขเว คุโธ คุณฺเณ สัสนทฺติ สเมติ, มุตฺตํ
มุตฺเตน สัสนทฺติ สเมติ, เขโผ เขเพน สัสนทฺติ สเมติ, ปุพฺโผ
ปุพฺเพน สัสนทฺติ สเมติ, โลหิตํ โลหิตฺเตน สัสนทฺติ สเมติ.
เอวเมว โข ภิกขเว ชาตุสว สดตฺตา สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ,
หีนามุตฺติกา หีนามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ. อดีตมปิ
อทธานํ ๕เปยฺ อนาคตมปิ อทธานํ ๕เปยฺ เอตฺรหิปี ปจฺจุปฺปนํ
อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ, หีนามุตฺติกา
หีนามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ.

ชาตุสว ภิกขเว สดตฺตา สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ,
กลฺยาณามุตฺติกา กลฺยาณามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทฺนฺติ สเมนฺติ.

อดีตมปิ ภิกขเว อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา สัสนทิสฺสุ สมัสสุ,
กลฺยาณามุตฺติกา กลฺยาณามุตฺติกเกหิ สทฺธิ สัสนทิสฺสุ สมัสสุ.

อนาคตมปิ ภิกขเว อทธานํ ชาตุสว สดตฺตา สัสนทิสฺสนฺติ
สเมสฺสนฺติ, กลฺยาณามุตฺติกา กลฺยาณามุตฺติกเกหิ สทฺธิ
สัสนทิสฺสนฺติ สเมสฺสนฺติ.

เอตฺรหิปี ภิกฺขเว ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาตุสฺสว สตฺตา
 สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ, กลฺยาณานิมฺุตติกา กลฺยาณานิมฺุตติเกหิ สทฺธิ
 สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ขีรํ ขีเรน สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ, เตลํ
 เตเลน สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ, สปปิ สปปินา สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ, มธุ
 มธฺนา สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ, ฝานิํ ฝานิเตน สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ.
 เอวเมว โข ภิกฺขเว ชาตุสฺสว สตฺตา สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ,
 กลฺยาณานิมฺุตติกา กลฺยาณานิมฺุตติเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ,
 อตีตมฺปิ อทฺธานํ ๒เป๒ อนาคตมฺปิ อทฺธานํ ๒เป๒ เอตฺรหิปี
 ปจฺจุปปนฺนํ อทฺธานํ ชาตุสฺสว สตฺตา สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ,
 กลฺยาณานิมฺุตติกา กลฺยาณานิมฺุตติเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมตฺติ.

อิทมวฺจ ภควา, อิํ ๑ตฺวาน^๑ สุคโต อถาปรํ เอตทวฺจ
 สตฺถา

“สัศคฺคา วนโธ ชาโต,	อัสสคฺเคน จิขฺขติ;
ปริตฺตํ ทารุมารุยฺห	ยถา สีเท มหณฺณเว;
เอวํ กุสัิตมาคมฺม	สาธุขีวปี สีทติ;
ตสฺมา ตํ ปรีวชฺเชยฺย,	กุสัิตํ หีนวิริย;
ปรีวิตฺเตหิ อริเยหิ	ปหิตตฺเตหิ ฌายิกิ
นิจจํ อารทฺธวิริเยหิ	ปณฺทิตฺเตหิ สหาเวสตี. จญฺจ.

๗. อสสทตฺตสํสณฺทนนฺตตต

[๑๐๑] สาวตถิโย วิหริตี ยเปยฺย เอตทวโจ “ชาตฺตสว
ภิกฺขเว สตฺตา สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ, อสสทตฺตา อสสทตฺเตหิ สทฺธิ
สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ, อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ,
อโนตฺตปิโน” อโนตฺตปิหิ” สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ, อปฺปสฺสฺตา
อปฺปสฺสฺเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ, กุสฺสีตา กุสฺสีเตหิ สทฺธิ
สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ, มุฏฺฐสฺสฺติโน มุฏฺฐสฺสฺตีหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ
สเมณฺติ, ทุปฺปณฺณวาทุ ทุปฺปณฺณเวหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ.

อดีตมปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาตฺตสว สตฺตา สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ,
อสสทตฺตา อสสทตฺเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ, อหิริกา อหิริเกหิ
สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ, อโนตฺตปิโน อโนตฺตปิหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ
สมิสฺสุ, อปฺปสฺสฺตา อปฺปสฺสฺเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ, กุสฺสีตา
กุสฺสีเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ, มุฏฺฐสฺสฺติโน มุฏฺฐสฺสฺตีหิ สทฺธิ
สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ, ทุปฺปณฺณวาทุ ทุปฺปณฺณเวหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สมิสฺสุ.

อนาคตมปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ ชาตฺตสว สตฺตา สํสณฺทนนฺติ
สเมสฺสณฺติ. อสสทตฺตา อสสทตฺเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมสฺสณฺติ,
อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมสฺสณฺติ, อโนตฺตปิโน
อโนตฺตปิหิ สทฺธิ ยเปยฺย อปฺปสฺสฺตา อปฺปสฺสฺเตหิ สทฺธิ ยเปยฺย
กุสฺสีตา กุสฺสีเตหิ สทฺธิ ยเปยฺย มุฏฺฐสฺสฺติโน มุฏฺฐสฺสฺตีหิ สทฺธิ ยเปยฺย
ตุปฺปณฺณวาทุ ทุปฺปณฺณเวหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมสฺสณฺติ.

เอตฺรหิปี ภิกฺขเว ปจฺจุปฺปนํ อทฺธานํ ชาตฺตสว สตฺตา
สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ. อสสทตฺตา อสสทตฺเตหิ สทฺธิ สํสณฺทนนฺติ สเมณฺติ,

อหิริกา อหิริเกहि สทฐิ ๕เปย อโนตตปิโน อโนตตปิहि สทฐิ ๕เปย
 อปฺปสฺสตา อปฺปสฺสเตहि สทฐิ ๕เปย กุสีตา กุสีเตहि สทฐิ ๕เปย
 มุฏฺฐสฺสตีโน มุฏฺฐสฺสตีहि สทฐิ ๕เปย ทุปฺปณฺณา ทุปฺปณฺเณहि
 สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ.

ชาตุโลว ภิกฺขเว สตฺตา สันนทนต์ สเมนติ. สทฺธา
 สทฺเธहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, หิริมนา หิริมเนहि สทฐิ
 สันนทนต์ สเมนติ, โอตตปิโน โอตตปิहि สทฐิ สันนทนต์
 สเมนติ, พหุสฺสตา พหุสฺสเตहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ,
 อารทฺธวิริยา อารทฺธวิริเยहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, อุปฺปจิตฺตสฺสตีโน
 อุปฺปจิตฺตสฺสตีहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตहि
 สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. อตีตมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ ๕เปย
 อนาคตมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ ๕เปย เอตฺรหิปี ภิกฺขเว ปจฺจุปฺปนํ
 ๕เปย สันนทนต์ สเมนตฺติ. สตฺตม.

๘. อสฺสทฺธมฺมลกฺขตฺต

[๑๐๒] สาวตฺถิโย วิหฺรติ ๕เปย “ชาตุโลว ภิกฺขเว สตฺตา
 สันนทนต์ สเมนติ. อสฺสทฺธา อสฺสทฺเธहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ,
 อหิริกา อหิริเกहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปณฺณา ทุปฺปณฺเณहि
 สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. สทฺธา สทฺเธहि สทฐิ สันนทนต์
 สเมนติ, หิริมนา หิริมเนहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ปณฺณวณฺโต
 ปณฺณวณฺเตहि สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. อตีตมฺปิ ภิกฺขเว อทฺธานํ
 ชาตุโลว สตฺตา สันนทิสฺส สมิสฺส ๕เปย อนาคตมฺปิ ภิกฺขเว
 อทฺธานํ ชาตุโลว สตฺตา สันนทิสฺส สเมนตฺติ ๕เปย

เอตฺรหิปี ภิกฺขเว ปจฺจุปฺปนฺนํ อทฺธานํ ชาติฺสว สตฺตา
 สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, อสฺสทฺธา อสฺสทฺเชหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ,
 อหิริกา อหิริเกหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเญหิ
 สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, สทฺธา สทฺเชหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ
 สเมนฺติ, หิริมนฺนา หิริมนฺเนหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, ปญฺญวณฺโต
 ปญฺญวณฺเตหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ. [๖] (๑)

ชาติฺสว ภิกฺขเว สตฺตา สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, อสฺสทฺธา
 อสฺสทฺเชหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, อนฺตฺตาปีโน อนฺตฺตาปีหิ
 สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเญหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ
 สเมนฺติ, สทฺธา สทฺเชหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, โอตฺตาปีโน
 โอตฺตาปีหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, ปญฺญวณฺโต ปญฺญวณฺเตหิ
 สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ ฯ เปฯ (ปรจฺมาโร วีย วิตฺถาเรตฺทพฺโพ.) (๒)

ชาติฺสว ภิกฺขเว ฯ เปฯ อสฺสทฺธา อสฺสทฺเชหิ สทฺธิ
 สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, อปฺปสฺสุตา อปฺปสฺสุเตหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ
 สเมนฺติ, ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเญหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, สทฺธา
 สทฺเชหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, พหุสฺสุตา พหุสฺสุเตหิ สทฺธิ
 สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, ปญฺญวณฺโต ปญฺญวณฺเตหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ
 สเมนฺติ ฯ เปฯ (๓)

ชาติฺสว ภิกฺขเว ฯ เปฯ อสฺสทฺธา อสฺสทฺเชหิ สทฺธิ
 สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, กุสึตา กุสึเตหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ,
 ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเญหิ สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, สทฺธา สทฺเชหิ
 สทฺธิ สัณฺทหนฺติ สเมนฺติ, อารทฺธวิริยา อารทฺธวิริเยหิ สทฺธิ

สัสนนทนต์ สเมนติ, ปญญานโต ปญญานเตหิ สทฐิ สัสนนทนต์
สเมนติ ฯเปฯ (๕)

ชาตุสว ภิกขเว ฯเปฯ อสสทฐา อสสทฐเหหิ สทฐิ
สัสนนทนต์ สเมนติ, มุจฺจสฺสตีโน มุจฺจสฺสตีหิ สทฐิ สัสนนทนต์
สเมนติ, ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเยหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, สทฐา
สทฐเหหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, อุปฺปจิตสฺสตีโน อุปฺปจิตสฺสตีหิ
สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, ปญฺญานโต ปญฺญานเตหิ สทฐิ
สัสนนทนต์ สเมนตีติ. อญฺจม."

๕. อริทิกมุลกสฺสุตํ

[๑๐๓] สวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ "ชาตุสว ภิกขเว สุตฺตา
สัสนนทนต์ สเมนติ. อหิริกา อหิริเกหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ,
อโนตฺตปิโน อโนตฺตปิหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปญฺญา
ตุปฺปญฺเยหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ. หิริมนา หิริมเนหิ สทฐิ
สัสนนทนต์ สเมนติ, โอตฺตปิโน โอตฺตปิหิ สทฐิ สัสนนทนต์
สเมนติ, ปญฺญานโต ปญฺญานเตหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ
ฯเปฯ (๑)

อหิริกา อหิริเกหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, อปฺปสฺสฺสา
อปฺปสฺสฺสเทหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปญฺญา ทุปฺปญฺเยหิ
สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ. หิริมนา หิริมเนหิ สทฐิ สัสนนทนต์
สเมนติ, พหุสฺสฺสา พหุสฺสฺสเทหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ, ปญฺญานโต
ปญฺญานเตหิ สทฐิ สัสนนทนต์ สเมนติ ฯเปฯ (๒)

อหิริกา อหิริเกหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ. กุสีตา
กุสีเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, ทุปฺปณฺญา ทุปฺปณฺเณหิ สทฐี
สันนทนต์ติ สเมนติ. หิริมนา หิริมเนหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ,
อารทฐวิริยา อารทฐวิริเยหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, ปณฺณวณฺโต
ปณฺณวณฺเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ ฯเปฯ (๓)

อหิริกา อหิริเกหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, มุฏฺฐสฺสตีโน
มุฏฺฐสฺสตีหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, ทุปฺปณฺญา ทุปฺปณฺเณหิ
สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ. หิริมนา หิริมเนหิ สทฐี สันนทนต์ติ
สเมนติ, อุปฺภจิตฺสฺสตีโน อุปฺภจิตฺสฺสตีหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ,
ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนตีติ ฯเปฯ [๔]
นวม.

๑๐. อนัตตตปมุลกสยุตตัม

[๑๐๔] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “ธาดุสฺสว ภิกฺขเว สยุตฺตา
สันนทนต์ติ สเมนติ. อนัตตตปิโน อนัตตตปปีหิ สทฐี สันนทนต์ติ
สเมนติ, อปฺปสฺสุตฺตา อปฺปสฺสุตฺเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ,
ทุปฺปณฺญา ทุปฺปณฺเณหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ. โอตฺตตปิโน
โอตฺตตปปีหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, พหุสฺสุตฺตา พหุสฺสุตฺเตหิ สทฐี
สันนทนต์ติ สเมนติ, ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ
สเมนติ ฯเปฯ (๑)

อนัตตตปิโน อนัตตตปปีหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ,
กุสีตา กุสีเตหิ สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ, ทุปฺปณฺญา ทุปฺปณฺเณหิ
สทฐี สันนทนต์ติ สเมนติ. โอตฺตตปิโน โอตฺตตปปีหิ สทฐี สันนทนต์ติ

สเมนติ, อารทฐวิริยา อารทฐวิริเยหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ,
ปญญวนโต ปญญวนเตหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ ฯเปฯ (๒)

อนัตตปิโน อนัตตปิหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ,
มฺหฺจสฺสตีโน มฺหฺจสฺสตีหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปญญา
ทุปฺปญฺเยหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. โอตฺตปิโน โอตฺตปิหิ
สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, อุปฺภจิตสฺสตีโน อุปฺภจิตสฺสตีหิ สทฐิ
สันนทนต์ สเมนติ, ปญญวนโต ปญญวนเตหิ สทฐิ สันนทนต์
สเมนตีติ ฯเปฯ (๓) ทสมํ.

๑๑. อปฺปสฺสุตมุลกสฺสุตํ

[๑๐๕] สาวตถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “ชาตุสฺสเว ภิกฺขเว สุตฺตา
สันนทนต์ สเมนติ. อปฺปสฺสุตตา อปฺปสฺสุตเตหิ สทฐิ สันนทนต์
สเมนติ, กุสฺสีตา กุสฺสีเตหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปญญา
ทุปฺปญฺเยหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. พหุสฺสุตตา พหุสฺสุตเตหิ
สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, อารทฐวิริยา อารทฐวิริเยหิ สทฐิ
สันนทนต์ สเมนติ. ปญญวนโต ปญญวนเตหิ สทฐิ สันนทนต์
สเมนติ ฯเปฯ (๑)

อปฺปสฺสุตตา อปฺปสฺสุตเตหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ,
มฺหฺจสฺสตีโน มฺหฺจสฺสตีหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, ทุปฺปญญา
ทุปฺปญฺเยหิ สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ. พหุสฺสุตตา พหุสฺสุตเตหิ
สทฐิ สันนทนต์ สเมนติ, อุปฺภจิตสฺสตีโน อุปฺภจิตสฺสตีหิ สทฐิ
สันนทนต์ สเมนติ, ปญญวนโต ปญญวนเตหิ สทฐิ สันนทนต์
สเมนตีติ ฯเปฯ (๒) เอกาทสมํ.

๑๒. กุสืตมูลกสุตฺตํ

[๑๐๖] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ฯเปฯ “ชาตฺุโสว ภิกฺขเว สตฺตา
 สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ. กุสืตา กุสืเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ,
 มุฏฺฐสฺสตีโน มุฏฺฐสฺสตีหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ, ทุปฺปณฺณา
 ทุปฺปณฺเณหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ. อารทฺธวิริยา อารทฺธวิริเยหิ
 สทฺธิ สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ, อุปฺภจิตฺสฺสตีโน อุปฺภจิตฺสฺสตีหิ สทฺธิ
 สัสนฺทนฺติ สเมนฺติ, ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนฺติ
 สเมนฺตึติ ฯเปฯ ทฺวาทสมี.

[เอวํ สพฺพตฺถ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนํ กาทพฺพ.]

ทฺติโย วคฺโค.

ตสฺสุทฺธานํ*

“สตฺติมา สนิทานญจ	คิณฺชกาวสเถน จ
หีนานิมุตฺติ จงฺกมํ	สคาถา อสฺสทฺธสฺสตฺตมํ.
อสฺสทฺธมูลกา ปณฺจ	จตฺตาโร อหิริกมูลกา
อโนตฺตปฺปมูลกา ตีณิ	ทฺเว อปฺปสฺสฺเตน จ.
กุสืตํ เอกกํ วุตฺตํ	สฺสฺตฺตนา ตีณิ ปณฺจกาติ
พาวิสฺติ วุตฺตา สฺสฺตฺตา	ทฺติโย วคฺโค ปวฺจจตฺติ.

* สฺยา. สตฺติมํ สนิทานญจ
 หีนานิมุตฺติ จงฺกมํ
 อสฺสทฺธมูลกา ปณฺจ
 อโนตฺตปฺปมูลกา ตีณิ
 กุสืตํ เอกกํ วุตฺตํ

คิณฺชกาวสเถน จ
 สคาปารทฺธสฺสตฺตมํ
 จตฺตาโร อหิริกมูลกา
 ทฺเว อปฺปสฺสฺเตน จ
 สฺสฺตฺตนา ตีณิ ปณฺจกาติ.

๓. กมมปถวคโค^๑

๑. อสมาหิตสุตตัม

[๑๐๗] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาตุโสว ภิกขเว สตุตา
 สันนุทนต์ สเมนติ. อสสุทฐา อสสุทฐเหหิ สทฐี สันนุทนต์
 สเมนติ, อหิริกา อหิริเกหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, อโนตตปิโน
 อโนตตปิหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, อสมาหิตา อสมาหิตเหหิ
 สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, ทุปฺปณฺณา ทุปฺปณฺเณหิ สทฐี สันนุทนต์
 สเมนติ.

สทฐา สทฐเหหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, หิริมนา
 หิริมเนหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, โอตตปิโน โอตตปิหิ สทฐี
 สันนุทนต์ สเมนติ, สสมาหิตา สสมาหิตเหหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ,
 ปณฺณวณฺโต ปณฺณวณฺเตหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนตฺติ. ปจฺม.

๒. ทุสสีลสุตตัม

[๑๐๘] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาตุโสว ภิกขเว สตุตา
 สันนุทนต์ สเมนติ. อสสุทฐา อสสุทฐเหหิ สทฐี สันนุทนต์
 สเมนติ, อหิริกา อหิริเกหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, อโนตตปิโน
 อโนตตปิหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, ทุสสีลา ทุสสีเลหิ สทฐี
 สันนุทนต์ สเมนติ, ทุปฺปณฺณา ทุปฺปณฺเณหิ สทฐี สันนุทนต์
 สเมนติ.

สทฐา สทฐเหหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, หิริมนา
 หิริมเนหิ สทฐี สันนุทนต์ สเมนติ, โอตตปิโน โอตตปิหิ สทฐี

^๑ สยาม. ทสกมมปถวคโค

สัสนุทนต์ สเมนฺติ, สีลวณฺโต สีลวณฺเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ,
ปญฺญวณฺโต ปญฺญวณฺเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺตึติ. ทุตฺติยํ.

๓. ปญจสิกขาปทสุตต์

[๑๐๙] เอวมฺเม สุตฺ :- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตฺ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे. ตตร ไช ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ.
ภควา เอตทวโจ

“ชาตุสฺสว ภิกฺขเว สตฺตา สัสนุทนต์ สเมนฺติ.
ปาณาติปาตโน ปาณาติปาตึหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ,
อทินฺนาทายโน อทินฺนาทายึหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ,
กาเมสุมิฉณาจารโน กาเมสุมิฉณาจารึหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ,
มุสฺสาวาทโน มุสฺสาวาทึหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ, สุราเมรยมชฺช-
ปมาทญฺจาโยโน สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจาโยหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ.

ปาณาติปาตา ปฏฺวิรตา ปาณาติปาตา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ
สัสนุทนต์ สเมนฺติ, อทินฺนาทานา ปฏฺวิรตา อทินฺนาทานา
ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ, กาเมสุมิฉณาจารา ปฏฺวิรตา
กาเมสุมิฉณาจารา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ, มุสฺสาวาทา
ปฏฺวิรตา มุสฺสาวาทา ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺติ,
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจानา ปฏฺวิรตา สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจानา
ปฏฺวิรเตหิ สทฺธิ สัสนุทนต์ สเมนฺตึติ. ตติยํ.

๔. สัตตกมมปถสุตตัม

[๑๑๐] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาตุโสว ภิกขเว สัตตา
 สันนทนต์ สเมนติ. ปาณาติปาติโน ปาณาติปาตีหิ สทฺธิ์ สันนทนต์
 สเมนติ, อทินฺนาทายิโน อทินฺนาทายีหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ,
 กาเมสุมิจฺจาคาริโน กาเมสุมิจฺจาคารีหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ,
 มุสาวาทิโน มุสาวาทีหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ, ปิสุณฺวจา
 ปิสุณฺวาเจหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ, ผรุสฺวาจา ผรุสฺวาเจหิ
 สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ, สมฺมปฺปลาปิโน สมฺมปฺปลาปีหิ สทฺธิ์
 สันนทนต์ สเมนติ.

ปาณาติปาตา ปฏฺวิริตา ฯเปฯ อทินฺนาทานา ปฏฺวิริตา
 ฯเปฯ กาเมสุมิจฺจาคารา ปฏฺวิริตา ฯเปฯ มุสาวาทา ปฏฺวิริตา
 ฯเปฯ ปิสุณาย วาจาเย ปฏฺวิริตา ปิสุณาย วาจาเย ปฏฺวิริเตหิ
 สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ, ผรุสฺยา วาจาเย ปฏฺวิริตา ผรุสฺยา
 วาจาเย ปฏฺวิริเตหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ, สมฺมปฺปลาปา
 ปฏฺวิริตา สมฺมปฺปลาปา ปฏฺวิริเตหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนตีติ.
 จตฺตุถิ.

๕. ทสกมมปถสุตตัม

[๑๑๑] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ “ชาตุโสว ภิกขเว
 สัตตา สันนทนต์ สเมนติ. ปาณาติปาติโน ปาณาติปาตีหิ สทฺธิ์
 สันนทนต์ สเมนติ, อทินฺนาทายิโน ฯเปฯ กาเมสุมิจฺจาคาริโน
 ฯเปฯ มุสาวาทิโน ฯเปฯ ปิสุณฺวจา ฯเปฯ ผรุสฺวาจา ฯเปฯ
 สมฺมปฺปลาปิโน สมฺมปฺปลาปีหิ สทฺธิ์ สันนทนต์ สเมนติ,

อภิชฺฌาลุโน อภิชฺฌาลูหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ, พยาปนฺนจิตฺตา
พยาปนฺนจิตฺเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิกกา
มิจฺฉาทิฏฺฐิกเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ.

ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิตตา ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิตเตหิ สทฺธิ
สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ, อทินฺนาทานา ปฏฺวิวิตตา ๕เปฯ กาเมสุมิจฺฉาจารา
ปฏฺวิวิตตา ๕เปฯ ปิสฺสุณาย วาจา ๕เปฯ ผรุสฺสาย วาจา ๕เปฯ
สมฺผปฺปลาปา ปฏฺวิวิตตา สมฺผปฺปลาปา ปฏฺวิวิตเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ
สเมนฺติ, อนภิชฺฌาลุโน อนภิชฺฌาลูหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ,
อพยาปนฺนจิตฺตา อพยาปนฺนจิตฺเตหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ,
สมฺมาทิฏฺฐิกกา สมฺมาทิฏฺฐิกเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺตฺติติ. ปณฺณมํ.

๖. อฏฺฐงฺกิกสฺสตุตฺ

[๑๑๒] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “ธาทุสฺสเว ภิกฺขเว สตุตฺตา
สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ. มิจฺฉาทิฏฺฐิกกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ
สเมนฺติ, มิจฺฉาสงฺกปฺปา ๕เปฯ มิจฺฉาวาจา ๕เปฯ มิจฺฉากมฺมन्ตา
๕เปฯ มิจฺฉาอาชีวา ๕เปฯ มิจฺฉาวายามา ๕เปฯ มิจฺฉาสติโน
๕เปฯ มิจฺฉาสมาธิโน มิจฺฉาสมาธิหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ.

สมฺมาทิฏฺฐิกกา สมฺมาทิฏฺฐิกเกหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺติ,
สมฺมาสงฺกปฺปา ๕เปฯ สมฺมาวาจา ๕เปฯ สมฺมากมฺมन्ตา ๕เปฯ
สมฺมาอาชีวา ๕เปฯ สมฺมาวายามา ๕เปฯ สมฺมาสติโน ๕เปฯ
สมฺมาสมาธิโน สมฺมาสมาธิหิ สทฺธิ สัสนฺทนต์ติ สเมนฺตฺติติ. จณฺจํ.

๗. ทสุงคสุตตัม

[๑๑๓] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “ชาติุสว ภิกขเว สุตตา
 สันนทนต์ สเมนติ. มิจฉาทิฏฐิกา มิจฉาทิฏฐิกเกหิ สทฐี สันนทนต์
 สเมนติ, มิจฉาสงกปโป ยเปย มิจฉาวาจา ยเปย มิจฉากมมนตา
 ยเปย มิจฉาอาชีวา ยเปย มิจฉาวายามา ยเปย มิจฉาสติโน
 ยเปย มิจฉาสมาธิโน มิจฉาสมาธิหิ สทฐี สันนทนต์ สเมนติ,
 มิจฉาฌาณโน มิจฉาฌาณหิ สทฐี สันนทนต์ สเมนติ,
 มิจฉาวิมุตติโน มิจฉาวิมุตติหิ สทฐี สันนทนต์ สเมนติ.

สมมาทิฏฐิกา สมมาทิฏฐิกเกหิ สทฐี สันนทนต์ สเมนติ,
 สมมาสงกปโป ยเปย สมมาวาจา ยเปย สมมากมมนตา ยเปย
 สมมาอาชีวา ยเปย สมมาวายามา ยเปย สมมาสติโน ยเปย
 สมมาสมาธิโน ยเปย สมมาฌาณโน สมมาฌาณหิ สทฐี สันนทนต์
 สเมนติ, สมมาวิมุตติโน สมมาวิมุตติหิ สทฐี สันนทนต์ สเมนติ.
 สุตตมัม. [สพพตถ อตีตानาคตปัจจุปปนัม กาทพพ.]

สตุตถนัม สุตตถนถานัม อุทฺถานัม.

“อสมาคิตถจ” ทุสสีล^๒ ปณจสิกขาปทานิ จ
 สตุตถกมมปถา วุตฺตา ทสกกมมปถเนน จ
 จญฺจ อญฺจจกโก วุตฺโต ทสสิ องฺเคหิ” จ สตุตถมัม.

ตติโย กมมปถวคฺโค.

^๑ ฉ.เท. จสทโท น ทิสฺสตี.

^๒ อ. ทุสสีลยัม

^๓ ฉ.เท.,อ. ทสฺสเคน

๔. จตุตถาวคโค

๑. จตุธาทสุตตัม

[๑๑๔] เอกัง สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เขตวเน
อนาถปิณฑิกสฺส อารามे.

“จตฺสฺส อีมา ภิกฺขเว ธาตุโย. กตมา จตฺสฺส, ปจฺวีธาทู
อาโปธาทู เตโชธาทู วาโยธาทู. อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสฺส
ธาตฺวโยติ. ปจฺมํ.

๒. ปุพเพสมโพธิสูตร

[๑๑๕] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปฯ “ปุพฺเพว เม ภิกฺขเว
สมโพธา อนภิสมฺพุทฺธสฺส โพธิสฺสจตฺสฺสเสว สโต เอตทโหสิ “โก นุ
โข ปจฺวีธาทูยา อสฺสาโท, โก อาทীনโว, ก็ นิสฺสรณํ. โก
อาโปธาทูยา อสฺสาโท, โก อาทীনโว, ก็ นิสฺสรณํ. โก เตโชธาทูยา
อสฺสาโท, โก อาทীনโว, ก็ นิสฺสรณํ, โก วาโยธาทูยา อสฺสาโท,
โก อาทীনโว, ก็ นิสฺสรณนฺติ.

ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ “ยํ โข ปจฺวีธาทู
ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ; อยํ ปจฺวีธาทูยา อสฺสาโท. ยํ
ปจฺวีธาทู^๑ อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามชฺชมา; อยํ ปจฺวีธาทูยา อาทীনโว.
โย^๒ ปจฺวีธาทูยา จฺนุทฺธาควินโย จฺนุทฺธาคปฺปหานํ; อิทํ ปจฺวีธาทูยา
นิสฺสรณํ. ยํ อาโปธาทู ปฏิจฺจ ๕เปฯ ยํ เตโชธาทู ปฏิจฺจ ๕เปฯ
ยํ วาโยธาทู ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ; อยํ วาโยธาทูยา

^๑ อ. ปจฺวีธาทูยา, เอวฺมปริปี.

^๒ อ. ยํ

อสุสาโท. ยํ วาโยธาตุ อนิจจา ทุกฺขา วิปริณามธฺมา; อยํ
วาโยธาตุยา อาทีนโว. โย^๑ วาโยธาตุยา จนนฺทราควินโย
จนนฺทราคปฺปหานํ; อิทํ วาโยธาตุยา นิสฺสรณํ.

ยาวกัณฺณจาหํ ภิกฺขเว อิมาสํ จตฺตุนํ ชาติตุนํ เอวํ
อสุสาทญฺจ อสุสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ
นิสฺสรณโต ยถาภูตํ นาพฺภญฺณาสี. เหนว ตาวาหํ ภิกฺขเว สเทวเก
โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺรหฺมณียา ปชาย
สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺธ^๒ ปจฺจณฺณาสี.

ยโต จ ขวาทํ ภิกฺขเว อิมาสํ จตฺตุนํ ชาติตุนํ เอวํ
อสุสาทญฺจ อสุสาทโต อาทีนวญฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณญฺจ
นิสฺสรณโต ยถาภูตํ อพฺภญฺณาสี. อถาหํ ภิกฺขเว สเทวเก โลเก
สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺรหฺมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย
อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺธ^๒ ปจฺจณฺณาสี. ฌานญฺจ ปน
เม ทสฺสนํ อุกฺปาทิ “อูกฺปปา เม วิมุตฺติ,” ออยมนฺติมา ชาติ,
นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโวติ. ทฺติยํ.

๓. อจรีสุตฺตํ

[๑๑๖] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปย “ปจฺวีธาตุยาหํ ภิกฺขเว
อสุสาทปริเยสนํ อจรี, โย ปจฺวีธาตุยา อสุสาโท ตทชฺฌคมํ,
ยาวตา ปจฺวีธาตุยา อสุสาโท ปณฺณาย เม โส สุกฺธิภูโจ;
ปจฺวีธาตุยาหํ ภิกฺขเว อาทีนวปริเยสนํ อจรี, โย ปจฺวีธาตุยา
อาทีนโว ตทชฺฌคมํ, ยาวตา ปจฺวีธาตุยา อาทีนโว ปณฺณาย เม

^๑ อ. ยํ

^๒ จ., เท., อ. อภิสมพุทฺธติ, เหวมฺปรีปิ.

^๓ อ. เจโตวิมุตติ

โส สุกัฏโฏ; ปจวีชาตุดยาหัง ภิกขเว นิสัสรณปริเยสนัง อจรี, ยัม
ปจวีชาตุดยา นิสัสรณัง ตทชัฏคณัง, ยาวตา ปจวีชาตุดยา นิสัสรณัง
ปณณาย เม ตัม สุกัฏโฏ.

อาโปชาตุดยาหัง ภิกขเว ๔เป๔ เตโชชาตุดยาหัง ภิกขเว
๔เป๔ วาโยชาตุดยาหัง ภิกขเว อสัสาทปริเยสนัง อจรี, โย
วาโยชาตุดยา อสัสาโท ตทชัฏคณัง, ยาวตา วาโยชาตุดยา อสัสาโท
ปณณาย เม โส สุกัฏโฏ; วาโยชาตุดยาหัง ภิกขเว อาทีนวปริเยสนัง
อจรี, โย วาโยชาตุดยา อาทีนโว ตทชัฏคณัง, ยาวตา วาโยชาตุดยา
อาทีนโว ปณณาย เม โส สุกัฏโฏ; วาโยชาตุดยาหัง ภิกขเว
นิสัสรณปริเยสนัง อจรี, ยัม วาโยชาตุดยา นิสัสรณัง ตทชัฏคณัง,
ยาวตา วาโยชาตุดยา นิสัสรณัง ปณณาย เม ตัม สุกัฏโฏ.

ยาวกัฏญจาหัง ภิกขเว อิมาสัง จตุนัน ชัตตุนัน อสัสาทญจ
อสัสาทโต อาทีนวญจ อาทีนวโต นิสัสรณญจ นิสัสรณโต ยถาภูตัม
น อพุกาณณาสี, เนว ตาวาหัง ภิกขเว สเทวเก โลเก สมารเก
สพุรหุมเก สสัสมณพุราหุมณียา ปชาย สเทวมนุสัสาย อนุตตริ
สมมาสมุโพธิ อภิสสมุพุทโธ ปจจณณาสี.

ยโต จ ขวาหัง ภิกขเว อิมาสัง จตุนัน ชัตตุนัน อสัสาทญจ
อสัสาทโต อาทีนวญจ อาทีนวโต นิสัสรณญจ นิสัสรณโต ยถาภูตัม
น อพุกาณณาสี; อถาหัง ภิกขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพุรหุมเก
สสัสมณพุราหุมณียา ปชาย สเทวมนุสัสาย อนุตตริ สมมาสมุโพธิ
อภิสสมุพุทโธ ปจจณณาสี. ฌาณณจ ปน เม ทสัสนัง อุทปาติ
'อกุปปา' เม วิมุตติ, อยมนุติมา ชาติ, นตถิทานิ ปุนพุกาโวติ.
ตติยัม.

๔. โนเจทํสูตํ

[๑๑๗] สาวตถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “โน เจทํ ภิกขเว
 ปจวีชาตฺถยา อสฺสาโท อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา ปจวีชาตฺถยา
 สารขฺเขยฺยํ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ ปจวีชาตฺถยา อสฺสาโท,
 ตสฺมา สตฺตา ปจวีชาตฺถยา สารขฺชนฺติ. โน เจทํ ภิกขเว
 ปจวีชาตฺถยา อาทีนโว อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา ปจวีชาตฺถยา
 นิพฺพินฺนํ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ ปจวีชาตฺถยา อาทีนโว,
 ตสฺมา สตฺตา ปจวีชาตฺถยา นิพฺพินฺนํ. โน เจทํ ภิกขเว
 ปจวีชาตฺถยา นิสฺสรณํ อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา ปจวีชาตฺถยา นิสฺสเรยฺยํ.
 ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ ปจวีชาตฺถยา นิสฺสรณํ ตสฺมา สตฺตา
 ปจวีชาตฺถยา นิสฺสรณฺติ.

โน เจทํ ภิกขเว อาโปชาตฺถยา อสฺสาโท อภวิสฺส ฯเปฯ
 โน เจทํ ภิกขเว เตโชชาตฺถยา ฯเปฯ โน เจทํ ภิกขเว
 วาโยชาตฺถยา อสฺสาโท อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา วาโยชาตฺถยา
 สารขฺเขยฺยํ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ วาโยชาตฺถยา อสฺสาโท;
 ตสฺมา สตฺตา วาโยชาตฺถยา สารขฺชนฺติ. โน เจทํ ภิกขเว
 วาโยชาตฺถยา อาทีนโว อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา วาโยชาตฺถยา
 นิพฺพินฺนํ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ วาโยชาตฺถยา อาทีนโว,
 ตสฺมา สตฺตา วาโยชาตฺถยา นิพฺพินฺนํ. โน เจทํ ภิกขเว
 วาโยชาตฺถยา นิสฺสรณํ อภวิสฺส, นยิทํ สตฺตา วาโยชาตฺถยา
 นิสฺสเรยฺยํ. ยสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ วาโยชาตฺถยา นิสฺสรณํ,
 ตสฺมา สตฺตา วาโยชาตฺถยา นิสฺสรณฺติ.

ยวากีวณฺณิเม ภิกฺขเว สตฺตา อิมาสฺมึ จตฺตุนฺนํ ชาติฺตุนฺนํ
 อสฺสาทณฺจ อสฺสาทโต อาทีนวณฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณณฺจ
 นิสฺสรณโต ยถาภูตํ น อพฺภณณฺสํ, เนว ตาวิเม ภิกฺขเว สตฺตา
 สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหมกา สสฺสมณพฺรหฺมณียา ปชาย
 สเทวมณฺุสฺสาย นิสฺสฎฺฐา วิสํยุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิมรียาทิกเตน
 เจตฺสา วิหรีสุ.

ยโต จ ขฺวิเม^๑ ภิกฺขเว สตฺตา อิมาสฺมึ จตฺตุนฺนํ ชาติฺตุนฺนํ
 อสฺสาทณฺจ อสฺสาทโต อาทีนวณฺจ อาทีนวโต นิสฺสรณณฺจ
 นิสฺสรณโต ยถาภูตํ อพฺภณณฺสํ; อถ ขฺวิเม^๑ ภิกฺขเว สตฺตา
 สเทวกา โลกา สมารกา สพฺรหมกา สสฺสมณพฺรหฺมณียา ปชาย
 สเทวมณฺุสฺสาย นิสฺสฎฺฐา วิสํยุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิมรียาทิกเตน
 เจตฺสา วิหรนฺตีติ. จตฺตุนฺนํ.

๕. เอกนตทุกขสูตร

[๑๑๘] สวตฺถิยํ วิหรติ ยเปยฺ “ปจฺจวืชาตฺถุ เจ หิทำ ภิกฺขเว
 เอกนตทุกฺขา อภวิสฺสํ ทุกฺขานุปฺปิตฺตา ทุกฺขาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา
 สุเขน, นยิทํ สตฺตา ปจฺจวืชาตฺถุยา สารชฺเชยฺยํ. ยสฺมา จ ไช
 ภิกฺขเว ปจฺจวืชาตฺถุ สุขานุปฺปิตฺตา สุขาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา ทุกฺเขน,
 ตสฺมา สตฺตา ปจฺจวืชาตฺถุยา สารชฺชนฺติ.

อาโปชาตฺถุ เจ หิทำ ภิกฺขเว ยเปยฺ เตโชชาตฺถุ เจ หิทำ
 ภิกฺขเว ยเปยฺ วาโยชาตฺถุ เจ หิทำ ภิกฺขเว เอกนตทุกฺขา อภวิสฺสํ
 ทุกฺขานุปฺปิตฺตา ทุกฺขาวกฺกนฺตา อนวกฺกนฺตา สุเขน, นยิทํ สตฺตา
 วาโยชาตฺถุยา สารชฺเชยฺยํ. ยสฺมา จ ไช ภิกฺขเว วาโยชาตฺถุ

หมดอายุ 27/05/2566

สุขานุปติตา สุขาวกุกนฺตา อนวกุกนฺตา ทุกฺเคน, ตสฺมา สตฺตา
วาโยธาทฺตยา สารชฺชนฺติ.

ปจฺจวาทฺต เจ หิทำ ภิกฺขเว เอกนฺตสุขา อภวิสฺส สุขานุปติตา
สุขาวกุกนฺตา อนวกุกนฺตา ทุกฺเคน, นยิทํ สตฺตา ปจฺจวาทฺตยา
นิพฺพินฺนํเตยฺยํ. ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว ปจฺจวาทฺต ทุกฺขา ทุกฺขานุปติตา
ทุกฺขาวกุกนฺตา อนวกุกนฺตา สุเคน, ตสฺมา สตฺตา ปจฺจวาทฺตยา
นิพฺพินฺนํทนต์ติ.

อาโปธาทฺต เจ หิทำ ภิกฺขเว ๔เปยฺ เตโชธาทฺต เจ หิทำ
ภิกฺขเว ๔เปยฺ วาโยธาทฺต เจ หิทำ ภิกฺขเว เอกนฺตสุขา อภวิสฺส
สุขานุปติตา สุขาวกุกนฺตา อนวกุกนฺตา ทุกฺเคน, นยิทํ สตฺตา
วาโยธาทฺตยา นิพฺพินฺนํเตยฺยํ. ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว วาโยธาทฺต
ทุกฺขา ทุกฺขานุปติตา ทุกฺขาวกุกนฺตา อนวกุกนฺตา สุเคน, ตสฺมา
สตฺตา วาโยธาทฺตยา นิพฺพินฺนํทนต์ติ. ปญฺจมํ.

๖. อภินนฺทสุตฺตํ

[๑๑๙] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๔เปยฺ “โย ภิกฺขเว ปจฺจวาทฺตํ
อภินนฺทติ, ทุกฺขํ โส อภินนฺทติ. โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ, ‘อปริมฺตโต
โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ. โย อาโปธาทฺตํ อภินนฺทติ ๔เปยฺ โย
เตโชธาทฺตํ อภินนฺทติ ๔เปยฺ โย วาโยธาทฺตํ อภินนฺทติ, ทุกฺขํ
โส อภินนฺทติ. โย ทุกฺขํ อภินนฺทติ, ‘อปริมฺตโต โส ทุกฺขสฺมาติ
วทามิ.

โย จ โข ภิกฺขเว ปจฺจวาทฺตํ น อภินนฺทติ, ทุกฺขํ โส น
อภินนฺทติ. โย ทุกฺขํ น อภินนฺทติ, ‘ปริมฺตโต โส ทุกฺขสฺมาติ

วทามิ. โย อาโปชาตุมฺ ๕เปฯ โย เตโชชาตุมฺ ๕เปฯ โย วาโยชาตุมฺ
น อภินนฺทติ, ทุกฺขํ โส น อภินนฺทติ. โย ทุกฺขํ น อภินนฺทติ,
'ปริมุตฺโต โส ทุกฺขสฺมาติ วทามิ. ฌณฺโณ.

๗. อุปฺปาทสูตตัม

[๑๒๐] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปฯ "โย ภิกฺขเว ปจฺวีชาตฺถยา
อุปฺปาโท จิตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตฺถกาโว, ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท
โรคาณํ จิตฺติ ชรามรณสฺส ปาตฺถกาโว. โย อาโปชาตฺถยา ๕เปฯ
โย เตโชชาตฺถยา ๕เปฯ โย วาโยชาตฺถยา อุปฺปาโท จิตฺติ
อภินิพฺพตฺติ ปาตฺถกาโว, ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคาณํ จิตฺติ
ชรามรณสฺส ปาตฺถกาโว.

โย จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีชาตฺถยา นิโรธํ รูปสโม อตฺถงฺคโม,
ทุกฺขสฺเสโส นิโรธํ โรคาณํ รูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโม. โย
อาโปชาตฺถยา นิโรธํ ๕เปฯ โย เตโชชาตฺถยา นิโรธํ ๕เปฯ โย
วาโยชาตฺถยา นิโรธํ รูปสโม อตฺถงฺคโม, ทุกฺขสฺเสโส นิโรธํ
โรคาณํ รูปสโม ชรามรณสฺส อตฺถงฺคโมติ. สตฺตมํ.

๘. สมณพราหมณสูตตัม

[๑๒๑] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปฯ "จตฺสฺโส อิมํ ภิกฺขเว
ชาตฺถโย. กตมา จตฺสฺโส, ปจฺวีชาตฺถ, อาโปชาตฺถ, เตโชชาตฺถ, วาโยชาตฺถ.
เย हि เกจิ ภิกฺขเว สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา อิมาสํ จตฺตุนฺนํ
ชาตฺตุนํ อสฺสาทญฺจ อาทิหนฺวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ.
น เมเต ๒๕๐๕/๒๕๐๖ ภิกฺขเว สมณํ วา พฺราหฺมณํ วา สมณฺโส วา
สมณสมฺมตํ, พฺราหฺมณฺโส วา พฺราหฺมณสมฺมตํ. น จ ปนฺ เต

อายสมนุโต สามณตถถิ วา พุราหุณตถถิ วา ทิฏฐเจว ฐมเม
สยิ อภินุณา สจจิกถวา อุปสมปชช วิหรนติ.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา
อิมาสิ จตุนัน ชาตุนัน อสสาทญจ อาทีนญจ นิสสรณญจ
ยถาภูตํ ปชานนติ. เต จ โขเม ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา
สมณสสุ เจว สมณสมมตา, พุราหุณสสุ จ พุราหุณสมมตา. เต จ
ปนายสมนุโต สามณตถถญจ พุราหุณตถถญจ ทิฏฐเจว ฐมเม
สยิ อภินุณา สจจิกถวา อุปสมปชช วิหรนตติ. อญฺจม.

๕. ทุตติยสมณพุราหุณสุตตํ

[๑๒๒] สาวตถิยํ วิหรติ ๕เปย “จตสฺโส อิมา ภิกขเว
ชาตุโย. กตมา จตสฺโส, ปจวีชาตุ, อาโปชาตุ, เตโชชาตุ, วาโยชาตุ.
เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา อิมาสิ จตุนัน
ชาตุนัน สมุทญญจ อตถญญจ อสสาทญจ อาทีนญจ นิสสรณญจ
ยถาภูตํ นปฺปชานนติ ๕เปย [วิตถาเรตพฺพ].

ปชานนติ ๕เปย สยิ อภินุณา สจจิกถวา อุปสมปชช
วิหรนตติ. นวม.

๑๐. ตติยสมณพุราหุณสุตตํ

[๑๒๓] สาวตถิยํ วิหรติ ๕เปย “เย หิ เกจิ ภิกขเว
สมณา วา พุราหุณา วา ปจวีชาตุํ นปฺปชานนติ, ปจวีชาตุสมุทญํ
นปฺปชานนติ, ปจวีชาตุนิโรธํ นปฺปชานนติ, ปจวีชาตุนิโรธคามินิ
ปฏฺฐิปปํ นปฺปชานนติ. อาโปชาตุํ นปฺปชานนติ ๕เปย เตโชชาตุํ
นปฺปชานนติ ๕เปย วาโยชาตุํ นปฺปชานนติ, วาโยชาตุสมุทญํ

นปฺปชานนฺติ, วาโยธาคฺคฺนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, วาโยธาคฺคฺนิโรธคามินี
ปฏฺวิปทํ นปฺปชานนฺติ. น เมเต ภิกฺขเว สมณฺหา วา พุราหฺมณฺหา วา
สมณฺเษฺสุ วา สมณสมฺมตฺตา, พุราหฺมณฺเษฺสุ วา พุราหฺมณสมฺมตฺตา. น
จ ปน เต อายสฺมนฺโต สามณฺณตถํ วา พุราหฺมณฺณตถํ วา
ทิกฺกุเจว ฐมฺเม สยํ อภิณฺเณว สจฺจิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ.

เย จ โข เกจิ ภิกฺขเว สมณฺหา วา พุราหฺมณฺหา วา
ปจฺวีธาคฺคํ ปชานนฺติ, ปจฺวีธาคฺคฺสมุทฺยํ ปชานนฺติ, ปจฺวีธาคฺคฺนิโรธํ
ปชานนฺติ, ปจฺวีธาคฺคฺนิโรธคามินี ปฏฺวิปทํ ปชานนฺติ. อาโปธาคฺคํ
ปชานนฺติ ๕เป๕ เตโธธาคฺคํ ปชานนฺติ ๕เป๕ วาโยธาคฺคํ ปชานนฺติ,
วาโยธาคฺคฺสมุทฺยํ ปชานนฺติ, วาโยธาคฺคฺนิโรธํ ปชานนฺติ,
วาโยธาคฺคฺนิโรธคามินี ปฏฺวิปทํ ปชานนฺติ. เต จ โขเม ภิกฺขเว
สมณฺหา วา พุราหฺมณฺหา วา สมณฺเษฺสุ เจว สมณสมฺมตฺตา, พุราหฺมณฺเษฺสุ
จ พุราหฺมณสมฺมตฺตา. เต จ ปณายสฺมนฺโต สามณฺณตถญฺจ
พุราหฺมณฺณตถญฺจ ทิกฺกุเจว ฐมฺเม สยํ อภิณฺเณว สจฺจิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตฺติ. ทสมํ.

จตุตฺถโก วคฺโค.

ตฺถสฺสอุทฺทหานํ

“จตฺสฺโส ปุพฺเพ อจฺริ” โน เจทํ” ทุกฺเขน จ
อภินนฺทนญฺจ อุปฺปาโท ตโย สมณพุราหฺมณฺหาติ.

ธาคฺคฺสยุดฺตํ สมตฺตํ.

หมดอายุ 27/05/2566

๔. อนมตคฺคสัฏฺตํ

๑. ปจฺมาคฺคโค

๑. ตินฺนภฺจฺจสัฏฺตํ

[๑๒๔] เอวฺมเม สุตฺติ:- เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตฺ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ
ภควา เอตทโวจ

“อนมตคฺคโค” ภัทฺทเว สํสาโร, ปุพฺพา โภกฺกิ น ปณฺณายติ
อวิชฺชาเนีวณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสมฺโฆชนานํ สนฺชาวตํ สํสرتํ.
เสยฺยถาปิ ภัทฺทเว ปุริโส, ยํ อิมสฺมี ชมฺพุทฺธิเป ตินฺนภฺจฺจสาขาปลาธํ,
ตํ เจตฺวา เอกชฺฌํ สํหเรยฺย, เอกชฺฌํ สํหริตฺวา จตฺตฺรํคฺคํ
จตฺตฺรํคฺคํ ฌกฺกํ กริตฺวา นิภฺชิเปยฺย “อโย เม มาตา, ตสฺสา เม
มาตุ อโย มาตาติ, อปริยาทินฺนา จ ภัทฺทเว ตสฺส ปุริสสฺส มาตุ
มาตโร อสฺสุ, อถ อิมสฺมี ชมฺพุทฺธิเป ตินฺนภฺจฺจสาขาปลาธํ ปริกฺขยํ
ปริยาทานํ คจฺเจยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺคโค ภัทฺทเว สํสาโร,
ปุพฺพา โภกฺกิ น ปณฺณายติ อวิชฺชาเนีวณานํ สตฺตานํ
ตณฺหาสมฺโฆชนานํ สนฺชาวตํ สํสرتํ, เอวํ ทิฆมฺมตฺตํ โข” ภัทฺทเว
ทุกฺขํ ปจฺจณฺญตํ ติปปํ ปจฺจณฺญตํ พยสนํ ปจฺจณฺญตํ กภฺกสิ”
วฑฺฒิตา, ยาวณฺจิทํ ภัทฺทเว อลฺเมว สพฺพสงฺขาเรสุ นิพฺพิณฺทิตํ,
อลํ วิรชฺชิตํ, อลํ วิมฺจุจิตฺนฺติ. ปจฺม.

๒. ปจวิสุตต

[๑๒๕] สาวตถิย วิหริติ ฯเปฯ “อนมตคโคโย ภิกขเว
 สัสราโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปณฺณายติ อวิชฺชาเนวฺรณานํ สุตฺตานํ
 ตณฺหาสณฺโณชานํ สนฺธาวตํ สํสرتํ. เสยฺยถาปิ ภิกขเว ปุริโส
 อิมํ มหาปจวี โกลฏฺจิมตตํ โกลฏฺจิมตตํ คุฬิกํ” กริตฺวา นิทฺธิเปยฺย
 “อัย [๒] เม ปิตา, ตสฺส เม ปิตุ อัย ปิตาติ, อปริยาทินฺนา จ
 ภิกขเว ตสฺส ปุริสสฺส ปิตุ ปิตโร อสฺสุ, อถายํ มหาปจวี
 ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคโคโย
 ภิกขเว สัสราโร, ปุพฺพา โกฏิ น ปณฺณายติ อวิชฺชาเนวฺรณานํ
 สุตฺตานํ ตณฺหาสณฺโณชานํ สนฺธาวตํ สํสرتํ. เอวํ ทีฆมตฺตํ ไช
 ภิกขเว ทุกฺขํ ปจฺจนฺณตํ ติพฺพํ ปจฺจนฺณตํ พฺยสนํ ปจฺจนฺณตํ
 กฏฺฐี วทฺธิตา, ยาวณฺจิทํ ภิกขเว อลเมว สพฺพสงฺฆาเรสุ
 นิพฺพินฺนํ, อลํ วิรชฺชิตํ, อลํ วิมฺุจฺจิตฺตํ. ทฺติยํ.

๓. อสสุตต

[๑๒๖] สาวตถิย วิหริติ ฯเปฯ “อนมตคโคโย ภิกขเว
 สัสราโร ฯเปฯ ตํ กิ มณฺณถ ภิกขเว, กตมํ นุ ไช พหุตรํ, ยํ วา
 ไว อิมินา ทีฆเณ อทฺธนา สนฺธาวตํ สํสرتํ, อมฺนาปสมฺปโยคา
 มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ อสฺสุ ปสนฺทํ ปคฺขริตํ,
 ยํ วา จตุสฺส มหาสมฺมุเทสฺส อุทกนฺติ.

“ยถา ไช มยํ ภนฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม,
 เอตทว ๑๗/๐๕๒๖ ภนฺเต พหุตรํ, ยํ โน อิมินา ทีฆเณ อทฺธนา สนฺธาวตํ

สัสรตัง, อมนาปสมปโยคา มนาปวิปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ
อสุสุ ปสนฺทํ ปคฺฉริตัง, น เตวว จตุสุ มหาสมฺมุตฺเตสุ อุทกนฺติ.

“สาธุ สาธุ ภิกฺขเว, สาธุ โข เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เอวํ
ธมฺมํ เทสิตัง อาชานาถ, เอตเทว ภิกฺขเว พหุตรัง, ยํ โว อิมินา
ทีฆเณ อทุรฺรนา สนฺธาวตัง สัสรตัง, อมนาปสมปโยคา
มนาปวิปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ อสุสุ ปสนฺทํ ปคฺฉริตัง,
น เตวว จตุสุ มหาสมฺมุตฺเตสุ อุทกํ. ทีฆรตตัง โว ภิกฺขเว
มาตุมฺรณํ ปจฺจนฺภูตัง, เตสํ โว มาตุมฺรณํ ปจฺจนฺโภณฺตานํ
อมนาปสมปโยคา มนาปวิปโยคา กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ อสุสุ
ปสนฺทํ ปคฺฉริตัง, น เตวว จตุสุ มหาสมฺมุตฺเตสุ อุทกํ. ทีฆรตตัง
โว ภิกฺขเว ปิตุมฺรณํ ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ มาตุมฺรณํ ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ
ภคินีมฺรณํ ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ ปุตฺตมฺรณํ ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ ฐิตุมฺรณํ
ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ ฌาตีพฺยสนํ ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ โภคพฺยสนํ
ปจฺจนฺภูตัง ยเปยฺ ทีฆรตตัง โว ภิกฺขเว โรคพฺยสนํ ปจฺจนฺภูตัง, เตสํ
โว โรคพฺยสนํ ปจฺจนฺโภณฺตานํ อมนาปสมปโยคา มนาปวิปโยคา
กนฺทนฺตานํ โรทนฺตานํ อสุสุ ปสนฺทํ ปคฺฉริตัง, น เตวว จตุสุ
มหาสมฺมุตฺเตสุ อุทกํ. ตํ กิสุส เหตุ. อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สัสาโร
ยเปยฺ ยาวณฺจิตํ ภิกฺขเว อลเมว สพฺพสงฺฆาเรสุ นิพฺพินฺทิตุํ, อลํ
วिरชฺชิตุํ, อลํ วิมฺจุจฺจิตุนฺติ. ตติยํ.

๔. จีรสุตตํ

[๑๒๗] สาวตฺถิยํ วิหริติ ยเปยฺ “อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว

สัสาโร ยเปยฺ ตํ กิ มณฺณถ ภิกฺขเว, กตมํ นฺ โข พหุตรัง,

ยํ วา โว อิมินา ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ สัสรตํ, มาตุ ฌณฺญํ
ปิตํ, ยํ วา จตฺตสฺส มหาสมฺมทฺเทสฺส อุกกนฺตติ.

“ยถา โข มยํ ภนฺเต ภควตา ฐมฺมํ เทสิตํ อาชานาม,
เอตทฺเว ภนฺเต พหุตรํ, ยํ โน อิมินา ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ
สัสรตํ, มาตุ ฌณฺญํ ปิตํ, น เตวฺว จตฺตสฺส มหาสมฺมทฺเทสฺส อุกกนฺตติ.

“สาธุ สาธุ ภิกฺขเว, สาธุ โข เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เอวํ
ฐมฺมํ เทสิตํ อาชานาถ, เอตทฺเว ภิกฺขเว พหุตรํ, ยํ โว อิมินา
ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ สัสรตํ, มาตุ ฌณฺญํ ปิตํ, น เตวฺว
จตฺตสฺส มหาสมฺมทฺเทสฺส อุกกํ. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว
สัสาโร ๕เป๕ อลํ วิมฺจุจิจฺฉนฺตติ. จตฺตตฺถํ.

๕. ปพพตสุตฺต

[๑๒๘] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เป๕ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ๕เป๕ เอกมฺนตํ นิสินฺโน
โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทฺโวจ “กัวทีโฆ นฺ โข ภนฺเต
กปฺโปติ.

“ทีโฆ โข ภิกฺขุ กปฺโป, โส น สุกโร สงฺขาตํ
'เอตฺตกานิ วสฺसानิ อิติ วา 'เอตฺตกานิ วสฺสสตานิ อิติ วา
'เอตฺตกานิ วสฺสสทฺสทานิ อิติ วา 'เอตฺตกานิ วสฺสสทฺสทฺสทานิ
อิติ วาติ.

“สภฺกา ปน ภนฺเต อุปฺมา^๑ กาทฺนฺตติ.

หมดอายุ 27/05/2561

“สกุกา ภิกขุติ ภควา อโวจ, “เสยฺยถาปี ภิกขุ มหาเสโล
 ปพฺพโต โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิตถาเรน โยชนํ อุพฺเพเชน
 อจฺฉิโท อสฺสโร เอกสมโน, ตเมนํ ปุริโส วสฺสสตสฺส วสฺสสตสฺส
 อจฺเจยน กาสิเกน วตฺถेณ สกึ สกึ ปริมชฺเชยฺย. ขิปปตรํ ไช
 โส ภิกขุ มหาเสโล ปพฺพโต อิมินา อุปกุกเมน ปริกฺขยํ
 ปรียาทานํ คจฺเจยฺย, น เตวว กปโป. เอวํ ทีโฆ ไช” ภิกขุ
 กปโป, เอวํ ทีฆานํ ไช ภิกขุ กปฺปานํ เนโก กปโป สํสีโต,
 เนกํ กปฺปสํ สํสีตํ, เนกํ กปฺปสทฺสสํ สํสีตํ, เนกํ กปฺปสทฺสทฺส
 สํสีตํ. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคคโคยํ ภิกขุ สํสาโร ๕เปยฺย ยาวณจิทํ
 ภิกขุ อลเมว สพฺพสงฺฆาเรสุ นิพฺพินฺทิตุํ, อลํ วิรชฺชิตุํ, อลํ
 วิมฺพจฺจิตฺตุนฺติ. ปณฺจมํ.

๖. สาสปสฺสุตํ

[๑๒๙] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปยฺย อถ ไช อณฺณตโร ภิกขุ,
 เยน ภควา ๕เปยฺย เอกมนฺตํ นิสินฺโน ไช โส ภิกขุ ภควนฺตํ
 เอตทโวจ “กัวทีโฆ นุ ไช ภนฺเต กปโปติ.

“ทีโฆ ไช ภิกขุ กปโป, โส น สุกโร สงฺฆาตุํ
 ‘เอตฺตกานิ วสฺसानิ อิติ วา ๕เปยฺย ‘เอตฺตกานิ วสฺสสทฺสทฺส
 อิติ วาติ.

“สกุกา ปน ภนฺเต อุปมา กาทุนฺติ.

“สกุกา ภิกขุติ ภควา อโวจ, “เสยฺยถาปี ภิกขุ อายสํ
 นครํ โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิตถาเรน โยชนํ อุพฺเพเชน

ปุณณ สาสปาน คุฬิกาทนุ,^๑ ตโต ปุริโส วสสสทสส วสสสทสส
 อจฺเจน เอกเมก สาสปี อุทฺทเรยฺย. ขิปฺปตร โข โส ภิกฺขุ
 มหาสาสปราสี อิมินา อุปกุกเมน ปริกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺย,
 น เตวว กปฺโป. เอวํ ทิโม โข ภิกฺขุ กปฺโป, เอวํ ทิฆานํ โข
 ภิกฺขุ กปฺปานํ เนโก กปฺโป สํสีโต, เนกํ กปฺปสทํ สํสีตํ, เนกํ
 กปฺปสทสฺสํ สํสีตํ, เนกํ กปฺปสทสทสฺสํ สํสีตํ. ตํ กิสฺส เหตุ.
 อนมตคโคโย ภิกฺขุ สํสาโร ๕เปยฺย อลํ วิมุจฺจิตุนฺติ. ฌฏฺฐิ.

๗. สาวกสุตต

[๑๓๐] สาวตถิยํ วิหริติ ๕เปยฺย อถ โข สมพฺพหุลา ภิกฺขุ,
 เยน ภควา ๕เปยฺย เอกมฺนตํ นิสินฺหา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ
 เอตทโวจํ

“กัปปหุกา นุ โข ภนฺเต กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติกกนฺตาทิ.

“พหุกา โข ภิกฺขเว กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติกกนฺตา. เต น
 สุกฺรา สงฺฆาตุํ ‘เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา ‘เอตฺตกานิ กปฺปสทानิ
 อิติ วา ‘เอตฺตกานิ กปฺปสทสฺसानิ อิติ วา ‘เอตฺตกานิ
 กปฺปสทสทสฺसानิ อิติ วาติ.

“สกุกา ปน ภนฺเต อุปมา กาทุนฺติ.

“สกุกา ภิกฺขเวติ ภควา อโวจ, “อิธสฺสุ ภิกฺขเว จตฺตาโร
 สาวกา วสฺสสตาเยกา วสฺสสทชีวิน. เต เจ^๒ ทิวเส ทิวเส
 กปฺปสทสทสฺสํ กปฺปสทสทสฺสํ อนุสฺสเรยฺย. อนนุสฺสริตาว” ภิกฺขเว
 เตหิ กปฺปา อสฺสุ, อถ โข เม^๓ จตฺตาโร สาวกา วสฺสสตาเยกา

^๑ ส.เอ. จุฬิกาทนุ น.เท. จุฬิกาทนุ

^๒ อ. อนุสฺสริตาว

^๓ น.เท.อ. เจสทโท น ทิสฺสติ.

^๔ น.เท. อถ โข เต อ. อถ เต

๒๑๖ สุตตนต์ปิฎก สุตตนิคายสส นิตานวคคสยุตตปาลิ [๔. อนมตคค

วสสสตชีวินโน วสสสตสส วสสสตสส อจฺจเยน กาลํ กเรยฺยํ. เอวํ
พหุกา โข ภิกฺขเว กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติภฺกนฺตา. เต น สุกรา
สงฺฆาตุํ 'เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา 'เอตฺตกานิ กปฺปสตานิ อิติ วา
'เอตฺตกานิ กปฺปสทฺสสฺสานิ อิติ วา 'เอตฺตกานิ กปฺปสทฺสทฺสสฺสานิ
อิติ วาติ. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสാരो ๕เป๕ อลํ
วิมฺจุจฺจิตฺตุนฺติ. สตฺตมํ.

๘. กงฺกาสุตฺตํ

[๑๓๑] เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ เวพฺพเว
กลนฺทกนิวาเป. อถ โข อญฺญตโร พุราหฺมณโน, เยน ภควา,
เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธี สมฺโมทิติ. สมฺโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิติ. เอกมฺนตํ นิสฺสินโน
โข โส พุราหฺมณโน ภควนฺตํ เอตทวโจ "กิวพหุกา นุ โข โภ
โคตม กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติภฺกนฺตาติ.

"พหุกา โข พุราหฺมณ กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติภฺกนฺตา. เต
น สุกรา สงฺฆาตุํ 'เอตฺตกา กปฺปา อิติ วา 'เอตฺตกานิ
กปฺปสตานิ อิติ วา 'เอตฺตกานิ กปฺปสทฺสสฺสานิ อิติ วา 'เอตฺตกานิ
กปฺปสทฺสทฺสสฺสานิ อิติ วาติ.

"สกุกา ปน โภ โคตม อุปมา กาทฺตุนฺติ.

"สกุกา พุราหฺมณาติ ภควา อวโจ, "เสยฺยถาปี พุราหฺมณ
ยโต จายํ กงฺกานที ปโหติ" ยตถ จ มหาสมฺมุทํ อปฺเปติ, ยา
เอตสฺมี^๒ อนฺตเร วาลิกา, सा न सुग्रा संग्घातुं 'एतत्तका वालिका

หมดอายุ 27/05/2566

อิตติ วา 'เอตตฺตกานิ วาลิกสตานิ อิตติ วา 'เอตตฺตกานิ วาลิกสทสฺสานิ
อิตติ วา 'เอตตฺตกานิ วาลิกสทสทสฺสานิ อิตติ วาติ. ตโต พหุตรา
โฆ พุราหฺมณ กปฺปา อพฺภตฺตีตา อติกกนฺตา. เต น สุกฺรา
สงฺฆาตุํ 'เอตตฺตกา กปฺปา อิตติ วา 'เอตตฺตกานิ กปฺปสตานิ อิตติ วา
'เอตตฺตกานิ กปฺปสทสฺสานิ อิตติ วา 'เอตตฺตกานิ กปฺปสทสทสฺสานิ
อิตติ วาติ. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺโคยํ พุราหฺมณ สํสาโร. ปุพฺพา
โกฏฺฐิ น ปณฺณายติ อวิชฺชาเนวฺรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสมฺมโยชนานํ
สนฺธาวตํ สํสرتํ. เอวํ ทีฆมรตฺตํ โฆ พุราหฺมณ ทุกฺขํ ปจฺจนฺณตฺตํ
ติปฺปํ ปจฺจนฺณตฺตํ พุยฺสนํ ปจฺจนฺณตฺตํ กฏฺฐี วทฺตฺติตา. ยาวณฺจิทํ
พุราหฺมณ อลฺลเมว สพฺพสงฺฆาเรสุ นิพฺพินฺนํ, อลํ วิรชฺชิตํ, อลํ
วิมฺบฺบิตํ.

เอวํ วุตฺเต, โส พุราหฺมณो ภควนฺตํ เอตทวโจ "อภิกฺกนฺตํ
โก โคตม, อภิกฺกนฺตํ โก โคตม, อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตคฺเค ปาณฺุเปตํ สรณํกตฺตํ. อญฺจมํ.

๙. ทณฺทสยุดต์

[๑๓๒] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ "อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว
สํสาโร. ปุพฺพา โกฏฺฐิ น ปณฺณายติ อวิชฺชาเนวฺรณานํ สตฺตานํ
ตณฺหาสมฺมโยชนานํ สนฺธาวตํ สํสرتํ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทณฺโท
อุปริเวหาสํ ชิตฺโต สกิมฺปิ มฺเลน นิปตฺติ, สกิมฺปิ มชฺฌเณ
นิปตฺติ, สกิมฺปิ อคฺเคน" นิปตฺติ. เอวเมว โฆ ภิกฺขเว

๒๑๘ สุตตตปิฎก สัตตตนิกายสส นิตานวคคสัตตตปาลี [๔. อนมตคค

อวิชชาเนวรณา สตุตา ตณฺหาสณฺโฆชนา สนฺธาวนฺตา สัสนฺตา
สกิมฺปิ อสฺมา โลกา ปรี โลกํ คจฺจนฺติ, สกิมฺปิ ปฺรสฺมา โลกา
อิมํ โลกํ อาคจฺจนฺติ, ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สัสาโร
ฯเปฯ อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ. นวม.

๑๐. ปุคฺคสฺสุตฺตํ

[๑๓๓] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหฺรติ คิฑฺฒกุญฺเ
ปพฺพเต. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺนเตติ
เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสึ. ภควา เอตทวโจ

“อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สัสาโร ฯเปฯ เอกสฺส ปุคฺคสฺส
ภิกฺขเว กปฺเป สนฺธาวโต สัสนฺโต สียา เอวํ มหา อญฺจิกงฺกโล
อญฺจิปุณฺโฆ อญฺจิราสิ, ยถายํ เวปุลฺโล ปพฺพโต, สเจ สัหารโก
อสฺส, สมฺภตญฺจ น วินสฺเสยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ. อนมตคฺโคยํ
ภิกฺขเว สัสาโร ฯเปฯ อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อิทํ วตฺวาน สฺคโต อถาปรี เอตทวโจ
สตุตา

“เอกสฺเสเกน กปฺเปน	ปุคฺคสฺสญฺจิสญฺจโย
สียา ปพฺพตสโม ราสิ	อิติ วุตฺตํ มเหสินา
โส โข ปนํยํ อกฺขาโต	เวปุลฺโล ปพฺพโต มหา
อตุตฺตรํ คิฑฺฒกุญฺส	มคฺชานํ คิริพฺพเช ^๑

ยโต จ อริยสัจจานิ
 ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ
 อริยญฺจฏฺฐจํคิํ มคฺคํ
 สตฺตกฺขตฺตฺปรมํ^๑
 ทุกฺขสฺสนฺตกโร โหติ

สมฺมปฺปณฺณาย ปสฺสติ
 ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
 ทุกฺขูปสมคามินํ
 สนฺธาวิตวานํ ปุคฺคโล
 สพฺพสณฺโณชนกฺขยาติ. ทสมํ.

ปจฺโหม วคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหานํ

“ติณฺณกฏฺฐญฺจ ปจฺวี
 สาสฺปา สาวโก คณฺคา

อสฺส ขีรณฺจ ปพฺพตํ
 ทณฺโฑ จ ปุคฺคเลน จาติ.

๒. ทุตียวคโค

๑. ทุคคตสุตต์

[๑๓๔] เอกิ สมยิ ภควา สวตถิยิ วิหริติ ฯเปฯ “อนมตคโคยิ ภิกขเว สัสสโร. ปุพพา โกฏิ น ปญญาติ อวิชชานีวรณานิ สุตตานิ ตณฺหาสมฺโมชนานิ สนฺธาวตํ สัสรตํ. ยิ ภิกขเว ปสฺเสยฺยาถ ทุคคตํ ทุฐฺเปตํ, นิฏฺฐเมตถ คนฺตพฺพํ “อมฺเหหิ” เอวรูปิ ปจฺจนฺนุตํ อิมินา ทีฆเณ อทฺธฺนาติ. ตํ กิสฺส เหตุ. “อนมตคโคยิ ภิกขเว สัสสโร ฯเปฯ อลํ วิมฺจจิตฺตุนฺติ. ปจฺมํ.

๒. สุจิตสุตต์

[๑๓๕] สวตถิยิ วิหริติ ฯเปฯ “อนมตคโคยิ ภิกขเว สัสสโร ฯเปฯ ยิ ภิกขเว ปสฺเสยฺยาถ สุจิตํ สุสชฺชิตํ, นิฏฺฐเมตถ คนฺตพฺพํ “อมฺเหหิ” เอวรูปิ ปจฺจนฺนุตํ อิมินา ทีฆเณ อทฺธฺนาติ. ตํ กิสฺส เหตุ. “อนมตคโคยิ ภิกขเว สัสสโร, ปุพพา โกฏิ น ปญญาติ ฯเปฯ อลํ วิมฺจจิตฺตุนฺติ. ทุตियิ.

๓. ตีสมตตสุตต์

[๑๓๖] ราชคเห วิหริติ เวพฺพวเน ฯเปฯ อถ โข ตีสมตตทา ปาเวยฺยกา ภิกฺขุ สพฺเพ อารณฺณิกา สพฺเพ ปิณฺฑปาติกา สพฺเพ ปัสสูลิกา สพฺเพ เตจฺจวีริกา สพฺเพ สสมฺโมชนา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมียฺสุ; อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ

นีสี่ที่สุ. อถ โข ภควโต เอตทโหสิ "อิม โข ตีสมตตา
ปาเวยยกา ภิกขุ สพเพ อารณณิกา สพเพ ปิณฑปาติกา สพเพ
ปัสกุลิกา สพเพ เตจวีริกา สพเพ สสณโฆชนา. ยนฺหนฺนาหิ อิมสั
ตถา ฐมมํ เทเสยฺยํ, ยถา เนสํ อิมสมึเยว อาสเน อนฺนปาทาย
อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมฺจุเจยฺยุนฺติ. อถ โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ
"ภิกขโวติ. "ภทฺตเตติ เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ. ภควา
เอตทโวจ

"อนมตคโคยํ ภิกขเว สํสาโร, ปุพฺพา โกฏฺฐิ น ปณฺณายติ
อวิชฺชาเนวฺรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสณฺโฆชนานํ สนฺธาวตํ สํสرتํ.
ตํ กิ มณฺณถ ภิกขเว, กตมํ นฺ โข พหุตรํ, ยํ วา โว ภิกขเว"
อิมินา ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ สํสرتํ สีสจฺฉินฺนํ โลหิตํ
ปสนฺทํ ปคฺขริตํ, ยํ วา จตุสฺส มหาสมฺมุทฺเตสฺส อุทกนฺติ.

"ยถา โข มยฺ ภนฺเต ภควตา ฐมมํ เทสิตํ อาชานาม,
เอตทเว ภนฺเต พหุตรํ, ยํ โน อิมินา ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ
สํสرتํ สีสจฺฉินฺนํ โลหิตํ ปสนฺทํ ปคฺขริตํ, น เตวว จตุสฺส
มหาสมฺมุทฺเตสฺส อุทกนฺติ.

"สาธุ สาธุ ภิกขเว, สาธุ โข เม ตุมฺहे ภิกขเว เอวํ
ฐมมํ เทสิตํ อาชานถ, เอตทเว ภิกขเว พหุตรํ, ยํ โว อิมินา
ที่เชน อทฺธนา สนฺธาวตํ สํสرتํ สีสจฺฉินฺนํ โลหิตํ ปสนฺทํ
ปคฺขริตํ, น เตวว จตุสฺส มหาสมฺมุทฺเตสฺส อุทกํ. ที่มฺรตตํ โว
ภิกขเว คฺคฺชนํ สตํ โคฏฺฏตานํ สีสจฺฉินฺนํ โลหิตํ ปสนฺทํ
ปคฺขริตํ, น เตวว จตุสฺส มหาสมฺมุทฺเตสฺส อุทกํ. ที่มฺรตตํ โว
ภิกขเว มหิสานํ สตํ มหิสฏฺฏตานํ สีสจฺฉินฺนํ โลหิตํ ปสนฺทํ

หมดอายุ 27/05/2566

ปคฺฉริตํ ๕เปย ทิฆรตตํ โว ภิกฺขเว อรพฺภานํ สตํ อรพฺภภูตานํ
๕เปย อชานํ สตํ อชภูตานํ ๕เปย มิคานํ สตํ มิคภูตานํ ๕เปย
สูกฺกรานํ สตํ สูกฺกรภูตานํ ๕เปย กุกฺกฏานํ สตํ กุกฺกฏภูตานํ ๕เปย
ทิฆรตตํ โว ภิกฺขเว “โจรา คามฆาตกาติ” คเหตุวา สีสจฺฉินฺหานํ
โลหิตํ ปสนฺทํ ปคฺฉริตํ. ทิฆรตตํ โว ภิกฺขเว “โจรา ปาริปนฺนกาติ
คเหตุวา ๕เปย “โจรา ปารทาริกาติ คเหตุวา สีสจฺฉินฺหานํ โลหิตํ
ปสนฺทํ ปคฺฉริตํ, น เตวว จตฺตสฺส มหาสมฺมุเทสฺส อุทกํ. ตํ กิสฺส
เหตุ. “อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร ๕เปย อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ
อภินฺนํ.” อิมสฺมิญฺจ ปน เวยยากรณสฺมี ภณฺณมาเน ตีสมตฺตานํ
ปาเวยฺยกาณํ ภิกฺขูนํ อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมฺจุจิสฺสูติ.
ตติยํ.

๔. มาตุสฺสุตํ

[๑๓๗] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปย “อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว
สํสาโร ๕เปย น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุลภฺรโป, โย น มาตา
ภูตปฺพุโพ อิมินา ทิฆเนน อทฺธฺนา. ตํ กิสฺส เหตุ. “อนมตคฺโคยํ
ภิกฺขเว สํสาโร ๕เปย อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ. จตฺตถํ.

๕. ปิตุสฺสุตํ

[๑๓๘] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปย “อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว
สํสาโร ๕เปย น โส ภิกฺขเว สตฺโต สุลภฺรโป, โย น ปิตา
ภูตปฺพุโพ ๕เปย อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ. ปญฺจมํ.

๖. ภาตสุตตะ

[๑๓๙] สวาทถิยัม วิหริติ ยเปย “อนมตคโคโยม ภิกขเว
สัสสโร ยเปย น โส ภิกขเว สตโต สุลภุโป, โย น ภาตา
ภูตปุพโพ ยเปย อลัม วิมุจจิตุนติ. จญจัม.

๗. ภคินิสุตตะ

[๑๔๐] สวาทถิยัม วิหริติ ยเปย “อนมตคโคโยม ภิกขเว
สัสสโร ยเปย น โส ภิกขเว สตโต สุลภุโป, โย น ภคินี
ภูตปุพโพ ยเปย อลัม วิมุจจิตุนติ. สตตมัม.

๘. ปุตตสุตตะ

[๑๔๑] สวาทถิยัม วิหริติ ยเปย “อนมตคโคโยม ภิกขเว
สัสสโร ยเปย น โส ภิกขเว สตโต สุลภุโป, โย น ปุตโต
ภูตปุพโพ ยเปย อลัม วิมุจจิตุนติ. อญจมัม.

๙. ฐิตะสุตตะ

[๑๔๒] สวาทถิยัม วิหริติ ยเปย “อนมตคโคโยม ภิกขเว
สัสสโร, ปุพพา โกฏิ น ปณณายติ อวิชชานีวรณานัม สตตานัม
ตณฺหาสมโยชนานัม สนฺธาวตัม สัสสโร. น โส ภิกขเว สตโต
สุลภุโป, โย น ฐิตา ภูตปุพโพ อิมินา ทีเมเน อทฺฐนา. ตัม
กิสฺส เหตุ “อนมตคโคโยม ภิกขเว สัสสโร, ปุพพา โกฏิ น
ปณณายติ อวิชชานีวรณานัม สตตานัม ตณฺหาสมโยชนานัม สนฺธาวตัม

สัสรตัง. เอวံ ทิฆมรตตัง โว ภิกขเว ทุกขัง ปจฺจนุญฺจตัง ติปปํ
ปจฺจนุญฺจตัง พุยสนํ ปจฺจนุญฺจตัง กญฺหี วทฺธิตา. ยาวณฺจิทํ ภิกขเว
อลเมว สพฺพสงฺขาราเรสุ นิพฺพินฺนิตํ, อลํ วิรชชิตํ, อลํ วิมุจฺจิตุนฺติ.
นวมํ.

๑๐. เวปุลลปพฺพตสฺสุตตํ

[๑๔๓] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ คิฑฺฒกุญฺเญ
ปพฺพเต. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺทเตติ
เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสัสสุ. ภควา เอตทวโจ

“อนมตคฺโคยํ ภิกฺขเว สัสสโร, ปุพฺพา โกฏี น ปณฺณายติ
อวิชฺขานีวรณานํ สุตตานํ ตณฺหาสมฺมโยชนานํ สนฺธาวตํ สัสรตัง.
ญุตปุพฺพํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปุลลสฺส ปพฺพตสฺส “ปาจันนํโสเตว
สมณฺญา อุทปาที. เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน มนุสฺसानํ
“ติวราเตว สมณฺญา อุทปาที. ติวรานํ ภิกฺขเว มนุสฺसानํ
จตฺตาทิสวสฺสสทฺสฺสานิ อายุรปฺปมาณํ อโหสิ. ติวรา ภิกฺขเว มนุสฺสา
ปาจันนํสํ ปพฺพตํ จตฺตฺเทน อโรหนฺติ, จตฺตฺเทน อโรหนฺติ. เตน
โข ปน ภิกฺขเว สมเยน กกุสฺสนฺโห ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
โลเก อุปฺปन्नโน โหติ. กกุสฺสนฺธสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส วิชฺฐรสมฺมชฺชีวนนาม สวากยํ อโหสิ อคฺคํ ภทฺทญฺคํ.
ปสฺสเถ ภิกฺขเว สอ เจวิมสฺส ปพฺพตสฺส สมณฺญา อนฺตรหิตา, เต
จ มนุสฺสา กาลกตา, โส จ ภควา ปรีนิพฺพุโต. เอวํ อนิจฺจา
ภิกฺขเว สงฺขารา, เอวํ อทฺฐวา ภิกฺขเว สงฺขารา, เอวํ อนสฺสาสิกา
ภิกฺขเว สงฺขารา. ยาวณฺจิทํ ภิกฺขเว อลเมว สพฺพสงฺขาราเรสุ
นิพฺพินฺนิตํ, อลํ วิรชชิตํ, อลํ วิมุจฺจิตํ.

ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปุลลสฺส ปพฺพตสฺส
 “วงฺกโตเตวว สมณฺญา อุทปาติ. เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน
 มนุสฺसानํ “โรหิตสฺสาเตวว สมณฺญา อุทปาติ. โรหิตสฺसानํ ภิกฺขเว
 มนุสฺसानํ ตีสวสฺสสหสฺसानิ อายุปฺปมาณํ อโหสิ. โรหิตสฺสา
 ภิกฺขเว มนุสฺสา วงฺกตํ ปพฺพตํ ตีเหเน อาโรหนฺติ, ตีเหเน
 โอโรหนฺติ. เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน โจนาคมนโน ภควา
 อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน โหติ. โจนาคมนนสฺส
 ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ภิกฺขเว สุตตํ นาม
 สวากยํ อโหสิ อคฺคํ ภทฺทกฺคํ. ปสฺสเถ ภิกฺขเว สา เจวมสฺส
 ปพฺพตสฺส สมณฺญา อนฺตรหิตา, เต จ มนุสฺสา กาลกตา,
 โส จ ภควา ปรีนิพฺพุโต. เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว สงฺขารา ๗เปฯ
 อลํ วิมฺจจิจฺตุ.

ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อิมสฺส เวปุลลสฺส ปพฺพตสฺส
 “สุปฺปสฺสโตเตวว สมณฺญา อุทปาติ. เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน
 มนุสฺसानํ “สุปฺปิยาเตวว สมณฺญา อุทปาติ. สุปฺปิยานํ ภิกฺขเว
 มนุสฺसानํ วิสตีวสฺสสหสฺसानิ อายุปฺปมาณํ อโหสิ. สุปฺปิยา ภิกฺขเว
 มนุสฺสา สุปฺปสฺส ปพฺพตํ ทวีเหเน อาโรหนฺติ, ทวีเหเน โอโรหนฺติ.
 เตน โข ปน ภิกฺขเว สมเยน กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
 โลเก อุปฺปนฺโน โหติ. กสฺสปสฺส ภิกฺขเว ภควโต อรหโต
 สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ติสฺส ภาทวาชํ นาม สวากยํ อโหสิ อคฺคํ
 ภทฺทกฺคํ. ปสฺสเถ ภิกฺขเว สา เจวมสฺส ปพฺพตสฺส สมณฺญา
 อนฺตรหิตา, เต จ มนุสฺสา กาลกตา, โส จ ภควา ปรีนิพฺพุโต.
 เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว สงฺขารา, เอวํ อทฺฐวา ภิกฺขเว สงฺขารา,
 เอวํ ๗เปฯ อลํ วิมฺจจิจฺตุ.

เอตริหิ โข ปน ภิกขเว อิมสส เวปุลลสส ปพพตสส
 “เวปุลโลเตวว สมณฺญา อุทปาทิ. เอตริหิ โข ปน ภิกขเว อิมส
 มนุสฺसानํ “มาคธกาเตวว สมณฺญา อุทปาทิ. มาคธกานํ ภิกขเว
 มนุสฺसानํ อปฺปํ อายุํปฺปมาณํ ปริตฺตํ ลหุํ. โย จิรํ ชีวติ, โส
 วสฺสสํติ อปฺปํ วา ภิกขเว วา. มาคธกา ภิกขเว มนุสฺสา เวปุลล
 ปพพตํ มุหุตฺเตเนว อาโรหณฺติ, มุหุตฺเตน โอโรหณฺติ. เอตริหิ โข
 ปนาหํ ภิกขเว อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน. มยฺหํ โข
 ปน ภิกขเว สารีปฺตฺตโมคฺคฺคฺลลนํ นาม สวากยํ อคฺคํ ภทฺทยํ.
 ภวิสฺสติ ภิกขเว โส สมโย, ยา อยฺยเจวิมสฺส ปพพตสส
 สมณฺญา อนฺตรธายิสฺสติ, อิมํ จ มนุสฺสา กาลํ กริสฺสนฺติ,
 อหฺมจฺ ปรีนิพฺพายิสฺสามิ. เอวํ อนิจฺจา ภิกขเว สงฺขารํ, เอวํ
 อทฺธวา ภิกขเว สงฺขารํ, เอวํ อนสฺสาสิกา ภิกขเว สงฺขารํ.
 ยาวณฺจิทํ ภิกขเว อลเมว สพฺพสงฺขารेषु นิพฺพิณฺทิตุํ, อลํ วิรชฺชิตุํ,
 อลํ วิมฺจุจิตฺตุนฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อิทํ วตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
 สตุถา

“ปาจันวโส ติวรานํ	โรหิตสฺसान วงฺกโต
สฺสปิยานํ สฺปสฺโสปี ^๑	มาคธานญจ เวปฺโล
อนิจฺจา วต สงฺขารํ	อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิสฺสํมฺมฺนฺติ	เตสํ วุสฺสโม สุโขติ. ทสมํ.

ทฺฐิตโย วคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหานํ

“ทุกฺคตํ สฺสชิตฺตมฺเจว

ดีสมาดตา ปิเตน จ

ภาดตา ภคินี ปุตุโต จ

ธีตา เวปุลลปพฺพตํ.

อนมตฺตคฺคสัณฺฑิตํ สมตฺตํ.

๕. กสฺสโปสํยุตํ

๑. สนฺตฺตฺตฺตฺตํ

[๑๔๔] สาวตถิโย วิหริติ ฯ เปฯ “สนฺตฺตฺตฺตํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺตเรณ จีวรเณ, อิตฺตเรจิวรสนฺตฺตฺตฺตฺตํ จ วณฺณวาที, น จ จีวรเหตุ อเนสนํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อาปชฺชติ, ลทฺธา จ จีวรํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ จีวรํ อคฺคิโต อมฺจุจฺฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปณฺโณ ปรีกฺขชฺติ.

สนฺตฺตฺตฺตํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺตเรณ ปิณฺทปาเตน, อิตฺตเรปิณฺทปาตสนฺตฺตฺตฺตํ จ วณฺณวาที, น จ ปิณฺทปาตเหตุ อเนสนํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อาปชฺชติ, ลทฺธา จ ปิณฺทปาตํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ ปิณฺทปาตํ อคฺคิโต อมฺจุจฺฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปณฺโณ ปรีกฺขชฺติ.

สนฺตฺตฺตฺตํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺตเรณ เสนาสเนน, อิตฺตเรเสนาสนสนฺตฺตฺตฺตํ จ วณฺณวาที, น จ เสนาสนเหตุ อเนสนํ อปฺปฏฺฐิรูปํ อาปชฺชติ, ลทฺธา จ เสนาสนํ น ปริตสฺสติ, ลทฺธา จ เสนาสนํ อคฺคิโต อมฺจุจฺฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปณฺโณ ปรีกฺขชฺติ.

สนฺตฺตฺตฺตํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺตเรณ คิลานปจฺจย-
เภสชฺชปรีกฺขาเรณ, อิตฺตเรคิลานปจฺจยเภสชฺชปรีกฺขารสนฺตฺตฺตฺตํ จ
วณฺณวาที, น จ คิลานปจฺจยเภสชฺชปรีกฺขารเหตุ อเนสนํ อปฺปฏฺฐิรูปํ
อาปชฺชติ, ลทฺธา จ คิลานปจฺจยเภสชฺชปรีกฺขารํ น ปริตสฺสติ,
ลทฺธา จ คิลานปจฺจยเภสชฺชปรีกฺขารํ อคฺคิโต อมฺจุจฺฉิโต
อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปณฺโณ ปรีกฺขชฺติ.

[เอวี่ สพพี่ กาดพพี่]

๒. อโนตฺตปปีสุตฺตํ

หมดอายุ 27/05/2566

^a อี. อีเม ปาจา น ทิสสนติ.

เยนายสมา มหากสสโป, เตนุปลสงุมมิ; อุปสงกมิตวา อายสมตมา
 มหากสสเปน สหุธิ สมโมเท. สมโมเทนีย กถิ สาราณนีย วิตติสาเรตวา
 เอกมณฺถํ นิสิตฺติ. เอกมณฺถํ นิสินฺโน โข อายสมา สาริปฺพุโต
 อายสมณฺถํ มหากสสโป เอตทโวจ “วฺจฺจติ หิทํ อาวุโส กสสป
 อนาตาปี อนินฺตดาปี อภพฺโพ สมโพธาย อภพฺโพ นิพฺพานาย
 อภพฺโพ อนุตฺตรสฺส โยคกฺขเมสฺส อธิคมา, อาตาปี จ โข
 โอตฺตดาปี ภพฺโพ สมโพธาย ภพฺโพ นิพฺพานาย ภพฺโพ อนุตฺตรสฺส
 โยคกฺขเมสฺส อธิคมายาติ.

“กิตฺตาวตา นฺ โข อาวุโส อนาตาปี โหติ อนินฺตดาปี
 อภพฺโพ สมโพธาย อภพฺโพ นิพฺพานาย อภพฺโพ อนุตฺตรสฺส
 โยคกฺขเมสฺส อธิคมา, กิตฺตาวตา จ ปนาวุโส อาตาปี โหติ
 โอตฺตดาปี ภพฺโพ สมโพธาย ภพฺโพ นิพฺพานาย ภพฺโพ อนุตฺตรสฺส
 โยคกฺขเมสฺส อธิคมายาติ.

อิธาวุโส ภิกฺขุ “อนุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขสลา ฐมา
 อุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุณฺติ น อาตปฺปํ กโรติ,
 “อุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขสลา ฐมา อุปฺปหฺยมานา อนตฺถาย
 สํวตฺเตยฺยุณฺติ น อาตปฺปํ กโรติ, “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา ฐมา
 อุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุณฺติ น อาตปฺปํ กโรติ,
 “อุปฺปนฺนา เม กุสลา ฐมา นิรุชฺฌมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุณฺติ
 น อาตปฺปํ กโรติ. เอวํ โข อาวุโส อนาตาปี โหติ.

กถณฺจาวุโส อนินฺตดาปี โหติ. อิธาวุโส ภิกฺขุ “อนุปฺปนฺนา
 เม ปาปกา อกฺขสลา ฐมา อุปฺปชฺชมานา อนตฺถาย สํวตฺเตยฺยุณฺติ
 น โอตฺตปฺปติ, “อุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกฺขสลา ฐมา อุปฺปหฺยมานา

อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ น โอตตปฺปติ, “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา
 ฐมา อนุปฺปชฺชมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ น โอตตปฺปติ,
 “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา ฐมา นิร์ชฌมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ
 น โอตตปฺปติ. เอวํ โข อาวุโส อนัตตตปปี โหติ. เอวํ โข
 อาวุโส อนัตตตปปี อนัตตตปปี อภพฺโพ สมฺโพธาย อภพฺโพ
 นิพฺพานาย อภพฺโพ อนุตฺตรสฺส โยคกฺขเมสฺส อริคฺมาย.

กถญฺจาวุโส อตตปปี โหติ. อิทาวุโส ภิกฺขุ “อนุปฺปนฺนา
 เม ปาปกา อกุสลา ฐมา อนุปฺปชฺชมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ
 อตตปฺป กโรติ, “อนุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกุสลา ฐมา
 อปฺปหิยฺมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ อตตปฺป กโรติ, “อนุปฺปนฺนา
 เม กุสลา ฐมา อนุปฺปชฺชมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ อตตปฺป
 กโรติ, “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา ฐมา นิร์ชฌมานา อนตถาย
 สัวตเตยฺยุนฺติ อตตปฺป กโรติ. เอวํ โข อาวุโส อตตปปี โหติ.

กถญฺจาวุโส โอตตตปปี โหติ. อิทาวุโส ภิกฺขุ “อนุปฺปนฺนา
 เม ปาปกา อกุสลา ฐมา อนุปฺปชฺชมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ
 โอตตปฺปติ, “อนุปฺปนฺนา เม ปาปกา อกุสลา ฐมา อปฺปหิยฺมานา
 อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ โอตตปฺปติ, “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา
 ฐมา อนุปฺปชฺชมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ โอตตปฺปติ,
 “อนุปฺปนฺนา เม กุสลา ฐมา นิร์ชฌมานา อนตถาย สัวตเตยฺยุนฺติ
 โอตตปฺปติ. เอวํ โข อาวุโส โอตตตปปี โหติ. เอวํ โข อาวุโส
 อตตปปี โอตตตปปี ภพฺโพ สมฺโพธาย ภพฺโพ นิพฺพานาย ภพฺโพ
 อนุตฺตรสฺส โยคกฺขเมสฺส อริคฺมายาติ. ทุติยํ.

๓. จนฺทูปมาสูตฺตํ

[๑๔๖] สาวตถิโย วิหริติ ฯเปฯ “จณฺทูปมา ภิกฺขเว กุลานิ
อุปสงฺกมถ อปกสฺเสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ
อปฺปคพฺภา. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส ชรฺทฺพานํ วา โอลฺลเกยฺย
ปพฺพตวิสมํ วา นทิวํคฺคํ วา อปกสฺเสว กายํ อปกสฺส จิตฺตํ.
เอวเมว โข ภิกฺขเว จณฺทูปมา กุลานิ อุปสงฺกมถ อปกสฺเสว
กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ อปฺปคพฺภา.

กสฺสโป ภิกฺขเว จณฺทูปโม กุลานิ อุปสงฺกมติ อปกสฺเสว
กายํ อปกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวโก กุเลสุ อปฺปคพฺโก. ตํ ก็ มณฺณถ
ภิกฺขเว, กถํรูโป ภิกฺขุ อรหติ กุลานิ อุปสงฺกมิตฺตุนฺติ.

“ภควมฺมูลกา โน ภนฺเต ชมฺมา ภควเนตฺติกา ภควปฏิสรรณา,
สํวตฺต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺฐิภาตฺตุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโก,
ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ชาเรสฺสนฺตํติ.

อถ โข ภควา อากาเส ปาณิ จาเลสิ, “เสยฺยถาปิ
ภิกฺขเว อโย อากาเส ปาณิ น สชฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ.
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจि ภิกฺขุโน กุลานิ อุปสงฺกมโต
กุเลสุ จิตฺตํ น สชฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ “ลภนฺตุ ลามกามา,
ปุณฺณกามา กโรนฺตุ ปน” ปุณฺณมานํติ. ยถาสเกน ลาเภน อตฺตมโน
โหติ สุมโน, เอวํ ปเรสํ ลาเภน อตฺตมโน โหติ สุมโน. เอวรูโป
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรหติ กุลานิ อุปสงฺกมิตฺตํ.

กสฺสปสฺส ภิกฺขเว กุลานิ อุปสงฺกมโต กุเลสุ จิตฺตํ น
สชฺชติ น คยฺหติ น พชฺฌติ “ลภนฺตุ ลามกามา, ปุณฺณกามา

กโรนฺตฺ ปน^๑ ปุณฺณานีติ. ยถาสเกน ลาเภน อตฺตมโน โหติ
 สุมโน, เอวํ ปเรสํ ลาเภน อตฺตมโน โหติ สุมโน.

“ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว, กถํรูปสฺส ภิกฺขุโน อปริสฺสุทฺธา
 ฌมฺมเทสฺนา โหติ, กถํรูปสฺส ภิกฺขุโน ปริสฺสุทฺธา ฌมฺมเทสฺนา โหตีติ.

“ภควํมุลกา โน ภนฺเต ฌมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํปฺปิสฺสรณา.
 สาธุ วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว ปฏฺฐิภาตฺถุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถเ,
 ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ ธารสฺสสนฺตีติ.

“เตนहि ภิกฺขเว สุณฺหาถ, สาธุกํ มนสิกโรถ, ภาสิตสฺสามีติ.

“เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ. ภควา
 เอตทวโจ

“โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํจิตฺโต ปเรสํ ฌมฺมํ
 เทเสติ “อโห วต เม ฌมฺมํ สุณฺเณยฺยํ, สุตฺวา จ ปน ฌมฺมํ
 ปสฺสีเทยฺยํ, ปสนฺนาว^๒” เม ปสนฺนาการํ กเรยฺยฺนฺติ. เอวรูปสฺส โข
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อปริสฺสุทฺธา ฌมฺมเทสฺนา โหติ.

โย จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํจิตฺโต ปเรสํ ฌมฺมํ เทเสติ
 “สุวากฺขาโต ภควตา ฌมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก
 โอปนยิโก^๓” ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหีติ. อโห วต เม ฌมฺมํ
 สุณฺเณยฺยํ, สุตฺวา จ ปน ฌมฺมํ อาชาเนยฺยํ, อาชานิตฺวา จ ปน
 ตถตฺตาย ปฏฺฐิปชฺเชยฺยฺนฺติ. อิติ ฌมฺมสุตฺตมํ ปฏฺฐิจฺจ ปเรสํ ฌมฺมํ
 เทเสติ, การุณฺณํ ปฏฺฐิจฺจ ปเรสํ ฌมฺมํ เทเสติ, อนุกมฺปํ ปฏฺฐิจฺจ
 ปเรสํ ฌมฺมํ เทเสติ, อนุกมฺปํ อฺปาทาย ปเรสํ ฌมฺมํ เทเสติ.
 เอวรูปสฺส^{๕๖๖} โข ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ปริสฺสุทฺธา ฌมฺมเทสฺนา โหติ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปนสฺสทโท น ทิสฺสติ.

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ปสนฺนา จ

^๓ ฉ.,เท. โอปนเนยฺยิโก

กสสโป ภิกขเว เอวํจิตโต ปเรสํ ฌมมํ เทเสติ “สวากุขาโต
ภควตา ฌมโม สนฺทิกฺโข อกาลิกฺโข เอหิปสฺสิกฺโข โอปนยิกฺโข”^๑
ปัจจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิติ. อโห วต เม ฌมมํ สุขญฺเยยฺย,
สฺสวา จ ปน ฌมมํ อาชาเนยฺย, อาชานิตฺวา จ ปน ตถตฺตาย
ปฏฺธิปชฺเชยฺยนฺติ. อิติ ฌมมสฺส ฌมมตํ ปฏฺิจจ ปเรสํ ฌมมํ เทเสติ,
การุญญํ ปฏฺิจจ ปเรสํ ฌมมํ เทเสติ, อนุกมฺปํ ปฏฺิจจ ปเรสํ ฌมมํ
เทเสติ, อนุกมฺปํ อุปาทาย ปเรสํ ฌมมํ เทเสติ. กสสเปน วา หิ
โว ภิกขเว โววทิสฺสามิ, โย วา ปนสฺส กสสปสทิสฺโส, โววทิตฺเทหิ
จ ปน โว ตถตฺตาย ปฏฺธิปชฺชิตพฺพนฺติ. ตติยํ.

๔. กุณฺฐปกสฺสุตฺตํ

[๑๔๗] สาวตฺถิยํ วิหริติ ยเปยฺย “ตํ กิํ มณฺณถ ภิกขเว
กถฺรูโป ภิกขุ อรหติ กุณฺฐปกโก โหตุํ, กถฺรูโป ภิกขุ น อรหติ
กุณฺฐปกโก โหตุณฺติ.

“ภควมฺมูลกา โน ภนฺเต ฌมฺมา ยเปยฺย ภควา เอตทโวจ
“โย หิ โกจิ ภิกขเว ภิกขุ เอวํจิตโต กุลานิ อุปสงฺกมติ
“เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺสุ, พหุกญฺเยว เม เทนฺตุ มา โถกํ,
ปณฺีตญฺเยว เม เทนฺตุ มา ลฺลขํ, สีมฺญฺเยว เม เทนฺตุ มา ทนฺธํ,
สกกจฺจญฺเยว เม เทนฺตุ มา อสกกจฺจนฺติ. ตสฺส เจ ภิกขเว
ภิกขุโน เอวํจิตตสฺส กุลานิ อุปสงฺกมโต น เทนฺติ, เตน ภิกขุ
สนฺทียติ, โส ตโตนิตานํ ทุกขํ โทมนสฺสํ ปฏฺิสเวทยติ. โถกํ
เทนฺติ โน พหุกํ ยเปยฺย ลฺลขํ เทนฺติ โน ปณฺีตํ, ทนฺธํ เทนฺติ โน

^๑ ฉ.,เท.,อิ. โอปนยิกโก

สัณฺฑิต, เตน ภิกขุ สนฺทียติ. โส ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏิสเวทยติ. อสภกจํ เทนฺติ โน สภกจํ, เตน ภิกขุ สนฺทียติ.
โส ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสเวทยติ. เอวํรูปํ โข
ภิกขเว ภิกขุ น อรหติ กุณฺณปโก โหตุ.

โย จ โข ภิกขเว ภิกขุ เอวํจิตฺโต กุลานิ อุปสงฺกมตี
“ตํ กุเตตฺถ ลพฺภา ปรกุเลสุ, เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺส,
พหุกญฺเยว เม เทนฺตุ มา โถกํ, ปณฺีตญฺเยว เม เทนฺตุ มา
ลฺลฺขํ, สัณฺณญฺเยว เม เทนฺตุ มา ทนฺธํ, สภกจญฺเยว เม เทนฺตุ
มา อสภกจญฺตี. ตสฺส เจ ภิกขเว ภิกขุโน เอวํจิตฺตสฺส กุลานิ
อุปสงฺกมโต น เทนฺติ, เตน ภิกขุ น สนฺทียติ, โส น
ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสเวทยติ. โถกํ เทนฺติ โน พหุกํ,
เตน ภิกขุ น สนฺทียติ. โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏิสเวทยติ. ลฺลฺขํ เทนฺติ โน ปณฺีตํ ๔เปยฺ ทนฺธํ เทนฺติ โน สัณฺฑิต,
เตน ภิกขุ น สนฺทียติ. โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏิสเวทยติ. อสภกจํ เทนฺติ โน สภกจํ, เตน ภิกขุ น
สนฺทียติ. โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสเวทยติ.
เอวํรูปํ โข ภิกขเว ภิกขุ อรหติ กุณฺณปโก โหตุ.

กสฺสโป ภิกขเว เอวํจิตฺโต กุลานิ อุปสงฺกมตี “ตํ กุเตตฺถ
ลพฺภา ปรกุเลสุ, เทนฺตุเยว เม มา นาทิสฺส, พหุกญฺเยว เม
เทนฺตุ มา โถกํ ๔เปยฺ น เทนฺติ, เตน กสฺสโป น สนฺทียติ. โส
น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสเวทยติ. โถกํ เทนฺติ โน
พหุกํ, เตน กสฺสโป น สนฺทียติ. โส น ตโตนิทานํ ทุกฺขํ
โทมนสฺสํ ปฏิสเวทยติ. ลฺลฺขํ เทนฺติ โน ปณฺีตํ, เตน กสฺสโป น

อาภิชชิกณฺจ* นาม ภิกฺขุ อนุรุธสฺส สทฺธิวิหารี อญฺญมณฺญํ
สุเตน อจฺจาวทนฺเต 'เอหิ ภิกฺขุ, โก พหุตรํ ภาสิสฺสติ, โก
สุนฺทรตรํ ภาสิสฺสติ, โก จิรตรํ ภาสิสฺสตีติ.

อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ "เอหิ ตว
ภิกฺขุ, มม วจเนน ภณฺทณฺจ ภิกฺขุ อานนฺทสฺส สทฺธิวิหารี
อาภิชชิกณฺจ ภิกฺขุ อนุรุธสฺส สทฺธิวิหารี อามนฺเตหิ 'สตุถา
อายสฺมนฺเต อามนฺเตตีติ.

"เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ปฏฺิสสฺสณฺติวาทา, เยน
เต ภิกฺขุ, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ "สตุถา
อายสฺมนฺเต อามนฺเตตีติ.

"เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน ปฏฺิสสฺสณฺติวาทา,
เยน ภควา, เตนุปสงฺกมึสฺส; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา
เอกมณฺตํ นิสึทึสฺส. เอกมณฺตํ นิสินฺเน โข เต ภิกฺขุ ภควา
เอตทโวจ "สจฺจํ กิร ตุมฺहे ภิกฺขเว อญฺญมณฺญํ สุเตน อจฺจาวทณ
'เอหิ ภิกฺขุ, โก พหุตรํ ภาสิสฺสติ, โก สุนฺทรตรํ ภาสิสฺสติ, โก
จิรตรํ ภาสิสฺสตีติ.

"เอวํ ภนฺเตติ.

"กิณฺนุ โข^๒ เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เอวํ ฆมฺมํ เทสิตํ
อาชานาถ, เอวํ ตุมฺहे ภิกฺขเว อญฺญมณฺญํ สุเตน อจฺจาวทณ
'เอหิ ภิกฺขุ, โก พหุตรํ ภาสิสฺสติ, โก สุนฺทรตรํ ภาสิสฺสติ, โก
จิรตรํ ภาสิสฺสตีติ.

หมตอายุ 27/05/2566
โน เหน็ด ภนฺเต.

* จ.เท. อภิชิกณฺจ อ. อภิชิกณฺจ

^๒ สฺยา. โขสทฺโท น ทิสฺสติ.

“โน เจ กิร เม ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ฐมฺมํ เทสิตํ
อาชานาถ, อถ ภิกฺขุจริหิ ตุมฺเห โมฆปริสา กิ ชานนฺตา กิ
ปสฺสนฺตา เอวํ สุวากฺขาเต ฐมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา
อญฺญมณฺณํ สุเตน อจฺจาวทถ ‘เอहि ภิกฺขุ, โก พหุตรํ ภาสิสฺสตี,
โก สุนฺหตรตรํ ภาสิสฺสตี, โก จิรตรํ ภาสิสฺสตีติ.

อถ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปาเทสุ สिरสา นิปตติวาทา
ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อจฺจโย โน ภนฺเต อจฺจคมา ยถาพาลา
ยถามุพฺพาเห ยถากุสเล, เย มยฺ เอวํ สุวากฺขาเต ฐมฺมวินเย
ปพฺพชิตา สมานา อญฺญมณฺณํ สุเตน อจฺจาวทิมฺหา ‘เอहि ภิกฺขุ,
โก พหุตรํ ภาสิสฺสตี, โก สุนฺหตรตรํ ภาสิสฺสตี, โก จิรตรํ
ภาสิสฺสตีติ. เตสํ โน ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺยคณฺหาตุ
อายตี สํวรายาตี.

“ตคฺช ตุมฺเห ภิกฺขเว อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลา
ยถามุพฺพาเห ยถากุสเล, ये ตุมฺเห เอวํ สุวากฺขาเต ฐมฺมวินเย
ปพฺพชิตา สมานา อญฺญมณฺณํ สุเตน อจฺจาวทิตถ ‘เอहि ภิกฺขุ,
โก พหุตรํ ภาสิสฺสตี, โก สุนฺหตรตรํ ภาสิสฺสตี, โก จิรตรํ
ภาสิสฺสตีติ. ยโต จ โข ตุมฺเห ภิกฺขเว อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
ยถาฐมฺมํ ปฏฺยโรถ, ตํ โว มยฺ อจฺจยํ ปฏฺยคณฺหาณ, วุฑฺฒิ
เหสา ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย, โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
ยถาฐมฺมํ ปฏฺยโรตี, อายตี จ สํวรํ อาปชฺชตีติ. จญฺจ.

๗. ทุตติยโถวาทสุตฺตํ

[๑๕๐] ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน ชฺเชยฺ อถ โข อายสฺมา

มหากสฺสโป, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ ชฺเชยฺ เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข

อายสมนตัม มหาภสสปี ภควา เอตทโวจ “โรวาท ภสสป ภิกขุ,
กโรหิ ภสสป ภิกขุณัม ฐมมัม กถัม, อหัม วา ภสสป ภิกขุ
โรวาทะยัม ตวัม วา, อหัม วา ภิกขุณัม ฐมมัม กถัม ภะเรยัม ตวัม วาติ.

“ทพพจา โข ภนฺเต ภควา เอตฺรหิ ภิกขุ โทวจสฺสกรณฺเห
ฐมฺเมหิ สมณฺหาคตา อภฺขมา อปฺปทกฺขิณคฺคาหิโน อนุสาสนึ.
ยสฺส ภสฺสจิ ภนฺเต สทฺธา นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ. หิริ นตฺถิ
กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โอตฺตปฺป นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, วิริยํ นตฺถิ
กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, ปญฺญา นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ. ตสฺส ยา
รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺจติ, หานิเยว ปาฏิกฺงฺขา กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ โน วุทฺธมฺ.

เสยฺยถาปี ภนฺเต กาทฺตปฺกฺเข จนฺทสฺส ยา รตฺติ วา
ทิวโส วา อากจฺจติ, หายเตว จ วณฺณเณน, หายติ มณฺทลเณน,
หายติ อากาย, หายติ อารโหปริณฺหาเนน. เอวเมว โข ภนฺเต
ยสฺส ภสฺสจิ สทฺธา นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ นตฺถิ ๕เปย
โอตฺตปฺป นตฺถิ ๕เปย วิริยํ นตฺถิ ๕เปย ปญฺญา นตฺถิ กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺจติ, หานิเยว
ปาฏิกฺงฺขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ โน วุทฺธมฺ.

“อสฺสทฺโธ ปุริสฺปุคฺคโลติ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ. “อหิริโก
ปุริสฺปุคฺคโลติ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ. “อโนตฺตทาปี ปุริสฺปุคฺคโลติ
ภนฺเต ปรีหานเมตฺ. “กุสึโต ปุริสฺปุคฺคโลติ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ.
“ทูปฺปญฺญเ ปุริสฺปุคฺคโลติ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ. “โกธโน ปุริสฺปุคฺคโลติ
ภนฺเต ปรีหานเมตฺ. “อุปฺนาหิ ปุริสฺปุคฺคโลติ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ.
“น สนฺติ ภิกขุ โรวาทกาทิ ภนฺเต ปรีหานเมตฺ.

ยสส กสสจจิ ฆนเต สทฐา อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ
 อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โอตฺตปฺป อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, วิริยํ
 อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, ปญฺญา อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ. ตสฺส ยา
 รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺฉติ, วุฑฺฒิเยว ปาฎิกังขา กุสเลสุ
 ฐมฺเมสุ โน ปริหานิ.

เสยฺยถาปิ ฆนเต ชุณฺหปฺกฺเข จนฺทสฺส ยา รตฺติ วา
 ทิวโส วา อากจฺฉติ, วุฑฺฒเตว จ^๑ วณฺเณน, วุฑฺฒิ มณฺทเลน,
 วุฑฺฒิ อาภาย, วุฑฺฒิ อาโรหปริณาเหณ. เอวเมว โข ฆนเต
 ยสส กสสจจิ สทฐา อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ อตฺถิ ๔เปย
 โอตฺตปฺป อตฺถิ ๔เปย วิริยํ อตฺถิ ๔เปย ปญฺญา อตฺถิ กุสเลสุ
 ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺฉติ, วุฑฺฒิเยว
 ปาฎิกังขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ โน ปริหานิ.

“สทฺโธ ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต อปริหานเมตํ. “หิริมา
 ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต อปริหานเมตํ. “โอตฺตาปี ปุริสปุคฺคโลติ
 ฆนเต อปริหานเมตํ. “อารทฺธวิริโย ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต
 อปริหานเมตํ. “ปญฺญวา ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต อปริหานเมตํ.
 “อกุโกธโน ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต อปริหานเมตํ. “อนุปนาหิ
 ปุริสปุคฺคโลติ ฆนเต อปริหานเมตํ. “สนฺติ ภิกฺขุ โอวาทกาติ
 ฆนเต อปริหานเมตนฺติ.

“สาธุ สาธุ กสสป, ยสส กสสจจิ สทฐา นตฺถิ กุสเลสุ
 ฐมฺเมสุ, หิริ นตฺถิ ๔เปย โอตฺตปฺป นตฺถิ ๔เปย วิริยํ นตฺถิ
 ๔เปย ปญฺญา นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา
 อากจฺฉติ, หานิเยว ปาฎิกังขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิ.

^๑ จ.,เท.,อ. จสทโท น ทิสฺสติ, เอวมฺปรี.ิ.

เสยยถาปี กสสป กาพปกุเข จนุทสฺส ยา รตฺติ วา
ทิวโส วา อากจฺจติ, หายเตว จ วณฺเณน, หายติ มณฺทเลน,
หายติ อากาย, หายติ อาโรหปริณาเห. เอวเมว โข กสสป
ยสฺส กสฺสจि สทฺธา นตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ นตฺถิ ๕เปย
โอดตปฺป นตฺถิ ๕เปย วิริยํ นตฺถิ ๕เปย ปญฺญา นตฺถิ กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺจติ, หานิเยว
ปาฏิกฺงขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิ. “อสฺสทฺโธ ปุริสํคฺคโลติ
กสสป ปรีหานเมตํ. “อหิริโก ๕เปย อโนตฺตาปี ๕เปย กุสีโต ๕เปย
ทูปฺปญฺโณ ๕เปย โกธโน ๕เปย “อุปฺนาหิ ปุริสํคฺคโลติ กสสป
ปรีหานเมตํ. “น สนฺติ ภิกฺขุ โววาทกาติ กสสป ปรีหานเมตํ.

ยสฺส กสฺสจิ กสสป สทฺธา อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ
อตฺถิ ๕เปย โอดตปฺป อตฺถิ ๕เปย วิริยํ อตฺถิ ๕เปย ปญฺญา
อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺจติ,
วุฑฺฒิเยว ปาฏิกฺงขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โน ปรีหานิ.

เสยยถาปี กสสป ชุณหปกุเข จนุทสฺส ยา รตฺติ วา
ทิวโส วา อากจฺจติ, วฑฺฒเตว จ วณฺเณน, วฑฺฒิติ มณฺทเลน,
วฑฺฒิติ อากาย, วฑฺฒิติ อาโรหปริณาเห. เอวเมว โข กสสป
ยสฺส กสฺสจิ สทฺธา อตฺถิ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, หิริ อตฺถิ ๕เปย
โอดตปฺป อตฺถิ ๕เปย วิริยํ อตฺถิ ๕เปย ปญฺญา อตฺถิ กุสเลสุ
ฐมฺเมสุ, ตสฺส ยา รตฺติ วา ทิวโส วา อากจฺจติ, วุฑฺฒิเยว
ปาฏิกฺงขา กุสเลสุ ฐมฺเมสุ, โน ปรีหานิ.

“สทฺโธ ปุริสํคฺคโลติ กสสป อปรีหานเมตํ. “หิริมา ๕เปย
โอดตปฺป ๕เปย อารทฺธวิริโย ๕เปย ปญฺญวา ๕เปย อุกโกธโน

๔เปฯ “อนุปนาหิ ปุริสปุคคโลติ กสสป อปริหานเมต. “สนติ
ภิกขุ โอวาทกาติ กสสป อปริหานเมตนติ. สตตม.

๘. ตติยโอวาทสุตต

[๑๕๑] ราชคเห วิหริติ เวพฺวเน กลนฺทกนิวาเป. อถ โข
อายุสฺมา มหากสฺสโป, เยเน ภควา, เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข
อายุสมนฺตํ มหากสฺสโป ภควา เอตทโวจ “โอวท กสสป ภิกขุ,
กโรหิ กสสป ภิกขุณฺ ฐมฺมี กถํ, อหํ วา กสสป ภิกขุ
โอวเทยฺยํ ตวํ วา, อหํ วา ภิกขุณฺ ฐมฺมี กถํ กเรยฺยํ ตวํ วาติ.

“ทุพฺพจา โข ภนฺเต ภควา เอตโรหิ ภิกขุ โทวจสฺสกรณฺเห
ฐมฺเมหิ สมณฺนาคตา อกฺขมา อปฺปทกฺขิณคฺคาหิโน อนุสาสนนฺติ.”

“ตถา หิ ปน กสสป ปุพฺเพ เถรา ภิกขุ อารณฺญิกา เจว
อเหสฺสุ อารณฺญิกตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน, ปิณฺทปาติกา เจว
อเหสฺสุ ปิณฺทปาติกตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน, ปัสฺสกุลิกา เจว อเหสฺสุ
ปัสฺสกุลิกตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน, เตจฺฉีริกกา เจว อเหสฺสุ เตจฺฉีริกตฺตสฺส จ
วณฺณวาทีโน, อปฺปิจฺฉา เจว อเหสฺสุ อปฺปิจฺฉตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน,
สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน, ปวิเวกสฺส จ วณฺณวาทีโน, อสฺสจฺฉา เจว อเหสฺสุ
อสฺสจฺฉตฺตสฺส จ วณฺณวาทีโน, อารทฺธวิริยา เจว อเหสฺสุ วิริยารมฺภสฺส จ
วณฺณวาทีโน.

ตตฺร โย โหติ ภิกขุ อารณฺญิกโก เจว อารณฺญิกตฺตสฺส จ
วณฺณวาที, ปิณฺทปาติกโก เจว ปิณฺทปาติกตฺตสฺส จ วณฺณวาที,

ปัสสูลิกโก เจว ปัสสูลิกตตสฺส จ วณฺณวาที, เตจฺจวีริโก เจว
เตจฺจวีริกตตสฺส จ วณฺณวาที, อปฺปิจุโณ เจว อปฺปิจุณตาย จ
วณฺณวาที, สนฺตมฺมโจ เจว สนฺตมฺมจฺยา จ วณฺณวาที, ปวิวิตโต เจว
ปวิเวกสฺส จ วณฺณวาที, อสฺสมฺมโจ เจว อสฺสคฺคสฺส จ วณฺณวาที,
อารทฺธวีริโย เจว วีริยารมฺภสฺส จ วณฺณวาที, ตํ เถรา ภิกฺขุ
อาสเนน นิมฺนเตนฺติ “เอहि ภิกฺขุ, โก นามายํ ภิกฺขุ, ภทฺทโก
วตายํ ภิกฺขุ, สิग्ฆากาโม วตายํ ภิกฺขุ, เอहि ภิกฺขุ, อิํ อาสนํ
นีสทาหิตี.

ตตฺร กสฺสป นวานํ ภิกฺขุณํ เอวํ โหติ “โย กิร โส
โหติ ภิกฺขุ อารณฺณิกโก เจว อารณฺณิกตตสฺส จ วณฺณวาที,
ปิณฑปาติโก เจว ฯเปฯ ปัสสูลิกโก เจว ฯเปฯ เตจฺจวีริโก เจว
ฯเปฯ อปฺปิจุโณ เจว ฯเปฯ สนฺตมฺมโจ เจว ฯเปฯ ปวิวิตโต เจว
ฯเปฯ อสฺสมฺมโจ เจว ฯเปฯ อารทฺธวีริโย เจว วีริยารมฺภสฺส จ
วณฺณวาที, ตํ เถรา ภิกฺขุ อาสเนน นิมฺนเตนฺติ ‘เอहि ภิกฺขุ, โก
นามายํ ภิกฺขุ, ภทฺทโก วตายํ ภิกฺขุ, สิग्ฆากาโม วตายํ ภิกฺขุ,
เอहि ภิกฺขุ, อิํ อาสนํ นีสทาหิตี. เต ตถตฺตตฺต ปฏฺฐิพชฺชนฺติ,
เตสนฺตํ โหติ ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย.

เอตฺรหิ ปน กสฺสป เถรา ภิกฺขุ น เจว อารณฺณิกา น จ
อารณฺณิกตตสฺส วณฺณวาทีโน, น เจว ปิณฑปาติกา น จ
ปิณฑปาติกตตสฺส วณฺณวาทีโน, น เจว ปัสสูลิกา น จ
ปัสสูลิกตตสฺส วณฺณวาทีโน, น เจว เตจฺจวีริกา น จ เตจฺจวีริกตตสฺส
วณฺณวาทีโน, น เจว อปฺปิจุณา น จ อปฺปิจุณตาย วณฺณวาทีโน,
น เจว สนฺตมฺมจา น จ สนฺตมฺมจฺยา วณฺณวาทีโน, น เจว

ปวิวิตตา น จ ปวิเวกสส วณณวาทีโน, น เจว อัสสฏจา น จ
อัสสคคสส วณณวาทีโน, น เจว อารทฐวิริยา น จ วิริยารมภสส
วณณวาทีโน.

ตตฺร โย โหติ ภิกขุ ฌาโต ยสสสี ลากิ จีวรปิณฑปาต-
เสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกขารานํ, ตํ เถรา ภิกขุ อาสเนน
นิมนฺเตนฺติ “เอहि ภิกขุ, โก นามายํ ภิกขุ, ภทฺทโก วตายํ ภิกขุ,
สพฺรหฺมจาริกาโม วตายํ ภิกขุ, เอहि ภิกขุ, อิํ อาสนํ นิสีทาหิตี.

ตตฺร กสสป นวานํ ภิกขุณํ เอวํ โหติ “โย กิร โส
โหติ ภิกขุ ฌาโต ยสสสี ลากิ จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจย-
เภสชฺชปริกขารานํ, ตํ เถรา ภิกขุ อาสเนน นิมนฺเตนฺติ “เอहि
ภิกขุ, โก นามายํ ภิกขุ, ภทฺทโก วตายํ ภิกขุ, สพฺรหฺมจาริกาโม
วตายํ ภิกขุ, เอहि ภิกขุ, อิํ อาสนํ นิสีทาหิตี. เต ตถตฺตตาย
ปฏฺธิปชฺชนฺติ, เตสนตํ โหติ ทีฆมรตตํ อหิตาย ทุกฺขาย. ยณฺหิ ตํ
กสสป สมฺมา วทมาโน วเทยฺย “อุปฺทฺตุตา พฺรหฺมจารี
พฺรหฺมจารูปฺทฺทเวณ อภิวานา” พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาราภิวาเนนาติ”
เอตฺรหิ ตํ กสสป สมฺมา วทมาโน วเทยฺย “อุปฺทฺตุตา พฺรหฺมจารี
พฺรหฺมจารูปฺทฺทเวณ อภิวานา พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจาราภิวาเนนาติ.
อฏฺฐมํ.

๕. ฌานาภิกขุสฺสุตํ

[๑๕๒] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว
อาภงฺขามิ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อภุสฺเสหิ ฐมฺเมหิ สวิตกฺกํ

สวิจาริ วิเวกขิ ปัตติสุขิ ปจมนิ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรามิ.
กสฺสโปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อกุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกุกิ สวิจาริ วิเวกขิ ปัตติสุขิ ปจมนิ ฌานัน
อุปสมปชฺช วิหรติ.

อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ วิตกุกิจารานัน รูปสมา
อหฺมตฺตํ สมปสาทนัน เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกุกิ อวิจาริ สมาธิขิ
ปัตติสุขิ ทฺติยํ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรามิ. กสฺสโปปิ ภิกฺขเว
ยาวเทว อากงฺขติ วิตกุกิจารานัน รูปสมา ๕เปย ทฺติยํ ฌานัน
อุปสมปชฺช วิหรติ.

อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ปัตติยา จ วิราคา
อุเปกฺขโก จ วิหรามิ สโต จ สมปชาโน สุขญจ กาเยน
ปฏิสฺสเวเทมิ, ยนฺตํ อริยา อากิขฺนฺติ “อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ,
ตฺติยํ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรามิ. กสฺสโปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว
อากงฺขติ ปัตติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ
สมปชาโน สุขญจ กาเยน ปฏิสฺสเวเทติ. ยนฺตํ อริยา อากิขฺนฺติ
“อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ, ตฺติยํ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรติ.

อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ สุขสฺส จ ปหานา
ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानัน อตฺถงฺคมา
อทฺกฺขมสุขิ อุเปกฺขาสติปาริสฺสฺหิ จตฺตํ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรามิ.
กสฺสโปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ สุขสฺส จ ปหานา ๕เปย
จตฺตํ ฌานัน อุปสมปชฺช วิหรติ.

อหิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ สพฺพโส รูปสญฺญานัน
สมตฺติกฺกมา ปฏิจฺชนสญฺญานัน อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานัน อมฺนสิการา

“อนนโต อากาโลติ อากาसानญายตน์ อุปสมปชช วิหรามิ.
กสสปิปปิ ภิกขเว ยาวเทว อากงขติ สพฺพโส รูปสญฺญานํ
สมตฺติกุมมา ฯเปฯ อากาसानญายตน์ อุปสมปชช วิหรติ.

อหํ ภิกขเว ยาวเทว อากงขามิ สพฺพโส
อากาसानญายตน์ สมตฺติกุมม “อนนตํ วิญฺญาณนฺติ
วิญฺญาณญายตน์ อุปสมปชช วิหรามิ. กสสปิปปิ ภิกขเว ยาวเทว
อากงขติ สพฺพโส อากาसानญายตน์ สมตฺติกุมม อนนตํ
วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญายตน์ อุปสมปชช วิหรติ.

อหํ ภิกขเว ยาวเทว อากงขามิ สพฺพโส
วิญฺญาณญายตน์ สมตฺติกุมม “นตฺถิ กิณฺจิตฺติ อากิณฺจณฺญายตน์
อุปสมปชช วิหรามิ. กสสปิปปิ ภิกขเว ยาวเทว อากงขติ ฯเปฯ
อากิณฺจณฺญายตน์ อุปสมปชช วิหรติ.

อหํ ภิกขเว ยาวเทว อากงขามิ สพฺพโส
อากิณฺจณฺญายตน์ สมตฺติกุมม เวนสญฺญานาสญฺญายตน์ อุปสมปชช
วิหรามิ. กสสปิปปิ ภิกขเว ยาวเทว อากงขติ ฯเปฯ เวนสญฺญา-
นาสญฺญายตน์ อุปสมปชช วิหรติ.

อหํ ภิกขเว ยาวเทว อากงขามิ สพฺพโส เวนสญฺญา-
นาสญฺญายตน์ สมตฺติกุมม สญฺญาเวทยิตฺตนิโรธํ อุปสมปชช วิหรามิ.
กสสปิปปิ ภิกขเว ฯเปฯ สญฺญาเวทยิตฺตนิโรธํ อุปสมปชช วิหรติ.

อหํ ภิกขเว ยาวเทว อากงขามิ อนเภาวิทฺตํ อิทฺธิวํ
ปจฺจุณฺโณมิ, เอโกปิ หุตฺวา พหุธา โหมิ, พหุธาปิ หุตฺวา เอโก
โหมิ, อาวิภาวํ ติโรภาวํ ติโรกฺขณํ ติโรปการํ ติโรปพฺพตํ
อสฺสชฺชมาโน คจฺฉามิ เสยฺยถาปิ อากาเส, ปจฺวิยาปิ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ

กโรมิ เสยฺยถาปี อุทเก, อุทเกปี อภิชฺชมานเ คจฺฉามิ เสยฺยถาปี
ปจฺฉิ, อากาเสปี ปลฺลงฺเกน จงฺกมามิ* เสยฺยถาปี ปกฺขี สกฺุณเ,
อิเมปี จนฺทิมสฺสุริเย เอรํหิทธิเก เอรํหานุภาเว ปาณินา ปริมฺสามิ
ปริมฺชฺชามิ, ยาว พุรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตมิ. กสฺสโปปี
ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ อนเภาวิหิตํ อิทธิวํ ปจฺจนฺุภเกติ ๕เปย
ยาว พุรหฺมโลกาปี กาเยน วสํ วตฺเตติ.

อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ทิพฺพาย สโตธาดุยา
๕เปย เป ทูเร สนฺติเก จ. กสฺสโปปี ภิกฺขเว ๕เปย สนฺติเก จ.

อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ปรสฺตฺตานํ ปรปฺคฺคฺลนํ
เจตฺสา เจโต ปริจฺจ ชานามิ,^๒ สราคํ วา จิตฺตํ “สราคํ จิตฺตฺนฺติ
ปชานามิ, วิตราคํ วา จิตฺตํ “วิตราคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ, สโทสํ วา
จิตฺตํ ๕เปย วิตโทสํ วา จิตฺตํ ๕เปย สโมหํ วา จิตฺตํ ๕เปย
วิตโมหํ วา จิตฺตํ ๕เปย สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ ๕เปย วิกฺขิตฺตํ วา
จิตฺตํ ๕เปย มหคฺคตํ วา จิตฺตํ ๕เปย อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ ๕เปย
สอฺตฺตรํ วา จิตฺตํ ๕เปย อนฺตฺตรํ วา จิตฺตํ ๕เปย สฺมาหิตํ วา
จิตฺตํ ๕เปย อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ ๕เปย วิมฺุตตํ วา จิตฺตํ ๕เปย
อวิมฺุตตํ วา จิตฺตํ “อวิมฺุตตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ. กสฺสโปปี ภิกฺขเว
ยาวเทว อากงฺขติ ปรสฺตฺตานํ ปรปฺคฺคฺลนํ, เจตฺสา เจโต ปริจฺจ
ชานาติ,^๓ สราคํ วา จิตฺตํ “สราคํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ ๕เปย
อวิมฺุตตํ วา จิตฺตํ “อวิมฺุตตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ.

อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ อนเภาวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนสฺสรามิ. เสยฺยถิํ. เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ติสฺโสปี

* ฉ.,เท. กมามิ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ปชานามิ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ปชานาติ

ชาติโย จตสโสปี ชาติโย ปณจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย วีสมปี
 ชาติโย ดีสมปี ชาติโย จตตทาพีสมปี ชาติโย ปณณาสมปี ชาติโย
 ชาติสทมปี ชาติสหสสมปี ชาติสตสหสสมปี อนเณปี สัมมัญญกปเป
 อนเณปี วิวัญญกปเป อนเณปี สัมมัญญวิวัญญกปเป “อมุตราสี
 เอว์นาโม เอว์โคตโต เอว์วณฺเณ เอว์มาหาโร เอว์สุขทุกขปฏิสสเวที
 เอว์มายุปริยนฺโต, โส ตโต จโต อมุตร อุทปาทิ,^๑ ตตฺตราปาสี”
 เอว์นาโม เอว์โคตโต เอว์วณฺเณ เอว์มาหาโร เอว์สุขทุกขปฏิสสเวที
 เอว์มายุปริยนฺโต, โส ตโต จโต อิธูปปนฺโนติ, อิติ สาการิ
 สอทุทสฺส อนเณกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรามิ. กสสปปี
 ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ อนเณกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ.
 เสยฺยถิทํ. เอกมปี ชาติ ๕เปยฺ อิติ สาการิ สอทุทสฺส อนเณกวิหิตํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ.

อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ ทิพฺเพน จกฺขุณา
 วิสฺสุทฺธเณ อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกณ สตฺเต ปสฺสามิ จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน
 หิเน ปณฺเฑเต สฺวณฺเณ ทฺวพฺพณฺเณ สฺคเต ทฺคคเต ยถากมฺมูปเค
 สตฺเต ปชานามิ “อิมเ วต โภณฺโต สตฺตา กายทฺวจฺจริเตน
 สมณฺหาคตา วจฺีทฺวจฺจริเตน สมณฺหาคตา มโนทฺวจฺจริเตน สมณฺหาคตา
 อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา, เต
 กายสฺส เกทา ปริ มรณา อปายํ ทฺคคตฺติ วินิปาตํ นิริยํ
 อุปฺปนฺนา. อิมเ วา ปน โภณฺโต สตฺตา กายสฺสจฺจริเตน สมณฺหาคตา
 วจฺีสฺจฺจริเตน สมณฺหาคตา มโนสฺสจฺจริเตน สมณฺหาคตา อริยานํ
 อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา, เต กายสฺส
 เกทา ปริ มรณา สฺคตฺติ สคฺคํ โลกํ อุปฺปนฺนาติ. อิติ ทิพฺเพน

^๑ อ. อุทปาทิ^๒ อ. ตตฺตราวาสี

จกขนา วิสฺสุทฺธเน อติกกนฺตมานุสเกน สดฺเต ปสฺสามิ จวมาเน
 อุปปชฺชมาเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทพฺพณฺเณ สดฺเต ทคฺคเต
 ยถากมฺมุเป สดฺเต ปชานามิ. กสฺสโปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว
 อากงฺขติ ทิพฺเพน จกขนา วิสฺสุทฺธเน อติกกนฺตมานุสเกน สดฺเต
 ปสฺสตี จวมาเน ฯเปฯ ยถากมฺมุเป สดฺเต ปชานาตี.

อหํ ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี
 ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหรามิ. กสฺสโปปิ ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี
 ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหรตีติ. นวมํ.

๑๐. อุปสยสยัต

[๑๕๓] เอวเมว สุตฺ:- เอกํ สมยํ आयสฺมา มหากสฺสโป
 สวตฺถิยํ วิหรตี เขตฺตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. อถ โข
 आयสฺมา อานนฺโท ปุพฺพณฺหสมยํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย,
 เยนายสฺมา มหากสฺสโป, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ
 มหากสฺสเป เอตทวโจ “आयाम ฆนฺเต กสฺสโป, เยน อญฺญตโร
 ภิกฺขุณฺณุปสฺสโย, เตนฺอุปสงฺกมิสฺสามาตี.

“คจฺฉ ตวํ อาวุโส อานนฺท พหุกิจฺโจ ตวํ พหุกรณียेติ.
 ทุตติยมฺปิ โข आयสฺมา อานนฺโท आयสฺมนฺตํ มหากสฺสเป เอตทวโจ
 “आयाम ฆนฺเต กสฺสโป, เยน อญฺญตโร ภิกฺขุณฺณุปสฺสโย,
 เตนฺอุปสงฺกมิสฺสามาตี.

“คจฺฉ ตวํ อาวุโส อานนฺท พหุกิจฺโจ ตวํ พหุกรณียेติ.
 ตติยมฺปิ โข आयสฺมา อานนฺโท आयสฺมนฺตํ มหากสฺสเป เอตทวโจ

“อายาม ภนเต กสสป, เยน อญตโร ภิกขุรูปสโย,
เตนุปลงกมิตฺตมาติ.

อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป ปุพฺพณฺหสมยํ นินฺวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย อายสฺมา อานนฺเทน ปจฺจาสมเนน, เยน
อญตโร ภิกขุรูปสโย, เตนุปลงกมิ; อุปสงกมิตฺวา ปญฺตเต
อาสเน นิสิตฺติ. อถ โข สมฺพหฺลา ภิกขุณฺโณ, เยนายสฺมา มหากสฺสโป,
เตนุปลงกมิตฺตฺ; อุปสงกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากสฺสโป อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ นิสิตฺตฺ. เอกมนฺตํ นิสินฺหา โข ตา ภิกขุณฺโณ
อายสฺมา มหากสฺสโป ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ
สมฺตเตเชสิ สมฺปหฺเสสิ. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป ตา
ภิกขุณฺโณ ฐมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมฺตเตเชตฺวา
สมฺปหฺเสตฺวา อญฺจายาสนา ปกฺกามิ.

อถ โข อุลลตฺติสฺสา ภิกขุณฺโณ อนตฺตมฺนา อนตฺตมฺนวาจํ
นิจฺจาเรสิ “กึ ปน อโย มหากสฺสโป อโยสฺส อานนฺทสฺส
เวเทหฺมฺนิโน สมฺมุขา ฐมฺมํ ภาสิตพฺพํ มณฺเฑติ. เสยฺยถาปี นาม
สฺฐิจฺพาณฺชโก สฺขมฺสฺฐิจการสฺส สนฺติเก สฺฐิจิ วิกฺกตพฺพํ มณฺเฎยฺย.
เอวเมว อโย มหากสฺสโป อโยสฺส อานนฺทสฺส เวเทหฺมฺนิโน
สมฺมุขา ฐมฺมํ ภาสิตพฺพํ มณฺเฑตฺติ.”

อสฺสสฺสิ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อุลลตฺติสฺสาย ภิกขุณฺเญ
อิมํ วาจํ ภาสมานาย. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ เอตทวโจ “กึ นุ โข อาวุโส อานนฺท อหิ สฺฐิจฺพาณฺชโก,
ตฺวํ สฺฐิจกาโร อูทาหุ อหิ สฺฐิจกาโร, ตฺวํ สฺฐิจฺพาณฺชโกติ.

“ขมถ^๒ ภนเต กสสป พาลโ มาตุคาโมติ.

“อาคเมหิ ตวํ อาวุโส อานนท, มา เต สงฺฆเ อุตฺตรํ
อุปปริกฺขิ. ตํ ก็ มณฺณสิ อาวุโส อานนท, อปี นุ ตวํ ภควโต
สมมุขา ภิกฺขุสงฺฆเ อุปนํโต “อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ
วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฆมฺเมหิ สวิตกํ สวิจารํ วิเวกขํ
ปิติสฺสขํ ปจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ. อานนฺโทปิ ภิกฺขเว
ยาวเทว อากงฺขติ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฆมฺเมหิ
สวิตกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปิติสฺสขํ ปจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรตํติ.

โน เหตํ ภาเนเต.

“อหํ โข อาวุโส ภควโต สมมุขา ภิกฺขุสงฺฆเ อุปนํโต
‘อหํ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขามิ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ
อกฺุสเลหิ ฆมฺเมหิ สวิตกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปิติสฺสขํ ปจมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหรามิ. กสฺสไปปิ ภิกฺขเว ยาวเทว อากงฺขติ
วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฆมฺเมหิ ะเปฯ ปจมํ ฌานํ
อุปสมฺปชฺช วิหรตํติ. [นวณฺโณ อนุปฺพุพฺพวิหารสมาปตฺตํนํ ปณฺจณฺณจ
อภิญฺเฌานํ เอวํ เปยฺยาโล.]

“ตํ ก็ มณฺณสิ อาวุโส อานนท, อปี นุ ตวํ ภควโต
สมมุขา ภิกฺขุสงฺฆเ อุปนํโต ‘อหํ ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตํ ปณฺเฑาวิมุตฺตํ ทิฏฺเฐว ฆมฺเม สยํ อภิญฺเฌา สจฺฉิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรามิ. อานนฺโทปิ ภิกฺขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตํ ปณฺเฑาวิมุตฺตํ ทิฏฺเฐว ฆมฺเม สยํ อภิญฺเฌา สจฺฉิกิตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหรตํติ.

โน เหตํ ภาเนเต.

หมดอายุ 27/05/2560

“อหํ โข อาวุโส ภควโต สมมุขา ภิกฺขุสงฺฆเ อุปนํโต

‘อหิ ภิกขเว อาสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตติํ ปญญาวิมุตติํ
ทัญญูเจว ฐมฺเม สยํ อภิญญา สจฺจิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหรามิ.
กสฺสโปปิ ภิกขเว อาสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตติํ ปญญาวิมุตติํ
ทัญญูเจว ฐมฺเม สยํ อภิญญา สจฺจิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรตฺติ.

สตฺตฺรตฺถํ วา โส^๑ อาวุโส นาคํ อหฺมฏฺฐมฺรตฺถํ^๒ วา
ตาลปตฺติกาเย ฉาเทตพฺพํ มณฺเฑเยย, โย มํ^๓ จหิ อภิญญาหิ
ฉาเทตพฺพํ มณฺเฑเยยยาติ.

จวิตถ จ ปน ฤๅลลิตฺสสา ภิกฺขุณี พุรหฺมจฺริยมฺหาติ. ทสมํ.

๑๑. จีวรสุตฺตํ

[๑๕๔] เอกํ สมยํ आयสฺมา มหากสฺสโป ราชคฺเห วิหเรติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป. เตเน โข ปน สมเยเน आयสฺมา
อานนฺโท ทกฺขิณาภิรสิมฺมี จาริกํ จเรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเเน สทฺธิ.

เตเน โข ปน สมเยเน आयสฺมาโต อานนฺทสฺส ตีสมตฺตา
สทฺธิวิหาริโน ภิกฺขุ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตา ภวนฺติ
เยภฺยุเยเน กุมารภูตา. อถ โข आयสฺมา อานนฺโท ทกฺขิณาภิรสิมฺมี
ยถาภิรนต์ จาริกํ จริตฺวา, येเน ราชคฺห์ เวพฺพนํ กลนฺทกนิวาป,^๔
เยนายสฺมา มหากสฺสโป, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ
มหากสฺสปํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข
อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ आयสฺมา มหากสฺสโป เอตทวโจ “กตฺติ นฺุ โข
อาวุโส อานนฺท อตฺถวเส ปฏฺิจจ ภควตา กุเลสุ ติกโกชนํ
ปญฺญตฺตนฺติ.

^๑ ฉ.,เท.,อ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ.,เท.,อ. เม

^๒ อ. อหฺมฏฺฐมฺรตฺถํ

^๔ ฉ.,เท.,อ. กลนฺทกนิวาโป

“ตโย โข ภนฺเต กสฺสป อตฺถวเส ปฏิจฺจ ภควตา กุเลสุ
ติกโกชนํ ปณฺณตตํ. ทุมมํกฺขนํ ปุคฺคลนํ นิคฺคหาย เปสลนํ
ภิกฺขุณํ ฆาสุวิหาราย, มา ปาปิจฺจมา ปกฺขํ นิสฺสาย สงฺฆํ ภินฺทเยยฺย,
กุลาณฺททยตาย จ. อิมเ โข ภนฺเต กสฺสป ตโย อตฺถวเส ปฏิจฺจ
ภควตา กุเลสุ ติกโกชนํ ปณฺณตตนฺติ.

“อถ ภิกฺขุจเรหิ ตวํ อาวุโส อานนฺท อิมเหิ [*] ภิกฺขุหิ
อินฺทริเยสุ อคฺคตฺตทฺวาเรหิ โภชนเ อมตฺตตณฺณหิ ชาคริยํ อนนฺยุตฺเตหิ
สทฺธิ จาริกํ จรสฺสี, สสฺสฆาตํ มณฺเฆ จรสฺสี, กุลปฺปฆาตํ^๒ มณฺเฆ
จรสฺสี โอลฺลฺลชฺชติ โข เต อาวุโส อานนฺท ปริสา, ปลฺลชฺชนฺติ โข เต
อาวุโส อานนฺท นวปฺปายา. น วายํ กุมารโก มตฺตมณฺเภาสํติ.

“อปิ เม ภนฺเต กสฺสป สิริสมี ปลิตานิ ชาตานิ, อถ จ ปน
มยํ อชฺชาปิ อายสฺมโต มหากสฺสปสฺส กุมารกฺวาทา น มุจฺจามาติ.

“ตถา หิ ปน ตวํ อาวุโส อานนฺท อิมเหิ นเวหิ ภิกฺขุหิ
อินฺทริเยสุ อคฺคตฺตทฺวาเรหิ โภชนเ อมตฺตตณฺณหิ ชาคริยํ อนนฺยุตฺเตหิ
สทฺธิ จาริกํ จรสฺสี, สสฺสฆาตํ มณฺเฆ จรสฺสี, กุลปฺปฆาตํ มณฺเฆ
จรสฺสี, โอลฺลฺลชฺชติ โข เต อาวุโส อานนฺท ปริสา, ปลฺลชฺชนฺติ โข
เต อาวุโส นวปฺปายา. น วายํ กุมารโก มตฺตมณฺเภาสํติ.

อสฺสสฺสี โข อูลฺลนฺนทา ภิกฺขุณี “อยฺเยน กิร มหากสฺสเปน
อยฺโย อานนฺโท เวเทหฺมุณี กุมารกฺวาเทน อปฺสาทิโตติ.

อถ โข อูลฺลนฺนทา ภิกฺขุณี อนตฺตมฺนา อนตฺตมฺนวาจํ
นิจฺจಾರೆสิ “กํ ปน อยฺโย มหากสฺสโป อณฺเฑติตฺถิยปฺพุโป สมานเ
อยฺยํ อานนฺท เวเทหฺมุณี กุมารกฺวาเทน อปฺสาเทตพฺพํ มณฺเฑตํติ.

* ฉ.,เท.,อ. นเวหิ

^๒ ฉ.,เท. กุลปฺปฆาตํ อ. กุลปฺปฆาตํ, เอมฺบุปริย.

อสฺโสสิ โข อายสฺมา มหากสฺสโป ฤๅลนฺนทาย ภิกฺขุณฺเีย
 อิมํ วาจํ ภาสมานาย. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมนฺตํ
 อานนฺทํ เอตทวโจ “ตคฺฆาธุโส อานนฺท ฤๅลนฺนทาย ภิกฺขุณฺเีย
 สหสา อปฺปฏิสงฺขา วาจา ภาสิตา, ยโตหํ อาวุโส เกสมสฺสุ
 โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชิตฺ, นาภิชานามิ อญฺญํ สตุถารํ อุทฺทิสิตา” อญฺญตฺร เตน
 ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺธเณ. ปุพฺเพ เม อาวุโส
 อาคาริกภูตสฺส สโต เอตทโหสิ “สมฺพาโห ฆรวาโส ราชปโถ
 อชฺโฌกาโส ปพฺพชฺชา. นยิทํ สุกฺรํ อการํ อชฺฉาวสตา
 เอกนฺตปริปฺณณํ เอกนฺตปริสฺสุทฺธํ สงฺขลิตํ พุรหฺมจิริยํ จิริตฺ,
 ยนฺนุนาหํ เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชเยยฺยนฺติ. โส ขวาทํ อาวุโส อปเรน
 สมเยน ปฏฺปิไลติกานํ สงฺฆาภูมิจฺฉิตฺวา,^๒ เย โลเก อรหฺนโต, เต
 อุทฺทิสฺส เกสมสฺสุ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช. โส เอวํ ปพฺพชิตฺ สมานอ
 ทฺธานมคฺคํ ปฏฺปิโน อทฺทสํ ภควนฺตํ อนฺตรา จ ราชคหํ
 อนฺตรา จ นาพนฺทํ พหุปฺตตเจตฺติเย นิสินฺนํ, ทิสฺวาน เม
 เอตทโหสิ “สตุถารญจ วตาทํ ปสฺเสยฺยํ ภควนฺตเมว ปสฺเสยฺยํ,
 สุกตญจ วตาทํ ปสฺเสยฺยํ ภควนฺตเมว ปสฺเสยฺยํ, สมฺมาสมฺพุทฺธญจ
 วตาทํ ปสฺเสยฺยํ ภควนฺตเมว ปสฺเสยฺยนฺติ. โส ขวาทํ อาวุโส
 ตตฺถเณว ภควโต ปาเทสฺส สิริสา นิปตฺติวาทา ภควนฺตํ เอตทวโจ
 “สตุถา เม ภนฺเต ภควา, สาวโกหฺมสมฺมิ, สตุถา เม ภนฺเต
 ภควา, สาวโกหฺมสมฺมิตฺติ. เอวํ วุตฺเต, มํ อาวุโส ภควา เอตทวโจ

^๑ อ. อุทฺทิสิตุ^๒ จ.,เท. การตฺวา

“โย โข กสฺสป เอวํ สพฺพเจตโส” สมณฺหาคตํ สวากํ อชานญญเวยว
วเทยฺย ‘ชานามีติ, อปสฺสญญเวยว วเทยฺย ‘ปสฺสามีติ, มุทฺธาปิ
ตสฺส วิปเตยฺย. อหํ โข ปน กสฺสป ชานญญเวยว วทามิ
‘ชานามีติ, ปสฺสญญเวยว วทามิ ‘ปสฺสามีติ.

ตสฺมาติห เต กสฺสป เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ “ติพฺพํ เม หิโรตฺตปฺป,
ปจฺจุปฺปจิตํ ภวิสฺสติ เถเรสุ นเวสุ มชฺฌิเมสฺสุติ, เอวญฺหิ เต
กสฺสป ลิกฺขิตพฺพํ.

ตสฺมาติห เต กสฺสป เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ “ยงฺกณฺจิ ฐมมํ
สุณฺนิสฺสามิ กุสฺลุปสณฺหิตํ, สพฺพนฺตํ อฏฺฐิกิตฺวา มนสิกริตฺวา
สพฺพเจตโส สมณฺหาหริตฺวา โอหิตโสโต ฐมมํ สุณฺนิสฺสามีติ, เอวญฺหิ
เต กสฺสป ลิกฺขิตพฺพํ.

ตสฺมาติห เต กสฺสป เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ “สาตสฺหคตา จ เม
กายคตาสติ น วิชหิสฺสตีติ, เอวญฺหิ เต กสฺสป ลิกฺขิตพฺพนฺติ.

อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิมินา โอวาเทน โอวทิตฺวา
อฏฺฐายาสนา ปกุกามิ, สตฺตทาหเมว โขหํ อาวุโส สาโณ” รมฺมจฺปิณฺทํ
ภุญฺชี่. อถ อฏฺฐมียา อญฺเฌา อุทปาทิ.

อถ โข อาวุโส ภควา มคฺคา โอกุกมฺม, เยน อญฺญตรํ
รุกฺขมฺมูลํ, เตนฺอุปสงฺกมิ. อถ ขวาทํ อาวุโส ปฏฺวิโลตฺติกาณํ สงฺฆมาภี
จตุคฺคณฺเฬ ปณฺณเปตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจํ “อิธ ภนฺเต ภควา
นีสีทตุ, ยํ มมสฺส ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ. นีสีทิ โข อาวุโส
ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน, นิสฺซุชฺช โข มํ อาวุโส ภควา
เอตทโวจํ “มฺหุทฺทา โข ตฺวยายํ กสฺสป ปฏฺวิโลตฺติกาณํ สงฺฆมาภีติ.

“ปฏิคคณหาตุ เม ภนฺเต ภควา ปฏฺปิไลติกานํ สงฺฆาญฺญิ
อนุกมฺปิ อุปาทายาติ.

“ชาเรสฺสสิ ปน เม ตวํ กสสป สาณานิ ปัสฺสุกลานิ
นิพฺพสนานํติ.

“ชาเรสฺสามหํ ภนฺเต ภควโต สาณานิ ปัสฺสุกลานิ
นิพฺพสนานํติ.

โส ขวหา อวฺโส ปฏฺปิไลติกานํ สงฺฆาญฺญิ ภควโต
ปาทาสี, อหํ ปนสฺส ภควโต สาณานิ ปัสฺสุกลานิ นิพฺพสนานิ
ปฏฺปิชฺชํ.

ยณฺหิ ตํ อวฺโส สมฺมา วทฺมานโน วเทยฺย “ภควโต
ปฺตฺโต โอโรโส มุขโต ชาโต ฐมฺมชฺโช ฐมฺมนิมฺมิโต ฐมฺมทายาโท,
ปฏฺคคฺคิตานิ สาณานิ ปัสฺสุกลานิ นิพฺพสนานํติ. มมํ ตํ สมฺมา
วทฺมานโน วเทยฺย “ภควโต ปฺตฺโต โอโรโส มุขโต ชาโต ฐมฺมชฺโช
ฐมฺมนิมฺมิโต ฐมฺมทายาโท, ปฏฺคคฺคิตานิ สาณานิ ปัสฺสุกลานิ
นิพฺพสนานํติ.

อหํ โข อวฺโส ยาวเทว อากงฺขามิ วิวิจฺเจว กาเมหิ
วิวิจฺจ อกฺกุสเลหิ ฐมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาร์ วิเวกชฺชํ ปิตฺติสฺสขํ ปจฺจ
ณฺณํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรามิ, อหํ โข อวฺโส ยาวเทว อากงฺขามิ
ชฺเชยฺย. [นวณฺณํ อนุปฺพุพฺพวิหารสมาปตฺตํ ปณฺจณฺณจ อภิญฺญานํ
เอวํ เปยฺยาโล เวทิตพฺโพ.]

อหํ โข อวฺโส อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
ปญฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรามิ, สตฺตตรตนํ วา โส อวฺโส นาคํ อหฺมณฺณจฺมรตนํ วา

ตาลปตติกาย ฉาเทตพพ มณเณย, โย ม จหิ อภินญาหิ
ฉาเทตพพ มณเณยยาติ.

จวิตถ จ ปน ฤลลนหนทา ภิกขุณี พุรหุมจริยมหาติ.
เอกาทสม.

๑๒. ปรมุมนรณสตุต

[๑๕๕] เอก สมย อายสุม จ มหากสสโป อายสุม จ
สาริปุตโต พาราณสีย วิหรนติ อสิปตเน มิคทาเย. อถ โข
อายสุม สาริปุตโต สายณหสมย ปฏิสลลนา วุฏฐิต, เยนายสุม
มหากสสโป, เตนุปลสงกมิ; อุปสงกมิตวา อายสมตา มหากสสเปน
สทฐิ สมโมท, สมโมทนีย กถ สาราณีย วิตีสารเตวา เอกมนต
นีสทิ. เอกมนต นิสินโน โข อายสุม สาริปุตโต อายสมนต
มหากสสโป เอตทโวจ

“กินุ โข อาวุโส กสสโป โหติ ตถาคโต ปรมุมนรนาติ.

“อพุยากต โข เอต อาวุโส ภควตา ‘โหติ ตถาคโต
ปรมุมนรนาติ.

“กั ปนาวุโส ‘น โหติ ตถาคโต ปรมุมนรนาติ.

“เอตมปิ” โข อาวุโส อปุยากต ภควตา ‘น โหติ
ตถาคโต ปรมุมนรนาติ.

“กั นุ โข อาวุโส ‘โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปรมุมนรนาติ.

“อพุยากต โข เอต อาวุโส ภควตา ‘โหติ จ น จ โหติ
ตถาคโต ปรมุมนรนาติ.

หมดอายุ 27/05/2566

“กั ปนารุโส ‘เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมมรณติ.

“เอตมปิ^๑ โข อารุโส อพยากตํ ภควตา ‘เนว โหติ น น
โหติ ตถาคโต ปรมมรณติ.

“กสมา เจตํ อารุโส อพยากตํ ภควตาติ.

“น เहतํ อารุโส อตฺถสณฺหิตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยกํ น นิพฺพิทาย
น วิรคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิณฺณาย น สมฺโพธาย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ, ตสฺมา ตํ อพยากตํ ภควตาติ.

“อถ กิณฺจรหารุโส พฺยากตํ ภควตาติ.

“อิทํ ทุขฺขนฺติ โข อารุโส พฺยากตํ ภควตา, ‘อัย
ตุขฺขสมฺภูติ พฺยากตํ ภควตา, ‘อัย ทุขฺขนิโรธติ พฺยากตํ
ภควตา, ‘อัย ทุขฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ พฺยากตํ ภควตาติ.

“กสมา เจตํ อารุโส พฺยากตํ ภควตาติ.

“เอตณฺหิ อารุโส อตฺถสณฺหิตํ เอตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยกํ เอตํ
นิพฺพิทาย วิรคาย นิโรธาย อุปสมาย อภิณฺณาย สมฺโพธาย
นิพฺพานาย สํวตฺตติ, ตสฺมา ตํ พฺยากตํ ภควตาติ. ทฺวาทสมํ.

๑๓. สทฺธมฺมปฺปฏิรูปกสฺสุตํ

[๑๕๖] เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหฺรติ เชตวนเ
อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามเ. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป, เยน
ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
นีสิติ, เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหากสฺสโป ภควนฺตํ

เอตทวโจ “โก นุ โข ภนเต เหตุ, โก ปจฺจโย, เยน ปุพฺเพ
อปปตฺตานิ เจว สิกฺขาปทานิ อหสิํ, พหุตฺรา จ ภิกฺขุ อญฺญา
สณฺจหิสิ. โก ปน ภนเต เหตุ, โก ปจฺจโย, เยนตฺรหิ พหุตฺรานิ
เจว สิกฺขาปทานิ อปปตฺรา จ ภิกฺขุ อญฺญา สณฺจหนตฺติ.

“เอวญฺเจตํ” กสฺสป โหติ สตฺเตสฺส หายมาเนสฺส สหุทธมเม
อนฺตรชาเยว พหุตฺรานิ เจว สิกฺขาปทานิ โหนฺติ, อปปตฺรา จ
ภิกฺขุ อญฺญา สณฺจหนฺติ, น ตาว กสฺสป สหุทธมสฺส
อนฺตรชานํ โหติ, ยาว น สหุทธมปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ.
ยโต จ โข กสฺสป สหุทธมปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ, อถ
สหุทธมสฺส อนฺตรชานํ โหติ.

เสยฺยถาปิ กสฺสป น ตาว ชาตฺรสปสฺส อนฺตรชานํ โหติ,
ยาว น ชาตฺรสปปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ, ยโต จ โข กสฺสป
ชาตฺรสปปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ, อถ ชาตฺรสปสฺส อนฺตรชานํ
โหติ. เอวเมว โข กสฺสป น ตาว สหุทธมสฺส อนฺตรชานํ โหติ,
ยาว น สหุทธมปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ. ยโต จ โข กสฺสป
สหุทธมปฏฐูปกํ โลเก อุปฺปชฺชติ, อถ สหุทธมสฺส อนฺตรชานํ โหติ.

น โข กสฺสป ปจฺจวาทุ สหุทธมํ อนฺตรชาเปติ, น
อาโปชาตุ สหุทธมํ อนฺตรชาเปติ, น เตโชชาตุ สหุทธมํ อนฺตรชาเปติ,
น วาโยชาตุ สหุทธมํ อนฺตรชาเปติ, อถ โข อิว เต
อุปฺปชฺชนฺติ โมฆปฺริสา, ये อิมํ สหุทธมํ อนฺตรชาเปนฺติ. เสยฺยถาปิ
กสฺสป นาวา อาทิกะเนว โอปิลาวติ.^๒ น โข กสฺสป เอว
สหุทธมสฺส อนฺตรชานํ โหติ.

หมายเหตุ 27/05/2566

* ฉ., เท. เอวญฺเจตํ อ. เอวญฺเจตํ

^๒ ฉ., เท., อ. โอปิลาวติ

ปญจ ไชเม กสสป โอกุมนิยา ฐมา สทฐมมสส
สมโมสาย อนนตรธานาย สัตตตตติ. กตเม ปญจ. อิต กสสป
ภิกขุ ภิกขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาโย สตถริ อการวา วิหรนติ
อปปตีสสา, ฐมา อการวา วิหรนติ อปปตีสสา, สงฆะ อการวา
วิหรนติ อปปตีสสา, สิกขาย อการวา วิหรนติ อปปตีสสา,
สมาธิสมี อการวา วิหรนติ อปปตีสสา. อิมะ ไช กสสป ปญจ
โอกุมนิยา ฐมา สทฐมมสส สมโมสาย อนนตรธานาย สัตตตตติ.

ปญจ ไชเม กสสป ฐมา สทฐมมสส จิตฺติยา อสมโมสาย
อนนตรธานาย สัตตตตติ. กตเม ปญจ. อิต กสสป ภิกขุ
ภิกขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาโย สตถริ สการวา วิหรนติ
สปปตีสสา, ฐมา สการวา วิหรนติ สปปตีสสา, สงฆะ สการวา
วิหรนติ สปปตีสสา, สิกขาย สการวา วิหรนติ สปปตีสสา,
สมาธิสมี สการวา วิหรนติ สปปตีสสา. อิมะ ไช กสสป ปญจ
ฐมา สทฐมมสส จิตฺติยา อสมโมสาย อนนตรธานาย สัตตตตติ.
เตรสม.

กสสปสัตตตํ สมตฺตํ.

ตสฺสทฺทานํ

“สนตฺตจฺญจ อโนตฺตปิ	จหนฺทูปมํ กุณฺทูปกํ
ชินฺณํ ตโย จ โอวาทา	ฉานาภินฺญา อุปสฺสยํ
จีวรํ ปรมฺมรณํ	สทฐมมปฏฺฐูปกนฺติ.

๖. ลามสกุการสัตตัม

๑. ปจวมกุโค

๑. ทารุณสัตตัม

[๑๕๗] เอวมเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ
เชตวันเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ “ภิกฺขวโถติ. “ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ.
ภควา เอตทวโจ

“ทารุणे ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลโก กญฺโโก ผรุสो
อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมาย. ตสฺมาติห ภิกฺขเว
เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “อุปฺปนฺนํ ลามสกุการสิโลกํ ปชหิสฺสาม, น จ
โน อุปฺปนฺโน ลามสกุการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย จสฺสตีติ.
เอวณฺหิ वो ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. ปจฺมํ.

๒. พพิสสัตตัม

[๑๕๘] สาวตถิยํ วิหริติ ๗เปฯ “ทารุणे ภิกฺขเว
ลามสกุการสิโลโก กญฺโโก ผรุสो อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺส
โยคกฺเขมสฺส อธิคมาย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว พาพิสิโก อามิสคตํ
พพิสํ คมฺภีเร อุทกรหเท ปกฺขิเปยฺย, ตเมณฺ อณฺณตโร อามิสจกฺขุ
มจฺจุณฺ คิเลยฺย. เอวณฺหิ โส ภิกฺขเว มจฺจุณฺ คิลพพิโส พาพิสิกสฺส
อนนฺยํ อาปนฺโน พุยสนฺนํ อาปนฺโน ยถากามกรณฺเีย พาพิสิกสฺส.

พพิสิโกติ โข ภิกฺขเว มารสฺเสตํ ปาปิเมโต อธิวณฺ.

พพิสนฺติ โข ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลกสฺเสตํ อธิวณฺ. โย หิ

โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ ลามสกุการสิโลกํ อสฺสาเทติ นิกามะติ.
 อญฺํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คิลพพิสฺส มารสฺส อนญฺํ อาปนฺโน
 พยสนฺนํ อาปนฺโน ยถากามกรณียะ ปาปิเมโต. เอวํ ทารุโณ โข
 ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลกะ กมฺมโก ผรุสฺส อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺส
 โยคกฺขเมสฺส อธิคมาย. ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ
 “อุปฺปนฺนํ ลามสกุการสิโลกํ ปชหิสฺสาม, น จ โน อุปฺปนฺโน
 ลามสกุการสิโลกะ จิตฺตํ ปริยาทาย จสฺสตีติ. เอวเมหิ โว ภิกฺขเว
 สิกฺขิตพฺพนฺติ. ทูตียํ.

๓. กุมฺมสุตฺตํ

[๑๕๙] สาวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปย “ทารุโณ ภิกฺขเว
 ลามสกุการสิโลกะ ๕เปย อธิคมาย. ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว อณฺณตฺรสมิ
 อุทฺกรหเท มหากุมฺมกฺลํ จิรนิวาสิ อโหสิ. อถ โข ภิกฺขเว
 อณฺณตโร กุมฺโม, เยน อณฺณตโร กุมฺโม, เตนฺอุปสงฺกมิ; อณฺณตโร
 กุมฺมํ เอตทวโจ “มา โข ตวํ ตาต กุมฺม เอตํ ปเทสํ อคมาสีติ.
 อคมาสิ โข ภิกฺขเว สโ กุมฺโม ตํ ปเทสํ, ตเมนํ ลุทฺโธ ปปตาย
 วิชฺฌิ. อถ โข ภิกฺขเว สโ กุมฺโม, เยน สโ กุมฺโม, เตนฺอุปสงฺกมิ.
 อทฺทสา โข ภิกฺขเว สโ กุมฺโม ตํ กุมฺมํ ทูรโตว อาคจฺจนฺตํ,
 ทิสฺวาน ตํ กุมฺมํ เอตทวโจ

“กจฺจิ ตวํ ตาต กุมฺม น ตํ ปเทสํ อคมาสีติ.

“อคมาสี ฆวํหํ ตาต กุมฺม ตํ ปเทสนฺติ.

“กจฺจิ ปนาปิ^๑ ตาต กุมฺม อกฺขโต อนฺุพฺหโตติ.

“อกุชโต ไชมฺหิ ตาต กุมฺม อนุปฺหโต, อตฺถิ ปน เม อิํ
 สุตฺตํ ปิณฺณิตํ ปิณฺณิตํ อนุพฺนฺนติ.

“ตคฺช หิ” ตาต กุมฺม อกุชโต” ตคฺช อนุปฺหโต, เอเตน หิ
 เต ตาต กุมฺม สุตฺตเกน ปิตโร จ ปิตามหา จ อนนฺยํ อาปฺนฺนา
 พุยฺสนํ อาปฺนฺนา, คจฺจนฺตานิ ตวํ ตาต กุมฺม, นฺตานิ ตวํ
 อมฺหากนฺติ.

“ลฺหุโรตฺติ โข ภิกฺขเว มารสฺสเสตํ ปาปิํโต อธิวจฺนํ.
 “ปฺปตาติ โข ภิกฺขเว ลามสฺสการสิโลกสฺสเสตํ อธิวจฺนํ. “สุตฺตกนฺติ
 โข ภิกฺขเว นนฺทิราศสฺสเสตํ อธิวจฺนํ. โย หิ โกจิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อนุปฺนฺนํ ลามสฺสการสิโลกํ อสฺสาเทติ นิกามะติ. อยํ วุจฺจติ
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ คิํทโร ปฺปตาย อนนฺยํ อาปฺนฺโน พุยฺสนํ อาปฺนฺโน
 ยถากามกฺรณฺนิโย ปาปิํโต. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว
 ลามสฺสการสิโลกํ ๔เป๔ เอวํหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. ตติยํ.

๔. ทิฆมโลมิกสุตฺตํ

[๑๖๐] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๔เป๔ “ทารุโณ ภิกฺขเว ลาม-
 สฺสการสิโลกํ ๔เป๔ อธิคฺมาย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทิฆมโลมิกา
 เอพฺภา กณฺฐกคฺชนํ ปวิเสยฺย. สํ ตตฺตร ตตฺตร สขฺเชยฺย, ตตฺตร
 ตตฺตร คณฺเหยฺย,” ตตฺตร ตตฺตร พชฺฌะยฺย, ตตฺตร ตตฺตร อนนฺยพฺยสนํ
 อาปชฺเชยฺย. เอวเมว โข ภิกฺขเว อิธะกจฺโจ ภิกฺขุ
 ลามสฺสการสิโลกเกน อภิภูโต ปรียาทีนฺนจิตฺโต ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺนทาย

^๑ ฉ., เท., อ. คคฺชสิ

^๒ ฉ., เท., อ. ขโต

^๓ ฉ., เท. คณฺเหยฺย

ปวิสติ, โส ตตฺร ตตฺร สขฺชติ, ตตฺร ตตฺร คยฺหติ, ตตฺร ตตฺร
พชฺฌติ, ตตฺร ตตฺร อนนยพฺยสนํ อาปชฺชติ. เอวํ ทารุणे โข
ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลโก ๕เปฯ เวนฺนํหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
จตุตฺถํ.

๕. มีพฺหกุสุตฺตํ

[๑๖๑] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เปฯ “ทารุणे ภิกฺขเว
ลามสกุการสิโลโก ๕เปฯ อธิคมาย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กัสมฺภา”
คฺคาที คฺคปฺปฺรา ปุณฺณํ คฺคตฺสส, ปฺปฺรโต จสฺส มหาคฺคปฺปฺนฺช, สา
เตน อยฺมมา กัสมฺภา” อติมณฺเณยฺย “อหฺมฺหิ คฺคาที คฺคปฺปฺรา
ปุณฺณํ คฺคตฺสส ปฺปฺรโต จ มฺยายํ มหาคฺคปฺปฺนฺชติ. เวนฺนํว โข
ภิกฺขเว อธิเรกจฺโจ ภิกฺขุ ลามสกุการสิโลเกนาภิกฺกโต ปฺริยาทินฺนจิตฺโต
ปฺพพฺพนฺหสมํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจີวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา
ปิณฺทาย ปวิสติ. โส ตตฺถ ภูตฺตาวิ จ โหติ ยาวทตฺถ, ^๑
นิมนฺติโต จ สฺวาทนาย, ปิณฺทปาโตปสฺส^๒ ปฺปฺโร, โส อารามํ
คณฺดฺวา ภิกฺขุคณฺสส มชฺฌเณว วิกตฺเถติ” “ภูตฺตาวิ จมฺหิ ยาวทตฺถ,
นิมนฺติโต จมฺหิ สฺวาทนาย, ปิณฺทปาโต จ มฺยายํ ปฺปฺโร, ลากิ
จมฺหิ จีวรปิณฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสชฺชปฺริการานํ, อิม
ปน อยฺมเณ ภิกฺขุ อปฺปปฺปฺนฺชา อปฺเปสกา น ลากิโน
จีวรปิณฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสชฺชปฺริการานนฺติ. โส เตน
ลามสกุการสิโลเกน อภิกฺกโต ปฺริยาทินฺนจิตฺโต อยฺมเณ เปสเส
ภิกฺขุ อติมณฺณติ. ตณฺหิ ตสฺส ภิกฺขเว โมชมฺปฺริสสฺส โหติ

^๑ ฉ.,เท. มีพฺหกา อ. ปพฺพกา

^๒ ฉ.,เท.,อ. ปิณฺทปาโต จสฺส

^๓ ฉ.,เท.,อ. วิกตฺเถติ

ทีฆรตตัม อหิตาย ทุกุขาย. เอวံ ทารุโณ โข ภิกขเว
ลามสกุการสิโลโก ๕เปย เหวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
ปญฺจมํ.

๖. อสนิสุตตัม

[๑๖๒] สาวตถียํ วิหฺรติ ๕เปย “ทารุโณ ภิกขเว
ลามสกุการสิโลโก ๕เปย อธิคมาย. กํ^๑ ภิกขเว อสนิวิจกํ [๒]
เสกฺขํ” อปฺปตฺตมานสํ ลามสกุการสิโลโก อนฺุปาปฺณาตุ.^๔

“อสนิวิจกนฺติ โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลกสฺเสตํ อธิวจฺนํ.
เอวံ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก ๕เปย เหวณฺหิ โว
ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. จญฺจํ.

๗. ทิฏฐิสุตตัม

[๑๖๓] สาวตถียํ วิหฺรติ ๕เปย “ทารุโณ ภิกขเว
ลามสกุการสิโลโก ๕เปย อธิคมาย. กํ ภิกขเว ทิฏฺฐิจฺเตน สลฺเลน
วิชฺฌตุ.^๕ เสกฺขํ อปฺปตฺตมานสํ ลามสกุการสิโลโก อนฺุปาปฺณาตุ.

“สลฺลนฺติ โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลกสฺเสตํ อธิวจฺนํ.
เอวံ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก ๕เปย อธิคมาย.
เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. สตฺตมํ.

^๑ อ. กิ ๗/๐๕/๒๕๖๖

^๓ อ. ตํ เสว, เหวณฺปริปี.

^๕ ฉ., เท. ทิฏฺฐิจฺเตน วิสฺลฺเลน สลฺเลน วิชฺฌนฺติ. อ. ทิฏฺฐิจฺเตน สลฺเลน วิชฺฌนฺติ.

^๒ ฉ., เท. อากฺจฺจตุ

^๔ อ. อนฺุปาปฺณาติ

๘. ลิกาลสุตตัม

[๑๖๔] สาวตถิยัม วิหริติ อเปย “ทารุणे ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก อเปย อธิคมาย. ปสฺสณ^๑ โน ตุมहे ภิกขเว รตฺติยา ปจฺจุสสมยัม ชรสิคาลสฺส วสมานสฺสาติ.

เอวํ ภนฺเต.

“โส โข ภิกขเว ชรสิคาล^๒ อุกกณฺณเกน^๓ นาม โรคชาเตน ผุฏฺโง เหนว ถลคโต^๔ รมติ, น รุกฺขมฺมูลคโต รมติ, น อพฺโฆกาสกโต รมติ. เยน เยน คจฺจนฺติ, ยตฺถ ยตฺถ ติฏฺฐจฺติ, ยตฺถ ยตฺถ นิสีหติ, ยตฺถ ยตฺถ นิปฺชชติ, ตตฺถ ตตฺถ อนยพฺยสนํ อาปชฺชติ. เอวเมว โข ภิกขเว อีเธกจฺโจ ภิกฺขุ ลามสกุการสิโลเกน อภิกฺขโต ปรียาทินฺนจิตฺโต เหนว สญฺญาคารคโต รมติ, น รุกฺขมฺมูลคโต รมติ, น อพฺโฆกาสกโต รมติ, เยน เยน คจฺจนฺติ, ยตฺถ ยตฺถ ติฏฺฐจฺติ, ยตฺถ ยตฺถ นิสีหติ, ยตฺถ ยตฺถ นิปฺชชติ, ตตฺถ ตตฺถ อนยพฺยสนํ อาปชฺชติ. เอวํ ทารุणे โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก อเปย เอวณฺหิ โว ภิกขเว ลิกฺขิตพฺพนฺติ. อฏฺฐมํ.

๙. เวรมุภสุตตัม

[๑๖๕] สาวตถิยัม วิหริติ อเปย “ทารุणे ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก อเปย อธิคมาย. อุปฺริ ภิกขเว อากาเส เวรมุภา นาม วาตา วายนฺติ. ตตฺถ โย ปกฺขี คจฺจนฺติ, ตเมนํ

เวรมภา วาตา ขิปนติ. ตสฺส เวรมภาวตฺกฺขิตฺตสฺส* อญฺเณเน
 ปาธา คจฺจนฺติ, อญฺเณน ปกฺขา คจฺจนฺติ, อญฺเณน สีสํ คจฺจนฺติ,
 อญฺเณน กาโย คจฺจนฺติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ภิกฺข
 ลามสฺสการสิโลเกน อภิกฺกโต ปรียาทินฺนจิตฺโต ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นีวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺหาทาย ปวิสฺติ,
 อรฺกฺขิตฺเตเนว กาเยน อรฺกฺขิตาย วาจาเยน อรฺกฺขิตฺเตน จิตฺเตน
 อนฺุปฏฺฐิตาย สติยา อสํวเตหิ อินฺทฺริเยหิ, โส ตตฺถ ปสฺสตี
 มาตฺรคามํ ทฺพนิวตฺตํ วา ทฺพปารฺตํ วา. ตสฺส มาตฺรคามํ ทิสฺวาน
 ทฺพนิวตฺตํ วา ทฺพปารฺตํ วา ราโค จิตฺตํ อนฺุทฺธํเสตี. โส
 รากานฺุทฺธํเสน จิตฺเตน สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตตี. ตสฺส
 อญฺเณ จีวรํ หรณฺตี, อญฺเณ ปตฺตํ หรณฺตี, อญฺเณ นิสีทํ หรณฺตี,
 อญฺเณ สฺวจิฆริํ หรณฺตี เวรมภาวตฺกฺขิตฺตสฺสเสว สกฺกณฺสสฺ. เอว
 ทารฺุणे โข ภิกฺขเว ลามสฺสการสิโลโก ๕เป๕ เอวญฺหิ โว
 ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. นวมํ.

๑๐. สคาถกสยุดต์

[๑๖๖] สวตฺถิยํ วิหริตี ๕เป๕ “ทารฺุणे ภิกฺขเว
 ลามสฺสการสิโลโก ๕เป๕ อธิคฺมาย. อิธํ ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคํ
 ปสฺสํ สกฺกาเรน อภิกฺกตํ ปรียาทินฺนจิตฺตํ กายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกฺคตี วินิปตฺตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ. อิธ ปนาหํ
 ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคํ ปสฺสํ สกฺกาเรน อภิกฺกตํ ปรียาทินฺนจิตฺตํ
 กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกฺคตี วินิปตฺตํ นิริยํ อุปฺปนฺนํ.

หมดอายุ 27/05/2566

๒๗๐ สุตตนต์ปิฎก สยุตตนิคายสส นิตานวคคสยุตตปาลิ [๖. ลามสกุการ

อิธ ปนาหิ ภิกขเว เอกจจํ ปุคฺคํ ปสฺสามิ สกฺกาเรน จ
อสกฺกาเรน จ ตทฺภเยน อภิภูตํ ปรียาทินฺนจิตฺตํ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตี วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปนฺนํ. เอวํ ทารุโณ
โฆ ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ๕เป๕ เอวณฺหิ โว ภิกขเว
สิกฺขิตพฺพพฺพตี.

อิทมวโจ ภควา, อิํ วตฺวาน สุกฺโต อถาปรี เอตทวโจ
สตุถา

“ยสฺส สกฺกริยมานสฺส	อสกฺกาเรน จูภยํ
สมาธิ น วิกมฺปติ	อปฺปมาณวิหาริโน”
ตํ ฌายินํ สาทติกํ	สุขุมทิกฺขจวิปสฺสํ
อุปาทานกฺขยารามํ	อาหุ สปฺปรีโส อิติติ. ทสมํ.

ปจฺโม วคฺโค.

ตสฺสุทฺถาทนํ

“ทารุโณ พพิสํ กุมฺมํ	ทีฆโลมิ จ มีพฺพหํ
อสฺนิ ทิกฺขจิตฺ” สีคาลํ	เวรมฺเภณ สคาถกนฺตี.

๒. ทุตยวคโค

๑. สวณณปาตีสุตตํ

[๑๖๗] สวตถุถยํ วหรตํ ๔เป๔ “ทารุโณ ภิกขเว ลามสการสโโลโก ๔เป๔ อธคมาย. อธาทํ ภิกขเว เอกจจํ ปุคคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริงจ ปชานามิ “น วายมายสุม” สวณณปาตียาปี รุปยจณณปรีปฺพาย เหตุ สมนปชานมฺสา ภาเสยยาติ, ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ลามสการสโโลเกน อภิกฺกุตํ ปรียาทินนจิตตํ สมนปชานมฺสา ภาสนตํ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสการสโโลโก ๔เป๔ เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกขิตพฺพนติ. ปจมํ.

๒. รุปยปาตีสุตตํ

[๑๖๘] สวตถุถยํ วหรตํ ๔เป๔ “ทารุโณ ภิกขเว ลามสการสโโลโก ๔เป๔ อธคมาย. อธาทํ ภิกขเว เอกจจํ ปุคคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริงจ ปชานามิ “น วายมายสุม รุปยปาตียาปี สวณณจณณปรีปฺพาย เหตุ สมนปชานมฺสา ภาเสยยาติ, ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน ลามสการสโโลเกน อภิกฺกุตํ ปรียาทินนจิตตํ สมนปชานมฺสา ภาสนตํ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสการสโโลโก ๔เป๔ เอวณฺหิ โว ภิกขเว สิกขิตพฺพนติ. ทุตยํ.

๓ - ๑๐. สวณณนิกขสุตตาทอฏจกํ

[๑๖๙] สวตถุถยํ วหรตํ ๔เป๔ “อธาทํ ภิกขเว เอกจจํ ปุคคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริงจ ปชานามิ “น วายมายสุม สวณณนิกขสสปี เหตุ ๔เป๔

หมดอายุ 27/05/2566

สฺวณฺณนิกฺขสฺตสฺสปี เหตุ ๕เปฯ

สิงฺคินิกฺขสฺสปี เหตุ ๕เปฯ

สิงฺคินิกฺขสฺตสฺสปี เหตุ ๕เปฯ

ปจฺวียาปี ชาตฺรูปปริปุราย เหตุ ๕เปฯ

อามิสกิณฺจิกฺขเหตุปี ๕เปฯ

ชีวิทเหตุปี ๕เปฯ

ชนปทกฺลยาณียาปี เหตุ สมฺปชานมฺสา ภาสเยยาติ, ตเมนํ
ปสฺสามิ อปเรณ สมเยน ลามสกุการสิโลเกน อภิกฺกตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ
สมฺปชานมฺสา ภาสนฺตํ. เอวํ ทารุเณ โข ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลโก
๕เปฯ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตพฺพนฺติ. ทสมํ.

ทฺติโย วคฺโค.

ตสฺสุทฺธานํ

“เทว ปาตี เทว” สฺวณฺณา [๒] สิงฺคิหิ อปเร ทฺเว
ปจฺวี กิณฺจิกฺขชีวิท-^๓ ชนปทกฺลยาณียา ทสาติ.

๓. ตติยวคฺโค

๑. มาตุคามสฺสุตฺตํ

[๑๗๐] สาวตฺถิย์ วิหฺรติ ๕เปฯ “ทารุโณ ภิกฺขเว
ลามสฺสการสิโลโก ๕เปฯ อธิคมาย. น ตสฺส ภิกฺขเว มาตุคาโม
เอโก เอกสฺส จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐติ, ยสฺส ลามสฺสการสิโลโก
จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐติ ๕เปฯ เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว
ลามสฺสการสิโลโก ๕เปฯ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
ปจฺมํ.

๒. กลฺยาณีสฺสุตฺตํ

[๑๗๑] สาวตฺถิย์ วิหฺรติ ๕เปฯ “ทารุโณ ภิกฺขเว
ลามสฺสการสิโลโก ๕เปฯ อธิคมาย. น ตสฺส ภิกฺขเว ชนปทกลฺยาณี
เอกา เอกสฺส จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐติ, ยสฺส ลามสฺสการสิโลโก
จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐติ ๕เปฯ เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว
ลามสฺสการสิโลโก ๕เปฯ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
ทฺติยํ.

๓. เอกปุตฺตกสฺสุตฺตํ

[๑๗๒] สาวตฺถิย์ วิหฺรติ ๕เปฯ “ทารุโณ ภิกฺขเว
ลามสฺสการสิโลโก ๕เปฯ อธิคมาย. สทฺธา ภิกฺขเว อฺปาสิกา เอกํ
ปุตฺตกํ^{*} ปิยํ มนาปี เอวํ สมฺมา อายาจมานา อายาเจยฺย

* ฉ., เท., อ. เอกปุตฺตกํ

มม สวิกานํ ภิกขุณีนํ, ยทิตํ เขมา จ ภิกขุณี อุปปลวณฺณา จ.
 มา จ โข ตวํ อยฺเย เสกขํ อุปปตฺตมานสํ ลภสฺสการสิโลโก
 อนุปาปุณาตํ. “ตณฺเจะ ภิกขเว ภิกขุณี เสกขํ อุปปตฺตมานสํ
 ลภสฺสการสิโลโก อนุปาปุณาติ, โส ตสฺสา โหติ อนุตฺตรายาย.
 เอวํ ทารุณํ โข ภิกขเว ลภสฺสการสิโลโก ๔เปยฺย เอวณฺหิ โว
 ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. จตฺตถํ.

๕. สมณพราหมณสํตํ

[๑๗๔] สวตฺถิยํ วิหรติ ๔เปยฺย “เย หิ เกจิ ภิกขเว
 สมณํ วา พฺราหมณํ วา ลภสฺสการสิโลกสฺส อสฺสาทณฺจ
 อาทีนวณฺจ นิสฺสรณณฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ. น เม เต ภิกขเว
 สมณํ วา พฺราหมณํ วา สมณํ วา สมณสมฺมตํ พฺราหมณํ วา
 พฺราหมณสมฺมตํ, น จ ปน เต อายสฺมนฺตา สามณฺยตถํ วา
 พฺราหมณตถํ วา ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺจิกิตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหรนฺติ. เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณํ วา
 พฺราหมณํ วา ลภสฺสการสิโลกสฺส อสฺสาทณฺจ อาทีนวณฺจ
 นิสฺสรณณฺจ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, เต จ โข เม ภิกขเว
 สมณํ วา พฺราหมณํ วา สมณํ เจว สมณสมฺมตํ พฺราหมณํ จ
 พฺราหมณสมฺมตํ, เต จ ปนํยสฺมนฺโต สามณฺยตถณฺจ
 พฺราหมณตถณฺจ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺจิกิตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหรนฺตํ. ปณฺจมํ.

๖. ทุตติยสมณพุราหุณสุตตัม

[๑๗๕] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา ลามสกุการสีโลกสส สมุททยญจ อตถงคมญจ อสสาทญจ อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ยถาภูตัม นปฺปชานนฺติ ยเปย ปชานนฺติ ยเปย

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา ลามสกุการสีโลกสส สมุททยญจ อตถงคมญจ อสสาทญจ อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ยถาภูตัม ปชานนฺติ” ยเปย วิหรนฺตีสฺสิจฺฉิ.

๗. ตติยสมณพุราหุณสุตตัม

[๑๗๖] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุณา วา ลามสกุการสีโลกํ ยถาภูตัม นปฺปชานนฺติ, ลามสกุการสีโลกสมุททยํ นปฺปชานนฺติ, ลามสกุการสีโลกนิโรธํ นปฺปชานนฺติ, ลามสกุการสีโลกนิโรธคามินี ปฏฺฐิปปํ นปฺปชานนฺติ ยเปย ปชานนฺติ ยเปย สยํ อภิญญา สจฺฉิกิตฺวา อุปสมฺปชช วิหรนฺตีสฺสิจฺฉิ. สุตตมํ.

๘. จวิสุตตัม

[๑๗๗] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “ทารุโณ ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก, ลามสกุการสีโลโก ภิกขเว จวี จินฺหติ, จวี

เจตฺวา จมฺมํ ชินฺหติ, จมฺมํ เจตฺวา มํสํ ชินฺหติ, มํสํ เจตฺวา
 นหารุํ ชินฺหติ, นหารุํ เจตฺวา อฏฺฐิํ ชินฺหติ, อฏฺฐิํ เจตฺวา
 อฏฺฐิมิณฺขํ อาหจฺจ ติฏฺฐติ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว
 ลาภสฺสการสิโลโก ๕เปฯ เวนฺนิ วิ ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
 อฏฺฐมํ.

๕. ราชสุตฺตํ

[๑๗๘] สวตฺถิโย วิหริติ ๕เปฯ “ทารุโณ ภิกฺขเว
 ลาภสฺสการสิโลโก, ลาภสฺสการสิโลโก ภิกฺขเว จวี ชินฺหติ, จวี
 เจตฺวา จมฺมํ ชินฺหติ, จมฺมํ เจตฺวา มํสํ ชินฺหติ, มํสํ เจตฺวา
 นหารุํ ชินฺหติ, นหารุํ เจตฺวา อฏฺฐิํ ชินฺหติ, อฏฺฐิํ เจตฺวา
 อฏฺฐิมิณฺขํ อาหจฺจ ติฏฺฐติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว พลฺวา ปุริโส ทพฺพหยา พาลราชฺชยา
 ชงฺขมํ เวเจตฺวา ฌมฺเสยฺย, สว จวี ชินฺหเตยฺย, จวี เจตฺวา จมฺมํ
 ชินฺหเตยฺย, จมฺมํ เจตฺวา มํสํ ชินฺหเตยฺย, มํสํ เจตฺวา นหารุํ
 ชินฺหเตยฺย, นหารุํ เจตฺวา อฏฺฐิํ ชินฺหเตยฺย, อฏฺฐิํ เจตฺวา อฏฺฐิมิณฺขํ
 อาหจฺจ ติฏฺฐเจยฺย. เวนฺนิ โข ภิกฺขเว ลาภสฺสการสิโลโก จวี
 ชินฺหติ, จวี เจตฺวา จมฺมํ ชินฺหติ, จมฺมํ เจตฺวา มํสํ ชินฺหติ, มํสํ
 เจตฺวา นหารุํ ชินฺหติ, นหารุํ เจตฺวา อฏฺฐิํ ชินฺหติ, อฏฺฐิํ เจตฺวา
 อฏฺฐิมิณฺขํ อาหจฺจ ติฏฺฐติ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว
 ลาภสฺสการสิโลโก ๕เปฯ เวนฺนิ วิ ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
 นวมํ.

๑๐. ภิกขุสุตฺตํ

[๑๗๙] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ฯเปฯ “โยปิ โส ภิกขเว ภิกขุ
อรหํ ขีณาสโว, ตสฺสปหํ” ลามสกุการสิโลกํ^๒ อนฺตรายาย วทามิตี.
เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ “ภิสฺส ปน
ภนฺเต ขีณาสวสฺส ภิกขุโน ลามสกุการสิโลโก อนฺตรายายาติ.
“ยา ภิสฺส सा อานนฺท อกุปฺปา เจโตวิมุตฺติ, นาหํ ตสฺสา
ลามสกุการสิโลกํ อนฺตรายาย วทามิ. เย จ ขวสฺสโว” อานนฺท
อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารา
อริคตา, เตสาหมสฺส ลามสกุการสิโลกํ อนฺตรายาย วทามิ. เอวํ
ทารุणे โข อานนฺท ลามสกุการสิโลโก กญฺโโก ผรุโส อนฺตรายิกो
อนฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อริคมา. ตสฺมาติห อานนฺท เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ “อุปฺปนฺนํ ลามสกุการสิโลกํ ปชฺหิสฺสาม, น จ โน
อุปฺปนฺโน ลามสกุการสิโลโก จิตฺตํ ปรียาทาย จสฺสตีติ. เอวณฺหิ
โว อานนฺท สิกฺขิตพฺพนฺติ. ทสมํ.

ตติโย วคฺโค.

ตสฺสุทฺธานํ

“มาตุคฺคาโม จ กลฺยาณิ ปุตฺโต จ เอกธิตฺตยา [๔]
สมณพฺรหฺมณา ตีณิ จวิ ราชฺช จ ภิกขุณาติ.

^๑ น.เท.อ. ตสฺสปาหํ

^๓ น.เท.อ. อยํ ปาโจ น ภิสฺสตี.

^๒ น.เท. ลามสกุการสิโลโก

^๔ น.เท.อ. จ

๔. จตุตถวคโค

๑. ภินทิสุตต์

[๑๘๐] สาวตถิย์ วิหริติ ยเปย “ทารุโณ ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย ลามสกุการสีโลเกน อภิกุโต ปริยาทินนจิตโต ภิกขเว เทวทตโต สงฆं ภินทิ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย สิกขิตพพนติ. ปจम्.

๒. กุสลมูลสูตร

[๑๘๑] สาวตถิย์ วิหริติ ยเปย “ทารุโณ ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย ลามสกุการสีโลเกน อภิกุตตสส ปริยาทินนจิตตสส ภิกขเว เทวทตตสส กุสลมูลํ สมุจเจทมคมา. เอวํ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย สิกขิตพพนติ. ทุตติย.

๓. กุสลธมมสูตร

[๑๘๒] สาวตถิย์ วิหริติ ยเปย “ทารุโณ ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย ลามสกุการสีโลเกน อภิกุตตสส ปริยาทินนจิตตสส ภิกขเว เทวทตตสส กุสโล ธมโม สมุจเจทมคมา. เอวํ ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสีโลโก ยเปย สิกขิตพพนติ. ตติย.

๔. สุกุการมมสุตต

[๑๘๓] สาวตุถิย วิหริติ ยเปย “ทารุโณ ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก ยเปย ลามสกุการสิโลเกน อภิกุตสส ปริยาทินนจิตตสส ภิกขเว เทวทตตสส สุกโก ฐมโม สมจุเจทมคมา. เอว ทารุโณ โข ภิกขเว ลามสกุการสิโลโก ยเปย ลิกขิตพพนติ. จตุตถ.

๕. อจิริปกุกนตสุตต

[๑๘๔] เอก สมย ภควา ราชคเห วิหริติ ถิขมกุญเ ปพพเต. อจิริปกุกนเต เทวทตเต, ตตฺร โข ภควา เทวทตติ อารพภ ภิกขุ อามนเตสิ “อตฺตวชาย ภิกขเว เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว กทล อตฺตวชาย ผล เทติ, ปราภวาย ผล เทติ. เอวเมว โข ภิกขเว อตฺตวชาย เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว เวพฺ อตฺตวชาย ผล เทติ, ปราภวาย ผล เทติ. เอวเมว โข ภิกขเว อตฺตวชาย เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ, ปราภวาย เทวทตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาทิ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว นโฬ อตฺตวชาย ผล เทติ, ปราภวาย ผล เทติ. เอวเมว โข ภิกขเว อตฺตวชาย เทวทตตสส ลาม-

สกุการสิโลโก อุทปาติ, ปราภวาย เทวตตสส ลามสกุการสิโลโก
อุทปาติ.

เสยยถาปี ภิกขเว อสสตรึ อตฺตวธาย คพฺภํ คณฺหาติ,
ปราภวาย คพฺภํ คณฺหาติ. เอวเมว โข ภิกขเว อตฺตวธาย
เทวตตสส ลามสกุการสิโลโก อุทปาติ, ปราภวาย เทวตตสส
ลามสกุการสิโลโก อุทปาติ. เอวํ ทารุणे โข ภิกขเว
ลามสกุการสิโลโก อุทปาติ. เอวเมว วิ ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อิํ วตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
สตุถา

“ผลํ เว กทลลํ หนฺติ ผลํ เวฬุํ ผลํ นพฺ
สกุการโร กาปฺริสํ หนฺติ คพฺภโก อสสตรึ ยถาติ. ปญจมํ.

๖. ปญจรตตสยุดต์

[๑๘๕] ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลนฺทกนิวาเป. เตน
โข ปน สมเยน เทวตตสส อชาตสตุตฺตุมาริ ปญฺจหิ รตสเตหิ
สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คจฺฉติ, ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาทิหาริ
อภิหริยติ.^๑ อถ โข สมพฺพหุลา ภิกฺขุ, येन ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ;
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺตึ. เอกมนฺตํ
นิสินฺหา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ “เทวตตสส ภนฺเต
อชาตสตุตฺตุมาริ ปญฺจหิ รตสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คมิสฺสตี,^๒
ปญฺจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาทิหาริ อภิหริยิสฺสตีติ. “มา ภิกขเว
เทวตตสส ลามสกุการสิโลโก ปิหยิตฺถ,^๓ ยาวกัณฺจ ภิกขเว

^๑ ฉ., เท. อภิหริยติ

^๒ ฉ., เท., อ. คจฺฉติ

^๓ อ. ปิหายิตถ

เทวทตตสส อชาตสตุตตุมาโร ปญจหิ รตสเตหิ สายํ ปาตํ
อุปฏฺฐานํ คมิสฺสติ, ปญจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาทิหาโร
อภิริยิสฺสติ. หานิเยว ภิกฺขเว เทวทตตสส ปาฏิกงฺขา กุสเลสุ
ธมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว จณฺทสฺส กุกฺกุรฺสฺส นาสาย ปิตตํ
ภินฺทเยยฺยํ, เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว กุกฺกุโร ภียโยโส มตฺตตาย
จณฺทโร อสฺส. เอวเมว โข ภิกฺขเว ยาวกัิณฺจ เทวทตตสส
อชาตสตุตตุมาโร ปญจหิ รตสเตหิ สายํ ปาตํ อุปฏฺฐานํ คมิสฺสติ,
ปญจ จ ถาลิปากสตานิ ภตฺตาทิหาโร อภิริยิสฺสติ. หานิเยว
ภิกฺขเว เทวทตตสส ปาฏิกงฺขา กุสเลสุ ธมฺเมสุ, โน วุฑฺฒิ. เอวํ
ทารุणे โข ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลโก ฯเปฯ สิกฺขิตพฺพนฺติ. จญฺจ.

๗. มาตุสฺสุตํ

[๑๘๖] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ฯเปฯ “ทารุणे ภิกฺขเว
ลามสกุการสิโลโก กญฺโง ผรุโส อนฺตรายิกิ อนฺตฺตรสฺส
โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมาย. อิธํ ภิกฺขเว เอกจฺจํ ปุคฺคํ เอวํ
เจตฺสา เจโต ปริจฺจ ปชานามิ น จายมายสฺมา มาตุปิ เหตุ
สมฺปชานมฺสา ภาเสยฺยติ, ตเมนํ ปสฺสามิ อปเรน สมเยน
ลามสกุการสิโลเกน อภิภูตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สมฺปชานมฺสา
ภาสนฺตํ. เอวํ ทารุणे โข ภิกฺขเว ลามสกุการสิโลโก กญฺโง
ผรุโส อนฺตรายิกิ อนฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคฺมาย. ตสฺมาติห
ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “อุปฺปนฺนํ ลามสกุการสิโลกํ ปชหิสฺสาม,
น จ โน อุปฺปนฺโน ลามสกุการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย จสฺสตีติ.
เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. สตฺตมํ.

๘ - ๑๓. ปิตุสฺส ตตฺถา ทิณฺณกํ

[๑๘๗] สวตฺถิยํ วิหริติ ๕เปย “ทารุณํ ภิกฺขเว ลมสฺส กการสิโลโก กฏฺโง ผรฺุสํ อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมาย.

อิธํ ภิกฺขเว เอกจํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ ปชานามิ “น จายมายสฺมา ปิตุปี เหตุ ๕เปย [วิตฺถาเรตพฺพ.] ภตฺตูปิ เหตุ ๕เปย ภคินิยาปี เหตุ ๕เปย ปุตฺตสฺสปี เหตุ ๕เปย ฐิตฺตยาปี เหตุ ๕เปย ปชาปติยาปี เหตุ สมฺปชานมฺสา ภาสะยยาติ. ตเมณํ ปสฺสสามิ อปเรน สมเยน ลมสฺส กการสิโลเกน อภิกฺขตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สมฺปชานมฺสา ภาสนฺตํ. เอวํ ทารุณํ โข ภิกฺขเว ลมสฺส กการสิโลโก กฏฺโง ผรฺุสํ อนฺตรายิโก อนฺตฺตรสฺส โยคกฺเขมสฺส อธิคมาย. ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “อุปฺปนฺนํ ลมสฺส กการสิโลกํ ปชหิสฺสาม, น จ โน อุปฺปนฺโน ลมสฺส กการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย จสฺสตีติ. เอวณฺหิ वो ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. เतरสมํ.

จตุตฺถโถ วคฺโค.

ตสฺส อุทฺทหน

“ภินฺทิ” มฺลํ ทวิธมฺโม จ ปกฺกนฺตํ รธมาตริ^๑
 ปิตา จ ภاتا ภคินิ ปุตฺโต^๒ ฐิตา ปชาปติติ.

ลมสฺส กการสํยตฺตํ สมตฺตํ.

หมตอาณ 27/05/2566

^{๑-๒} อ. ภินฺทิ มฺลํ ฐมฺโม สุกโก

ปกฺกนฺตรธมาตริ

^๒ อ. ปุคฺคา

๗. ราชูลสัณตัต

๑. ปฐมวคโค

๑. จกขุสตุต

[๑๘๘] เอวมเม สุต:- เอกัง สมยं ภควา สวตถึยัม วิหริติ
เชตวันเณ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเณ. อถ โข อายสฺมา ราชูล,
เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตัม อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนตัม นิสีทิ. เอกมฺนตัม นิสินฺโน โข อายสฺมา ราชูล ภควนฺตัม
เอตทวโจ “สาธุ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ฅมมํ เทเสตุ, ยมห์
ภควโต ฅมมํ สุตฺวา เอโก รูปกญฺโจ อปฺปมตฺโต อาตาปี
ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ.

“ตัม ก็ มณฺณสิ ราชูล, จกขุํ นิจจัม วา อนิจจัม วาติ.
อนิจจัม ภนฺเต.

“ยัม ปณานิจจัม, ทุกขัม วา ตัม สุขัม วาติ.
ทุกขัม ภนฺเต.

“ยัม ปณานิจจัม ทุกขัม วิปริณามฅมมัม, กลลัม นุ ตัม สมนุปสฺสิตุํ
‘เอตัม มม, เอโสหมสฺสมิ, เอโส เม อตฺတာติ.

โน เหตัม ภนฺเต.

“โสตัม นิจจัม วา อนิจจัม วาติ.

อนิจจัม ภนฺเต. ๕เปฯ

“ฅมานัม นิจจัม วา อนิจจัม วาติ.

อนิจจัม ภนฺเต. ๕เปฯ

“ชีวหา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ.

อนิจุจา ภานเต. ๕เปฯ

“กาโย นิจุโจ วา อนิจุโจ วาติ.

อนิจุโจ ภานเต. ๕เปฯ

“มโน นิจุโจ วา อนิจุโจ วาติ.

อนิจุโจ ภานเต.

“ยํ ปณานิจุจํ ทุกขํ วา ตํ สุขํ วาติ.

ทุกขํ ภานเต.

“ยํ ปณานิจุจํ, ทุกขํ วิปริณามธมมํ, กลลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตํ
‘เอตํ มม, เอโสหมสฺสมิ, เอโส เม อตฺตวาติ.

โน เหน้ ภานเต.

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตวา อริยสวโก จกขุสฺสมิมปิ นิพฺพินฺหติ,
โสตสฺสมิมปิ นิพฺพินฺหติ, ฆานสฺสมิมปิ นิพฺพินฺหติ, ชิวหาเยปิ
นิพฺพินฺหติ, กายสฺสมิมปิ นิพฺพินฺหติ, มนสฺสมิมปิ นิพฺพินฺหติ,
นิพฺพินฺหํ วิรชชติ, วิราคา วิมฺจุจติ. วิมุตตสฺมี “วิมุตตมิตี”
ญาณํ โหติ. “ชึณา ชาติ, วุสิตํ พุรหุมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ
อิตถตฺตยาติ ปชานาตีติ. ปจม.

[เอเตน เปยฺยาเลน ทส สุตตฺตนา กาทพฺพา.]

๒. รูปสุตตัม

[๑๘๙] สวตถึยฺม วิหริติ อเปยฺ “ตํ ก็ มณฺณสิ ราชูล, รูปา นิจุจฺา วา อนิจุจฺา วาติ. อนิจุจฺา ภาณเต. อเปยฺ สทฺททา อเปยฺ คณฺธา อเปยฺ รสา อเปยฺ โผฏฺจพฺพา อเปยฺ ธมฺมา นิจุจฺา วา อนิจุจฺา วาติ. อนิจุจฺา ภาณเต. อเปยฺ

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก รูปेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, สทฺททेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, คณฺธेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, รสेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, โผฏฺจพฺพेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, ธมฺมेषฺสุปิ นิพฺพินฺนํ, นิพฺพินฺนํ วิรชชติ, อเปยฺ ปชานาตีติ.

๓. วิญญานสุตตัม

[๑๙๐] สวตถึยฺม วิหริติ อเปยฺ “ตํ ก็ มณฺณสิ ราชูล, จกฺขุวิญญานํ นิจุจฺํ วา อนิจุจฺํ วาติ. อนิจุจฺํ ภาณเต. อเปยฺ โสตวิญญานํ อเปยฺ ฆานวิญญานํ อเปยฺ ชิวฺหาวิญญานํ อเปยฺ กายวิญญานํ อเปยฺ มโนวิญญานํ นิจุจฺํ วา อนิจุจฺํ วาติ. อนิจุจฺํ ภาณเต. อเปยฺ

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก จกฺขุวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, โสตวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, ฆานวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, ชิวฺหาวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, กายวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, มโนวิญญานสมฺมปิ นิพฺพินฺนํ, นิพฺพินฺนํ วิรชชติ, อเปยฺ ปชานาตีติ. ตถียํ.

๔. สมุสสุตตัม

[๑๙๑] สวตถึยัม วิหริติ อเปย “ตัม กิ มณฺเณสิ ราชูล,
จกฺขุสมุสสุโต นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ. อนิจฺโจ ภาณเต. อเปย
โสตสมุสสุโต อเปย ฆานสมุสสุโต อเปย ชิวหาสมุสสุโต อเปย
กายสมุสสุโต อเปย มโนสมุสสุโต นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ.
อนิจฺโจ ภาณเต. อเปย.

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก จกฺขุสมุสสุตฺตมิมฺปิ
นิพฺพินฺนฺทติ, โสตสมุสสุตฺตมิมฺปิ นิพฺพินฺนฺทติ, ฆานสมุสสุตฺตมิมฺปิ
นิพฺพินฺนฺทติ, ชิวหาสมุสสุตฺตมิมฺปิ นิพฺพินฺนฺทติ, กายสมุสสุตฺตมิมฺปิ
นิพฺพินฺนฺทติ, มโนสมุสสุตฺตมิมฺปิ นิพฺพินฺนฺทติ, นิพฺพินฺนํ วิรชฺชติ,
อเปย ปชานาตีติ. จตฺตถัม.

๕. เวทนาสูตร

[๑๙๒] สวตถึยัม วิหริติ อเปย “ตัม กิ มณฺเณสิ ราชูล,
จกฺขุสมุสสุตฺตา เวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณเต.
อเปย โสตสมุสสุตฺตา เวทนา อเปย ฆานสมุสสุตฺตา เวทนา
อเปย ชิวหาสมุสสุตฺตา เวทนา อเปย กายสมุสสุตฺตา เวทนา
อเปย มโนสมุสสุตฺตา เวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา
ภาณเต. อเปย

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก จกฺขุสมุสสุตฺตาย
เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ, โสตสมุสสุตฺตาย เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ,
ฆานสมุสสุตฺตาย เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ, ชิวหาสมุสสุตฺตาย
เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ, กายสมุสสุตฺตาย เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ,
มโนสมุสสุตฺตาย เวทนายปิ นิพฺพินฺนฺทติ อเปย ปชานาตีติ. ปญฺจมํ.

๖. สญฺญาสุตฺตํ

[๑๙๓] สาวตถิโย วิหฺรติ อเปยฺ “ตํ ก็ มณฺณสิ ราหุล, รูปสญฺญา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ. อนิจุจา ภาณเต. อเปยฺ สทฺทสญฺญา อเปยฺ คณฺธสญฺญา อเปยฺ รสสญฺญา อเปยฺ โผฏฺฐพฺพสญฺญา อเปยฺ ฐมฺมสญฺญา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ. อนิจุจา ภาณเต. อเปยฺ

“เอวํ ปสฺสํ ราหุล สุตฺวา อริยสวโก รูปสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ, สทฺทสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ, คณฺธสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ, รสสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ, โผฏฺฐพฺพสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ, ฐมฺมสญฺญายปิ นิพฺพินฺหติ อเปยฺ ปชานาตีติ. จญฺจํ.

๗. สญฺเจตนาสุตฺตํ

[๑๙๔] สาวตถิโย วิหฺรติ อเปยฺ “ตํ ก็ มณฺณสิ ราหุล, รูปสญฺเจตนา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ. อนิจุจา ภาณเต. อเปยฺ สทฺทสญฺเจตนา อเปยฺ คณฺธสญฺเจตนา อเปยฺ รสสญฺเจตนา อเปยฺ โผฏฺฐพฺพสญฺเจตนา อเปยฺ ฐมฺมสญฺเจตนา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ. อนิจุจา ภาณเต. อเปยฺ

“เอวํ ปสฺสํ ราหุล สุตฺวา อริยสวโก รูปสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ, สทฺทสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ, คณฺธสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ, รสสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ, โผฏฺฐพฺพสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ, ฐมฺมสญฺเจตนายปิ นิพฺพินฺหติ อเปยฺ ปชานาตีติ.

๘. ตณฺหาสุตฺตํ

[๑๙๕] สวาทุถิยํ วิหริติ อเปย “ตํ ก็ มณฺเฑสิ ราชูล, รูปตณฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณเต. อเปย สทฺทตณฺหา อเปย คณฺธตณฺหา อเปย รสตณฺหา อเปย โสณฺฑจพฺพตณฺหา อเปย ฐมฺมตณฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณเต. อเปย

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก รูปตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ, สทฺทตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ, คณฺธตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ, รสตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ, โสณฺฑจพฺพตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ, ฐมฺมตณฺหาปิ นิพฺพินฺหติ อเปย ปชานาตีติ. อมฺมมํ.

๙. ชาตฺตสุตฺตํ

[๑๙๖] สวาทุถิยํ วิหริติ อเปย “ตํ ก็ มณฺเฑสิ ราชูล, ปจฺจวาทฺตํ นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณเต. อเปย อาโปชาตฺตํ อเปย เตโชชาตฺตํ อเปย วาโยชาตฺตํ อเปย อากาสชาตฺตํ อเปย วิญฺญาณชาตฺตํ นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณเต. อเปย

“เอวํ ปสฺสํ ราชูล สุตฺวา อริยสวโก ปจฺจวาทฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ, อาโปชาตฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ, เตโชชาตฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ, วาโยชาตฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ, อากาสชาตฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ, วิญฺญาณชาตฺตยาปิ นิพฺพินฺหติ อเปย ปชานาตีติ. นวมํ.

๑๐. ขนุฐสุตตัม

[๑๙๗] สาวตถิยัม วิหริติ ยเปย “ตัม กิ มณณสิ ราชูล,
รูปุ นิจจัม วา อนิจจัม วาติ. อนิจจัม ภาณเต. ยเปย เวทนา ยเปย
สญญา ยเปย สงขาราย ยเปย วิญญานัม นิจจัม วา อนิจจัม วาติ.
อนิจจัม ภาณเต.

“ยัม ปณานิจจัม, ทุกขัม วา ตัม สุขัม วาติ.
ทุกขัม ภาณเต.

“ยัม ปณานิจจัม ทุกขัม วิปริณามธมมัม, กลลัม นุ ตัม สมณุปสสิตุม
‘เอตัม มม, เอโสหมสมิ, เอโส เม อตตาทิ.

โน เหตัม ภาณเต.

“เอวัม ปสสิ ราชูล สุตวา อริยสาวโก รูปสมิมปิ นิพพินทติ,
เวทนายปิ นิพพินทติ, สญญายปิ นิพพินทติ, สงขารेषูปิ นิพพินทติ,
วิญญานสมิมปิ นิพพินทติ, นิพพินทัม วิรชชติ, วิราคา วิมูจจติ,
วิมุตตสมิ ‘วิมุตตมิตติ ญาณัม โหติ. ‘ชีณา ชาติ, วุสิตัม พุรหมจจริยัม,
กตัม กรณียัม, นาปริ อิตถตตาทายาติ ปชานาตีติ. ทสมัม.

ปจโหม วคโค.

ตสสุททานัม

“จกขุมุ รูปญจ วิญญานัม	สมผสโส เวทนาย จ
สญญา จ เจตนา ตณหา	ธาทู ขนุเชน เต ทสาตี.

๒. ทุติยวคฺโค

๑. จกฺขุสฺสุตฺตํ

[๑๙๘] เอวเมวเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตฺ
 เซตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. อถ โข อายสฺมา ราชุโล,
 เยเน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ราชูลํ ภควา
 เอตทวโจ “ตํ ก็ มณฺณสิ ราชูล, จกฺขุํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ.
 อนิจฺจํ ภนฺเต. “ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ. ทุกฺขํ
 ภนฺเต. “ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลลํ นุ ตํ สมนุปลสฺสิตฺตํ
 ‘เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ. โน เหนฺติ ภนฺเต. “โสตํ
 ยเปยฺย ฆานํ ยเปยฺย ชิวหา ยเปยฺย กาโย ยเปยฺย มโน ยเปยฺย
 นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ. อนิจฺโจ ภนฺเต. “ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา
 ตํ สุขํ วาติ. ทุกฺขํ ภนฺเต. “ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ,
 กลลํ นุ ตํ สมนุปลสฺสิตฺตํ ‘เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม
 อตฺตาติ. โน เหนฺติ ภนฺเต.

“เอวํ ปสฺส ราชูล สุตฺวา อริยสาวโก จกฺขุสฺสมิขฺปิ นิพฺพินฺนฺตติ,
 โสตสฺสมิขฺปิ นิพฺพินฺนฺตติ, ฆานสฺสมิขฺปิ นิพฺพินฺนฺตติ, ชิวหายปิ นิพฺพินฺนฺตติ,
 กายสฺสมิขฺปิ นิพฺพินฺนฺตติ, มนสฺสมิขฺปิ นิพฺพินฺนฺตติ, นิพฺพินฺนํ วิรชฺชติ,
 วิราจา วิมฺบฺบจฺติ, วิมฺบฺบตฺตสฺมี ‘วิมฺบฺบตฺตมิตฺติ ฌาณํ โหติ. ‘ชีณา ชาติ,
 วุสฺสิตํ พุรหฺมจฺริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตาयाติ ปชานาตีติ.
 ปจฺจํ.

หมดอายุ 27/05/2566

[เอเตน เปยฺยาเลน ทส สุตฺตนฺตา กาทพฺพา.]

๒ - ๑๐. รุปาทิสุตตนวกัม

[๑๙๙] “ตัม กิ มณฺณสิ รากุฬ, รุปา นิจุจา วา อนิจุจา วาติ. อนิจุจา ฆนฺเต ยเปยฺย สทฺทา ยเปยฺย คณฺธา ยเปยฺย รสา ยเปยฺย โผฏฺฐพฺพา ยเปยฺย ฐมฺมา ยเปยฺย

จกฺขุวิญฺญาณํ ยเปยฺย โสตฺวิญฺญาณํ ยเปยฺย ฆานวิญฺญาณํ ยเปยฺย ชิวฺหาวิญฺญาณํ ยเปยฺย กายวิญฺญาณํ ยเปยฺย มโนวิญฺญาณํ ยเปยฺย

จกฺขุสมฺมผลฺโส ยเปยฺย โสตสมฺมผลฺโส ยเปยฺย ฆานสมฺมผลฺโส ยเปยฺย ชิวฺหาสมฺมผลฺโส ยเปยฺย กายสมฺมผลฺโส ยเปยฺย มโนสมฺมผลฺโส ยเปยฺย

จกฺขุสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย โสตสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย ฆานสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย ชิวฺหาสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย กายสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย มโนสมฺมผลฺสชา เวทนา ยเปยฺย

รูปสณฺญา ยเปยฺย สทฺทสณฺญา ยเปยฺย คณฺธสณฺญา ยเปยฺย รสสณฺญา ยเปยฺย โผฏฺฐพฺพสณฺญา ยเปยฺย ฐมฺมสณฺญา ยเปยฺย

รูปสณฺญเจตนา ยเปยฺย สทฺทสณฺญเจตนา ยเปยฺย คณฺธสณฺญเจตนา ยเปยฺย รสสณฺญเจตนา ยเปยฺย โผฏฺฐพฺพสณฺญเจตนา ยเปยฺย ฐมฺมสณฺญเจตนา ยเปยฺย

รูปตณฺหา ยเปยฺย สทฺทตณฺหา ยเปยฺย คณฺธตณฺหา ยเปยฺย รสตณฺหา ยเปยฺย โผฏฺฐพฺพตณฺหา ยเปยฺย ฐมฺมตณฺหา ยเปยฺย

ปจฺจวិชาตฺถํ ยเปยฺย อาโปชาตฺถํ ยเปยฺย เตโชชาตฺถํ ยเปยฺย วาโยชาตฺถํ ยเปยฺย อากาสชาตฺถํ ยเปยฺย วิญฺญาณชาตฺถํ ยเปยฺย

รูปุเปฯ เวทนา เปฯ สญญา เปฯ สงฺขารฯ เปฯ
 วิญญานํ นิจุํ วา อนิจุํ วาติ. อนิจุํ ฆนฺเต. เปฯ “เอวํ
 ปสฺสํ ราชูล เปฯ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ ปชานาตีติ. ทสมํ.

๑๑. อนุสยสยุดต์

[๒๐๐] สาวตฺธิยํ วิหริติ เปฯ อถ โข อายสฺมา ราชูล,
 เยน ภควา, เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ราชูล
 ภควนฺตํ เอตทวโจ “กถํ ฆุ โข ฆนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต
 อิมสฺมิญจ สวิญญานเก กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิमितฺเตสุ
 อหฺงการมมฺงการมานานุสยา น โหหนฺตีติ. “ยงฺกิญฺจิ ราชูล รูปุ
 อตีตานาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา
 สฺขมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปุ
 ‘เนตํ มม, เนโสหฺมสฺมิ, น เมโส อตฺตยาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ
 สมฺมปฺปญฺญาเย ปสฺสตี. ยา กาจิ เวทนา เปฯ ยา กาจิ
 สญญา เปฯ ये เกจิ สงฺขารฯ เปฯ ยงฺกิญฺจิ วิญญานํ
 อตีตานาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา
 สฺขมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ วิญญานํ
 ‘เนตํ มม, เนโสหฺมสฺมิ, น เมโส อตฺตยาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ
 สมฺมปฺปญฺญาเย ปสฺสตี. เอวํ โข ราชูล ชานโต เอวํ ปสฺสโต
 อิมสฺมิญจ สวิญญานเก กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิमितฺเตสุ
 อหฺงการมมฺงการมานานุสยา น โหหนฺตีติ. เอกาทสมํ.

๑๒. อปคตสุตต์

[๒๐๑] สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ อถ โข อายสฺมา ราชูล, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ราชูล ภควนฺตํ เอตทวโจ “กถํ นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ ปสฺสโต อิมสฺมิญจ สวิญญาณเก กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิमितฺเตสุ อหฺงการมมฺงการมานาปคตํ มานสํ โหติ วิชา สมตฺติกฺกนฺตํ สนฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ. “ยงฺกิญฺจิ ราชูล รูปํ อตีตํ นาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอปาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปํ ‘เนตํ มม, เนโสหฺมสฺมิ, น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ทิสฺวา อนฺุปาทา วิมุตฺโต โหติ.

[ปญฺจนนํ ขนฺธานํ เอวํ กาดพฺพ.]

ยา กาจิ เวทนา ฯเปฯ ยา กาจิ สญฺญา ฯเปฯ ये เกจิ สงฺขารา ฯเปฯ ยงฺกิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตํ นาคตปจฺจุปปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอปาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพํ วิญฺญาณํ “เนตํ มม, เนโสหฺมสฺมิ, น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ทิสฺวา อนฺุปาทา วิมุตฺโต โหติ. เอวํ โข ราชูล ชานโต เอวํ ปสฺสโต อิมสฺมิญจ สวิญญาณเก กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิमितฺเตสุ อหฺงการมมฺงการมานาปคตํ มานสํ โหติ วิชา สมตฺติกฺกนฺตํ สนฺตํ สุวิมุตฺตนฺติ. ทฺวาทสฺม.

ทฺธิโย วคฺโค.

ตสฺสอุทฺทหานํ

“จกขุํ รูปญจ วิญญานํ สมุสฺสโส เวทนาย จ
 สญฺญา” จ เจตนา ตณฺหา” ชาติ ขนฺธเณ เต ทส
 อนุสยํ อปคตญฺเจว วคฺโค เตน ปวฺจจตฺตีติ.

ราหุลสัณฺฑิตํ สมตฺตํ.

๘. ลักษณะสัมมุตต

๑. ปจฺมวคฺโค

๑. อฏฺฐิสฺสุตฺต

[๒๐๒] เอวมฺเม สุตฺตํ:- เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป. เตเน โข ปน สมเยเน อายสฺมา จ ลกฺขโณ อายสฺมา จ มหาโมคฺคัลลาโน คิฑฺฒกุญฺเฏ ปพฺพเต วิหฺรณฺติ. อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย, เยเนายสฺมา ลกฺขโณ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ลกฺขณํ เอตทวโจ “เอहि อาวุโส” ลกฺขณ ราชคหํ ปิณฺฑทาย ปวิสิสฺสามาติ. “เอวมาวุโสติ โข อายสฺมา ลกฺขโณ อายสฺมโต มหาโมคฺคัลลานสฺส ปจฺจสฺสโสสิ. อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน คิฑฺฒกุญฺเฏ ปพฺพตา โอโรหณฺโต อณฺณตรสฺมี ปเทเส สิตํ ปาตุวากาสิ. อถ โข อายสฺมา ลกฺขโณ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคัลลานํ เอตทวโจ “โก หนุ โข อาวุโส โมคฺคัลลาน เหตุ, โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตุกมฺมายาติ. “อกาโล โข อาวุโส ลกฺขณ เอตสฺส ปณฺหสฺส, ภควโต มํ สนฺติเก เอตํ ปณฺหํ ปุจฺจาติ.

อถ โข อายสฺมา จ ลกฺขโณ อายสฺมา จ มหาโมคฺคัลลาโน ราชคเห ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจมาตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺตา, เยเน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมึสฺส; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตึสฺส. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ลกฺขโณ อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคัลลานํ เอตทวโจ “อิธายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน คิฑฺฒกุญฺเฏ

ปพพตา โอโรหนโต อณฺณตรสมี ปเทเส สิตํ ปาตวากาสี, โก นุ
ไช อาวุโส โมคคัลลาน เหตุ, โก ปจฺจโย สิตสฺส ปาตูกมฺมายาติ.

“อิทาหํ อาวุโส คิञฺชณฺฏฐา ปพพตา โอโรหนโต อทฺทสํ
อญฺญิสงฺขลิกํ เวหาสํ คจฺจนฺตี, ตเมนํ คิञฺชณฺปิ กากาปิ กุลลาปิ
อนุปตฺติตฺวา อนุปตฺติตฺวา [๑] วิตุเทนฺติ วิตฺจเณนฺติ วิราเชนฺติ,^๒
สา^๓ สุทํ อญฺญิสฺสรํ กโรติ, ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ
‘อจฺจริยํ วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, เอวฺรูปิ นาม สตฺโต
ภวิสฺสตี, เอวฺรูปิ นาม ยกฺโข ภวิสฺสตี, เอวฺรูปิ นาม
อตฺตภาวปฏฺฐิลาโก ภวิสฺสตีติ.

อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “จกฺขุภฺภูตา วต ภิกฺขเว
สาวกา วิหรนฺติ, ฌาณภฺภูตา วต ภิกฺขเว สาวกา วิหรนฺติ, ยตร
หิ นาม สาวโก เอวฺรูปิ ฌสฺสตี วา ทกฺขตี วา สกฺขี วา
ภวิสฺสตี, ปุพฺพเพว^๔ เม โส ภิกฺขเว สตฺโต ทิฏฺฐโจ อโหสิ, อปิจาหํ
น พุยาภาสี, อหณฺเจตํ พุยากรเยยฺย, ปเรปิ^๕ เม น สทฺทเหยฺย,
เย เม น สทฺทเหยฺย, เตสฺสนํ อสฺส ทิฆมฺมตฺตํ อหิตาย ทกฺขาย,
เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิณฺณเวย ราชคฺเห โคฆาตโก อโหสิ,
โส ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน พหฺนํ วสฺसानิ พหฺนํ วสฺสสตานิ
พหฺนํ วสฺสสทฺสฺสานิ พหฺนํ วสฺสสทฺสฺสทฺสฺสานิ นิริเย ปจฺจิตฺถ,^๖
ตสฺสเวย กมฺมสฺส วิปากาวเสเสน เอวฺรูปิ อตฺตภาวปฏฺฐิลาภํ
ปฏฺฐิสฺสเวทยตีติ. ปจฺม.

[สพฺเพสํ สุตฺตนฺตานํ เอเสว เปยฺยาโล.]

๑. น.เท.,อ. ผาสฺพนฺตริกาหิ

๒. อ. สาสฺสุท

๓. น.เท.,อ. ปเร

๔. อ. วิภเชนฺติ.

๕. อ. ปุพฺพเพ

๖. น.เท. ปจฺจิตฺวา อ. ปจฺจิตฺวา

๒. เปลิสุตตัม

[๒๐๓] “อิธหัง อาวุโส คิขฌญญา ปพพตา โอโรหนโต อททสั มัสเปสึ เวหาสั คจจณฺตี, ตเมนํ คิขฌาปิ กากาปิ กุลลาปิ อนฺนปติตฺวา อนฺนปติตฺวา วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ,” สา สุกฺกั อญฺญสฺสรํ กโรติ ยเปยฺย เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิณญฺเวย ราชคฺเห โคฆาตโก อโหสิ ยเปยฺย ทฺติยํ.

๓. ปิณฺทสุตตัม

[๒๐๔] “อิธหัง อาวุโส คิขฌญญา ปพพตา โอโรหนโต อททสั มัสปิณฺทํ เวหาสั คจจณฺตี, ตเมนํ คิขฌาปิ กากาปิ กุลลาปิ อนฺนปติตฺวา อนฺนปติตฺวา วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ, โส สุกฺกั อญฺญสฺสรํ กโรติ ยเปยฺย เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิณญฺเวย ราชคฺเห สากุณิโก อโหสิ ยเปยฺย ตฺติยํ.

๔. นิจฺจนวิสุตตัม

[๒๐๕] “อิธหัง อาวุโส คิขฌญญา ปพพตา โอโรหนโต อททสั นิจฺจวี ปุริสํ เวหาสั คจจณฺตี, ตเมนํ คิขฌาปิ กากาปิ กุลลาปิ อนฺนปติตฺวา อนฺนปติตฺวา วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ, โส สุกฺกั อญฺญสฺสรํ กโรติ ยเปยฺย เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิณญฺเวย ราชคฺเห โอโรพฺภิกโก อโหสิ ยเปยฺย จตฺตํ.

๕. อสิโลมสุตต

[๒๐๖] “อิธหิ อากุโส คิขณภูฏา ปพพตา โอโรหนโต
อททส อสิโลม ปุริส เวหาส คจจนต, ตสส เต อสิ อุปปติตวา
อุปปติตวา ตสเสว กายะ นิปตนติ, โส สุก อฏฐสสร กโรติ
ฯเปฯ เอโส ภิกขเว สตโต อิมสุมิณเวย ราชคเห สุกรโก
อโหสิ ฯเปฯ ปณจมน.

๖. สตติสุตต

[๒๐๗] “อิธหิ อากุโส คิขณภูฏา ปพพตา โอโรหนโต
อททส สตติโลม ปุริส เวหาส คจจนต, ตสส ตา สตติโย
อุปปติตวา อุปปติตวา ตสเสว กายะ นิปตนติ, โส สุก
อฏฐสสร กโรติ ฯเปฯ เอโส ภิกขเว สตโต อิมสุมิณเวย
ราชคเห มาควโก อโหสิ ฯเปฯ จญจ.

๗. อสุโลมสุตต

[๒๐๘] “อิธหิ อากุโส คิขณภูฏา ปพพตา โอโรหนโต
อททส อสุโลม ปุริส เวหาส คจจนต, ตสส เต อสุ อุปปติตวา
อุปปติตวา ตสเสว กายะ นิปตนติ, โส สุก อฏฐสสร กโรติ
ฯเปฯ เอโส ภิกขเว สตโต อิมสุมิณเวย ราชคเห การณโก
อโหสิ ฯเปฯ สตตม.

๘. สัจฉิโณมสุตตัม

[๒๐๙] “อิธหัง อาวุโส คิซุมภูฏา ปพพตา โอโรหนโต อททสั สัจฉิโณมัม ปุริสั เวหาสั คจจันตัม, ตสส ตา สัจฉิโย อูปปตติตวา อูปปตติตวา ตสเสว กาเย นิปตฺตุนติ, โส สุกัม อฏฏสสรัม กโรติ ๕เปยฺ เอโส ภิกขเว สตฺโต อิมสฺมิณเณว ราชคเห สุกโต” อโหสิ ๕เปยฺ อฏฏมัม.

๙. ทุตติยสัจฉิโณมสุตตัม

[๒๑๐] “อิธหัง อาวุโส คิซุมภูฏา ปพพตา โอโรหนโต อททสั สัจฉิโณมัม ปุริสั เวหาสั คจจันตัม, ตสส ตา สัจฉิโย สีสเส ปวิเสตวา^๒ มุขโต นิกฺขมฺมุนติ, มุขเ ปวิเสตวา อูรโต นิกฺขมฺมุนติ, อูเร ปวิเสตวา อูทรโต นิกฺขมฺมุนติ, อูทเร ปวิเสตวา อูรฺหิ นิกฺขมฺมุนติ, อูรฺหิ ปวิเสตวา ชงฺฆาหิ นิกฺขมฺมุนติ, ชงฺฆาสุ ปวิเสตวา ปาเทหิ นิกฺขมฺมุนติ, โส สุกัม อฏฏสสรัม กโรติ ๕เปยฺ เอโส ภิกขเว สตฺโต อิมสฺมิณเณว ราชคเห สัจฉิโก^๓ อโหสิ ๕เปยฺ นวมัม.

๑๐. กุมภณฺฑาสุตตัม

[๒๑๑] “อิธหัง อาวุโส คิซุมภูฏา ปพพตา โอโรหนโต อททสั กุมภณฺฑัม ปุริสั เวหาสั คจจันตัม, โส คจจันตฺโตปิ เต จ อณฺเฑ ชนฺเช อาโรเปตวา คจจติ, นีสีทนฺโตปิ เตเสว อณฺเฑสุ นีสีทติ, ตเมนํ คิซุมปิ กากาปิ กุลลาปิ อนุปตติตวา อนุปตติตวา

๑ น.,เท.,อ. สุกโต อ. สุกโก

๒ น.,เท.,อ. สุกโก

๓ น.,เท.,อ. ปวิสิตวา, เอมุมปวิ.

วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ, โส สฺมา อญฺญสฺสรํ กโรติ ฯ เปฯ เอโส
ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺมิณฺเณว ราชคฺเห ความกฺุฏฏ^๑ อโหสิ ฯ เปฯ
ทสมํ.

ปจฺม วคฺโค.

ตสฺสอุทฺตม

“อญฺจิ เปสิ อุโก คาวีฆาตกา^๒
ปิณฺโตะ^๓ สากฺุณฺโโย^๔ นิจฺจวโรพฺภิ
อสิ [^๕] สฺกฺริโก สตฺติ
อุสฺส [^๕] การณฺโก สฺจจิ สารถิ
โย จ สิปฺพิสฺสตี^๕ สฺจจิโก^๖ หิ โส
อณฺทภาวํ อหุ ความกฺุฏฏโกตี.”

^๑ ฉ. เท. อ. ความกฺุฏฏโก

พิมพ์ ๒๗/๐๕/๒๕๖๖

^{๓-๔} อ. ปิณฺทสากฺุณฺนํ

^๕ ฉ. เท. สิปฺพิยตี อ. สพิพิยตี

^๖ อ. ความกฺุฏฏโก จาติ.

^๒ ฉ. เท. อ. คาวีฆาตกา

^๔ อ. จ

^๖ ฉ. เท. อ. สฺจจิโก

๒. ทุตติยวคค

๑. สลีสกสุตต

[๒๑๒] เอวมเม สุต:- เอกัม สมยัม ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป. “อิทํ อวฺโส คิซฺฌกฺกฺขา ปพฺพตา โอรุหนโต อทฺทสํ ปุริสํ คุถกฺกฺเป สีสกา” นิมฺมุคํ ฅเปยฺย เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺสมิณฺเวยว ราชคเห ปารทาริกเก อโหสิ. ปจฺม.

๒. คุถขาทสุตต

[๒๑๓] “อิทํ อวฺโส คิซฺฌกฺกฺขา ปพฺพตา โอรุหนโต อทฺทสํ ปุริสํ คุถกฺกฺเป นิมฺมุคํ อุโภหิ หตฺถเอหิ คุถํ ขาทนฺตํ ฅเปยฺย เอโส ภิกฺขเว สตฺโต อิมสฺสมิณฺเวยว ราชคเห พฺราหฺมณเณ อโหสิ. โส กสฺสปสฺส สมนฺมาสมพฺพุทฺทสฺส ปาวจเน ภิกฺขุสงฺฆมฺ ภตฺเตน นิมฺนเตตฺวา โทณฺเีย” คุถสฺส ปฺปฺราเปตฺวา กาลํ อารุจาเปตฺวา เอตทวโจ “อโห โภณโต ยาวทตฺถํ ภูณฺชนตฺถุ เจว หรณตฺถุ จาติ ฅเปยฺย ทุตฺติย.

๓. นิจฺจนวิตฺติสุตต

[๒๑๔] “อิทํ อวฺโส คิซฺฌกฺกฺขา ปพฺพตา โอรุหนโต อทฺทสํ นิจฺจนวี อิตฺถี เวหาสํ คจฺจนตฺถี, ตเมณํ คิซฺฌมาปิ กากาปิ กุลลาปิ อนฺุปตฺติตฺวา อนฺุปตฺติตฺวา วิตฺจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ, สา สุกฺก อฏฺฐสฺสรํ กโรติ ฅเปยฺย เอสา ภิกฺขเว อิตฺถี อิมสฺสมิณฺเวยว ราชคเห อติจารินิ อโหสิ ฅเปยฺย ตติย.

หมต

^๑ ฉ., เท., อ. สลีสก

^๒ ฉ., เท. โทณฺเีย

๔. มงฺกฺลิตฺตํ

[๒๑๕] “อิธำหิ อารุโส คิขณภูฏา ปพพตา โอโรหนโต
 อททสํ อิตถิ ทุคคณฺฐํ มงฺคฬิ เวหาสํ คจฺจนฺตี, ตเมนํ คิขณปิ
 กากาปิ กุลลาปิ อนฺนปตฺติวา อนฺนปตฺติวา วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ. ส่า
 สฺสทํ อญฺญสฺสสริ กโรติ ฯ เปฯ เอสา ภิกฺขเว อิตถิ อิมสฺมิณฺณเวย
 ราชคเห อิกฺขณิกา อโหสิ ฯ เปฯ จตฺตถํ.

๕. โอภิตินิสຸຕຸຕໍ

[๒๑๖] “อิธำหิ อารุโส คิซุมภูฏา ปพพตา โอโรหนโต
 อทุทสํ อิตถิ อุกุกํ โอกิลินิ โอกิริณิ เวหาสํ จจณนํตี, สา สุกํ
 อญญสฺสรํ กโรติ ฯ เปฯ เอสา ภิกขเว อิตถิ กลิงคสฺส รณโม
 อคฺคคมहेสิ อโหสิ. สา อิสฺสาปกตา สปตตี อังการกฏาเหเน โอกิริ
 ฯ เปฯ ปญจมนํ.

๖. อธิบาย

[๒๑๗] “อิธำหิ อารุโส คิธมกุกฺขา ปพพตา โอโรหนโต
 อทุทลั อสึสภพนั เวหาลั คจฺจนตํ, ตสฺส อูเร อกฺขิณี เจว
 โหนติ มุขญจ, ตเมนํ คิธมาปี กากาปี กุลลาปี อนุปตติวา
 อนุปตติวา วิตจฺเจนฺติ วิราเชนฺติ. โส สุกํ อญฺญสฺสรํ กโรติ ฯเปฯ
 เอโส ภิกฺขเว สตุโต อิมสฺมิณญฺเวย ราชคเห หาริโก นาม
 โจรฆาตโก อโหสิ ฯเปฯ ฉนฺจํ.

๙. ปาปภิกขุสุตตัม

[๒๑๘] “อิธหัง อาวุโส คิธมกุฏา ปพพตา โอโรหนโต อททสั ภิกขุ เวหาสั คจจนตัม, ตสส สงฆาฏิปิ อาทิตตา สมปชชลิตา สณฺชติภูตา,^๑ ปตฺโตปิ อาทิตโต สมปชชลิโต สณฺชติภูโต,^๒ กายพนฺธนมปิ อาทิตตัม สมปชชลิตัม สณฺชติภูตัม, กาโยปิ อาทิตโต สมปชชลิโต สณฺชติภูโต, โส สุกฺกํ อฏฺฐสฺสรํ กโรติ อเปยฺย เอโส ภิกขเว ภิกขุ กสฺสปสฺส สมฺมาสมพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปภิกขุ อโหสิ อเปยฺย สตฺตมํ.

๙. ปาปภิกขุสุตตัม

[๒๑๙] “อททสั ภิกขุณี เวหาสั คจจนตัม, ตสสา สงฆาฏิปิ อาทิตตา อเปยฺย ปาปภิกขุณี อโหสิ อเปยฺย อฏฺฐมํ.

๙. ปาปสิกฺขมานสุตตัม

[๒๒๐] “อททสั สิกฺขมานัน เวหาสั คจจนตัม, ตสสา สงฆาฏิปิ อาทิตตา อเปยฺย ปาปสิกฺขมานา อโหสิ อเปยฺย นวมํ.

๑๐. ปาปสามเณรสุตตัม

[๒๒๑] “อททสั สามเณรํ เวหาสั คจจนตัม, ตสส สงฆาฏิปิ อาทิตตา อเปยฺย ปาปสามเณโร อโหสิ อเปยฺย ทสมํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. สชติภูตา, เอวมุปริปิ.

^๒ ฉ.,เท.,อิ. สชติภูโต, เอวมุปริปิ.

๑๑. ปาปสามเนรีสุตต์

[๒๒๒] “อิธำหิ อวฺโส คิซณฺฏา ปพฺพตา โอรุหนโต
 อทฺทสํ สามเนรี เวหาสํ คจฺจนฺตี, ตสฺสา สงฺฆาภิปิ อาทิตฺตา
 สมฺปชฺชลิตา สณฺชติภูตา, ปตฺโตปิ อาทิตฺโต สมฺปชฺชลิโต
 สณฺชติภูโต, กายพนฺธนฺมปิ อาทิตฺตํ สมฺปชฺชลิตํ สณฺชติภูตํ,
 กาโยปิ อาทิตฺโต สมฺปชฺชลิโต สณฺชติภูโต, सा सुं अग्गुसस्रं
 गरोति. तसु मयं अवुसो ऐतहोसि ‘अज्जरियं वत गो, अपुण्णं
 वत गो, ऐरुपपि नाम सत्तो गविससति, ऐरुपपि नाम यगु
 गविससति, ऐरुपपि नाम अत्तभावपुल्लगो गविससति.

อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “จกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว
 สวกา วิหรนฺติ, ฌาณภูตา วต ภิกฺขเว สวกา วิหรนฺติ, ยตร
 หิ नाम สวโก ऐरูป ฌสฺสติ वा ทกฺขติ वा สกฺขี वा
 กริสฺสติ. ปุพฺเพว* เม सा ภิกฺขเว สามเนรี ทิฏฺฐา อโหสิ.
 อปิจาหิ น พฺยาการี, อหฺมเจตํ พฺยากรเยยฺย, ปเรปิ† เม น
 สทฺทเหยฺย, ये मे न सทฺทเหยฺย, เตสํ ตํ อสฺส ทิฆมฺมตฺตํ
 อหิตาย ทุกฺขาย, ऐसा ภิกฺขเว สามเนรี กสฺสปสฺส
 สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาวจเน ปาปสามเนรี อโหสิ, सा तसु
 गम्मसु विपाकेन पुण्णि वसฺसानि पुण्णि वसฺसतानि पुण्णि
 वसฺसहฺसानि पुण्णि वसฺสत्तสहฺसानि निरये पจฺจิตถ,‡ ตสฺสเว
 गम्मसु विपाकावเสเสน ऐरूप अत्तभावपुल्लगं पुण्णिवेतฺยตี.
 ऐकात्म.

ทศนิยม โค.

หมดอายุ 27/05/2566

* อ. ปุพฺเพ

† อ., เท., อ. ปเร จ

‡ อ., เท. ปจฺจิตฺวา อ. ปจฺจิตฺวา

ตสฺสทฺททานํ

“ภูเป นิมุโค หิ โส พรทาริโก
คฺคฺคาหิ อหุ ทุฏฺฐพฺราหฺมโณ
นิจฺฉวิตฺถิ อติจาริณี อหุ
มฺงฺคฺคพิตฺถิ อหุ อิกฺขณิตฺถิกา”
โอกิลิณี สปตี^๒ กโรติ^๒
สีสจฺฉินฺโน อหุ จอฺรฆาตโก
ภิกฺขุ ภิกฺขุณี สีกฺขมานา
สามเณโร อถ สามเณริกา”
กสฺสปสฺส วินยสฺมี ปพฺพชฺช
ปาปกมฺมํ อกริสุ ตาวเทติ.

ลกขณสยุตฺตํ สมตฺตํ.

๕. โอปมมสํยุตํ

๑. กุณฺณสุตฺตํ

[๒๒๓] เอวเมวเม สุตํ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตถียํ วิหริติ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. ตตฺร โข ภควา ๗เปฯ
“เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว กุณฺณาการสฺส ยา กาจิ โคปานสิโย, สพฺพา
ตา กุณฺณจมา กุณฺณสโมสฺรณา, กุณฺณสมุคฺฆาตา สพฺพา ตา สมุคฺฆาตํ
คจฺฉนฺติ, เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจิ อกฺกุสลา ฐมา, สพฺเพ เต
อวิชฺชามูลกา อวิชฺชาสโมสฺรณา, อวิชฺชาสมุคฺฆาตา สพฺเพ เต
สมุคฺฆาตํ คจฺฉนฺติ; ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ ‘อปฺปมตฺตา
วิหริสฺสามาติ, เอวเมว โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตพฺพนฺติ. ปจฺมํ.

๒. นขสิขสุตฺตํ

[๒๒๔] สาวตถียํ วิหริติ ๗เปฯ อถ โข ภควา ปรีตํ
นขสิขายํ ปัสสุ อารोเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ ก็ มณฺณถ
ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ, โย จายํ มยา ปรีตโต นขสิขายํ
ปัสสุ อารोปิโต, ยา จายํ มหาปจฺวีติ. “เอตทฺเว ภาณฺเต พหุตรํ
ยทิทํ มหาปจฺวี, อปฺปมตฺตโกยํ ภควตา ปรีตโต นขสิขายํ ปัสสุ
อารอปิโต, สงฺขมปิ น อุเปติ อุนิธมฺปิ น อุเปติ กลภาคมฺปิ น
อุเปติ มหาปจฺวี อุนิธาย ภควตา ปรีตโต นขสิขายํ ปัสสุ
อารอปิโตติ.

“เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย มนุสฺเสสุ
ปจฺจาชายนฺติ, อถ โข เอเตยฺเว พหุตรา สตฺตา, ये อณฺเฏตฺร

มณฺเษเสหิ ปจฺจาชายนฺติ; ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพ
'อปฺปมตฺตา วิหริสฺสามาติ, เอวเมหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ.
หุตฺติยํ.

๓. กุลสุตฺตํ

[๒๒๕] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ
กานฺธิจฺจ กุลานิ พหุตฺถิกานิ อปฺปปริสํนิ, ตานิ สุปฺปชฺชียานิ โหนฺติ
โจเรหิ กุมฺภตฺถเนเกหิ, เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจฺจ ภิกฺขุโน
เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ อภาวิตา อพหฺลิกฺตา, โส สุปฺปชฺชียो โหติ
อมณฺเษเสหิ. เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ กานฺธิจฺจ กุลานิ อปฺปตฺถิกานิ”
พหุปริสํนิ, ตานิ ทุปฺปชฺชียานิ โหนฺติ โจเรหิ กุมฺภตฺถเนเกหิ,
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจฺจ ภิกฺขุโน เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ
ภาวิตา พหฺลิกฺตา, โส ทุปฺปชฺชียो โหติ อมณฺเษเสหิ; ตสฺมาติห
ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพ ‘เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภวิสฺสตี
พหฺลิกฺตา ยานิกฺตา วตฺถุกฺตา อนฺณจฺจิตา ปริจฺจิตา สฺสมารทฺธาติ,
เอวเมหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. ตติยํ.

๔. โอกฺขาสุตฺตํ

[๒๒๖] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ “โย ภิกฺขเว ปุพฺพพณฺ्हสมยํ
โอกฺขาสตํ^๑ ทานํ ทเทยฺย, โย มชฺฌนฺตีกสมยํ โอกฺขาสตํ ทานํ
ทเทยฺย, โย สายนฺ्हสมยํ โอกฺขาสตํ ทานํ ทเทยฺย, โย วา
ปุพฺพพณฺ्हสมยํ อนฺตมโส คทฺถุหนมตฺตมปิ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวยฺย,

^๑ น.,เท.,อ. อปฺปตฺถิกานิ

^๒ “อุกฺกาสตฺตนิปิ ปาโร.

โย วา มชฺฌนตีกสมยํ อนตมโส คททุหนมตตมปิ เมตตจิตตํ
ภาเวย, โย วา สายณหสมยํ อนตมโส คททุหนมตตมปิ
เมตตจิตตํ ภาเวย, อิหํ ตโต มหปฺพลตรํ; ตสฺมาติห ภิกฺขเว
เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ 'เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภวิสฺสตี
พหุสํกตา ยานํกตา วตฺถุกตา อณฺเฏจิตา ปริจิตา สฺสมารทฺธาติ,
เอวเมหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตพฺพนติ. จตฺตถ.

๕. สติสยุดต์

[๒๒๗] สาวตฺถิยํ วิหริติ ฯเปฯ "เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
สติ ตินฺหาผลา, อถ ปุริโส อากฺขเจยฺย 'อหํ อิมํ สติ
ตินฺหาผลํ ปาณินา วา มฺหฺจึนา วา ปฏฺเฐณิสฺสามิ ปฏฺเฐโกฏฺเฐณิสฺสามิ"
ปฏฺเฐโกฏฺเฐณิสฺสามิตี. ตํ ก็ มณฺเฑถ ภิกฺขเว, ภพฺโพ นุ โข โส
ปุริโส อมํ สติ ตินฺหาผลํ ปาณินา วา มฺหฺจึนา วา ปฏฺเฐณตํ
ปฏฺเฐโกฏฺเฐณตํ ปฏฺเฐโกฏฺเฐณตํ. โน เหตุ ภาเน. ตํ กิสฺส เหตุ. "อสุ
หิ ภาเน สติ ตินฺหาผลา น สฺกรา ปาณินา วา มฺหฺจึนา วา
ปฏฺเฐณตํ ปฏฺเฐโกฏฺเฐณตํ ปฏฺเฐโกฏฺเฐณตํ, ยาวเทว จ ปน โส ปุริโส
กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคิ อสฺสาติ.

"เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจิ ภิกฺขุโน เมตฺตา
เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา พหุสํกตา ยานํกตา วตฺถุกตา อณฺเฏจิตา
ปริจิตา สฺสมารทฺธา, ตสฺส เจ อมนุสฺโส จิตตํ ขิปิตพฺพํ
มณฺเฑยฺย, อถ โข เสวอ อมนุสฺโส กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคิ
อสฺส; ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ 'เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ

หมตอายุ 27/05/2566

ภาวิตา ภวิสสติ พหุลิกตา ยานิกตา วตฏุกตา อญฺญจิตา ปริจิตา
สฺสมารทฺธาติ, เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. ปญจม.

๖. ฅนฺคคหสฺสตํ

[๒๒๘] สาวตฺถิยํ วิหฺรติ ๕เป๕ “เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
จตฺตาโร ทพฺพทฺมมา ฅนฺคคหา สฺสิกฺขิตา กตฺตถา กตฺตปาสนา
จตฺตทิสา จิตา อสฺส. อถ ปุริโส อาคจฺเจยฺย ‘อหํ อิมํสํ จตฺตุนํ
ทพฺพทฺมมานํ ฅนฺคคหานํ สฺสิกฺขิตานํ กตฺตถานํ กตฺตปาสนานํ
จตฺตทิสา กณฺเฑ ขิตฺเต อปฺปติฏฺฐจิตฺเต ปจฺวิยํ คเหตุวา อาหริสฺสามิตี.
ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว, ‘ชวโน ปุริโส ปรมเณ ชเวณ สมณฺนาคโตติ
อลํ วจฺนายาติ.

“เอกสฺส เจปี ฆนฺเต ทพฺพทฺมมสฺส ฅนฺคคหสฺส สฺสิกฺขิตสฺส
กตฺตทถสฺส กตฺตปาสนสฺส กณฺเฑ ขิตฺตํ อปฺปติฏฺฐจิตํ ปจฺวิยํ คเหตุวา
อาหเรยฺย, ‘ชวโน ปุริโส ปรมเณ ชเวณ สมณฺนาคโตติ อลํ
วจฺนาย, โก ปน วาโท จตฺตุนํ ทพฺพทฺมมานํ ฅนฺคคหานํ
สฺสิกฺขิตานํ กตฺตถานํ กตฺตปาสนานนฺติ.

“ยถา จ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ชโว, ยถา จ
จณฺทิมสฺสุริยานํ ชโว ตโต สีมฺตโร; ยถา จ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส
ชโว, ยถา จ จณฺทิมสฺสุริยานํ ชโว, ยถา จ ยา เทวตา
จณฺทิมสฺสุริยานํ ปุโรโต ชาวนฺติ, ตาสํ เทวตานํ ชโว ตโต^๑
سیمฺตโร;” ยถา จ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส ชโว, ยถา จ
จณฺทิมสฺสุริยานํ ชโว, ยถา จ ยา เทวตา จณฺทิมสฺสุริยานํ ปุโรโต

ธาวนติ, ตาสํ เทวตานํ^๑ ชโว,^๒ ตโต สีมตริ อายุสงขาราว
ขียนติ; ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ 'อปปมตฺตา วิหริสฺสามาติ,
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตพฺพนฺติ. จณฺจ.

๗. อาณิสุตตี

[๒๒๙] สาวตถียํ วิหริติ ฯ เปฯ “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว
ทสฺสารหานํ อานโก นาม มุทฺธิงฺโก อโหสิ, ตสฺส ทสฺสารหา อานเก
ผพิเต อณฺณํ อาณิ อโทหิสฺส, อหุ โข โส ภิกฺขเว สมโย ยํ
อานกสฺส มุทฺธิงฺกสฺส โปราณํ โปกฺขรํ ผลกํ อนฺตรธายิ,
อาณิสงฺฆาโต ว อวสิสยิ, เอวเมว โข ภิกฺขเว ภวิสฺสนฺติ ภิกฺขุ
อนาคตมทฺธานํ เย เต สุตฺตนฺตา ตถาคตภาสิตา คมภีรา
คมภีรตฺถา โลกุตฺตรา สุมฺภตปฺภิสมฺภตฺตา, เตสฺส ภณฺณมานิสฺส น
สฺสสฺสสฺสสฺสนฺติ,^๒ น โสตํ อโทหิสฺสนฺติ, น อณฺณาจิตฺตํ
อุปฺภจฺจาเปสฺสนฺติ, น จ เต ฐมฺเม อุคฺคเหตพฺพํ ปรียาปฺุณฺิตพฺพํ
มณฺณิสฺสนฺติ.

เย ปน เต สุตฺตนฺตา กวิกฺตา กาเวยฺยา จิตฺตกฺขรา
จิตฺตพฺยุณฺขนา พาหิรกา สาวกภาสิตา, เตสฺส ภณฺณมานิสฺส สฺสสฺสสฺสสฺสนฺติ,
โสตํ อโทหิสฺสนฺติ, อณฺณาจิตฺตํ อุปฺภจฺจาเปสฺสนฺติ, เต จ ฐมฺเม
อุคฺคเหตพฺพํ ปรียาปฺุณฺิตพฺพํ มณฺณิสฺสนฺติ, เอวเมว เตสํ ภิกฺขเว
สุตฺตนฺตานํ ตถาคตภาสิตานํ คมภีรานํ คมภีรตฺถานํ โลกุตฺตรานํ
สุมฺภตปฺภิสมฺภตฺตานํ อนฺตรธานํ ภวิสฺสตี; ตสฺมาติห ภิกฺขเว
เอวํ ลิกฺขิตพฺพํ 'เย เต สุตฺตนฺตา ตถาคตภาสิตา คมภีรา
คมภีรตฺถา^๑ โลกุตฺตรา สุมฺภตปฺภิสมฺภตฺตา, เตสฺส ภณฺณมานิสฺส

^๑ อ. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

^๒ ฉ., เท. สฺสสฺสสฺสสฺสนฺติ, เอวมฺปรีปี.

สุสสุสสิสสาม, โสตัม โอทหิสสาม, อญญาจิตตัม อุปฆาจาเปสสาม, เต
จ ฐมเม อุกคเหตุพพัม ปริยาปฺพนิตพพัม มณฺณิสสามาติ, เอเวณฺหิ โว
ภิกฺขเว ลิกฺขิตพพนฺติ. สตตมม.

๘. กลิงฺกรสุตฺตัม

[๒๓๐] เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน
กุฎาคารศาลายม. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภิกฺขโวติ.
“ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสสํ. ภควา เอตทโวจ

“กลิงฺกรูปชานา ภิกฺขเว เอตฺรหิ ลิจฺฉวี วิหรนฺติ, อปฺปมตฺตา
อาตปิโน อุปาสนสฺมี, เตสํ ราชา มากโร อชาตสตฺตุ เวเทหิปฺตุโต
น ลภติ โอตารํ, น ลภติ อารมฺมณํ. ภวิสฺสนฺติ ภิกฺขเว
อนาคตมทฺธานํ ลิจฺฉวี สุขุมาลา มุทฺตลา^๑ หตฺถปาทา, เต
มุทฺกาสุ เสยฺยาสุ ญฺลพิมฺโพหนาสุ^๒ ยาว สุริยฺยคฺคมนา เสยฺย
กปฺปิสฺสนฺติ, เตสํ ราชา มากโร อชาตสตฺตุ เวเทหิปฺตุโต ลจฺฉติ
โอตารํ, ลจฺฉติ อารมฺมณํ.

กลิงฺกรูปชานา ภิกฺขเว เอตฺรหิ ภิกฺขุ วิหรนฺติ, อปฺปมตฺตา
อาตปิโน ปชานสฺมี, เตสํ มาโร ปาปิมา น ลภติ โอตารํ, น
ลภติ อารมฺมณํ. ภวิสฺสนฺติ ภิกฺขเว อนาคตมทฺธานํ ภิกฺขุ สุขุมาลา
มุทฺตลา หตฺถปาทา, เต มุทฺกาสุ เสยฺยาสุ ญฺลพิมฺโพหนาสุ ยาว
สุริยฺยคฺคมนา เสยฺย กปฺปิสฺสนฺติ, เตสํ มาโร ปาปิมา ลจฺฉติ
โอตารํ, ลจฺฉติ อารมฺมณํ. ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอว ลิกฺขิตพพ

๑. มุทฺตลฺลนา ฉ., เท. มุทฺตลฺลนหตฺถปาทา อ. มุทฺตลฺลนหตฺถปาทา, เอวมุปริปี.

๒. ฉ. ตูลพิมฺโพหนาสุ เท. ตูลพิมฺโพหนาสุ อ. สุตฺตลพิมฺโพหนาสุ, เอวมุปริปี.

‘กลิงฺครูปธานา วิหริสสาม อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปธานสมินฺติ,
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. อญฺจมํ.

๙. นาคสุตต์

[๒๓๑] เอวฺมุเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตฺติ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. เตเน โข ปน สมเยนาณฺณตโร
นโว ภิกฺขุ อติเวลํ กุลานิ อุปสงฺกมตฺติ. ตเมเน ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
“มา อายสฺมา อติเวลํ กุลานิ อุปสงฺกมิตฺติ. โส ภิกฺขุ ภิกฺขุหิ
วฺจฺจมาโน เอวมาห “อิมะ หิ นาม เถรา ภิกฺขุ กุลานิ
อุปสงฺกมิตพฺพํ มณฺณิสฺสนฺติ, กิมํคํ ปนาหนฺติ.

อถ โข สมพฺพลา ภิกฺขุ, เยเน ภควา, เตเนอุปสงฺกมิตฺติ;
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ. เอกมนฺตํ
นิสินฺหา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจจํ “อิธ ภนฺเต อณฺณตโร
นโว ภิกฺขุ อติเวลํ กุลานิ อุปสงฺกมตฺติ, ตเมเน ภิกฺขุ เอวมาหํสุ
‘มา อายสฺมา อติเวลํ กุลานิ อุปสงฺกมิตฺติ. โส ภิกฺขุ ภิกฺขุหิ
วฺจฺจมาโน เอวมาห “อิมะ หิ นาม เถรา ภิกฺขุ กุลานิ
อุปสงฺกมิตพฺพํ มณฺณิสฺสนฺติ, กิมํคํ ปนาหนฺติ.

“ภูตปฺพพํ ภิกฺขเว อรณฺณายตเน มหา สรสี, ตํ นาคา
อุปนิสฺสาย วิหรนฺติ. เต ตํ สรสี โอคาทฺเตว สเณทาย
ภิสฺมุพาลํ^๑ อพฺพุกฺคเหตฺวา^๒ สุวิกฺขาลิตํ วิกฺขาลเตว อกทฺทมํ
สงฺขาทิตฺวา^๓ อชฺโฌหรนฺติ. เตสนฺตํ วณฺณาย เจว โหติ พลาย จ.

^๑ น.,เท. ภิสฺมุพาลํ อ. ภิสฺมุลลํ, เอวฺมปริปี. ^๒ น.,เท. อพฺพุกฺคเหตฺวา, เอวฺมปริปี.

^๓ อ. สงฺขริตฺวา

น จ ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคจฺจนฺติ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ.
เตสญฺเวยว โข ปน ภิกฺขเว มหานาคานํ อนฺนสิกฺขมานา ตรุณา
ภิกจฺจาปา^๑ เต ตํ สรสี โอคคาเหตุวาทา โสณฺฑาทาย ภิสฺมูพาลํ
อพฺภุคฺคเหตุวาทา น สุวิกฺขาลิตํ วิกฺขาลेतวาทา สกททมํ อสงฺขาติตวาทา^๒
อชฺโฆหรณฺติ เตสฺสํ เหนว วณฺณาย โหติ น พลาย, ตโตนิทานํ
มรณํ วา นิคจฺจนฺติ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ.

เอวเมว โข ภิกฺขเว อิทฺถ เถรา ภิกฺขู ปุพฺพพณฺหสมยํ
นิวาทเสตวาทา ปตฺตจิวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาทาย
ปวิสฺสนฺติ. เต ตตฺถ ฐมมํ ภาสณฺติ, เตสํ คิหิ ปสนฺนา ปสนฺนาการํ
กโรณฺติ, เต ตํ ลากิ อคฺคิตา อมฺจุจฺจิตา อนชฺฌาปนฺนา^๓
อาทีนฺวทสฺสาวิโน นิสฺสรณฺปญฺญา ปรีกฺขณฺติ, เตสฺสํ เหนว
เจว โหติ พลาย จ, น จ ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคจฺจนฺติ
มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ. เตสญฺเวยว โข ปน ภิกฺขเว เถรานํ ภิกฺขูนํ
อนฺนสิกฺขมานา นวาทา ภิกฺขู ปุพฺพพณฺหสมยํ นิวาทเสตวาทา
ปตฺตจิวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑาทาย ปวิสฺสนฺติ, เต ตตฺถ
ฐมมํ ภาสณฺติ, เตสํ คิหิ ปสนฺนา^๔ ปสนฺนาการํ กโรณฺติ, เต ตํ
ลากิ คคฺคิตา มฺจุจฺจิตา อชฺฌาปนฺนา^๕ อนาทีนฺวทสฺสาวิโน
อนิสฺสรณฺปญฺญา ปรีกฺขณฺติ, เตสฺสํ เหนว วณฺณาย โหติ น
พลาย, ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคจฺจนฺติ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ.
ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “อคฺคิตา อมฺจุจฺจิตา อนชฺฌาปนฺนา
อาทีนฺวทสฺสาวิโน นิสฺสรณฺปญฺญา ปรีกฺขณฺติสฺสามาติ, เอวญฺหิ โว
ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. นวมํ.

^๑ จ. เท. อ. ภิกจฺจาปา

^๒ จ. เท. อนชฺโฆปนฺนา

^๓ จ. เท. อชฺโฆปนฺนา, เอวมฺปริปิ.

^๔ อ. สงฺขริตวาทา

^๕ จ. เท. อยํ ปาโง น ทิสฺสตี.

๑๐. พินิจพิเคราะห์

[๒๓๒] สาวตฤณ วิหริติ ฯ เปฯ เตน โข ปน สมเยน
อณฺเฏตโร ภิกขุ อติเวลล์ กุเลสุ จาริตตํ อาปชฺชติ. ตเมณํ ภิกขุ
เอวมาหํสุ “มา อายสฺมา อติเวลล์ กุเลสุ จาริตตํ อาปชฺชติ. โส
[“] ภิกขุหิ วุจฺจมาโน น รมติ. อถ โข สมพหุลา ภิกขุ, เยน
ภควา, เตนฺอุปสงฺกมํ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
นิสีทิสฺสุ. เอกมนฺตํ นิสินฺหา โข เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ “อิธ
ภนฺเต อณฺเฏตโร ภิกขุ อติเวลล์ กุเลสุ จาริตตํ อาปชฺชติ, ตเมณํ
ภิกขุ เอวมาหํสุ ‘มา อายสฺมา อติเวลล์ กุเลสุ จาริตตํ อาปชฺชติ;
โส ภิกขุหิ วุจฺจมาโน น รมตีติ.

“ภูตปุพฺพํ ภิกขเว วิพาโร สนฺธิสมลสงฺกตฺตโร จิโต อโหสิ
มฺหุมุสิ อากมยมาโน,^๒ ยตถายํ มฺหุมุสิ โคจราย ปกฺกมิตฺตติ,
ตตฺถเณ นํ คเหตฺวา ขาทิสฺสามีติ. อถ โข [“] ภิกขเว มฺหุมุสิ
โคจราย ปกฺกามิ. ตเมณํ วิพาโร คเหตฺวา สหสา มํสํ ขาทิตฺวา^๔
อชฺโฆหริ. ตสฺส सा มฺหุมุสิ อนฺตมฺปิ ขาทิ, อนฺตคฺคณฺมฺปิ ขาทิ.
โส ตโตนิทานํ มรณฺมฺปิ นิคจฺจติ มรณฺมตฺตมฺปิ ทุกฺขํ.

เอวเมว โข ภิกขเว อิเธกจฺโจ ภิกขุ ปุพฺพณฺหสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑทาย ปวิสติ
อรกฺขิตฺเตนฺว กาเยน อรกฺขิตาย วาจาเยน อรกฺขิตฺเตน จิตฺเตน
อนฺอุปฏฺฐิตาย สติยา อสํวเตหิ อินฺทฺริเยหิ, ตตฺถ ปสฺสติ มาตुकามํ
ทฺวณฺนิวตฺถํ วา ทฺวปฺปารุตฺถํ วา, ตสฺส มาตुकามํ ทิสฺวาน ทฺวณฺนิวตฺถํ วา

^๑ จ.,เท.,อ. ภิกขุ, เอวมฺปริปี.

^๒ จ.,เท.,อ. มคฺคยมาโน

^๓ จ.,เท.,อ. โส

^๔ จ.,เท. สหสา สงฺขาทิตฺวา อ. สหสา สงฺขริตฺวา

ทุปฺปารุตฺติ วา ราโค จิตฺตํ อนฺุทฺธเสติ, โส รากานฺุทฺธเสน
จิตฺเตน มรณํ วา นิคจฺฉติ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ. มรณํ เหตุ
ภิกฺขเว อริยสฺส วินเย โย สิกฺขํ ปจฺจุทฺทาย หีนายาวตฺตติ.
มรณมตฺตํ เหตุ ภิกฺขเว ทุกฺขํ ยทิทํ อณฺณตรํ สงฺกิลิฏฺฐํ อาปตฺติ
อาปชฺชติ. ยถารูปาย อาปตฺติยา วุฏฺฐจฺฉนํ ปณฺณายติ. ตสฺมาติห
ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “รทฺธิเตน” กาเยน รทฺธิตาย วาจาย
รทฺธิเตน จิตฺเตน อุปฺปจฺจิตาย สติยา สํวเตหิ อินฺทฺริเยหิ คามํ วา
นิคมํ วา ปิณฺฑทฺทาย ปวิสิสฺสามาติ, เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว
สิกฺขิตพฺพนฺติ. ทสมํ.

๑๑. สิกาลสฺสุตฺตํ

[๒๓๓] สวตฺถิยํ วิหริติ ยเปฯ “อสฺสุตฺถ โน ตุมฺहे
ภิกฺขเว รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ สิกาลสฺส” วสฺสมานสฺสาติ. เอวํ
ภนฺเต. “เอโส โข ภิกฺขเว ชรสิคาลो อุกฺกณฺณเกน นาม
โรคชาเตน ผุฏฺโฐ. โส เยน เยน อิจฺฉติ, เตน เตน คจฺฉติ.
ยตฺถ ยตฺถ อิจฺฉติ, ตตฺถ ตตฺถ ติฏฺฐติ. ยตฺถ ยตฺถ อิจฺฉติ, ตตฺถ
ตตฺถ นิสิตฺติ. ยตฺถ ยตฺถ อิจฺฉติ, ตตฺถ ตตฺถ นิปชฺชติ. สิตโกปิ
นํ วาโต อุปฺวาเยติ. สาธุ ชวสฺส ภิกฺขเว ยํ อิคฺเชกจฺโจ
สทฺถปฺปตฺติยปฺปณฺณโณ เอวรูปมฺปิ อตฺตภาวปฺปณฺณํ ปณฺณิสฺสเวทียะ.”
ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “อปฺปมตฺตา วิหริสฺสามาติ,
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. เอกาทสมํ.

หมตฺตปิ. ๓๗/๑๕/๒๕๖

๑. น., เท., อ. รทฺธิเตน

๓. น., เท., อ. ปณฺณิสฺสเวทียะ.

๒. น., เท. ชรสิคาลสฺส อ. สิกาลสฺส, เอวมฺปรี.

๑๒. พุติยสีกาลสุตฺตํ

[๒๓๔] สาวตฺถิโย วิหฺรติ ๕เปฯ “อสุสฺสุตฺถ โน ตุมฺเห
ภิกฺขเว รตฺติยา ปจฺจุสสมโย สีกาลสฺส วสฺสมานสฺสาติ. เอวํ
ภนฺเต. “สียา โข ภิกฺขเว ตสฺมี ชฺรสีคาเล กาจิ” กตณฺณฺดา
กตเวทิตา น เตวว อิเชกจฺเจ สกฺยปฺตฺติยปฺปณฺณเย สียา กาจิ”
กตณฺณฺดา กตเวทิตา. ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ “กตณฺณฺโน
ภวิสฺสาม กตเวทิน, น^๒ จ โน^๒ อมฺเหสุ อปฺปกมฺปิ กตํ
วินสฺสิสฺสตีติ,^๓ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ. ทฺวาทสฺม.

ตสฺสุทฺธานํ

“ภูมฺิ นขสิขํ กุลํ โอภาสา สดฺติ ฐนฺคฺคโ
อาณิ กลิงฺคโร นาโค วิพาโร เทว สีกาลกาติ.

โอปมฺมสัณฺฑิตํ สมตฺตํ.

๑๐. ภิกขุสํยุตัม

๑. โกถิตสุตัม

[๒๓๕] เอวมเม สุตํ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริตฺ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. ตตฺร โข อายสฺมา
มหาโมคคัลลานโ ภิกขุ อามนฺเตสิ “อาวุโส ภิกขเวติ. “อาวุโสติ
โข เต ภิกขุ อายสมโต มหาโมคคัลลานสฺส ปจฺจสฺสสํ.

อายสฺมา มหาโมคคัลลานโ เอตทวโจ “อิธ มยฺหํ อาวุโส
รโหิตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตฺโส ปรีวิตกโก อุทปาติ ‘อริโย
ตุณฺหิภาโว, อริโย ตุณฺหิภาโวติ วุจฺจติ; กตโม นุ โข อริโย
ตุณฺหิภาโวติ; ตสฺส มยฺหํ อาวุโส เอตทโหสิ ‘อิธ ภิกขุ
วิตกฺกวิจารณ์ํ รูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตฺโส เอโกทิภาวํ
อวิตกฺกํ อวิจารณ์ํ สมาริच्छํ ปีติสฺสํ ทุตฺติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริตฺ,
อຍံ วุจฺจติ อริโย ตุณฺหิภาโวติ. โส ขวหาํ อาวุโส วิตกฺกวิจารณ์ํ
รูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตฺโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารณ์ํ
สมาริच्छํ ปีติสฺสํ ทุตฺติยชฺฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิ,^๑ ตสฺส มยฺหํ
อาวุโส อิมินา วิหาเรเน วิหฺรโต วิตกฺกสหคตา สณฺณามนสิการา
สมุทาจฺรนฺติ.

อถ โข มํ อาวุโส ภควา อิทธิยา อุปสงฺกมิตฺวา
เอตทวโจ ‘โมคคัลลาน โมคคัลลาน มา พฺรหฺมณ อริยํ ตุณฺหิภาวํ
ปมาโท, อริเย ตุณฺหิภาเว จิตฺตํ สณฺจเปหิ, อริเย ตุณฺหิภาเว
จิตฺตํ เอโกทิภาวํ กโรหิ, อริเย ตุณฺหิภาเว จิตฺตํ สมาทหาติ.

อาวุโส ภควา เอตริหิ สวตถึยัม วิหริติ เขตวเน อนาถปิณฺฑิกิสฺส
 อารามे, กิณฺณุ โข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลานโณ ภควนฺตัม อิทฺธิยา
 อุปสงฺกมิ, อุทาทุ ภควา อายสฺมนฺตัม มหาโมคฺคัลลანํ อิทฺธิยา
 อุปสงฺกมิตฺติ. “น ขวหา อวุโส ภควนฺตัม อิทฺธิยา อุปสงฺกมึ,
 นปิ มํ ภควา อิทฺธิยา อุปสงฺกมิ, อปิจ เม ยาวตา ภควา
 เอตฺตาวตา ทิพฺพจกฺขุ” วิสฺขุณฺณิ ทิพฺพา จ โสตธาตฺถ, ภควโตปิ
 ยาวตาทิ เอตฺตาวตา ทิพฺพจกฺขุ” วิสฺขุณฺณิ ทิพฺพา จ โสตธาตฺตติ.
 ยถากถํ ปณายสฺมโต มหาโมคฺคัลลานสฺส ภควตา สทฺธิ อโหสิ
 ฐมฺมึ กถาติ.

“อิธหา อวุโส ภควนฺตัม เอตทโวจํ ‘อารทฺธวิริโย
 อารทฺธวิริโยติ ภนฺเต วุจฺจติ, กิตฺตาวตา นุ โข ภนฺเต อารทฺธวิริโย
 โหตีติ. เอวํ วุตฺเต, มํ อวุโส ภควาปิ” เอตทโวจ ‘อิธ
 โมคฺคัลลาน ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย วิหริติ ‘กามํ ตโจ จ นหารุ จ
 อญฺจิ จ อวสิสฺสตุ สรีเร อวสฺสสฺสตุ” มํสโลหิตํ, ยนฺตํ ปุริสธามเณ
 ปุริสวิริเยเน ปุริสปรกกฺกเมเน ปตฺตพฺพํ, น ตํ อปาปฺณิตฺวา วิริยสฺส
 สณฺฐานํ ภวิสฺสตีติ, เอวํ โข โมคฺคัลลาน อารทฺธวิริโย โหตีติ.
 เอวํ” โข เม อวุโส ภควตา สทฺธิ อโหสิ ฐมฺมึ กถาติ.

เสยฺยถาปิ อวุโส หิมวโต ปพฺพตราชสฺส ปรีตฺตา
 ปาสาณสภฺขรา ยาวเทว อุปนิกฺเขปนมตฺตาย, เอวเมว โข มยํ
 อายสฺมโต มหาโมคฺคัลลานสฺส ยาวเทว อุปนิกฺเขปนมตฺตาย,
 อายสฺมา หิ มหาโมคฺคัลลาโน มหิทฺธิโก มหานุภาโว อากงฺขมาโน
 กปฺปํ ติฏฺฐเจยฺยาติ.

หมดอายุ 27/05/2566

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ทิพฺพจกฺขุ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. อุปสฺสสฺสตุ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ปิสทฺโท น ทิสฺสตี.

^๔ อิ. เอวเมว

เสยยถาปี อาวุโส มหติยา โลณชฎาย ปริตฺตา
 โลณสภขรา^๑ ยาวเทว อุปนิขเขปนมตฺตาย, เอวเมว โข มยฺ
 อายสฺมโต สาริปฺตฺตสฺส ยาวเทว อุปนิขเขปนมตฺตาย. อายสฺมา
 หิ สาริปฺตฺโต ภควตา อนเภปรียาเยน โถมิโต วณฺณิโต ปสฺสโต.

“สาริปฺตฺโต จ^๒ ปณฺณาย สีเลน อุปสเมน จ

โยปี ปารคโต^๓ ภิกขุ เอว โส ปรมโ สียาติ.”^๔

อิติห^๕ เต อุโก มหานาคา อณฺณมณฺณสฺส สุภาสิตํ สุลปิตํ
 สมฺนุโมทิสฺสตี. ตติยํ.

๔. นวสุตฺตํ

[๒๓๘] เอวมฺเม สุตฺตํ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
 เชตวนเณ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเณ. เตเน โข ปน สมเยน
 อณฺณตโร นโว ภิกขุ ปจฺจามตฺตํ ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺโต วิหารํ
 ปวิสิตฺวา อปฺโปสฺสกุโก ตฺถุณฺหิภูโต สงฺกสายติ,^๖ น ภิกขุณฺ
 เวยฺยาวจฺจํ กโรติ จีวรการสมเย. อถ โข สมฺพหฺลสา ภิกขุ, เยน
 ภควา, เตนฺอุปสงฺกมฺมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสฺสีทิสฺสุ. เอกมฺนตํ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจํ “อิห
 ภาณเต อณฺณตโร นโว ภิกขุ ปจฺจามตฺตํ ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺโต
 วิหารํ ปวิสิตฺวา อปฺโปสฺสกุโก ตฺถุณฺหิภูโต สงฺกสายิสฺสตี น
 ภิกขุณฺ เวยฺยาวจฺจํ กโรติ จีวรการสมเยติ.

^๑ ฉ.เท. โลณสภขราย

^๓ ฉ.เท.อิ. ปารคโต

^๕ อ. อิติเหเต

^๒ ฉ.เท.อิ. ว

^๔ ฉ.เท. เอตาวปรมโ สียาติ อ. เอโส ปรมโ สียาติ

^๖ สฺยา. สงฺกตฺตายติ อ. สงฺกาสายติ, เอวมฺปรี.

อถ โข ภควา อญญตรํ ภิกขุ อามนฺเตสิ “เอहि ตวํ
 ภิกขุ มม วจเนน ตํ ภิกขุ อามนฺเตहि ‘สตุถา ตํ อาวุโส
 อามนฺเตตตีติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสณฺตีวา,
 เยน โส ภิกขุ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ
 “สตุถา ตํ อาวุโส อามนฺเตตตีติ. “เอวมาวุโสติ โข โส ภิกขุ ตสฺส
 ภิกขุโน ปฏิสฺสณฺตีวา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข ตํ
 ภิกขุ ภควา เอตทโวจ “สจฺจํ กิร ตวํ ภิกขุ ปจฺจมาภตฺตํ
 ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺโต วิหารํ ปวิสิตฺวา อปฺโปสฺสกุโก ตฺถนฺทึฏฺฐโต
 สงฺกสายิสฺสสิ น ภิกขุโน เวยฺยาวจฺจํ กโรสิ จีวรการสมเยติ.
 “อหฺมปิ โข ภนฺเต สกํ กิจฺจํ กโรมีติ.

อถ โข ภควา ตสฺส ภิกขุโน เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญา
 ภิกขุ อามนฺเตสิ “มา โข ตุมฺहे ภิกฺขเว เอตสฺส ภิกขุโน
 อุชฺฌายิตถ, เอโส โข ภิกฺขเว ภิกขุ จตฺถนํ ฌานานํ อภิจเจตสิกานํ
 ทิฏฺฐจรมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี อภิจฺฉลาภี อภิสฺรลาภี, ยสฺส
 จตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ,
 ตทฺถตฺตรํ พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว รมฺเม สยํ อภิญฺญา
 สจฺจิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรตีติ.

อิทมโวจ ภควา, อิทํ วตฺวาน สุกโต อถาปรํ เอตทโวจ
 สตุถา

“นยิทํ สติลมารพฺภ

นยิทํ อปฺปถามสา”

นิพฺพานํ อธิคฺนฺตพฺพ

สพฺพคฺนฺตปฺปโมจนํ.”

หมดอายุ 27/05/25๖๖

อัย จ ททโร ภิกขุ อยมุตตมโปริโส
ธาเรตุ อนุติมิ เทห์ เขตฺวา มาริ สวาหนนฺติ.^๑ จตฺตถิ.

๕. สุชาตสุตฺตํ

[๒๓๙] เอวมฺเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. อถ โข อายสฺมา สุชาโต,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ.

อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนฺตํ สุชาตํ ทูรโตว อากคฺชนฺตํ,
ทิสฺวาน ภิกขุ อามนฺเตสิ “อุภเยเนวายํ ภิกขเว กุลปฺตโต โสภติ
ยญฺจ อภิรุโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย
สมนฺนาคโต, ยสฺส จตฺถาย กุลปฺตตา สมฺมเทว อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทฺนฺตตรํ พุรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว
ธมฺเม สยํ อภิณฺเฎา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ. อิทมวโจ
ภควา ๕เป๕ สตฺถา

“โสภติ วตายํ ภิกขุ อุชฺฐฏฺเฒเน เจตฺสา
วิปฺปยฺตโต วิสณฺณยฺตโต อนฺนปาทาย นิพฺพุโต
ธาเรติ อนุติมิ เทห์ เขตฺวา มาริ สวาหนนฺติ.^๑ ปญฺจมํ.

๖. ลกฺขณฺณกภทฺทียสุตฺตํ

[๒๔๐] เอวมฺเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. อถ โข อายสฺมา ลกฺขณฺณกภทฺทิโย,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนฺตํ

^๑ ฉ.,เท. สุวาหิณฺนติ

ลกุณฏกภทฺธิยํ ทูรโตว อากัจจนฺตํ, ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
 “ปสฺสเถ โน ตุมฺहे ภิกฺขเว เอตํ ภิกฺขุ อากัจจนฺตํ ทพฺพณฺณํ
 ทุทฺทสิกํ โอโกฏฺฐมํ ภิกฺขุํ ปรีฏิตฺวา ปรินฺทิตํ. เอวํ ภนฺเต. “เอโส โข
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทธิโก มหานุภาโว, น จ สา สมาปตฺติ
 สุลภรูปา, ยา เตน ภิกฺขุณา อสมาปนฺนปฺพุพา, ยสฺส จตฺถาย
 กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ, ตทฺนฺตฺตริ
 พุรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกิตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ. อิทมวโจ ภควา ๕เปยฺย สตฺถา

“หิสา กุญฺจา” มยฺวรา จ หตฺถิโย ปสฺสุมิกา^๒
 สพฺเพ สีหสฺส ภาณนฺติ นตฺถิ กายสฺมิ ตฺลยฺตา.
 เอวเมว มนุสฺเสสุ ททฺโร เจปิ ปญฺญา
 โส หิ ตตฺถ มหา โหติ เนว พาลो สรีรวาติ. จญฺจ.

๗. วิสาขสูตร

[๒๔๑] เอวเมว สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหริติ
 มหาวเน กุฎาคารสาละยํ. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา
 วิสาโข ปญฺจาลปฺตฺโต อุปฺภูจฺานสาละยํ ภิกฺขุ ฐมฺมียา กถาย
 สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมฺมตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ ปรียา วาจา
 วิสฺสญฺจาย อนนฺลคพาย อตฺถสฺส วิญฺญาปนียา ปรียาปนฺนายน
 อนิสฺสิตาย.

อตฺ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสลฺลानา วุฏฺฐิตฺโต, เยน
 อุปฺภูจฺานสาละ, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน

* ฉ.,เท.,อิ. โกญจา

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ปทสา มิกา

นีสสิท. นิสชช โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ “โก นุ โข ภิกขเว
 อุปฺภจฺจนสาลาโย ภิกขุ ฌมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ
 สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ โปริยา วาจา ย วิสสฺสจฺจา ย อนฺเฬคพาย
 อตฺถสฺส วิญญาปนฺนียา ปริยาปนฺนาย อนิสฺสิตายาติ. “อายสฺมา
 ภนฺเต วิสาโข ปญฺจาลปฺตโต อุปฺภจฺจนสาลาโย ภิกขุ ฌมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สมฺปหํเสติ โปริยา
 วาจา ย วิสสฺสจฺจา ย อนฺเฬคพาย อตฺถสฺส วิญญาปนฺนียา ปริยาปนฺนาย
 อนิสฺสิตายาติ. อถ โข ภควา อายสฺมนํ วิสาขํ ปญฺจาลปฺตํ
 อามนฺเตสิ “สาธุ สาธุ วิสาข, สาธุ โข ตวํ วิสาข ภิกขุ ฌมฺมียา
 กถาย สนฺทสฺเสติ ฯเปฯ อตฺถสฺส วิญญาปนฺนียา ปริยาปนฺนาย
 อนิสฺสิตายาติ.

อิทมวโจ ภควา, อิํ วัตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
 สตุถา

“นาภาสมาน” ชานนฺติ มิสฺสํ พาลฺเลหิ ปณฺทตํ
 ภาสมานญจ ชานนฺติ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
 ภาสเย โชตเย ฌมฺมํ ปคฺคณฺเห อีสินํ ฐํ
 สุกาสิตชชา อีสโย ฌมฺโม หิ อีสินํ ฐโชติ. สตุตมํ.

๘. นนฺทสุตฺตํ

[๒๔๒] เอวมฺเม สุตฺติ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิโย วิหรติ
 เชตวนเณ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเณ. อถ โข อายสฺมา นนฺโท
 ภควโต มาตุจฺจนปฺตโต อาโกฏิตปฺจจาโกฏิตานิ จีวรานิ ปารุปีตฺวา

อกุชชีนิ อณฺชิตวา อจฺฉํ ปตฺตํ คเหตฺวา, เยเน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ. เอกมฺนตํ
 นิสินฺนํ โข อายสฺมณฺตํ นนฺทํ ภควา เอตทวโจ “น โข เต ตํ
 นนฺท ปฏฺฐีรูปํ กุลปฺตตสฺส สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส,
 ยํ ตวํ อาโกฏิตปจฺจาโกฏิตานิ จีวรานิ ปารุเปยฺยาสิ, อกุชชีนิ จ
 อณฺชเยยฺยาสิ, อจฺฉณฺจ ปตฺตํ ธารเยยฺยาสิ, เอวํ โข เต นนฺท
 ปฏฺฐีรูปํ กุลปฺตตสฺส สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส, ยํ
 ตวํ อารณฺณิโก จ อสฺสสิ ปิณฺฑปาทิโก จ ปัสฺสกุลิกโก จ กาเมสฺสุ จ
 อนเปกฺโข วิหเรยฺยาสีติ. อิทมวโจ ๕เป๕ สตถา

“กทาหํ นนฺทํ ปสฺเสยฺยํ อารณฺณํ” ปัสฺสกุลิกํ

อณฺณาภุณฺเชน^๒ ยาเปนฺตํ กาเมสฺสุ อนเปกฺขินฺนติ.

อถ โข อายสฺมา นนฺโท อปเรน สมเยเน อารณฺณิโก จ
 อาสิ, ปิณฺฑปาทิโก จ ปัสฺสกุลิกโก จ กาเมสฺสุ จ อนเปกฺโข
 วิหาสีติ. อญฺจมํ.

๙. ตีสุสสุตต์

[๒๔๓] สาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปิณฺฑทิกสฺส อาราเม.
 อถ โข อายสฺมา ติสฺโส ภควโต ปิตุจฺฉาปฺตโต, เยเน ภควา,
 เตนุปลสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิ
 ทุกฺขี ทุมฺมโน อสฺสฺสนิ ปวตฺตยมาโน.

อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ ติสฺสํ เอตทวโจ “กํ นุ โข
 ตวํ ติสฺส เอกมฺนตํ นิสินฺนโน ทุกฺขี ทุมฺมโน อสฺสฺสนิ ปวตฺตยมาโนติ.

หมดอายุ 27/05/2566

“ตถา हि ปน มं ภนฺเต ภิกขุ สมนฺตา วาจา ย สนนฺโตทเกน
 สยชฺชมฺภรี อํสฺสตี. “ตถา हि ปน ต्वं ติสฺส วตฺตา โน จ
 วจนฺทขโม, น โข เต ตํ ติสฺส ปฏฺฐูปํ กุลปฺตตฺตสฺส สทฺธา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส, ยํ ต्वं วตฺตา โน จ
 วจนฺทขโม, เอตํ โข เต ติสฺส ปฏฺฐูปํ กุลปฺตตฺตสฺส สทฺธา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตสฺส, ยํ ต्वं วตฺตา จ อาสิ”
 วจนฺทขโม จาติ.

อิทมวโจ ภควา, อิํ วตฺวาน สฺคโต อถาปํ เอตทวโจ
 สตถา

“กึ นุ กุชฺฌสิ มา กุชฺฌิ อกฺโกโห ติสฺส เต วรํ
 โกรมามนฺทกฺขวินยตฺถํ हि ติสฺส พุรหฺมจริยํ วุสฺสตีติ. นวม.

๑๐. เถรนามกสฺสุตฺตํ

[๒๔๔] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน
 กลนฺทกนิวาเป. เตन โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกขุ เถรนามโก
 เอกวิหารี เจว โหติ เอกวิหารสฺส จ วณฺณวาที. โส เอโก คามํ
 ปิณฺฑทาย ปวิสติ, เอโก ปฏฺฐิกมฺติ, เอโก รโห นิสิตฺติ, เอโก
 จงฺกมํ อธิฏฺฐจาติ. อถ โข สมพฺพหุลา ภิกขุ, येन ภควา,
 เตนุปลสงฺกมึสฺส; อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ
 นิสิตึสฺส. เอกมฺนตํ นิสินฺหา โข เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ
 “อิธ ภนฺเต อญฺญตโร ภิกขุ เถรนามโก เอกวิหารี เอกวิหารสฺส จ
 วณฺณวาทีติ.

อถ โข ภควา อญฺญตรํ ภิกขุ อามนฺเตสิ “เอहि ตวํ
 ภิกขุ มม วจเนน เถรํ ภิกขุ อามนฺเตहि ‘สตุถา ตํ อาวุโส เถร
 อามนฺเตตฺติ. “เอวํ ภนฺเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสณฺติวาทา,
 เยนายสฺมา เถโร, เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ เถรํ
 เอตทโวจ “สตุถา ตํ อาวุโส เถร อามนฺเตตฺติ. “เอวมาวุโสติ โข
 आयสฺมา เถโร ตสฺส ภิกขุโน ปฏิสฺสณฺติวาทา, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนฺตํ
 นิสฺสินํ โข आयสฺมนฺตํ เถรํ ภควา เอตทโวจ “สจฺจํ กิร ตวํ
 เถร เอกวิหารี เอกวิหารสฺส จ วณฺณวาทิตี. เอวํ ภนฺเต.
 “ยถากถํ ปน ตวํ เถร เอกวิหารี เอกวิหารสฺส จ วณฺณวาทิตี.
 “อิธํ ภนฺเต เอโก คามํ ปิณฑาย ปวิสํมิ, เอโก ปฏิภุกกามิ,
 เอโก รโห นิสฺสีทามิ, เอโก จงฺกมํ อธิฏฺฐามิ, เอวํ ขวาทํ ภนฺเต
 เอกวิหารี เอกวิหารสฺส จ วณฺณวาทิตี.

“อตุเถโส เถร เอกวิหารโร, ‘น โส’ นตฺถิตี วทามิ, อปิ
 เต เถร ยถา เอกวิหารโร วิตุถารตเรน^๒ ปริปุณฺโณ โหติ, ตํ
 สฺสณฺหาหิ, สาธุกํ มนฺสิกโรหิ, ภาสิสฺสํมิตี. “เอวํ ภนฺเตติ โข ๔เป
 กถญฺจ เถร เอกวิหารโร วิตุถารตเรน ปริปุณฺโณ โหติ; อิธ เถร
 ยํ อตฺตํ ตํ ปหิณํ, ยํ อนาคตํ ตํ ปฏินิสฺสญฺจํ, ปจฺจุปปนฺเนสฺสุ จ
 อตฺตภาวปฏิลาภสฺสุ จนฺทราโค สุปฺปฏิวินิโต; เอวํ โข เถร
 เอกวิหารโร วิตุถารตเรน ปริปุณฺโณ โหตฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อิหํ วตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
สตถา

“สพฺพปาภิกฺขุํ สพฺพวิหฺมํ สุเมธํ
สพฺพเพสุ ฐมฺเมสุ อญฺญปฺลิตํ
สพฺพํ ชหิํ ตณฺหกฺขเย วิมุตตํ
ตมहिํ นริํ เอกวิหาริตี พุรฺรมิตี. ทสมํ.

๑๑. มหากปฺปิณฺสสุตฺตํ

[๒๔๕] เอวฺมเม สุตฺติ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตี
เชตวนเณ อนาถปิตฺตํทิกสฺส อารามเณ. อถ โข อายสฺมา มหากปฺปิโน,
เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ. อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนตํ
มหากปฺปิณํ ทูรโตว อากจฺจนตํ, ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ปสฺสสฺถ
โน ตุมฺहे ภิกฺขเว เอตํ ภิกฺขุํ อากจฺจนตํ โอทาทํ ตนฺกํ
ตฺวณฺณาสิกนฺติ. เอวํ ภนฺเต. “เอโส โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทฺธิโก
มหานฺุภาโว, น จ सा समाปตฺติ สุลภฺรฺปา, ยา तेन ภิกฺขุนา
อสมานฺนปฺพุพา, ยสฺส จตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺนตี, ตทฺนตฺตรํ พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว
ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตีตี.

อิทมวโจ ภควา, อิหํ วตฺวาน สุกโต อถาปรี เอตทวโจ
สตถา

“ขตฺติโย เสฏฺโฐ ชเนตฺสมี ยเ โคตฺตปฏิสาริโน
วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส.

ทิวา ตปติ อาทิจฺโจ รตฺติมาภาติ จนฺทิม
 สนนฺทฺโร ชตฺติโย ตปติ ฌายี ตปติ พุราหฺมณ
 อถ สพฺพมโหฺรตฺตํ^๑ พุทฺโธ ตปติ เตชสาติ. เอกาทสํ.

๑๒. สหายกสฺสตุตํ

[๒๔๖] เอวมฺเม สุตฺ:- เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหฺรติ
 เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามเ. อถ โข เทว ภิกฺขุ สหายกา
 อายสฺมโต มหากปฺปินสฺส สหฺริวิหาริโน,^๒ เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมียสฺ.
 อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขุ ทูรโตว อากจฺฉนฺเต, ทิสฺวาน ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “ปสฺสถ โน ตุมฺहे ภิกฺขเว เอเต เทว” ภิกฺขุ สหายเก
 อากจฺฉนฺเต มหากปฺปินสฺส สหฺริวิหาริโนติ. เอวํ ภนฺเต. “เอเต โข
 ภิกฺขเว” ภิกฺขุ มหิทฺธิกา มหานุภาวา, น จ सा समाปตฺติ
 สฺลภฺรฺปา, ยา เตหิ ภิกฺขุหิ อสฺมาปฺนฺนปฺพพา, ยสฺส จตฺถาย
 กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ, ตทฺนฺตฺตรํ
 พุรหฺมจฺริยปฺริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
 อุปสมฺปชฺช วิหฺรนฺตฺติ.

อิทมวโจ ภควา, อิํ วตฺวาน สฺคโต อถาปรี เอตทวโจ
 สตฺถา

“สหายา วติเม ภิกฺขุ จิรฺรตฺตํ สเมนิกา^๓
 สเมติ เนสํ สหฺรฺมโม ฌมฺเม พุทฺธปฺปเวทิตะ

^๑ ฉ. เท. อ. สพฺพมโหฺรตฺติ

^๒ ฉ. เท. อ. อํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ. เท. อ. สเมติกา

^๒ อ. สหฺริวิหาริกา

^๓ ฉ. เท. อํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

สัวินีตา กปปิเนน ฐมเม อริยปเวทิตะ
 ฐาเรณติ อนุตัม เทหิ เขตฺวา มารี สวาหณนติ.* ทฺวาทสมิ.

ภิกขุสัฎตตัม สมตตัม.

ตสฺสทฺททานัม

“โกลิโต อุปติสฺโส จ ฌเฏ จาปิ ปวฺจจติ
 นโว สุชาโต ภทฺที จ วิสาขณฺโฑ ติสฺโส จ
 เถรนาโม จ กปปิโน สหาเยน จ ทฺวาทสาติ.

ทฺติโย นินทานวคฺโค.

ตสฺสทฺททานัม

“นินทานาภิสมยธาทู อนมตคฺเคน กสฺสปิ
 สกฺการราหุลลกฺขโณ- ปมฺมภิกฺขนา วคฺโค.
 ทฺติโย เตน ปวฺจจตีติ.

นินทานวคคสัฎตปาติ สมตฺตา.

สตฺตุนุตปิฎกเก สํยตฺตนิกายสฺส

นิทานวคฺคสํยตฺตปาติยา

ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม

ปพฺพเพ/องฺเก

ปทานุกฺกโม

ปพฺพเพ/องฺเก

[๑]

องฺการกฺกฺกาเหเน

๒๑๖/๓๐๓

อกทฺทมํ

๒๓๑/๓๑๓

องฺการกาสุ

๖๓/๑๑๗

อกมฺมาเสหิ

๔๑/๘๒

องฺการกาสุ

๖๓/๑๑๗

อกริสุ

๒๒๒/๓๐๖

องฺการานํ

๖๓/๑๑๗

อกสิรลาภิ

๒๓๘/๓๒๓

อจริ

๑๙/๓๐

อกาลิเกน

๓๓/๖๘

อจริ

๑๑๖/๒๐๒

อกาโล

๑๗/๒๔

อจิริปกฺกนฺตสฺส

๓๒/๖๔

อภิจฺฉลาภิ

๒๓๘/๓๒๓

อจิริปฺปสมฺปนฺโน

๑๗/๒๖

อกุปฺปา

๑๑๕/๒๐๒

อจฺจุคฺมา

๗๐/๑๕๒

อกุสฺสสณฺณํ

๙๖/๑๘๐

อจฺจุยฺโต

๗๐/๑๕๒

อกุโกโร

๒๔๓/๓๒๘

อจฺจุยํ

๗๐/๑๕๒

อกุขโต

๑๕๙/๒๖๔

อจฺจุจาวทถ

๑๕๙/๒๓๙

อกุขมา

๑๕๙/๒๓๘

อจฺจุจาวทนฺเต

๑๕๙/๒๓๙

อกุขิณี

๒๑๗/๓๐๓

อจฺจุจาวทตฺถ

๑๕๙/๒๓๙

อขณฺเฑหิ

๔๑/๘๒

อจฺจุจิริยํ

๒๔/๔๔

อคฺธิตา

๑๕๔/๒๒๙

อจฺจุจาทฺเตวาท

๑๕๔/๒๕๖

อคฺมาสิ

๑๕๙/๒๖๔

อจฺจุจิทฺเทหิ

๔๑/๘๒

อคฺรูกฺตา

๗๐/๑๔๒

อจฺจุจิทฺโท

๑๒๘/๒๑๔

อการวาท

๑๕๖/๒๖๒

อชฺชฏฺตานํ

๑๓๖/๒๒๒

อการสฺมา

๑๗/๒๖

อชฺชานตา

๗๓/๑๕๖

อคฺคตฺตทฺวาเรหิ

๑๕๔/๒๕๕

อชฺชิตปณฺเฑ

๓๑/๕๖

อคฺคินา

๕๕/๑๐๔

อชฺชตฺตคฺเค

๑๘/๒๙

ปทานุภกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุภกโม	ปพเพ/องฺก
อชฺชตตวิโมกฺขา	๓๒/๖๓	อฏฺฐิมิณฺหิ	๑๗๗/๒๗๗
อชฺชตตํ	๒๐/๓๒	อฏฺฐิราสี	๑๓๓/๒๑๘
อชฺชวาสตา	๑๕๔/๒๕๖	อฏฺฐิสงฺขลิกํ	๒๐๒/๒๙๗
อชฺชวาทุถิ	๖๕/๑๒๕	อฏฺฐิ	๑๗๗/๒๗๗
อชฺโณสิตํ	๖๑/๑๑๑	อชฺชฏมฺมจฺมรตฺนํ	๑๕๓/๒๕๔
อชฺโณหริ	๒๓๒/๓๑๕	อชฺชฏมฺมาริ	๒๑๑/๓๐๑
อชฺโณหรนฺติ	๒๓๑/๓๑๓	อชฺชทสฺส	๒๑๑/๓๐๐
อชฺชสิกรณียะ	๔๑/๘๒	อติกกนฺตมานุสเกน	๗๐/๑๔๕
อชฺชิตฺวา	๒๔๒/๓๒๗	อติกกนฺตมานุสิกาย	๗๐/๑๔๔
อชฺชชยฺยาสิ	๒๔๒/๓๒๗	อติกกนฺตา	๑๓๐/๒๑๕
อชฺชตฺริ	๓๒/๕๙	อติกกมฺม	๗๐/๑๔๖
อชฺชตติตฺติยปฺพโพ	๑๗/๒๖	อติจารินี	๒๑๔/๓๐๒
อชฺชตติตฺติยา	๒๔/๓๙	อติปฺปโค	๒๔/๓๙
อชฺชตติตฺติเยหิ	๒๔/๓๙	อติมณฺยติ	๑๖๑/๒๖๖
อชฺชํ	๓๒/๖๐	อติมณฺยเยยฺย	๑๖๑/๒๖๖
อชฺชญา	๑๘/๒๘	อติเวลํ	๒๓๑/๓๑๓
อชฺชญาจิตฺตํ	๒๒๙/๓๑๑	อติตมทธานํ	๒๐/๓๒
อชฺชญาณา	๖๐/๑๐๘	อติตํ	๙๘/๑๘๓
อชฺชโย	๑๗/๒๕	อติตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ	๗๐/๑๔๘
อชฺชสฺสสํ	๒๐๒/๒๙๗	อติตานาคเต	๓๓/๖๘
อชฺชจฺจโก	๒๗/๕๐	อตฺตโต	๖๑/๑๑๑
อชฺชมํ	๑๘/๒๙	อตฺตทตฺถํ	๒๒/๓๖
อชฺชจาสิ	๑๗/๒๔	อตฺตทวปฺปิลากํ	๒๐๒/๒๙๗
อชฺชจิกงฺกโล	๑๓๓/๒๑๘	อตฺตทวปฺปิลากสฺส	๒๔๓/๓๒๙
อชฺชจิกตฺวา	๑๕๔/๒๕๗	อตฺตทวปฺปิลากิ	๒๐๒/๒๙๗
อชฺชจฺจปฺปชฺ	๑๓๓/๒๑๘	อตฺตมโน	๑๔๖/๒๓๒

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
อตฺตา	๑๕/๒๒	อธิปฺปายโส	๑๙/๒๙
อตฺถิ	๓๐/๕๗	อริวจัน	๑๕๘/๒๖๓
อตฺถงฺกมา	๑๕๒/๒๔๗	อโรคฺมานิ	๕๕/๑๐๔
อตฺถวสํ	๑๔๘/๒๓๗	อนคาริยํ	๑๗/๒๖
อตฺถวเส	๑๔๘/๒๓๗	อนชฺฐมาปฺนฺนา	๑๔๔/๒๒๙
อตฺถสณฺหิตํ	๑๕๕/๒๖๐	อนชฺฐโณสิตา	๕๑/๙๗
อตฺถสฺส	๒๔/๒๕	อนณฺณมถตา	๒๐/๓๑
อตฺถิตา	๑๕/๒๒	อนตฺตโต	๖๖/๑๓๐
อตฺถิราโค	๖๔/๑๑๙	อนตฺตมนวํจํ	๑๕๓/๒๕๒
อตฺโถ	๑๙/๒๙	อนตฺตมนา	๑๕๓/๒๕๒
อทินฺนาทานปฺปจฺจยา	๔๑/๘๐	อนตฺถาย	๑๔๕/๒๓๐
อทินฺนาทานา	๔๑/๘๐	อนนฺุโพธา	๖๐/๑๐๘
อทินฺนาทายิโน	๑๐๙/๑๙๗	อนนฺุยฺตฺเตหิ	๑๕๔/๒๕๕
อทินฺนาทายี	๔๑/๘๐	อนนฺุสฺสริตา	๑๓๐/๒๑๕
อหฺกฺขมสฺสวาทนียํ	๖๒/๑๑๔	อนนฺุสฺสเดสฺสุ	๔/๘
อหฺกฺขมสฺสวาทนียสฺส	๖๒/๑๑๔	อนนฺุโต	๑๕๒/๒๔๘
อหฺกฺขมสฺสํ	๑๕/๒๔๗	อนปจฺจิตา	๗๐/๑๔๒
อหฺทสํ	๖๕/๑๒๕	อนเปกฺโข	๒๔๒/๓๒๗
อหฺธานํ	๒๐/๓๒	อนพฺยสนํ	๙๖/๑๘๐
อหฺฐนา	๑๒๖/๒๑๑	อนภาวํ	๙๖/๑๘๐
อหฺฐวา	๑๔๓/๒๒๔	อนภาวงฺกตานิ	๓๖/๗๖
อริคฺตา	๑๗๙/๒๗๘	อนภินฺนุทิตานิ	๕๑/๙๘
อริคฺนฺตพฺพํ	๒๓๘/๓๒๓	อนภิสงฺขโรนฺุโต	๕๑/๙๗
อริคฺมํ	๘๔/๑๖๗	อนภิสณฺเจตยฺนฺุโต	๕๑/๙๗
อริจฺจสฺมปฺปนฺนํ	๑๗/๒๔	อนภิสมฺพทฺทสฺส	๔/๕
อริฏฺจาทิ	๒๔๔/๓๒๘	อนมตฺตคฺโค	๑๒๔/๒๑๐

ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก
อนย	๑๕๘/๒๖๓	อนุปทาย	๑๓๖/๒๒๑
อนวุกกนุตา	๑๑๘/๒๐๕	อนุปาทา	๑๖/๒๓
อนาคตมทธาน	๒๐/๓๒	อนุปาปุนาติ	๑๖๓/๒๖๗
อนาตาปี	๑๔๕/๒๓๐	อนุปายาส	๙๖/๑๘๒
อนาหาร	๕๒/๑๐๑	อนุปุพพิหารสมาปตตีนิ	๑๕๓/๒๕๓
อนิจจโต	๖๖/๑๓๐	อนุปาปาทมมานิ	๓๕/๗๓
อนิจจา	๒๐/๓๑	อนุปาปา	๒๐/๓๐
อนิตถิณโณ	๖๓/๑๑๖	อนุปปนุ	๑๔๕/๒๓๐
อนิทาน	๙๖/๑๗๙	อนุปนุณิ	๑๕๙/๒๖๕
อนิสิตาย	๒๔๑/๓๒๕	อนุปโมทาม	๖๗/๑๓๔
อนุกมปมาโน	๑๔๘/๒๓๗	อนุปยาตี	๖๕/๑๒๔
อนุกมป	๑๔๖/๒๓๓	อนุปสาสน	๑๔๙/๒๓๘
อนุกุคทาย	๑๑/๑๕	อนุปสิทขมานา	๒๓๑/๓๑๔
อนุกุคหิโต	๒๓๕/๓๑๙	อนุปเสติ	๓๘/๗๖
อนุตตโร	๘๐/๘๑	อนุปสสรณ	๗๐/๑๔๔
อนุทย	๑๔๖/๒๓๓	อนุปสสรณยุ	๑๓๐/๒๑๕
อนุทฐเสติ	๑๖๕/๒๖๙	อนุปลิตต	๒๔๔/๓๓๐
อนุทธมจารี	๕๑/๙๖	อนุปปริยาเยน	๑๗/๒๖
อนุปคมม	๑๕/๒๒	อนุปวิริ	๕๑/๙๕
อนุปฏิจิตาย	๑๖๕/๒๖๙	อนุปวิหิต	๗๐/๑๔๓
อนุปติตา	๒๕/๔๘	อนุปเก	๗๐/๑๔๕
อนุปนาหิ	๑๕๐/๒๔๒	อนุปเลคพาย	๒๔๑/๓๒๕
อนุปนิส	๒๓/๓๖	อนุปสน	๑๔๔/๒๒๘
อนุปวาทกา	๗๐/๑๔๕	อนุปตมโส	๕๕/๑๐๔
อนุปหโต	๑๕๙/๒๖๔	อนุปตรธาน	๒/๓
อนุปหารา	๕๒/๑๐๑	อนุปตรธายิสสติ	๑๔๓/๒๒๖

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
อนฺตรหิตา	๑๔๓/๒๒๔	อปฺปญฺญาภิสงฺขาร	๕๑/๙๗
อนฺตรหิตโต	๒๓๖/๓๒๐	อปฺปญฺญูปค	๕๑/๙๗
อนฺตร	๖๖/๑๒๖	อปฺปชิตา	๗๐/๑๔๒
อนฺตรายิก	๑๕๗/๒๖๓	อปฺปกา	๒๒๔/๓๐๗
อนฺเต	๑๕/๒๒	อปฺปคพฺภา	๑๔๖/๒๓๒
อนฺธการ	๙๕/๑๗๘	อปฺปภฺฐี	๑๔๔/๒๒๘
อนฺวเย	๓๓/๖๘	อปฺปภฺฐิวนิยาตปฺป	๗๓/๑๕๘
อปกทฺพเมยฺย	๖๗/๑๓๔	อปฺปภฺฐิเวธา	๖๐/๑๐๘
อปกสฺส	๑๔๖/๒๓๒	อปฺปภฺฐิสํวิตฺติ	๓๒/๖๔
อปจโย	๖๑/๑๑๑	อปฺปภฺฐิสงฺขา	๖๖/๑๒๙
อปยฺนฺติโย	๖๙/๑๔๑	อปฺปตฺตานิ	๑๕๖/๒๖๑
อปยฺนฺตี	๖๙/๑๔๑	อปฺปตฺติภฺจฺเจ	๒๒๘/๓๑๐
อปยาเปติ	๖๙/๑๔๑	อปฺปตฺติสฺสา	๑๕๖/๒๖๒
อปฺรการ	๑๔/๒๔	อปฺปตฺตมานส	๑๖๒/๒๖๗
อปฺรา	๖๗/๑๓๔	อปฺปตฺติกานิ	๒๒๕/๓๐๘
อปฺรามภฺเจहि	๔๑/๘๒	อปฺปถามสา	๒๓๘/๓๒๓
อปฺริกขีณา	๑๙/๓๐	อปฺปทกฺขิณคฺคาหิโน	๑๔๙/๒๓๘
อปฺริตสฺส	๕๑/๙๗	อปฺปปฺปญฺญา	๑๖๑/๒๖๖
อปฺริมฺตฺโต	๑๑๙/๒๐๖	อปฺปปฺริสํนิ	๒๒๕/๓๐๘
อปฺริยาทินฺนา	๑๒๔/๒๔๐	อปฺปมตฺตติกา	๗๘/๖๒
อปฺริสฺสุทฺธา	๑๔๖/๒๓๓	อปฺปมตฺตตฺส	๑๗๙/๒๗๘
อปฺริพาห	๙๖/๑๘๒	อปฺปมาณวิหริโน	๑๖๖/๒๗๐
อปฺรปฺปจฺจยา	๑๕/๒๒	อปฺปิจฺจโน	๑๔๘/๒๓๖
อปฺปาปฺปณฺตี	๒๒/๓๕	อปฺเปติ	๑๓๑/๒๑๖
อปฺปาย	๖๐/๑๐๙	อปฺโปสฺสฺสฺสฺสฺส	๒๓๘/๓๒๒
อปฺปญฺณ	๕๑/๙๗	อปฺปสฺสฺสฺส	๑๐๑/๑๘๙

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
อปปหีนา	๑๙/๓๐	อภิกุฏ	๑๖๖/๒๖๙
อพหุสีกตา	๒๒๕/๓๐๘	อภิกุโป	๒๓๙/๓๒๔
อพภณณาสี	๑๗/๒๗	อภิวาเทตวา	๑๕/๒๑
อพภากิจเขยยาม	๒๔/๔๐	อภิวานา	๑๕๑/๒๔๖
อพโภกาสคโต	๑๖๔/๒๖๘	อภิสงขต	๓๗/๗๖
อพยากต	๑๕๕/๒๕๙	อภิสงขโรติ	๒๕/๔๘
อพยาปนุนจิตตา	๑๑๑/๑๙๙	อภิสญเจตยิต	๓๗/๗๖
อพยาปาทธาตุ	๙๖/๑๘๑	อภิสมโย	๔/๖
อพยาปาทวิทโก	๙๖/๑๘๑	อภิสเมตาวิน	๗๔/๑๕๙
อพยาปาทสงกปโป	๙๖/๑๘๑	อภิสเมติ	๒๐/๓๑
อพยาปาทสญญา	๙๖/๑๘๑	อภิสมพุชฌติ	๒๐/๓๑
อภพโป	๑๔๕/๒๓๐	อภิสมพุทโ	๑๑๕/๒๐๒
อภวิสส	๑๑๗/๒๐๔	อภิหรนติ	๕๕/๑๐๔
อภาวิตา	๒๒๕/๓๐๘	อมตทวาร	๒๗/๕๑
อภาสิ	๔๕/๘๗	อมตตณญหิ	๑๕๔/๒๕๕
อภิกุกนต	๔๖/๘๙	อมนสิการา	๑๕๒/๒๔๗
อภิชานิสสนติ	๓๓/๖๘	อมนาปสมปโยคา	๑๒๖/๒๑๑
อภิชุขมานะ	๗๐/๑๔๓	อมนุสเสหิ	๒๒๕/๓๐๘
อภิชุฆาลุโน	๑๑๑/๑๙๙	อมริตูกาโม	๖๓/๑๑๗
อภิญญา	๑๓/๑๙	อมหคคต	๗๐/๑๔๔
อภิญญาน	๑๕๓/๒๕๓	อมานิตา	๗๐/๑๔๒
อภิญญาหิ	๑๕๓/๒๕๔	อมจุจिता	๑๔๔/๒๒๙
อภินนทติ	๑๑๙/๒๐๖	อมจุจินโต	๑๔๔/๒๒๘
อภินิพพตตติ	๖๒/๑๑๔	อมตุราสี	๑๖๕/๒๖๙
อภินิมมิเนย	๖๔/๑๒๐	อรกขิตาย	๑๖๕/๒๖๙
อภินิเวसानุสย	๑๕/๒๒	อรกขิตะน	๑๖๕/๒๖๙

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
อรณฺณายตเน	๒๓๑/๓๑๓	อวิชฺชา	๑/๑
อรหติ	๑๔๖/๒๓๒	อวิชฺชาคโต	๕๑/๙๗
อรหํ	๔๑/๘๑	อวิชฺชาชาติกา	๑๑/๑๖
อริยกนฺเตหิ	๔๑/๘๒	อวิชฺชาธาตุ	๙๗/๑๘๒
อริยสาวกา	๕๐/๙๔	อวิชฺชานิทานา	๑๑/๑๖
อริยสาวโก	๒๗/๕๑	อวิชฺชานิโรธา	๔/๑๐
อริยสาวกสฺส	๒๐/๓๒	อวิชฺชานีวณฺณานิ	๑๒๔/๒๑๐
อริยา	๑๕๒/๒๔๗	อวิชฺชานีวณฺณสฺส	๑๙/๒๙
อริเยหิ	๑๐๐/๑๘๘	อวิชฺชาปจฺจยา	๑/๑
อริโย	๒๗/๕๐	อวิชฺชาปภาวา	๑๑/๑๖
อลตุถ	๑๖/๒๖	อวิชฺชามูลกา	๒๒๓/๓๐๗
อลทุธา	๑๔๔/๒๒๘	อวิชฺชาย	๑/๒
อลํ	๑๖/๒๓	อวิชฺชาวิราคา	๕๑/๙๗
อลาภิโน	๗๐/๑๔๒	อวิชฺชาสมุกฺขมาตา	๒๒๓/๓๐๗
อวกฺกนฺติ	๓๙/๗๘	อวิชฺชาสมุทฺทยา	๑๑/๑๖
อวณฺณา	๒๒/๓๖	อวิชฺชาสโมสรณา	๒๒๓/๓๐๗
อวทนต์	๑๒/๑๗	อวิชฺชูปนิสา	๒๓/๓๘
อวสิฏฺฐจํ	๗๔/๑๕๗	อวิตกฺกํ	๑๕๒/๒๔๗
อวสิฏฺฐจานิ	๗๗/๑๖๒	อวิตถตา	๒๐/๓๑
อวสิสฺยิ	๒๒๙/๓๑๑	อวิทฺฐเร	๙๙/๑๘๔
อวสิสฺสตุ	๒๒/๓๕	อวินิปาตธมฺโม	๔๑/๘๐
อวสิสฺสนฺติ	๕๑/๙๘	อวิมุตฺตํ	๗๐/๑๔๔
อวสิสฺสเสยฺยํ	๕๑/๙๘	อวิฐพฺหิ	๖๔/๑๒๑
อวกฺกตา	๒๒/๓๖	อวิฐพฺเห	๓๘/๗๗
อวิมาตํ	๙๖/๑๘๒	อวิหีสานนฺโท	๙๖/๑๘๑
อวิจารํ	๑๕๒/๒๔๗	อวิหีสานาตุ	๙๖/๑๘๑

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
อวิหีสาปริเยสนา	๙๖/๑๘๑	อัสสฏโจ	๑๔๘/๒๓๗
อวิหีสาปริพาโห	๙๖/๑๘๑	อสิ	๒๑๑/๓๐๑
อวิหีสาวิตกโก	๙๖/๑๘๑	อสิโลม	๒๐๖/๒๙๙
อวิหีสาสงกโป	๙๖/๑๘๑	อสิ	๒๐๖/๒๙๙
อวิหีสาสมญา	๙๖/๑๘๑	อสิสภพนุ	๒๑๗/๓๐๓
อเวจอุปสาเทน	๔๑/๘๑	อสิโร	๑๒๘/๒๑๔
อโวจ	๑๒/๑๖	อเสสวราคนโรธา	๑ /๒
อสกุกจ	๑๔๗/๒๓๕	อโส	๖๔/๑๒๑
อสกุกาเรน	๑๖๖/๒๖๙	อส	๒๔/๔๐
อสงขาทิตวา	๒๓๑/๓๑๔	อสสทฐา	๑๐๑/๑๘๙
อสงขมานา	๗๐/๑๔๓	อสสทฐ	๑๕๐/๒๔๑
อสงขมานโน	๗๐/๑๕๐	อสสาทปริเยสน	๑๑๖/๒๐๒
อสติ	๔/๘	อสสาท	๑๑๕/๒๐๒
อสนิวิจก	๑๖๒/๒๖๗	อสสาทานุสสิโน	๕๒/๑๐๙
อสปเลหิ	๔๑/๘๒	อสสาเทติ	๑๕๘/๒๖๔
อสมปตติ	๗๐/๑๔๖	อสสาโท	๑๑๕/๒๐๑
อสมปนนปพพา	๒๔๕/๓๒๕	อสสาส	๓๒/๕๙
อสมปิตา	๑๐๗/๑๖๙	อสสาสมปตโต	๓๒/๕๙
อสมปชาโน	๒๕/๔๘	อสสุ	๖๒/๑๑๓
อสมมาสพทฐ	๙๗/๑๘๒	อสสุตวโต	๖๑/๑๑๑
อสมโมสาย	๑๕๖/๒๖๒	อสสุตถ	๑๖๕/๒๖๘
อสมการ	๑๗/๒๔	อสสุนิ	๒๔๓/๓๒๗
อสมการา	๖๗/๑๓๒	อสสสิ	๒๔/๔๑
อสมุเตหิ	๒๓๒/๒๖๙	อหการมมการมานุสยา	๒๐๐/๒๙๓
อสมคคส	๑๔๘/๒๓๗	อหิตาย	๖๖/๑๓๑
อสมเคน	๑๐๐/๑๘๘	อหิริกา	๑๐๑/๑๘๙

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
อหิริเกหิ	๑๐๑/๑๘๙	อาจโย	๖๑/๑๑๑
อหิริโก	๑๕๐/๒๔๑	อาจิขุขติ	๒๐/๓๑
อหุ	๔/๖	อาจิขุขนฺติ	๑๕๒/๒๔๗
อโหสิ	๒๔/๔๑	อาจิขุขี	๖๕/๑๒๖
[อา]		อาชานาถ	๑๒๖/๒๑๒
		อาณิสสงฺฆมาโต	๒๒๙/๓๑๑
อาภงฺขติ	๑๗/๒๖	อาณิ	๒๒๙/๓๑๑
อาภงฺขมาโน	๔๑/๘๐	อาตปฺป	๗๓/๑๕๗
อาภงฺขามิ	๑๕๒/๒๖๔	อาตปิโน	๑๗๙/๒๗๘
อาภากรปริวิตกฺกา	๖๘/๑๓๕	อาตปิ	๑๗/๒๖
อาภาสนิสฺสิตา	๖๓/๑๑๗	อาทานิ	๖๑/๑๑๑
อาภาสณฺณจายตนํ	๙๕/๑๗๘	อาทาย	๕๕/๑๐๔
อาภาเส	๗๐/๑๔๓	อาทิจฺโจ	๒๔๕/๓๓๑
อาภินฺจณฺณจายตนธาทู	๙๕/๑๗๘	อาทิตฺตา	๒๑๘/๓๐๔
อาภินฺจณฺณจายตนํ	๑๕๒/๒๔๘	อาทิตฺโต	๒๑๘/๓๐๔
อาภินฺณมนุสฺสํ	๖๕/๑๒๕	อาทิพฺรหฺมจฺริยกํ	๑๕๕/๒๖๐
อาโกฏิตปฺจจาโกฏิตานิ	๒๔๒/๒๓๖	อาทิพฺรหฺมจฺริยโก	๔๕/๘๘
อาคจฺจนฺตํ	๑๗/๒๓	อาทินวทสฺสาวิโน	๑๔๔/๒๒๙
อาคจฺเจยฺย	๒๔/๔๐	อาทินวทสฺสาวิ	๑๔๔/๒๒๙
อาคตฺติคฺติ	๔๐/๗๘	อาทินวปริเยสนํ	๑๑๖/๒๐๒
อาคโต	๒๐/๓๒	อาทินวานุสฺสโน	๕๒/๑๐๑
อาคมยมาโน	๒๓๒/๓๑๕	อาทินโว	๑๑๕/๒๐๑
อาคมฺม	๑๐๐/๑๘๘	อาเนญฺช	๕๑/๙๗
อาคาริกภฺตสฺส	๑๕๔/๒๕๖	อาเนญฺชาภิสงฺขาริ	๕๑/๙๗
อาคฺจจาริ	๖๓/๑๑๘	อาปฺชฺชติ	๑๔๔/๒๒๘
อาคฺจจาริ	๖๓/๑๑๘	อาปฺชฺชิสฺสาม	๑๔๔/๒๒๙

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
อาปนโน	๔/๕	อาราเชสิ	๖๖/๑๒๖
อาปานิกัม	๖๖/๑๒๙	อารามสมปนโน	๖๕/๑๒๕
อาโปธาค	๑๑๔/๒๐๑	อาราม	๑๖๑/๒๖๖
อาภาติ	๒๔๕/๓๓๑	อารูปา	๗๐/๑๔๖
อาภาธาค	๙๕/๑๗๘	อารุย	๑๐๐/๑๘๘
อาภิเจตสิกาน	๒๓๘/๓๒๓	อาโรจาเปตวา	๒๑๓/๓๐๒
อาภิชชิก	๑๔๙/๒๓๙	อาโรปิโต	๗๔/๑๕๙
อามนุเตสิ	๑/๑	อาโรหนติ	๑๔๓/๒๒๔
อามิสกนิจิกขเหตุ	๑๖๙/๒๗๒	อาโรหปริณาเห	๑๕๐/๒๔๑
อามิสคต	๑๕๘/๒๖๓	อาโลโก	๔/๘
อามิสจก	๑๕๘/๒๖๓	อาวเส	๑๐๐/๑๘๘
อายตี	๑๒/๑๗	อาวิภา	๗๐/๑๔๓
อายสมนต	๒๔/๓๔	อาสภณจัน	๒๑/๓๔
อายาจมานา	๑๗๒/๒๗๓	อาสวา	๓๒/๖๓
อายาเจย	๑๗๒/๒๗๓	อาสิณเจย	๕๓/๑๐๒
อายาม	๑๕๓/๒๕๑	อาหจ	๒๗/๕๑
อายุปฺปมาณ	๑๔๓/๒๒๔	อาหารทสพโล	๗๒/๑๕๕
อายุสงขาร	๒๒๘/๓๑๑	อาหาเรติ	๑๒/๑๖
อารกา	๖๓/๑๑๗	อาหาโร	๑๒/๑๖
อารณณิกา	๑๓๖/๒๒๐	อาหุ	๑๖๖/๒๗๐
อารณณิกตตส	๑๔๘/๒๓๖	อาพวโก	๑๗๒/๒๗๔
อารทฐจิตตา	๑๗/๒๖	[อ]	
อารทฐวิริยา	๑๐๐/๑๘๘	อิขณิกา	๒๑๕/๓๐๓
อารทฐวิริโย	๑๔๘/๒๓๗	อิขณิตถิกา	๒๒๒/๓๐๖
อารภ	๒๒/๓๕	อิจจติ	๒๓๓/๓๑๖
อารมมณ	๒๓๐/๓๑๒	อิตถตตาย	๑๗/๒๗

พ.ศ. ๒๕๖๖

ปทานุกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องุเก
อุปธิสมี	๖๖/๑๒๗	อุปาทานปจจยา	๑/๑
อุปนาหิ	๑๕๐/๒๔๑	อุปาทานนิทาน	๓๒/๔๔
อุปนิกขิตตา	๗๘/๑๖๒	อุปาทานนิโรธา	๑/๒
อุปนิกขิเปยฺย	๗๘/๑๖๒	อุปาทานปจจยา	๑/๑
อุปนิกเขปนมตฺตตาย	๒๓๗/๓๒๑	อุปาทานปฏกโว	๓๒/๔๔
อุปนิธี	๗๔/๑๕๙	อุปาทานสมุทโย	๓๒/๔๔
อุปนีโต	๑๕๓/๒๕๓	อุปาทานิ	๑/๑
อุปปชฺชมาเน	๗๐/๑๔๕	อุปาทานิเยสฺ	๕๒/๑๐๐
อุปปตฺติ	๙๗/๑๘๒	อุปาทานุปนิโส	๒๓/๓๘
อุปปนฺนา	๗๐/๑๔๕	อุปาทียติ	๑๒/๒๒
อุปปริกฺขิ	๑๕๓/๒๕๓	อุปาสกั	๑๘/๒๘
อุปยาเปนฺติ	๖๙/๑๔๐	อุปาสนสฺมี	๒๓๐/๓๑๒
อุปปุปาทานาภินิเวสวินิพนฺโร		อุเปกฺขโก	๑๕๒/๒๔๗
	๑๖/๒๒	อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ	๑๕๒/๒๔๗
อุปริ	๒๓/๓๘	อุเปติ	๑๕/๒๒
อุปริเวหาลั	๑๓๒/๒๑๗	อุปปชฺชเยยฺย	๒๓๖/๓๑๙
อุปวาทกา	๗๐/๑๔๕	อุปปนฺนา	๕๑/๙๗
อุปวายติ	๒๓๓/๓๑๖	อุปปาโท	๑๒๐/๒๐๗
อุปสงฺกมฺติ	๑๔๖/๒๓๒	อุพฺเพเรน	๗๕/๑๖๐
อุปสมฺปชฺช	๑๓/๑๙	อุพฺภตฺติ	๗๕/๑๖๐
อุปสมฺปาเทนฺติ	๑๗/๒๖	อุโก	๑๕/๒๒
อุปสัหเรยฺย	๕๓/๑๐๒	อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺช	๗๐/๑๔๓
อุปสฺสุติ	๔๕/๘๘	อุรพฺภานั	๑๓๖/๒๒๒
อุปฺหโต	๑๕๙/๒๖๕	อุเร	๖๓/๑๑๖
อุปาทานกฺขยารามั	๑๖๖/๒๗๐	อุสุ	๒๐๕/๒๙๙
อุปาทานชาติโก	๒๔/๔๔	อุสุโลมั	๒๐๘/๒๙๙

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
อุสุโสพฺพิ	๗๓/๑๕๘	เอโสหมสมิ	๖๑/๑๑๑
[อุ]		เอหิ	๓๒/๕๙
		เอหิปลฺลสิโก	๔๑/๘๑
		เอพกา	๑๖๐/๒๖๕
อุรุสุ	๒๑๐/๓๐๐		
[เอ]		[โอ]	
เอกมโน	๑๒๘/๒๑๔	โอกิริ	๒๑๖/๓๐๓
เอกจํ	๑๖๖/๒๖๙	โอกิริณี	๒๑๖/๓๐๓
เอกตุถิ	๓๕/๗๑	โอกิลินี	๒๑๖/๓๐๓
เอกนุตทุกฺขา	๑๑๘/๒๐๕	โอโกฏิมกั	๒๔๐/๓๒๕
เอกนุตปริปฺปนฺณ	๑๕๔/๒๕๖	โอกุกมนิยา	๑๕๖/๒๖๒
เอกนุตปริสฺสุทฺธิ	๑๕๔/๒๕๖	โอกฺขา	๒๒๖/๓๐๘
เอกนุตสฺสุขา	๑๑๘/๒๐๖	โอกฺขาสตํ	๒๒๖/๓๐๘
เอกปฺปุตฺตโก	๖๓/๑๑๕	โอคาเหตฺวา	๒๓๑/๓๑๓
เอกมนฺตํ	๑๕/๒๑	โอหํ	๕๕/๑๐๔
เอกวิหาริ	๒๔๔/๓๒๘	โอตาริ	๒๓๐/๓๑๖
เอโกทิกาว	๑๕๒/๒๔๗	โอตฺตปฺปติ	๑๔๕/๒๓๐
เอวมายุปริยนฺโต	๗๐/๑๔๕	โอตฺตปฺปิ	๑๔๕/๒๓๐
เอวมาหาโร	๗๐/๑๔๕	โอทหิสฺสนฺติ	๒๒๙/๓๑๑
เอวโคตฺโต	๗๐/๑๔๕	โอทหิสฺสุ	๒๒๙/๓๑๑
เอวจิตฺโต	๑๔๖/๒๓๓	โอทาทิ	๒๔๕/๓๓๐
เอวโนโม	๗๐/๑๔๕	โอปนยิก	๔๑/๘๑
เอวฺมฺหานุกาเว	๗๐/๑๔๓	โอปนฺม	๒๒๓/๓๐๗
เอวฺมฺหิทธิเก	๗๐/๑๔๓	โอปิลาวติ	๑๕๖/๒๖๑
เอวฺวณฺโณ	๗๐/๑๔๕	โอผฺเนยฺย	๕๕/๑๐๔
เอวฺสฺขทุกฺขปฏฺฐิสฺสเวทิ	๗๐/๑๔๕	โอรพฺภิก	๒๐๕/๒๙๘

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
โอรโส	๑๕๔/๒๕๘	กตัม	๑๗/๒๔
โอโรหนติ	๑๕๓/๒๒๔	กตูปาสนา	๒๒๘/๓๑๐
โอลุชชติ	๑๕๓/๒๕๕	กถัม	๑๗/๒๔
โอโลเกย	๖๘/๑๔๐	กถัมกถัม	๒๐/๓๒
โอวทิสสามิ	๑๕๔/๒๒๙	กถัมโป	๑๕๖/๒๓๒
โอวาทกา	๑๕๐/๒๔๑	กถาสลลาโป	๒๔/๔๑
โอหารเรตวา	๑๕๔/๒๕๖	กนตารสส	๖๓/๑๑๖
โอหิตโสโต	๑๕๔/๒๕๗	กนตารมคัม	๖๓/๑๑๕
โอพาริกัม	๗๐/๑๔๘	กนตาราวเสโส	๖๓/๑๑๕
		กนทนต์ตานัม	๑๒๖/๒๑๑
	[ก]	กปปสตสสส	๑๒๘/๒๑๔
กขุขติ	๑๕/๒๒	กปปสตัม	๑๒๘/๒๑๔
กจจิ	๑๕๙/๒๖๔	กปปสสส	๑๒๘/๒๑๔
กฐสิ	๑๒๔/๒๑๐	กปปิสสนติ	๒๓๑/๓๑๒
กฐกวิปากตรา	๗๐/๑๕๓	กปโป	๒๗/๕๐
กฐโก	๑๕๗/๒๖๓	กมมวาทา	๒๔/๓๙
กฐจวาทานัม	๕๒/๑๐๐	กมมสส	๒๒๒/๒๙๗
กฐจัน	๖๒/๑๑๔	กรณียัม	๑๗/๒๗
กณฐกคหนัม	๑๖๐/๒๖๕	กโรติ	๑๗/๒๔
กณฐ	๒๒๘/๓๑๐	กธภาคัม	๒๒๔/๓๐๗
กตณณุตตา	๒๓๔/๓๑๗	กธลัม	๑๒/๑๗
กตณณโน	๒๓๔/๓๑๗	กธิงครูปชานา	๒๓๐/๓๑๒
กตมานิ	๓๓/๖๗	กธิงคโร	๒๓๔/๓๑๗
กตเวทิตา	๒๓๔/๓๑๗	กธยาณา	๖๘/๑๔๐
กตเวทินิ	๒๓๔/๓๑๗	กธยาณานิมุตติกา	๙๘/๑๘๓
กตหตุตา	๒๒๘/๓๑๐	กธล	๑๒/๑๗

ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺก
กวิกตา	๒๒๙/๓๑๑	กายสมฺพสุสชา	๒/๔
กวฬิกาโร	๑๑/๑๕	กายสมฺพสุโส	๒/๔
กพาโร	๗๒/๑๕๕	กายสุจฺริเตน	๗๐/๑๔๕
กเพวรสุส	๑/๓	กายูปโค	๑๙/๓๐
กัสปกา	๑๖๑/๒๖๖	การณโก	๒๐๘/๒๙๙
กากเปยฺยา	๗๕/๑๖๐	การุณฺณ	๑๔๖/๒๓๓
กากา	๗๕/๑๖๐	กาลกิริยา	๒/๓
กามจฺจนฺโท	๙๖/๑๗๙	กาโล	๖๖/๑๒๖
กามธาทู	๙๖/๑๗๙	กวาสฺส	๖๔/๑๒๒
กามปริเยสนา	๙๖/๑๗๙	กาเวยฺยา	๒๒๙/๓๑๑
กามปริพาโห	๙๖/๑๗๙	กาสายานิ	๑๕๔/๒๕๖
กามวิตกฺโก	๙๖/๑๗๙	กาพปฺกฺเข	๑๕๐/๒๔๑
กามสงฺกปโป	๙๖/๑๗๙	กิจฺจํ	๔/๕
กามสณฺญา	๙๖/๑๗๙	กิมกฺขายี	๒๔/๔๐
กาเมสฺมิจฺฉาจารปฺปจฺจยา	๔๑/๘๐	กิมจฺจํ	๒๓๑/๓๑๓
กาเมสฺมิจฺฉาจารา	๔๑/๘๑	กิลนฺโต	๖๖/๑๒๙
กาเมสฺมิจฺฉาจารี	๔๑/๘๑	กิลมถสุส	๒๒๗/๓๐๙
กาเมหิ	๑๕๒/๒๔๖	กัชาติก	๑๑/๑๕
กาย	๒/๔	กันิทาน	๑๑/๑๕
กายทฺหฺจฺจฺริเตน	๗๐/๑๔๕	กัปปจฺจยา	๔/๖
กายธาทู	๘๕/๑๖๘	กัปปาว	๑๑/๑๕
กายพฺนฺธนํ	๒๑๘/๓๐๔	กัสมฺทฺย	๑๑/๑๕
กายปริยฺนฺตีกํ	๕๑/๙๘	กัวทีโฆ	๑๒๘/๒๑๓
กายวิณฺณฺณธาทู	๘๕/๑๖๘	กัวพฺหฺกา	๑๓๐/๒๑๕
กายสงฺขารอ	๒/๔	กุกฺกุกฺกฺกฺกฺกานํ	๑๓๖/๒๒๒
กายสณฺเจตนาเหตุ	๒๕/๔๗	กุกฺกฺมิ	๒๔๓/๓๒๘

ปทานุกกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกกโม	ปพเพ/องเก
กุกุทนิสสิตา	๖๓/๑๑๗	เกสมสสุ	๑๕๔/๒๕๖
กุกุท	๖๓/๑๑๗	โกธโน	๑๕๐/๒๔๑
กุกุททาลปิฎก	๕๕/๑๐๒	โกธมานมกขวินยตถ	๒๔๓/๓๒๘
กุนนทีโย	๒๓/๓๘	โกธมจิมตติโย	๗๘/๑๖๒
กุมารกวาทา	๑๕๔/๒๕๕		
กุมารโก	๑๕๔/๒๕๕	[ข]	
กุมภการปภา	๕๑/๙๘	ขณฺหาขณฺทิก	๕๕/๑๐๔
กุมภก	๒๑๑/๓๐๐	ขณฺทิจจ	๒/๓
กุมภกเถนเกหิ	๒๒๕/๓๐๘	ขตติโย	๒๔๕/๓๓๐
กุมโม	๑๕๙/๒๖๔	ขนฺธาน	๒/๓
กุล	๑๗/๒๖	ขยธมฺมา	๒๐/๓๑
กุลปุตโต	๓๒/๖๐	ขยธมฺม	๒๓/๓๖
กุลปปฆาต	๑๕๔/๒๒๕	ขรสฺสเรน	๗๐/๑๕๒
กุลลา	๒๐๓/๒๙๗	ขาทิสฺสามิ	๒๓๒/๓๑๕
กุลานุกตตาย	๑๕๔/๒๕๕	ขายติ	๖๐/๑๐๘
กุลปโก	๑๔๗/๒๓๔	ขิปนฺติ	๑๖๕/๒๖๙
กุลศเคน	๗๕/๑๖๐	ขิปปตริ	๑๒๘/๒๑๔
กุลลา	๖๘/๑๔๐	ขิปปี	๖๐/๑๐๘
กุลลุปสณฺหิต	๑๕๔/๒๕๗	ขีณตฺริจฺจนโยนิ	๔๑/๘๐
กุลีต	๑๐๐/๑๘๘	ขีณนฺโร	๔๑/๘๐
กุลสมฺภวตา	๒๒๓/๓๐๗	ขีณปิตฺติวิสโย	๔๑/๘๐
กุลสโมสรณา	๒๒๓/๓๐๗	ขีณา	๑๗/๒๗
กุลภาการ	๒๒๓/๓๐๗	ขีณาปายทฺถคตฺติวินิปาโต	๔๑/๘๐
กุลจุมมา	๒๓๓/๓๐๗	ขีณาสโว	๕๑/๙๘
กุลเป	๒๒๒/๓๐๖	ขีปนฺติ	๒๒๘/๓๑๑
เกวลสฺส	๑/๒	ขีริ	๑๐๐/๑๘๘

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
ขุรุมุณฺท	๗๐/๑๕๒	คามกฺกุโ	๒๑๑/๓๐๑
เขมโต	๖๖/๑๒๘	คามกฺกุโ	๒๑๑/๓๐๑
เขโ	๑๐๐/๑๘๗	คามฆาตกา	๑๓๖/๒๒๒
		คาม	๑๖๐/๒๖๕
[ค]		การยห	๒๔/๔๐
คจฺฉติ	๖๕/๑๒๓	การฆาตกา	๒๑๑/๓๐๑
คณฺเหยฺย	๑๖๐/๒๖๕	การี	๖๓/๑๑๗
คทฺทฺทฺทฺทฺทฺ	๒๒๖/๓๐๘	คิรฺร	๒๐๒/๒๙๗
คณฺตพฺพ	๑๓๕/๒๒๐	คิณฺชการสเถ	๔๕/๘๗
คณฺธตณฺหา	๑๙๕/๒๘๙	คิรฺรพฺพ	๑๓๓/๒๑๘
คณฺธธาตฺ	๘๕/๑๖๘	คิลพพิโส	๑๕๘/๒๖๓
คณฺธสณฺเจตนา	๑๙๔/๒๘๘	คิลานปจฺจยเกสชฺชปริกฺขารเณ	
คณฺธสณฺญา	๑๙๓/๒๘๘		๑๔๔/๒๒๙
คณฺธสมฺปนฺโน	๖๖/๑๒๙	คิเลยฺย	๑๕๘/๒๖๓
คณฺเณ	๖๖/๑๒๙	คิหิณ	๗๐/๑๔๒
คเมติ	๙๖/๑๘๐	คุพิกา	๗๘/๑๖๒
คมฺภีรตฺตา	๒๒๙/๓๑๑	คุพิกาพนฺธิ	๑๒๙/๒๑๕
คมฺภีรา	๒๒๙/๓๑๑	คุพิณณฺจิกชาตา	๖๐/๑๐๙
คมฺภีราวภาโส	๒๔/๔๔	คฺฤ	๑๖๑/๒๖๖
คมฺภีเร	๑๕๘/๒๖๓	คฺฤกฺกุเป	๒๑๒/๓๐๒
คยฺหติ	๑๔๖/๒๓๒	คฺฤขาที	๒๒๒/๓๐๖
ครุกัน	๑๔๘/๒๓๖	คฺฤปฺปฺรา	๑๖๑/๒๖๖
คหปตานิ	๑๔๘/๒๓๖	คฺฤภาที	๑๖๑/๒๖๖
คหปติ	๔๑/๘๐	โคฆาตโก	๒๐๒/๒๙๗
คหปติปณฺจม	๗๒/๑๕๕	โคจราย	๒๓๒/๓๑๕
คหปติวคฺโค	๔๑/๘๐	โคตฺตปฏิสาริโน	๒๔๕/๓๓๐

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
โคปานสโย	๒๒๓/๓๐๗	จนุทิมสุรียาน	๒๒๘/๓๑๐
โคภูตาน	๑๓๖/๒๒๑	จนุทิม	๒๔๕/๓๓๑
โคมยาน	๕๒/๑๐๐	จนุทูปมา	๑๔๖/๒๓๒
		จมน	๑๗๗/๒๗๗
[ม]		จรมาน	๖๑/๑๑๒
จรวาโส	๑๕๔/๒๕๖	จวติ	๔/๕
จมนเสย	๑๗๘/๒๗๗	จวนตา	๒/๓
จมานธาตุ	๘๕/๑๖๘	จาทุมมหาภูติ	๖๑/๑๑๑
จมานวิญญานธาตุ	๘๕/๑๖๘	จาทุมมหาภูติโก	๖๑/๑๑๑
จมานสมผลสสา	๒/๓	จาทุมมหาภูติกสส	๖๒/๑๑๑
จมานสมผลโส	๒/๔	จาริตต	๒๓๒/๓๑๕
จมาน	๖๖/๑๒๘	จาลิส	๑๔๖/๒๓๒
จมนมปเรโต	๖๖/๑๒๙	จิตตการโก	๖๔/๑๒๐
จมนมมิตตโต	๖๖/๑๒๙	จิตตกขรา	๒๒๙/๓๑๑
		จิตตพยุชนา	๒๒๙/๓๑๑
[จ]		จิตตสงขาร	๒/๔
จกขธาตุ	๘๕/๑๖๘	จิตเตน	๑๖๕/๒๖๙
จกขมนโต	๑๗/๒๖	จิรวาส	๑๕๙/๒๖๔
จกขวิญญานธาตุ	๘๕/๑๖๘	จิรวการสมเย	๒๓๘/๓๒๒
จกขวิญญาน	๒/๔	จิรวปัญทปาตเสนาสนคิลานปัจจย-	
จกขสมผลสสา	๒/๓	เกสชชปริกขาราน	๗๐/๑๔๒
จกขสมผลโส	๒/๔	จิรวเหตุ	๑๔๔/๒๘๘
จกขมิต	๙๙/๑๘๔	จิรว	๑๔๔/๒๒๘
จกขมนต	๙๙/๑๘๔	จตุปปาโต	๔๐/๗๘
จตุททิส	๒๒๘/๓๑๐	จโต	๗๐/๑๔๕
จตุสจวิภชนา	๗๒/๑๕๕	เจตนา	๒/๔

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺก
เจตสิก	๔๑/๘๐	ชรามรณนิโรธคามินี	๗๓/๑๕๖
เจเตติ	๓๘/๗๖	ชรามรณนิโรธสารูปคามินี	๕๑/๙๖
เจโตวิมุตติ	๑๖๖/๒๐๒	ชรามรณนิโรธ	๔/๘
โจรฆาตโก	๒๑๗/๓๐๓	ชรามรณสมุทโย	๒๗/๕๐
โจร	๖๓/๑๑๘	ชรามรณ	๓๓/๖๗
		ชรุทปาน	๑๔๖/๒๓๒
		ชเลยุย	๕๒/๑๐๐
[ฉ]		ชวโน	๒๒๘/๓๑๐
ฉตฺตีสาย	๖๗/๑๓๔	ชโว	๒๒๘/๓๑๐
ฉนฺทนานตฺต	๙๑/๑๗๑	ชหิ	๒๔๔/๓๓๐
ฉนฺทราคปฺปหาน	๑๑๕/๒๐๑	ชาครีย	๑๕๓/๒๕๕
ฉนฺทราควินโย	๑๑๕/๒๐๑	ชาตรูปปฏฐูปก	๑๕๖/๒๖๑
ฉนฺทราโค	๒๔๔/๓๒๙	ชาตรูปสฺส	๑๕๖/๒๖๑
ฉนฺโท	๗๓/๑๕๗	ชาติ	๑/๑
ฉวี	๒๓๐/๓๑๒	ชาติชรามรณ	๓๗/๗๗
ฉาเทตพฺพ	๑๕๓/๒๕๔	ชาติชาติก	๒๔/๔๔
ฉิขฺชติ	๑๐๐/๑๘๘	ชาตินิทาน	๒๔/๔๔
ฉินฺนปิไลติโก	๒๒/๓๕	ชาตินิโรธคามินียา	๓๓/๖๗
ฉेतฺวา	๕๕/๑๐๔	ชาตินิโรธสารูปคามินี	๕๑/๙๖
		ชาตินิโรธ	๑/๒
[ช]		ชาติปจฺจยา	๑/๑
ชงฺข	๑๗๘/๒๗๗	ชาติปฺปภว	๕๑/๙๕
ชนตา	๑๔๘/๓๒๗	ชาติโย	๗๐/๑๔๕
ชนปทกฺลยาณียา	๑๖๙/๒๗๒	ชาติสมุทฺย	๒๔/๔๔
ชเนตฺสมี	๒๔๕/๓๓๐	ชาโต	๑๐๐/๑๘๘
ชรสฺสิกาโล	๑๖๔/๒๖๘	ชานตา	๓๒/๖๐
ชรา	๒/๓		

ปทานุกโกโม	ปพเพองุเก	ปทานุกโกโม	ปพเพองุเก
ชานนตา	๗๐/๑๔๓	ฉาเยย	๕๓/๑๐๒
ชายติ	๔/๕		
ชายปติกา	๖๓/๑๑๕	[ณ]	
ชินโน	๑๔๘/๒๓๖	ฉาณญตา	๒๐๒/๒๙๗
ชียยติ	๔/๕	ฉาณวตญนิ	๓๓/๖๖
ชีวหิ	๔๓/๘๔	ฉาณ	๓๓/๖๖
ชีวหาธาตุ	๘๕/๑๖๘	ฉาณานิ	๓๓/๖๘
ชีวหาธาตุ	๘๖/๑๖๙	ฉาติก	๕๐/๙๔
ชีวหาวิญญาณธาตุ	๘๕/๑๖๘	ฉาโต	๑๕๑/๒๔๖
ชีวหาสมมุสสา	๒/๔	ฉายปฏิปนโน	๔๑/๘๑
ชีวหาสมมุสโส	๒/๔	ฉาโย	๔๑/๘๒
ชีรณตา	๒/๓	ฉสสติ	๒๐๒/๒๙๗
ชีวติ	๑๔๓/๒๒๖		
ชีว	๓๕/๗๑	[จ]	
ชีวิตปริยาทานา	๕๑/๙๘	จาเนหิ	๙๖/๑๘๐
ชีวิตปริยนตีก	๕๑/๙๘	จิตา	๒๐/๓๑
ชีวิตเหตุ	๑๖๙/๒๗๒	จิติ	๑๒๐/๒๐๗
ชีวิตินุทริยสส	๒/๓	จสสติ	๑๕๗/๒๖๓
ชีวิตุกาโม	๖๓/๑๑๗		
ชุณฺหปุกุเข	๑๕๐/๒๔๒	[ท]	
โชตเย	๒๔๑/๓๒๖	ทเหย	๕๕/๑๐๔
[ณ]		[ต]	
ฌายิน	๑๖๖/๒๗๐	ตคฺช	๗๐/๑๕๒
ฌายิกิ	๑๐๐/๑๘๘	ตชฺช	๖๒/๑๑๔
ฌายี	๒๔๕/๓๓๑	ตชฺชา	๖๒/๑๑๔

ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺก
ตณฺหกฺขเย	๒๔๔/๓๓๐	ติกโกชนํ	๑๕๔/๒๕๔
ตณฺหา	๑/๑	ติฏฺฐมาโน	๖๑/๑๑๑
ตณฺหาชาติโก	๖๖/๑๒๗	ติฏฺฐเจยฺย	๕๕/๑๐๔
ตณฺหานิทานํ	๓๒/๖๒	ติณฺณกฺกฺขณิสฺสิตา	๙๖/๑๘๐
ตณฺหานิโรธคามินียา	๓๓/๖๗	ติณฺหาเย	๙๖/๑๘๐
ตณฺหานิโรธา	๑/๒	ติณฺณุกํ	๙๖/๑๘๐
ตณฺหาปจฺจุยา	๑/๑	ติณฺหนผลา	๒๒๗/๓๐๙
ตณฺหาปภโว	๖๖/๑๒๗	ติริยงฺกฺขมานิ	๕๕/๑๐๔
ตณฺหาสมฺมุชฌานํ	๑๒๔/๒๑๐	ติโรกฺขุทฺทํ	๗๐/๑๔๓
ตณฺหาสมฺมุทโย	๖๖/๑๒๗	ติโรปพฺพตํ	๗๐/๑๔๓
ตโตนิทานํ	๖๓/๑๑๗	ติโรปาการํ	๗๐/๑๔๓
ตถตา	๒๐/๓๑	ติโรภาวํ	๗๐/๑๔๓
ตถาคตภาสิตา	๒๒๙/๓๑๑	ติวรานํ	๑๔๓/๒๒๔
ตถตฺตตาย	๑๔๔/๒๒๙	ตีสมตฺตตา	๑๓๖/๒๒๐
ตทาหาโร	๕๒/๑๐๐	ตีสวสฺสสหสฺसानิ	๑๔๓/๒๒๕
ตทุปาทาโน	๕๒/๑๐๐	ตฺตงฺกฺกนาสิกํ	๒๔๕/๓๓๐
ตณฺกํ	๒๔๕/๓๓๐	ตฺตงฺกฺกํ	๓๑/๕๖
ตณฺดากุลชาตา	๖๐/๑๐๙	ตฺตงฺกฺกํ	๒๓๘/๓๒๒
ตปติ	๒๔๕/๓๓๑	ตฺตงฺกฺกํ	๑๗๒/๒๗๔
ตฺตรุณา	๒๓๑/๓๑๔	ตฺตงฺกฺกํ	๒๔๐/๓๒๕
ตฺตลิตโต	๖๖/๑๒๖	เตจฺจวิริกา	๑๓๙/๒๒๐
ตาทิสา	๑๗๓/๒๗๔	เตจฺจวิริกตฺตสฺส	๑๔๘/๒๓๖
तालปตฺตติกาย	๑๕๓/๒๕๔	เตชสา	๒๔๕/๓๓๑
तालาวตฺตูกตานิ	๓๕/๗๓	เตโชธาดุ	๑๑๔/๒๐๑
तालาวตฺตูกโต	๕๕/๑๐๔	เตลํ	๕๓/๑๐๒
ตาวเท	๒๒๒/๓๐๖	เตลปฺปทีโป	๕๓/๑๐๒

ปทานุกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องฺเก
[ธ]		ทารุโณ	๑๕๘/๒๖๓
ถูลพิมโพหนาสุ	๒๓๐/๓๑๒	ทิจฐมมนิพพานปตฺโต	๑๖/๒๓
ถูลลฬุสิตเก	๒๓/๓๘	ทิจฐมมสุขวิหาริ	๑๔๘/๒๓๗
เถรนามโก	๒๔๔/๓๒๘	ทิจฐมมสุขวิหารา	๑๗๘/๒๗๘
เถรา	๑๕๑/๒๔๔	ทิจฺจา	๒๒๒/๓๐๕
โถมิโต	๒๓๗/๓๒๒	ทิจฺจานุคติ	๑๔๘/๒๓๗
[ท]		ทิจฺจ	๑๖๖/๒๗๐
ทกฺขติ	๒๐๒/๒๙๗	ทิจฺจนิชฺฌมานกฺขนฺติยา	๖๘/๑๓๕
ทกฺขิณฺเอยโย	๔๑/๘๒	ทิจฺจยา	๓๕/๗๑
ทกฺขิสฺสนฺติ	๖๖/๑๒๘	ทิจฺจิสฺมปฺนโน	๒๗/๕๑
ทกฺขพฺโพ	๓๑/๕๖	ทิจฺจเจ	๑๓/๑๙
ทณฺโฑ	๑๓๒/๒๑๗	ทิตฺถคเตน	๑๖๓/๒๖๗
ทเทยฺย	๕๗/๑๐๖	ทิตฺถพจกฺขกา	๙๙/๑๘๕
ทธิมณฺฑเกน	๖๖/๑๓๑	ทิตฺถเพน	๗๐/๑๔๕
ทนฺธายิตตฺตํ	๓๒/๖๔	ทิวสํ	๓๒/๖๔
ทสพลสมนฺนาคโต	๒๑/๓๔	ทิสฺวาน	๑๗/๒๓
ทสมํ	๑๐/๑๓	ทิสฺสติ	๒/๓
ทสารถานํ	๒๒๙/๓๑๑	ทิมฺมทฺธานํ	๕๒/๑๐๐
ทสฺสนสมฺปนฺโน	๒๗/๕๑	ทิมฺมรตฺตํ	๖๑/๑๑๑
ทสฺสนํ	๑๑๕/๒๐๒	ทิมฺมโลมิกา	๑๖๐/๒๖๕
ทสฺสนิโย	๒๓๙/๒๓๔	ทุกฺขํ	๑๕/๒๒
ทวณฺนิสฺสิตโต	๑๕/๒๒	ทุกฺขกฺขนฺธิ	๗๔/๑๕๙
ทพฺพหฺมมา	๒๒๘/๓๑๐	ทุกฺขกฺขยา	๑๙/๓๐
ทพฺพหา	๑๗๘/๒๗๗	ทุกฺขโต	๖๖/๑๓๐
ทานํ	๒๒๖/๓๐๘	ทุกฺขโทมนสฺสํ	๗๐/๑๕๓
		ทุกฺขนิโรธคามินิ	๑๕๕/๒๖๐

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ทุกขนิโรธ	๑๕๕/๒๖๐	ทุสสีลา	๑๐๘/๑๙๖
ทุกขปฏิกกุโล	๖๓/๑๑๗	ทุรโต	๑๗/๒๓
ทุกขวิปากตรา	๗๐/๑๕๓	เทวดา	๒๒๘/๓๑๐
ทุกขสมุทโย	๑๕๕/๒๖๐	เทวमानุเส	๔๖/๑๒๖
ทุกขสสนนตกร	๑๓๔/๒๑๙	เทเสสสามิ	๑/๑
ทุกขา	๓๒/๖๓	โทณิโย	๒๑๔/๓๐๒
ทุกขานุปัตติตา	๑๑๘/๒๐๕	โทมนสัส	๔๑/๘๐
ทุกขาย	๑๕๑/๒๔๖	โทวจสสกรณหิ	๑๔๙/๒๓๘
ทุกขาวกุกนตา	๑๑๘/๒๐๕		
ทุกขี	๒๔๓/๓๒๗	[๕]	
ทุกขูปนิสา	๒๓/๓๘	ธนุกคโ	๒๓๔/๓๑๗
ทุกคตัม	๑๓๕/๒๒๐	ธมมกติกา	๙๙/๑๘๕
ทุกคตัม	๙๖/๑๘๐	ธมมจกขุปฏิลาก	๗๕/๑๖๐
ทุกคณัม	๒๑๕/๓๐๓	ธมมจุนนโท	๙๑/๑๗๒
ทุกจพราหมณ	๒๒๒/๓๐๖	ธมมโช	๑๕๔/๒๕๘
ทุกทสีกัม	๒๔๐/๓๒๕	ธมมฏจิตินาณ	๓๔/๗๐
ทุกนินวตถัม	๑๖๕/๒๖๙	ธมมตถนหา	๒/๓
ทุกปฐัสยานิ	๒๒๕/๓๐๘	ธมมตถณโก	๗๐/๑๕๒
ทุกปฐัสสิโย	๒๒๕/๓๐๘	ธมมทายาโท	๑๕๔/๒๕๘
ทุกปณณยา	๑๐๑/๑๘๙	ธมมฐาตุ	๓๒/๖๕
ทุกปารุตัม	๑๖๕/๒๖๙	ธมมนิมมิโต	๑๕๔/๒๕๘
ทุกพพจา	๑๔๙/๒๓๘	ธมมปริยายัม	๔๕/๘๗
ทุกพพณณ	๒๔๐/๓๒๕	ธมมปริเยสนา	๙๑/๑๗๒
ทุกมมกุกน	๑๕๔/๒๕๕	ธมมปริพาโ	๙๑/๑๗๒
ทุกมมโน	๒๔๓/๓๒๗	ธมมลาโก	๙๓/๑๗๕
ทุกรูปตัม	๑๓๕/๒๒๐	ธมมวินเย	๑๗/๒๗

ปทานุกโกโม	ปพเพ/องุเก	ปทานุกโกโม	ปพเพ/องุเก
ธมมสงกปโป	๙๑/๑๗๒	นตติตา	๑๕/๒๒
ธมมสญเจตนา	๑๙๔/๒๘๘	นทติ	๒๑/๓๔
ธมมสญญา	๙๑/๑๗๒	นทิตโต	๓๒/๖๕
ธมมสมุพสุสขั	๗๓/๑๗๕	นนทิก	๓๒/๖๒
ธมมสมุพสุส	๗๓/๑๗๕	นนทิกิรคสส	๑๕๙/๒๖๕
ธมมสมุพสุโส	๗๓/๑๗๕	นปปชานาติ	๔/๖
ธมมสุธมมต	๑๔๖/๒๓๓	นวปปายา	๑๕๔/๒๕๕
ธมมโสธ	๗๒/๕๑	นโว	๒๓๑/๓๑๓
ธมม	๑๕/๒๒	นหารุ	๑๗๗/๒๗๗
ธมมานุธมมปฏิปนโน	๑๖/๒๓	นพกลาปิโย	๖๗/๑๓๔
ธมมาภิสมโย	๗๔/๑๕๙	นพกลาปิโน	๖๗/๑๓๔
ธมโม	๑๗/๒๖	นพกลาปิสุตต	๖๗/๑๓๔
ธาดุ	๒๐/๓๑	นาคา	๒๓๑/๓๑๓
ธาดุนานต	๘๕/๑๖๘	นาค	๓๕/๗๑
ธาดุโส	๙๘/๑๘๓	นาคาพาหาสุ	๖๓/๑๑๗
ธารेतุ	๑๓๑/๒๑๗	นาคตตสมณาน	๑๕๒/๒๔๗
ธาวนติ	๒๒๘/๓๑๐	นาคปการก	๕๑/๙๕
ธิตา	๑๔๓/๒๒๓	นาครูปชาติก	๑๑/๑๕
ธุตวาทา	๙๙/๑๘๕	นาครูปนิทาน	๑๑/๑๕
		นาครูปนิโร	๒/๑
		นาครูปปจยยา	๒/๒
นขสิขาย	๗๔/๑๕๙	นาครูปปภา	๑๑/๑๕
นกรสุตต	๖๕/๑๒๒	นาครูปสมุท	๑๑/๑๕
นกร	๖๕/๑๕๙	นาครูป	๑/๑
นติ	๔๐/๗๘	นาครูปนิส	๒๓/๓๘
นตติ	๑๕/๒๒	นิกามลาภ	๒๓๘/๓๒๓

[น]

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
นิกามมติ	๑๕๘/๒๖๔	นียโต	๔๑/๘๐
นิกขิเปยฺย	๗๘/๑๖๒	นिरยํ	๗๐/๑๔๕
นิกจฺจนฺติ	๒๓๑/๓๑๔	นिरุชฺฌติ	๒๑/๓๔
นิกโม	๖๐/๑๐๘	นโรธมฺมํ	๒๐/๓๑
นิกุคฺคหา	๑๕๔/๒๕๕	นโรธสฺมาปตฺติ	๙๕/๑๗๙
นิจฺจโต	๖๖/๑๒๘	นโรธํ	๑๔/๒๐
นิจฺจนวกา	๑๔๖/๒๓๒	นโรธสฺติ	๖๖/๑๒๘
นิจจํ	๗๐/๑๔๗	นโรธสฺส	๑๙/๓๐
นิจฺจวี	๒๐๕/๒๙๘	นโรธสฺส	๑๖๔/๒๖๘
นิจฺจวิตฺถิ	๒๒๒/๓๐๖	นโรธสฺส	๑๑๗/๒๐๕
นิจฺจวโรพฺภิ	๒๑๑/๓๐๑	นโรธสฺส	๑๔๔/๒๒๙
นิจฺจเวรฺส	๑๕๓/๒๕๒	นโรธสฺส	๑๑๖/๒๐๓
นิตฺถรณตฺถาย	๖๓/๑๑๖	นโรธสฺส	๔/๖
นิตฺถนาภิสมยฺชาตฺ	๒๔๖/๓๓๒	นโรธสฺส	๖๓/๑๑๗
นิตฺถนสฺส	๓๒/๖๑	นโรธสฺส	๖๔/๑๒๐
นิตฺถชฺติ	๑๖๔/๒๖๘	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถติ	๑๓๒/๒๑๗	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถสนานิ	๑๔๘/๒๓๖	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถปาเปยฺย	๙๖/๑๘๐	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถกํ	๒๑๒/๓๐๒	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถนฺติโต	๑๖๑/๒๖๖	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถพานํ	๒๓๘/๓๒๓	นโรธสฺส	๙๖/๑๘๑
นิตฺถพิทา	๑๖/๒๓	นโรธสฺส	๓๓/๖๘
นิตฺถพิทฺธิ	๒๓/๓๘	นโรธสฺส	๙๕/๑๗๙
นิตฺถพิทฺธิ	๑๑๗/๒๐๔	นโรธสฺส	๑๕๒/๒๔๘
นิตฺถเพริทฺธิ	๒๗/๕๑	นโรธสฺส	๗๐/๑๔๘

ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องเก
[ป]		ปชหติ	๙๖/๑๘๐
ปกปเปติ	๓๘/๗๖	ปชา	๔/๖
ปกาสีโต	๑๗/๒๖	ปชานาติ	๒๗/๕๑
ปกุกามิ	๑๕๓/๒๕๒	ปชาย	๑๑๕/๒๐๒
ปกุขา	๑๖๕/๒๖๙	ปญจกามคุณิโก	๖๓/๑๑๖
ปกุขิเปยย	๕๒/๑๐๐	ปญจโม	๕๐/๙๔
ปกุขี	๗๐/๑๔๓	ปญจเวรภยา	๕๐/๙๔
ปกุขริต	๑๒๖/๒๑๑	ปญจาลปุตโต	๒๔๑/๓๒๕
ปกุณเ	๒๔๑/๓๒๖	ปญญเปนุติ	๒๔/๓๙
ปจจกขาย	๓๒/๕๙	ปญญวนโต	๑๐๑/๑๙๐
ปจจณณาสี	๑๑๕/๒๐๒	ปญญวา	๑๕๐/๒๔๒
ปจจตติ	๔๑/๘๑	ปญญา	๔/๖
ปจจนุฏติ	๑๒๔/๒๑๐	ปญญาเยถ	๕๑/๙๘
ปจจนุโภถ	๗๐/๑๔๓	ปญญาวิมุตตา	๗๐/๑๔๖
ปจจโย	๑๑/๑๗	ปญญาสโยชนา	๗๕/๑๖๐
ปจจสโสสุ	๑/๑	ปญหิ	๓๒/๖๔
ปจจาชาชนติ	๒๒๔/๓๐๗	ปญโ	๑๒/๑๖
ปจจิตถ	๒๐๒/๒๙๖	ปญปิไลตีกาน	๑๕๔/๒๕๖
ปจจทาวตติ	๖๕/๑๒๓	ปญกิโรสิ	๗๐/๑๕๓
ปจจปญจติ	๑๕๔/๒๕๗	ปญโกฏฐสสามิ	๒๒๗/๓๐๙
ปจจปพน	๒๐/๓๒	ปญคคหิตาน	๑๕๔/๒๕๘
ปจจสมย	๑๖๔/๒๖๘	ปญสมณาน	๑๕๒/๒๔๗
ปจจาพาห	๗๐/๑๕๒	ปญจ	๑๙/๒๙
ปจจาภตติ	๒๔/๔๑	ปญจสมุปปาห	๑/๑
ปจจาสมณ	๑๕๓/๒๕๒	ปญจสมุปปน	๒๐/๓๑
ปจจนิมา	๖๔/๑๒๒	ปญชานาติ	๒๑/๓๔

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ปฏินิสสญจ	๒๔๔/๓๒๙	ปติฏฐา	๓๘/๗๗
ปฏิปทชติ	๙๖/๑๘๐	ปติฏฐิตะ	๓๘/๗๗
ปฏิปท	๑๓/๑๘	ปตตจิวร	๑๗/๒๓
ปฏิปนโน	๑๖/๒๓	ปตต	๑๖๕/๒๖๙
ปฏิปิเสยยุ	๖๓/๑๑๖	ปตตนา	๖๓/๑๑๗
ปฏิกาท	๑๙/๒๙	ปเทส	๑๕๙/๒๖๔
ปฏิกูปี	๒๔๒/๓๒๗	ปเทหิ	๓๒/๖๐
ปฏิกเลณิสสามิ	๒๒๗/๓๐๙	ปปตา	๑๕๙/๒๖๔
ปฏิกวุสสามิ	๒๒๗/๓๐๙	ปปติสสามิ	๖๓/๑๑๗
ปฏิกิริตา	๑๐๙/๑๙๗	ปพพชสิ	๑๗๒/๒๗๔
ปฏิกิริตส	๔๑/๘๐	ปพพชช	๑๗/๒๖
ปฏิสงขา	๖๖/๑๓๑	ปพพชนติ	๑๗/๒๖
ปฏิสลลาโน	๔๕/๘๗	ปพพตกนุทรรปทสาขา	๒๓/๓๘
ปฏิสเวทยติ	๑๙/๒๙	ปพพตสโม	๑๓๓/๒๑๘
ปฏิสสุตวา	๓๒/๖๐	ปพพตวิสม	๑๔๖/๒๓๒
ปฏิจเปติ	๒๐/๓๑	ปพพตูปมา	๗๔/๑๖๗
ปจม	๑/๒	ปมาณ	๑๗๒/๒๗๔
ปจวิย	๖๔/๑๒๒	ปมาโท	๒๓๕/๓๑๘
ปจวิธาท	๑๑๔/๒๐๑	ปรเมน	๒๒๘/๓๑๐
ปจวิธาทุนิโรธ	๑๒๓/๒๐๘	ปรสตุตาน	๗๐/๑๔๔
ปจวิธาทุสมุทย์	๑๒๓/๒๐๘	ปรักต	๑๗/๒๔
ปณิธิ	๖๓/๑๑๗	ปรัมรณา	๗๐/๑๔๕
ปณิตา	๗๐/๑๔๘	ปรามญจ	๖๑/๑๑๑
ปณเหิ	๗๐/๑๕๒	ปรมมรณา	๑๕๕/๒๕๙
ปณฺทิตเทหิ	๑๐๐/๑๘๘	ปริชานนติ	๒๙/๕๓
ปติฏฐเปยยุ	๕๑/๙๘	ปริกขย	๖๓/๑๑๖

ปทานุกโม	ปพเพ/องก	ปทานุกโม	ปพเพ/องก
ปริกขีณ	๗๔/๑๕๙	ปริยาทินัน	๗๔/๑๕๙
ปรตถ	๒๒/๓๖	ปริยาปุณหา	๔๕/๘๘
ปรปุคคลาน	๗๐/๑๔๔	ปริยาปุณิตวา	๗๐/๑๔๒
ปรสตุตาน	๗๐/๑๔๔	ปริยาปนุนาย	๒๔๑/๓๒๕
ปริจจ	๗๐/๑๔๔	ปริยาโย	๓๒/๖๓
ปริณมاتا	๖๓/๑๑๗	ปริเยสนานานตต	๙๑/๑๗๒
ปริณมตาส	๖๓/๑๑๗	ปริเยสมาโน	๙๖/๑๘๐
ปริณมโต	๖๓/๑๑๖	ปริโยคาพฺเหน	๓๓/๖๘
ปริตสฺสติ	๕๑/๙๗	ปริโยทาทานิ	๓๓/๖๘
ปริตฺตา	๖๓/๑๑๕	ปริวชฺเชยฺย	๑๐๐/๑๘๘
ปรินิพฺพายติ	๕๑/๙๗	ปริวสฺติ	๑๗/๒๖
ปรินิพฺพุโต	๑๔๓/๒๒๔	ปริวิตกฺโก	๒๓๕/๓๑๘
ปรินेतฺวา	๗๐/๑๕๒	ปริวิมฺสฺติ	๕๑/๙๕
ปริปาโก	๒/๓	ปริวฺตฺถปริวาส	๑๗/๒๖
ปริปุเรติ	๒๒/๓๕	ปริสาย	๗๐/๑๔๒
ปริพฺพชกปริสาย	๗๐/๑๔๒	ปริสฺสุทฺธา	๑๔๖/๒๓๓
ปริพฺพชกา	๗๐/๑๔๒	ปริสฺสุทฺธานิ	๓๓/๖๘
ปริภุณฺขนฺติ	๒๓๑/๓๑๔	ปริหาเปติ	๒๒/๓๕
ปริภฺตฺรฺปิ	๒๔๐/๓๒๕	ปริพาหนานตต	๙๑/๑๗๒
ปริมชฺชก	๗๐/๑๔๓	ปฺลิขเนยฺย	๕๕/๑๐๔
ปริมสํมิ	๑๕๒/๒๔๙	ปฺลิตานิ	๑๕๔/๒๕๕
ปริมฺจุจฺติ	๑๙/๓๐	ปฺลิสชฺเชยฺย	๕๗/๑๐๖
ปริมฺตฺโต	๑๑๙/๒๐๖	ปฺลุลฺลเกน	๗๐/๑๔๓
ปริยาทาน	๖๓/๑๑๖	ปวทฺธมฺติ	๕๒/๑๐๐
ปริยาทินฺนจิตฺต	๑๖๖/๒๖๙	ปวเน	๖๕/๑๑๒
ปริยาทินฺนจิตฺโต	๑๖๐/๒๖๕	ปวาเหยฺย	๕๕/๑๐๔

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺก
ปวิวิตโต	๒๒/๓๕	ปาณินา	๗๐/๑๔๓
ปวิเวกสฺส	๑๔๘/๒๓๗	ปาณฺเปตํ	๑๘/๒๙
ปวิสติ	๑๖๐/๒๖๖	ปาตูกมฺมาย	๒๐๒/๒๙๖
ปสตฺโก	๒๓๗/๓๒๒	ปาตฺภาโว	๒/๓
ปสนฺทํ	๑๒๖/๒๑๑	ปาทา	๑๖๕/๒๖๙
ปสนฺนา	๑๔๖/๒๓๓	ปาปกา	๑๔๕/๒๓๐
ปสนฺนาการํ	๑๔๖/๒๓๓	ปาปกมฺมํ	๒๒๒/๓๐๖
ปสีเทยฺยํ	๑๔๖/๒๓๓	ปาปภิกฺขุ	๒๑๘/๓๐๔
ปสฺสตา	๓๒/๖๐	ปาปภิกฺขุณี	๒๑๙/๓๐๔
ปสฺสติ	๒๗/๕๑	ปาปสามเณรี	๒๒๒/๓๐๕
ปสฺสํ	๖๑/๑๑๒	ปาปสามเณโร	๒๒๑/๓๐๔
ปสฺสามิ	๑๗/๒๕	ปาปสิกฺขมฺมานา	๒๒๐/๓๐๔
ปหฺนา	๑๕๒/๒๔๗	ปาปิจฺฉา	๙๙/๑๘๖
ปหิตฺตฺโต	๑๗/๒๖	ปาปิมฺโต	๑๕๘/๒๖๓
ปหฺินา	๑๙/๓๐	ปารทาริกา	๑๓๖/๒๒๒
ปโหติ	๑๓๑/๒๑๖	ปารายเน	๓๑/๕๖
ปัสสุ	๕๗/๑๐๖	ปาริปนฺนิกา	๑๓๖/๒๒๒
ปัสสฺกุลานิ	๑๔๘/๒๓๖	ปารุเปยฺยาสิ	๒๔๒/๓๒๗
ปัสสฺกุลิกตฺตสฺส	๑๔๘/๒๓๖	ปาลิจฺฉํ	๒/๓
ปาจฺฉินวโล	๑๔๓/๒๒๔	ปาวจเน	๒๑๓/๓๐๒
ปาฏิกงฺขา	๙๖/๑๘๐	ปาวิสฺสิ	๒๔/๓๙
ปาณา	๖๓/๑๑๗	ปาเวยฺยกา	๑๓๖/๒๒๐
ปาณาติปาตา	๔๑/๘๐	ปาสาณสฺกฺขรา	๘๒/๑๖๕
ปาณาติปาติโน	๑๐๙/๑๙๗	ปาสาทิกโก	๒๓๙/๓๒๔
ปาณาติปาตี	๔๒/๘๓	ปาหุเนยฺโย	๔๑/๘๒
ปาณาติปาตปฺปจฺจยา	๔๑/๘๐	ปิฎฺจฺจิโต	๑๕๙/๒๖๕

ปทานุภุโก	ปพเพ/องเก	ปทานุภุโก	ปพเพ/องเก
ปิณฑปาตปฏิกกนโต	๒๔/๔๑	ปุณณ	๖๓/๑๑๗
ปิณฑปาตเหตุ	๑๔๔/๒๒๘	ปุตตัก	๑๗๒/๒๗๓
ปิณฑปาตีกา	๑๓๖/๒๒๐	ปุตตมัสสนิ	๖๓/๑๑๖
ปิณฑปาตีกตตสส	๑๔๘/๒๓๖	ปุตโต	๑๔๑/๒๒๓
ปิณฑปาโต	๑๖๑/๒๖๖	ปุฏฐโน	๖๑/๑๑๑
ปิณฑ	๒๑๑/๓๐๑	ปุฏฐติ	๔๘/๕๐
ปิโตร	๑๕๙/๒๖๕	ปุฏฐติ	๖๕/๑๒๖
ปิตามหา	๑๕๙/๒๖๕	ปุณพวากินิพพตติ	๓๘/๗๗
ปิตุจฉาปุโต	๒๔๓/๓๒๗	ปุณพวากินิพพตติยา	๑๒/๑๗
ปิตุมรณ	๑๒๖/๒๑๒	ปุณพว	๑๑๕/๒๐๒
ปิเตน	๑๔๓/๒๒๗	ปุพเพ	๖๕/๑๒๔
ปิปาสิต	๖๖/๑๒๙	ปุพเพ	๑๗/๒๓
ปิยรูป	๖๖/๑๒๘	ปุพเพ	๔/๕
ปิวิ	๖๖/๑๒๙	ปุพเพนิวา	๗๐/๑๔๔
ปิเวยุ	๖๖/๑๒๙	ปุโร	๒๒๘/๓๑๐
ปิสุณวจา	๑๑๐/๑๙๘	ปุราณณช	๖๕/๑๒๔
ปีตูปนิสา	๒๓/๓๘	ปุราณณชโส	๖๕/๑๒๕
ปุคคโล	๘๔/๑๖๗	ปุราณมค	๖๕/๑๒๔
ปุคคลเวมตตตา	๑๗/๒๖	ปุราณมคโค	๖๕/๑๒๕
ปุคคลสสฏฐิสญโย	๑๓๓/๒๑๘	ปุราณ	๖๕/๑๒๕
ปุจ	๑๗/๒๔	ปุริม	๗๔/๑๕๙
ปุณณกามา	๑๔๖/๒๓๒	ปุริสทาเม	๒๒/๓๕
ปุณณกเขตติ	๔๑/๘๒	ปุริสทมมสาร	๔๑/๘๑
ปุณณภิสงขาร	๕๑/๙๘	ปุริสปรกกเม	๒๒/๓๕
ปุณณูป	๕๑/๙๗	ปุริสปุค	๕๑/๙๗
ปุณโ	๑๗/๒๕	ปุริสยคานิ	๔๑/๘๑

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ปฺริสรูป	๖๔/๑๒๐	ผสฺสหาโร	๖๓/๑๑๗
ปฺริสวิริเยน	๒๒/๓๕	ผสฺสูปนิสา	๒๓/๓๘
ปฺริสา	๖๓/๑๑๗	ผสฺโส	๑/๑
ปฺริชิตา	๗๐/๑๔๒	ผพิเต	๒๒๙/๓๑๑
ปฺริโร	๑๖๑/๒๖๖	ผาณิตํ	๑๐๐/๑๘๘
เปสฺลานํ	๑๕๔/๒๕๕	ผาเลยุย	๕๕/๑๐๔
เปสิ	๒๐๓/๒๙๘	ผิตํ	๖๕/๑๒๕
เปยฺยาโล	๗๓/๑๕๖	ผุสฺติ	๑๒/๑๗
โปกฺขรณิยา	๗๕/๑๖๐	โผฏฺฐพฺพตณฺหา	๒/๓
โปกฺขรณี	๘๔/๑๖๗	โผฏฺฐพฺพชาตุ	๘๕/๑๖๘
โปกฺขรณีสมนฺปนฺนํ	๖๕/๑๒๕	โผฏฺฐพฺพสญฺเจตนา	๑๙๔/๒๘๘
โปกฺขรํ	๒๒๙/๓๑๑	โผฏฺฐพฺเพ	๔๓/๘๔
โปราณํ	๒๒๙/๓๑๑	[พ]	
โปริยา	๒๔๑/๓๒๕	พชฺฌเมยุย	๑๖๐/๒๖๕
[ผ]		พฺยณฺชนํ	๓๕/๗๑
ผรุสฺวาจา	๑๑๐/๑๙๘	พฺยณฺตีกโรติ	๙๖/๑๘๐
ผรุสฺวาเจหิ	๑๑๐/๑๙๘	พฺยสนํ	๑๒๔/๒๑๐
ผรุโส	๑๕๗/๒๖๓	พฺยากตา	๓๒/๕๙
ผลกํ	๒๒๙/๓๑๑	พฺยาปนฺนจิตฺตา	๑๑๑/๑๙๙
ผสฺสชาติกา	๑๑/๑๕	พฺยาปาทจฺจนฺโท	๙๖/๑๘๐
ผสฺสนานตฺตํ	๘๖/๑๖๘	พฺยาปาทชาตุ	๙๖/๑๘๐
ผสฺสนิทานา	๑๑/๑๕	พฺยาปาทปริเยสนา	๙๖/๑๘๐
ผสฺสนิโรโธ	๔/๙	พฺยาปาทปริพาโห	๙๖/๑๘๑
ผสฺสปจฺจยา	๑๒/๑๗	พฺยาปาทวิทกฺโก	๙๖/๑๘๑
ผสฺสปภาวา	๑๑/๑๕	พฺยาปาทสงฺกปโป	๙๖/๑๘๑
ผสฺสสมุทฺยา	๑๑/๑๕	พฺยาปาทสญฺญา	๙๖/๑๘๑

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
พฺรหฺมจกุกั	๒๑/๓๔	พาลรชฺชยา	๑๗๘/๒๗๗
พฺรหฺมจริยปริโยสํ	๑๗/๒๖	พาหิรกา	๒๒๙/๓๑๑
พฺรหฺมจริยวาโส	๓๕/๗๑	พาหุชฌณั	๖๕/๑๒๕
พฺรหฺมจริยั	๑๗/๒๗	พาฬิสโก	๑๕๘/๒๖๓
พฺรหฺมจรรภาวํเนน	๑๕๑/๒๔๖	พุทฺธปฺปเวทิตะ	๒๔๖/๓๓๑
พฺรหฺมจาริ	๑๕๑/๒๔๖	พุทฺธานุพฺพุทฺธสาวกา	๑๔๘/๒๓๗
พฺรหฺมจรรูปทฺทเวณ	๑๕๑/๒๔๖	พุทฺโธ	๔๑/๘๑
พฺรหฺมโลกา	๗๐/๑๔๓	โพธาย	๖๕/๑๒๔
พฺรหฺมณฺณตถุ	๑๓/๑๙	โพธิสตุตสฺส	๔/๖
พฺรหฺมณฺณสมมตา	๑๓/๑๙	[ก]	
พฺรหฺมโณ	๔๖/๘๘	ภควัเนตฺตติกา	๑๙/๒๙
พลวา	๑๗๘/๒๗๗	ภควัปฏิสรรณา	๑๙/๒๙
พลวนุโต	๖๓/๑๑๗	ภควัมมุลกา	๑๙/๒๙
พลาย	๒๓๑/๓๑๓	ภควา	๑/๑
พหิทฺฐา	๑๙/๒๙	ภคินี	๑๔๐/๒๒๓
พหุกิจุโจ	๑๕๓/๒๕๑	ภณฺณมานะ	๑๓๖/๒๒๒
พหุกรณียะ	๑๕๓/๒๕๑	ภณฺณโลณิกาย	๖๖/๑๓๑
พหุชนสฺสาย	๑๔๘/๒๓๘	ภทฺตเต	๑/๑
พหุชนหิตาย	๑๔๘/๒๓๘	ภทฺทโก	๑๕๐/๒๔๕
พหุตรานิ	๑๕๖/๒๖๑	ภทฺทยุคั	๑๔๓/๒๒๔
พหุฐา	๗๐/๑๔๓	ภพฺโพ	๑๔๕/๒๓๐
พหุปฺตฺตเจตียะ	๑๕๔/๒๕๖	ภยโต	๖๖/๑๓๐
พหุปริสํ	๒๒๕/๓๐๘	ภวชาติกา	๓๒/๔๔
พหุสฺสตา	๙๙/๑๘๖	ภวนิทานา	๓๒/๔๔
พหุสฺสเตหิ	๑๐๑/๑๙๐	ภวนิโรธคามินียา	๓๓/๖๗
พฬิ	๑๕๘/๒๖๓	ภวนิโรโธ	๑/๑

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ภวปจฺจยา	๑/๒	ภุตปฺพุโพ	๑๓๗/๒๒๒
ภวปฺปภาว	๓๒/๔๔	ภุตานํ	๒/๔
ภวสมุทฺทยา	๓๒/๔๔	ภะโท	๒/๓
ภวิสฺสาม	๗๐/๑๔๒		
ภวฺปนินฺสา	๒๓/๓๘	[ม]	
ภโว	๑/๑	มกฺกโฏ	๖๑/๑๑๒
ภาคี	๒๒๗/๒๐๙	มกฺโค	๓๓/๕๐
ภาทา	๑๓๙/๒๒๓	มฺงฺคุฬิ	๒๑๕/๓๐๓
ภาทุมฺรณํ	๑๒๖/๒๑๒	มฺงฺคุฬิตฺถิ	๒๒๒/๓๐๖
ภาเวยฺย	๒๒๖/๓๐๘	มจฺจุ	๒/๓
ภาสตฺว	๗๐/๑๔๗	มจฺจโน	๑๕๘/๒๖๓
ภาสิตํ	๑/๒	มชฺฌนฺตฺติกสมยํ	๖๓/๑๑๘
ภิกจฺฉาปา	๒๓๑/๓๑๔	มชฺฌิมา	๙๗/๑๘๓
ภิกขุ	๑/๑	มชฺฌเณ	๑๕/๒๒
ภิกขุคณฺสฺส	๑๗๓/๒๗๕	มณฺชิฏฺฐจาย	๖๔/๑๒๐
ภิกขุณี	๖๕/๑๒๖	มณฺณติ	๑๕๓/๒๕๒
ภิกขุณี	๖๕/๑๒๖	มณฺทนาย	๖๓/๑๑๖
ภิกขุณีนํ	๖๕/๑๒๘	มณฺทเปยฺยํ	๒๒/๓๕
ภิกขุญฺจปสฺสโย	๑๕๓/๒๕๑	มตฺตติกาคุฬิกํ	๑๒๖/๒๑๑
ภิตฺติ	๖๔/๑๒๐	มทาย	๖๓/๑๑๖
ภิตฺติยา	๖๔/๑๒๐	มธุ	๑๐๐/๑๘๘
ภินฺทิ	๑๘๐/๒๗๙	มนฺสา	๙๖/๑๘๐
ภิสฺมุพาลํ	๒๓๑/๓๑๓	มนฺสิกโรติ	๓๗/๗๖
ภุชิสฺเสหิ	๔๑/๘๒	มนํ	๖๓/๑๑๗
ภุณฺชนตุ	๒๑๓/๓๐๒	มนาปวิปฺปโยคา	๑๒๖/๒๑๑
ภุตฺตาวี	๑๖๑/๒๖๖	มนุสฺสเสสุ	๒๒๔/๒๓๗

ปทานุกโกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกโกโม	ปพเพ/องฺก
มโน	๒/๔	มหาปญญา	๙๙/๑๘๕
มโนทุจฺจรีเตน	๗๐/๑๔๕	มหาปจวี	๗๔/๑๕๙
มโนธาทู	๘๕/๑๖๘	มหาภิกฺขุญตฺตํ	๒๓๕/๓๑๙
มโนวิญญาณํ	๔๓/๘๔	มหาภิกฺขุโณ	๘๔/๑๖๗
มโนสญฺเจตนา	๑๑/๑๕	มหาธุกุโข	๕๕/๑๐๔
มโนสญฺเจตนาหาโร	๖๓/๑๑๗	มหาวาเต	๕๕/๑๐๔
มโนสญฺเจตนาเหตุ	๒๕/๔๗	มหาสมุทฺโท	๖๙/๑๔๐
มโนสมฺมุสฺสชา	๒/๔	มหาสรสิ	๒๓๑/๓๑๓
มโนสมฺมุสฺโส	๒/๔	มหาสาสปราสิ	๑๒๙/๑๒๕
มโนสุจฺจรีเตน	๑๕๒/๑๔๕	มหาเสโล	๑๒๘/๒๑๔
มนฺตานีปฺตฺโต	๙๙/๑๘๔	มหาโสพฺภา	๒๓/๓๘
มมายิตํ	๖๑/๑๑๑	มหาอภิกฺขุขนฺโธ	๕๒/๑๐๐
มรณมตฺตํ	๖๓/๑๑๗	มหิทฺธิโก	๒๓๖/๒๓๐
มรณํ	๑/๑	มhesกฺโข	๒๓๖/๓๑๙
มรียาทิกเตน	๑๑๗/๒๐๕	มัสสิญฺทํ	๒๐๔/๒๙๘
มสี	๖๐/๑๐๔	มสฺโสหิตํ	๒๒/๓๕
มหคฺคตํ	๗๐/๑๔๔	มัสสิ	๑๗๗/๒๗๗
มหคฺคณเว	๑๐๐/๑๘๘	มาคฺชานํ	๑๔๓/๒๒๖
มหดี	๙๗/๑๘๒	มาคฺวิโก	๒๐๗/๒๙๙
มหตฺถิโย	๗๔/๑๕๙	มาตฺตุคาโม	๑๕๓/๒๕๒
มหปฺผลตรํ	๒๒๖/๓๐๙	มาตฺตุจฺฉาปฺตฺโต	๒๔๒/๓๓๖
มหากุมฺมกฺกํ	๑๕๙/๒๖๔	มาตฺตุมรณํ	๑๒๖/๒๑๒
มหาคฺคตฺตฺตฺตฺ	๑๖๑/๒๖๖	มานสิ	๑๖๒/๒๖๗
มหาธคฺโม	๘๔/๑๖๗	มานิตา	๗๐/๑๔๒
มหานทฺธิโย	๒๓/๓๘	มานุเส	๗๐/๑๔๔
มหานาคา	๒๓๗/๓๔๑	มาเปหิ	๖๕/๑๒๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
มารสฺส	๑๕๘/๒๖๔	มุสสาวาทปฺปจฺยา	๔๑/๘๑
มิกฺกุตานํ	๑๓๖/๒๒๒	มูลานิ	๕๕/๑๐๔
มิจฺฉา	๙๖/๑๘๐	เมตฺตจิตฺตํ	๒๒๖/๓๐๘
มิจฺฉากมฺมนฺตา	๑๑๒/๑๙๙	เมตฺตทาเจโตวิมฺุตติ	๒๒๕/๓๐๘
มิจฺฉาฅาณิโน	๑๑๓/๒๐๐	โมฆปฺริสา	๑๕๖/๒๔๐
มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมสมาทานา	๗๐/๒๕๐	โมลียผคฺคฺโน (ภิกฺขุ)	๑๒/๑๖
มิจฺฉาทิฏฺฐิกา	๗๐/๑๙๙	[ย]	
มิจฺฉาวาจา	๑๑๒/๑๙๙		
มิจฺฉาวายามา	๑๑๒/๑๙๙	ยกุโ	๒๐๒/๒๙๗
มิจฺฉาวิมฺุตติโน	๑๑๓/๒๐๐	ยงฺกิณฺจิ	๓๒/๖๓
มิจฺฉาสงฺกปฺปา	๑๑๒/๒๐๐	ยถากามกรณิโย	๑๕๘/๒๖๓
มิจฺฉาสติโน	๑๑๒/๒๐๐	ยถากมฺมุปฺเค	๗๐/๑๔๕
มิจฺฉาสมาธิโน	๑๑๒/๒๐๐	ยถาธมฺมิ	๗๐/๑๕๓
มิจฺฉาอาชีวา	๑๑๒/๒๐๐	ยถาภิรนต์	๑๕๔/๒๕๔
มียฺยติ	๔/๕	ยถาภูตฅาณทสฺสนํ	๒๓/๓๘
มุขโต	๑๕๔/๒๕๘	ยถาภูตฅาณทสฺสนูปฺนิสา	๒๓/๓๘
มุจฺจาม	๑๕๔/๒๕๕	ยถาภูตํ	๑๕/๒๒
มุณฺชปพฺพชฺฐตา	๖๐/๑๐๙	ยถามุพฺพหิ	๗๐/๑๕๒
มุณฺจินา	๒๒๗/๓๐๙	ยถาสเกน	๑๔๖/๒๓๒
มุณฺจสฺสติโน	๑๐๑/๑๘๙	ยถาอฺกุสฺลํ	๗๐/๑๕๒
มุทฺังโก	๒๒๙/๓๑๑	ยสฺสสี	๑๕๑/๒๔๖
มุทฺกาสุ	๒๓๐/๓๑๒	ยํนิทานา	๓๒/๖๑
มุทฺตลา	๒๓๐/๓๑๒	ยาทิสา	๑๗๒/๒๗๔
มุทฺมุสิ	๒๓๒/๓๑๕	ยานิเกตา	๒๒๕/๓๐๘
มุสสาวาทา	๔๑/๘๑	ยาเปนฺตํ	๒๔๒/๓๒๗
มุสสาวาทิ	๔๑/๘๑	ยารกิวั	๑๑๕/๒๐๒

ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกรโม	ปพเพ/องฺก
ยาวคมุภีโร	๖๐/๑๐๘	รเส	๔๓/๘๔
ยาวตโก	๒๔/๔๑	รสมิ	๔๕/๑๒๒
ยาวตา	๑๑๖/๒๐๒	รโหคโต	๔๕/๘๗
ยาวทตโก	๑๖๑/๒๖๖	รโหคตสส	๒๓๕/๓๑๘
โยโค	๗๓/๑๕๗	ราคานุฑฺธเสน	๒๓๒/๒๖๙
โยคกฺเขมสส	๑๔๕/๒๓๐	ราโค	๖๓/๑๑๖
โยนิโส	๔/๖	ราชมหามตฺโต	๖๕/๑๒๕
โยนิโสมนสิการา	๔/๖	ราชมหามตฺตสส	๖๕/๑๒๕
		รูกฺขนิสฺสิตา	๖๓/๑๑๗
	[ร]	รจียา	๖๘/๑๓๕
รูกฺขิตาย	๒๓๒/๒๖๙	รูปจฺจนฺโท	๙๑/๑๗๒
รชโก	๖๔/๑๒๐	รูปตณฺหา	๒/๓
รชนาย	๖๔/๑๒๐	รูปฐาตุ	๘๕/๑๖๘
รชาปโก	๑๕๔/๒๕๖	รูปปริเยสนา	๙๑/๑๗๒
รชฺช	๖๘/๑๔๐	รูปปริพาโห	๙๑/๑๗๒
รฏฺฐปิณฺฑิ	๑๕๔/๒๕๗	รูปลาโภ	๙๓/๑๗๕
รตฺตี	๓๒/๖๔	รูปสงฺกปโป	๙๑/๑๗๒
รตฺตินฺทิว	๓๒/๖๔	รูปสมฺเจตนา	๑๙๔/๒๘๘
รถิย	๗๐/๑๕๒	รูปสมฺญา	๙๑/๑๗๒
รมณีย	๖๕/๑๒๕	รูปสมฺพสฺสชา	๙๓/๑๗๕
รมติ	๑๖๔/๒๖๘	รูปสมฺพสฺโส	๙๓/๑๗๕
รสตณฺหา	๒/๓	รูป	๗๐/๑๔๗
รสฐาตุ	๘๕/๑๖๘	รูปยจฺจนฺตปริปุราย	๑๖๗/๒๗๑
รสสมฺเจตนา	๑๙๔/๒๘๘	โรคชาเตน	๑๖๔/๒๖๘
รสสมฺญา	๑๙๓/๒๘๘	โรคโต	๖๖/๑๓๐
รสสมฺปนฺโน	๖๖/๑๒๙	โรคฺขัน	๑๒๖/๒๑๑

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
	[ล]		[ว]
ลจุนติ	๒๓๐/๓๑๒	วคโค	๕๐/๙๔
ลทฐา	๑๔๔/๒๒๘	วจนาย	๑๖/๒๓
ลภติ	๖๘/๓๘	วจนกฺขโม	๒๔๓/๓๒๘
ลพฺภา	๑๔๗/๒๓๕	วจีสงฺขารอ	๒/๔
ลาขาย	๖๔/๑๒๐	วจีสมฺเจตนาเหตุ	๒๕/๔๗
ลามกามา	๑๔๖/๒๓๒	วจีสุจฺริเตน	๗๐/๑๔๕
ลามนानตฺตํ	๙๓/๑๗๔	วทฺธมฺเตว	๑๕๐/๒๔๒
ลามสกุการสิโลกนโรธคามินี		วทฺธมิตา	๑๒๔/๒๑๐
	๑๗๖/๒๗๖	วณฺณโปกฺขรตาย	๒๓๙/๓๒๔
ลามสกุการสิโลกนโรธ	๑๗๖/๒๗๖	วณฺณวาที	๑๔๔/๒๒๘
ลามสกุการสิโลกสมุทฺย	๑๗๖/๒๗๖	วณฺณสมฺปนฺโน	๖๖/๑๒๙
ลามสกุการสิโลก	๑๕๗/๒๖๓	วณฺณาย	๒๓๑/๓๑๓
ลาม	๒๓๑/๓๑๔	วณฺณโธ	๒๓๗/๓๒๒
ลามโน	๗๐/๑๔๒	วณฺเณน	๖๖/๑๒๙
ลามิ	๗๐/๑๔๑	วตฺตตา	๒๔๓/๓๒๘
ลฺลทฺโร	๑๕๙/๒๖๔	วตฺตฤกฺตา	๒๒๕/๓๐๘
โลกวิฑู	๔๑/๘๑	วตฺตญฺหิ	๖๗/๑๓๔
โลกสมุทฺย	๑๕/๒๒	วตฺวาน	๓๒/๖๔
โลกานุกมฺปาย	๑๔๘/๒๓๘	วทฺมาโน	๑๕๑/๒๔๖
โลกายตํ	๔๘/๙๐	วธิตฺวา	๖๓/๑๑๖
โลกายติเกน	๕๐/๙๔	วนโถ	๑๐๐/๑๘๘
โลกุตฺตรา	๒๒๙/๓๑๑	วนสมฺปนฺนํ	๖๕/๑๒๕
โลก	๔/๕	วยธฺมโม	๒๐/๓๑
โลกนฺมฺภาย	๒๓๗/๓๒๒	วลิตฺตจฺจตา	๒/๓
โลกนฺสกุขราย	๒๓๘/๓๒๒	วลฺลสุริ	๖๓/๑๑๖

ปทานุภกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุภกโม	ปพเพ/องฺเก
วสฺสमानสฺส	๒๓๓/๓๑๖	วิฑฺฒิ	๑๕๙/๒๖๔
วสฺสสทธีวิโน	๑๓๐/๒๑๕	วิฑฺฐุปฺปาทา	๕๑/๙๗
วสฺสสทสฺสสุสานิ	๑๒๘/๒๑๓	วิญฺญาณชาติกั	๑๑/๑๖
วสฺสสตานิ	๑๒๘/๒๑๓	วิญฺญาณญายตนธาทู	๙๕/๑๗๘
วสฺสสตาယูกา	๑๓๐/๒๑๕	วิญฺญาณญายตนํ	๙๕/๑๗๘
วสฺसानิ	๑๗/๒๖	วิญฺญาณนิตานํ	๑๑/๑๕
วาจา	๒๕/๔๘	วิญฺญาณนโรโร	๑/๒
วาเจยฺยาสิ	๗๐/๑๔๒	วิญฺญาณปจฺจยา	๑/๑
วาตาทเป	๕๕/๑๐๔	วิญฺญาปนียา	๒๔๑/๓๒๕
วาทานุปาโต	๒๔/๔๐	วิญฺญาณปภาวํ	๑๑/๑๖
วาโยธาทู	๑๑๔/๒๐๑	วิญฺญาณสมุทฺยํ	๑๑/๑๖
วายนฺติ	๑๖๕/๒๖๘	วิญฺญาณํ	๑๑/๑๖
วาลิกสทสฺสสุสานิ	๑๓๑/๒๑๗	วิญฺญาณาหาโร	๑๒/๑๗
วาลิกสตานิ	๑๓๑/๒๑๗	วิญฺญาณูปนิสํ	๒๓/๓๘
วาลิกา	๑๓๑/๒๑๖	วิญฺญาเณ	๔/๗
วิกมฺปติ	๑๖๖/๒๕๒	วิญฺญุปสฺสเถहि	๔๑/๘๒
วิกฺกเตตพฺพํ	๑๕๓/๒๕๗	วิญฺญุหิ	๔๑/๘๑
วิกฺขาเลตฺวา	๒๓๑/๓๑๓	วิตกฺกวิจฺจารานํ	๑๕๒/๒๔๗
วิกฺขิตฺตํ	๗๐/๑๔๔	วิตกฺกสทฺคตา	๒๓๕/๓๑๘
วิฆาตสฺส	๒๒๗/๓๐๙	วิตกฺโก	๙๗/๑๘๒
วิจิกิจฺจติ	๑๕/๒๒	วิตฺตจฺเจนฺติ	๒๐๒/๒๙๗
วิจิกิจฺจามิ	๓๒/๕๙	วิตฺตฺเทนฺติ	๒๐๒/๒๙๗
วิหิสฺสติ	๑๕๔/๒๕๗	วิตฺตถารตเรน	๒๔๔/๓๒๙
วิฑฺฒตุ	๑๖๓/๒๖๗	วิตฺตถาริกํ	๖๕/๑๒๖
วิฑฺฐา	๔/๘	วิทิตฺเตน	๓๓/๖๘
วิฑฺฐาจรณสมฺปนฺโน	๒๔๕/๓๓๐	วินยสฺมี	๒๒๒/๓๐๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
วินิปาตัม	๖๐/๑๐๙	วिवรติ	๒๐/๓๑
วิเนตุ	๖๖/๑๓๑	วิวิจฺเจว	๑๕๒/๒๔๖
วิโนเทติ	๙๖/๑๘๐	วิเวกขั	๑๕๒/๒๔๗
วินสฺสิสฺสติ	๒๓๔/๓๑๗	วิสํยุตฺตา	๑๑๗/๒๐๕
วิปเตยฺย	๑๕๔/๒๕๗	วิสณฺณตฺโต	๕๑/๙๘
วิปริณามณฺณตาภาว	๒๓๖/๓๑๙	วิสุทฺธาย	๗๐/๑๔๔
วิปริณามธมฺมา	๑๑๕/๒๐๑	วิสูกายิตานิ	๓๕/๗๓
วิปากาวเสเสน	๒๐๒/๒๖๗	วิเสน	๖๖/๑๒๙
วิปฺปยุตฺโต	๒๓๙/๓๒๔	วิเสวิตานิ	๓๕/๗๓
วิปฺปสนฺนานิ	๒๓๗/๓๒๐	วิโสเสยฺย	๕๕/๑๐๔
วิปฺพนฺทิตานิ	๓๕/๗๓	วิสฺสฏฺจาย	๒๔๑/๓๒๕
วิภวติ	๒๐/๓๑	วิหราหิ	๑๔๘/๒๓๖
วิภูสฺนายน	๖๓/๑๑๖	วิหรีสุ	๑๑๗/๒๐๕
วิมุจฺจติ	๖๑/๑๑๒	วิหาริ	๓๒/๖๔
วิมุตฺตัม	๗๐/๑๔๔	วิหาสิ	๑๗/๒๗
วิมุตฺติ	๒๓/๓๘	วิหีสานนุโท	๙๖/๑๘๐
วิมุตฺตูปนิสฺ	๒๓/๓๘	วิหีสานาตุ	๙๖/๑๘๐
วิมุตฺโต	๑๖/๒๓	วิหีสاپริเยสนา	๙๖/๑๘๐
วิโมกฺขา	๓๒/๖๓	วิหีสاپริพาโห	๙๖/๑๘๐
วिरากธมฺโม	๒๐/๓๑	วิหีสาวิตกฺโก	๙๖/๑๗๙
วिरากา	๑๖/๒๓	วิหีสาสงฺกปโป	๙๖/๑๘๐
วिरากูปนิสา	๒๓/๓๘	วิหีสาสณฺญา	๙๖/๑๘๐
วिरาเชนฺติ	๒๐๒/๒๙๗	วิพาโร	๒๓๒/๓๑๕
วิรูปฺพ	๖๔/๑๑๙	วิตจฺจิกานํ	๖๓/๑๑๗
วิวโฏ	๒๒/๓๕	วิตโกลิ	๗๐/๑๔๔
วิวฏฺฏกปฺเป	๑๕๒/๒๔๕	วิตฐฺมานํ	๖๓/๑๑๗

ปทานุกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องฺเก
วืตโมห	๗๐/๑๔๔	เวทนาสมุทฺยา	๑๑/๑๕
วืตราค	๗๐/๑๔๔	เวทนาสุ	๓๒/๖๒
วืตีสารเตว	๑๗/๒๔	เวทนิย	๖๒/๑๑๔
วืรียารมฺภสส	๑๔๘/๓๒๗	เวทณฺูปนีส	๒๓/๓๘
วุจฺจนฺติ	๒/๔	เวทยติ	๑๒/๑๗
วุจฺจน	๒๓๒/๓๑๖	เวทยิต	๓๒/๖๓
วุจฺจโ	๒๕/๔๕	เวทิตพฺโพ	๔๑/๘๑
วุทฺธิ	๗๐/๑๑๙	เวเทหมฺนิโน	๑๕๓/๒๕๒
วุตฺตวาทิโน	๒๔/๔๐	เวยฺยากรณ	๑๒/๑๗
วุตฺโต	๒๔/๔๔	เวยฺยาวจฺจ	๒๓๘/๓๒๒
วุสฺสิต	๑๗/๒๗	เวรมฺภวาทกฺขิตฺตสส	๑๖๕/๒๖๙
วุสฺสติ	๒๔๓/๓๒๘	เวรมฺภ	๑๖๕/๒๖๘
วุปกฺกฺโ	๑๗/๒๖	เวปฺปุลลปพฺพต	๑๔๓/๒๒๗
วุปลสมฺติ	๖๒/๑๑๔	เวหาส	๒๐๒/๒๙๗
วุปลสมา	๑๕๒/๒๔๗	วอฺกิณฺโณ	๒๒/๓๕
วุปลสโม	๑๒๐/๒๐๗		
เวเจตฺวา	๑๗๘/๒๗๗		[ส]
เวทนา	๑/๑	สภทฺทม	๒๓๑/๓๑๔
เวทนาชาติกา	๑๑/๑๕	สภลิก	๕๕/๑๐๔
เวทณานนตฺต	๘๘/๑๗๐	สภาย	๗๐/๑๔๒
เวทณานิทานา	๑๑/๑๕	สภุโณ	๗๐/๑๔๓
เวทณานิโรธคามินียา	๓๓/๖๗	สภุการราหุลลภฺโณ	๒๔๖/๓๓๒
เวทณานิโรธา	๑/๒	สภุกาเรน	๑๖๖/๒๖๙
เวทนาปจฺจยา	๑/๑	สภุขี	๒๐๒/๒๙๗
เวทนาปภว	๑๑/๑๕	สภุจจ	๑๔๗/๒๓๕
เวทนาภิตฺตุนฺนสส	๑๗/๒๕	สภุยปฺปตฺติยปภฺภิโณ	๒๓๓/๓๖๑

ปทานุกรกโม	ปพฺพเฬ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพเฬ/องฺเก
สคารว	๑๕๖/๒๖๒	สขุชติ	๑๔๖/๒๓๒
สงฺกสยติ	๒๓๘/๓๒๒	สญฺชิตฺติฏฺฐตา	๒๑๘/๓๐๔
สงฺกสิฏฺฐจํ	๒๓๒/๓๑๖	สญฺชมฺมารี	๒๔๓/๓๒๘
สงฺกปฺปนํนตฺตํ	๙๑/๑๗๑	สญฺญา	๒/๔
สงฺขตา	๒๐/๓๑	สญฺญานํนตฺตํ	๙๑/๑๗๑
สงฺขยา	๓๒/๖๑	สญฺญาเวฬยิตนโรธชาตฺ	๙๕/๑๗๘
สงฺขลิตฺตํ	๑๕๔/๒๕๖	สญฺญาเวฬยิตนโรธํ	๑๕๒/๒๔๘
สงฺขํ	๒๒๔/๒๐๗	สญฺญาสมาปตฺติ	๙๕/๑๗๙
สงฺขาตธมฺโม	๓๑/๕๗	สญฺญตฺโต	๕๑/๙๘
สงฺขาตฺ	๑๒๘/๒๑๓	สญฺโฆชนํ	๖๓/๑๑๗
สงฺขารชาติกํ	๑๑/๑๖	สญฺโฆชนินเยสุ	๕๓/๑๐๑
สงฺขารนินทานํ	๑๑/๑๖	สญฺจํ	๒๒/๓๕
สงฺขารนโรธคามินี	๓๓/๕๓	สญฺจหนฺติ	๑๕๖/๒๖๑
สงฺขารนโรธสารูปคามินี	๕๑/๙๗	สติ	๔/๖
สงฺขารนโรธํ	๑๓/๑๙	สติมํ	๗๔/๑๕๙
สงฺขารปจฺจยา	๑/๑	สโต	๔/๕
สงฺขารปภวํ	๑๑/๑๖	สตุตฺตกฺขตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ	๑๓๓/๒๑๙
สงฺขารสมุทฺยํ	๑๑/๑๖	สตุตฺตนิกาเย	๒/๓
สงฺขารา	๑/๑	สตุตฺตา	๗๐/๑๔๕
สงฺขาราวเสสสมาปตฺติ	๙๕/๑๗๙	สตุตฺติ	๒๑๑/๓๐๑
สงฺขารูปนิสํ	๒๓/๓๘	สตุตฺติโย	๒๐๗/๒๙๙
สงฺขิตฺตํ	๗๐/๑๔๔	สตุตฺติโลมํ	๒๐๗/๒๙๙
สงฺคติ	๔๓/๘๔	สตุตฺติสเตน	๖๓/๑๑๘
สงฺฆฏฺฐสโมธานา	๖๒/๑๑๔	สตุตฺตา	๒๒/๓๕
สงฺฆาฏฺฐิ	๒๑๘/๓๐๔	สเทวกา	๑๑๗/๒๐๕
สจฺฉนิกตฺวา	๑๓/๑๙	สเทวมนฺนุสฺสาเย	๑๑๕/๒๐๒

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
สโธส	๗๐/๑๔๔	สปปิ	๑๐๐/๑๘๘
สททตณหา	๒/๓	สปปุริโส	๑๖๖/๒๗๐
สททฐาตุ	๘๕/๑๖๘	สผลา	๒๒/๓๖
สททสญเจตนา	๑๙๔/๒๘๘	สพฺรหฺมเก	๑๑๕/๒๐๒
สททสญญา	๑๙๓/๒๘๘	สพฺรหฺมจาริกาโม	๑๕๑/๒๔๖
สททเหยฺยํ	๒๐๒/๒๙๗	สพฺพคณฺถปโปโมจํ	๒๓๘/๓๒๓
สทเท	๔๓/๘๔	สพฺพงคปจฺจํ	๖๔/๑๒๐
สทฺธมฺมปฏฺฐูปกํ	๑๕๖/๒๖๑	สพฺพเจตโส	๑๕๔/๒๕๗
สทฺธมฺมํ	๒๗/๕๑	สพฺพนิมิตฺเตสุ	๒๐๐/๒๙๓
สทฺธา	๒๓/๓๘	สพฺพมโหฺรตํ	๒๔๕/๓๓๑
สทฺธิวiharino	๑๕๔/๒๕๔	สพฺพวิทํ	๒๔๔/๓๓๐
สทฺฐปนิสํ	๒๓/๓๘	สพฺพเวทยิตานิ	๕๑/๙๘
สทฺโธ	๙๗/๑๘๒	สพฺพสญโฆชนกฺขยา	๑๓๓/๒๑๙
สนิทานํ	๙๖/๑๗๙	สพฺพโส	๕๑/๙๕
สนฺติ	๒๐๑/๒๙๔	สพฺพํ	๑๕/๒๒
สนฺตฺตฺตฺตฺ	๑๔๘/๒๓๖	สพฺพภาภิกุ	๒๔๔/๓๓๐
สนฺทสฺเสติ	๒๔๑/๓๒๕	สพฺพปาทานกฺขยา	๓๒/๖๓
สนฺทฺธิจโก	๔๑/๘๑	สมญญา	๑๔๓/๒๒๔
สนฺทฺธิยติ	๑๔๗/๒๓๔	สมณสมฺมตา	๑๓/๑๙
สนฺทฺธาตํ	๑๒๔/๒๑๐	สมณา	๑๓/๑๘
สนฺธิสมลสฺงกฺติเร	๒๓๒/๓๑๕	สมตฺติกฺกมา	๑๕๒/๒๔๗
สนฺนทฺโธ	๒๔๕/๓๓๑	สมตฺติตฺติกา	๗๕/๑๖๐
สนฺนิตฺตทเกน	๒๔๓/๓๒๘	สมนุสฺสสิตฺถํ	๗๐/๑๔๗
สปตี	๒๑๖/๓๐๓	สมนุโมทิสฺ	๒๓๗/๓๒๒
สปริพาหิ	๙๖/๑๘๐	สมนุตา	๒๔๓/๓๒๘
สปปติสฺสา	๑๕๖/๒๖๒	สมนุนาถตา	๗๐/๑๔๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
สมนุนาหริตวา	๑๕๔/๒๕๗	สมปหิเสติ	๒๔๑/๓๒๕
สมย	๑/๑	สมผปปลาปิโน	๑๑๐/๑๙๘
สมาทเปติ	๒๔๑/๓๒๕	สมพล	๖๓/๑๑๕
สมาทห	๒๓๕/๓๑๘	สมพาโร	๑๕๔/๒๕๖
สมาธิ	๒๓/๓๘	สมโพธา	๔/๕
สมาธิช	๑๕๒/๒๔๗	สมโพธิปรายโน	๔๑/๘๐
สมาธิสวตตนิเกหิ	๔๑/๘๒	สมภต	๑๓๓/๒๑๘
สมาฐปนีส	๒๓/๓๘	สมภเวสิน	๑๑/๑๕
สมาปตติ	๙๕/๑๗๙	สมภวานติ	๑/๒
สมาปนโน	๒๗/๙๑	สมภวชอุทก	๗๖/๑๖๑
สมาธกา	๑๑๗/๒๐๕	สมมปปญญา	๑๕/๒๒
สมาหิต	๗๐/๑๔๔	สมมสติ	๖๖/๑๒๗
สมีส	๙๘/๑๘๓	สมมสธ	๖๖/๑๒๗
สมุตเตเชติ	๒๔๑/๓๒๕	สมมสนติ	๖๖/๑๒๖
สมุทยติ	๔๙/๙๑	สมมสมาโน	๖๖/๑๒๗
สมุทย	๑๑/๑๕	สมมสสุต	๖๖/๑๒๖
สมุทาจรติ	๒๓๕/๓๑๘	สมมส	๖๖/๑๒๖
สเมติ	๑๐๐/๑๘๗	สมมสามิ	๖๖/๑๒๖
สเมสสนติ	๙๘/๑๘๓	สมมา	๑๙/๓๐
สโมห	๗๐/๑๔๔	สมมากมมนตา	๑๑๒/๑๙๙
สมปชานมุสา	๑๖๗/๒๗๑	สมมาทิฏฐิ	๑๕/๒๑
สมปชาโน	๒๕/๒๘	สมมาทิฏฐิกา	๗๐/๑๔๕
สมปชชลิตา	๒๑๘/๓๐๔	สมมาทิฏฐิกมมสมาทานา	๗๐/๑๔๕
สมปรายิก	๔๑/๘๐	สมมาวาจา	๒๗/๕๐
สมปสาท	๑๕๒/๒๔๗	สมมาวายามา	๑๑๒/๑๙๙
สมปสสมาโน	๑๔๘/๒๓๗	สมมาวิมุตติโน	๑๑๓/๒๐๐

ปทานุกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกโม	ปพเพ/องเก
สมุมาสงกปปา	๑๑๒/๑๙๙	สวิฆาติ	๙๖/๑๘๐
สมุมาสติโน	๑๑๒/๑๙๙	สวิญญาณเก	๒๐๐/๒๙๓
สมุมาสมาธิ	๒๗/๕๐	สวิตกุกิ	๑๕๒/๒๔๖
สมุมาสมาธิโน	๑๑๒/๑๙๙	สสณโฆชชา	๑๓๖/๒๒๐
สมุมาสมพุทฺธสส	๕/๑๑	สโสภัก	๖๔/๑๑๙
สมุมาสมพุทฺธธา	๙๗/๑๘๒	สสสฆาติ	๑๕๔/๒๕๕
สมุมาสมพุทฺธเหหิ	๖๕/๑๒๕	สสสมณพราหมณียา	๑๑๕/๒๐๒
สมุมาสมพุทฺธโร	๔๑/๘๑	สหธมมิโก	๒๔/๔๐
สมุมาสมโพธิ	๑๑๕/๒๐๒	สหาสา	๖๖/๑๒๙
สมุมาอาชีวา	๑๑๒/๑๙๙	สหาสิมม	๗๔/๑๕๙
สมมุขีภูโต	๒๒/๓๕	สหายกา	๒๔๖/๓๓๑
สมโมหิ	๑๗/๒๔	สพายตนาชาติโก	๑๑/๑๕
สยักติ	๑๗/๒๔	สพายตนาหิโน	๒๔/๔๕
สยักตา	๖๗/๑๓๒	สพายตนาโรธา	๑/๒
สยักโต	๖๗/๑๓๓	สพายตนาโรโธ	๑/๒
สรณงคต	๑๘/๒๙	สพายตนาปัจจยา	๑/๑
สรสิ	๒๓๑/๓๑๓	สพายตนาภโว	๑๑/๑๕
สราก	๗๐/๑๔๔	สพายตนาสมุทโย	๑๑/๑๕
สรีรวา	๒๔๐/๓๒๕	สพายตนา	๑๑/๑๕
สรีริ	๓๕/๗๓	สพายตนา	๔/๗
สสุเลน	๑๖๓/๒๖๗	สสุตฺตริ	๗๐/๑๔๔
สวาหน	๒๓๘/๓๒๔	สสุทฺเทสิ	๗๐/๑๔๕
สวาภาเต	๒๒/๓๕	สสุทฺธยา	๒๒/๓๖
สวาภาโต	๒๒/๓๕	สสุปนิส	๒๓/๓๖
สวาดนายน	๑๖๑/๒๖๖	สสุปาयाส	๖๔/๑๘๐
สวิจาร	๑๕๒/๒๔๗	สสัตตสส	๑๙/๒๙

ปทานุกรกโม	ปพฺพเลข/อํกุ	ปทานุกรกโม	ปพฺพเลข/อํกุ
สํวณฺณกปฺเป	๗๐/๑๔๕	สามเณริกา	๒๒๒/๓๐๖
สํวณฺณวิวณฺณกปฺเป	๗๐/๑๔๕	สามเณรี	๒๒๒/๓๐๕
สํวตฺเตยฺยํ	๑๔๕/๒๓๐	สามเณโร	๒๒๑/๓๐๔
สํวเตหิ	๒๓๒/๓๑๖	สามจีปฏิปนฺโน	๔๑/๘๑
สํสรตํ	๑๒๔/๒๑๐	สายนุหสมยํ	๒๕/๔๕
สํสาร์	๖๐/๑๐๙	สารชฺชนฺติ	๑๑๗/๒๐๔
สํสิตํ	๑๒๘/๒๑๔	สารชฺเชยฺยํ	๑๑๗/๒๐๔
สํสคฺคา	๑๐๐/๑๘๘	สารถิ	๒๑๑/๓๐๑
สํสฺสฺสจ	๖๖/๑๒๙	สารถีนียํ	๒๓๗/๒๓๐
สํสนฺทนต์ิ	๗๖/๑๖๑	สาวกภาสิตา	๒๒๙/๓๑๑
สํสนฺทิสฺสนฺติ	๙๘/๑๘๓	สาวกยฺยํ	๑๔๓/๒๒๔
สํสนฺทิสฺสุ	๙๘/๑๘๓	สาวกสงฺโฆ	๔๑/๘๑
สํหเรยฺย	๕๓/๑๐๒	สาวกานํ	๑๗๒/๒๗๔
สํหานิ	๒/๓	สาวิกานํ	๑๗๓/๒๗๔
สํหารโก	๑๓๓/๒๑๘	สาสปมตฺติโย	๘๒/๑๖๕
สาการิ	๗๐/๑๔๕	สาสปานํ	๑๒๙/๒๑๕
สากุณิโก	๒๐๔/๒๙๘	สิกฺขมานํ	๒๒๐/๓๐๔
สากํ	๖๑/๑๑๒	สิกฺขํ	๓๒/๕๙
สากฺขานิ	๑๔๘/๒๓๖	สิกฺขา	๗๓/๑๕๗
สาคตฺติกํ	๑๖๖/๒๗๐	สิกฺขากาโม	๑๕๑/๒๔๕
สาคฺตรูปํ	๖๖/๑๒๘	สิกฺขาปทานิ	๑๕๖/๒๖๑
สาคตฺสทคฺคา	๑๕๔/๒๕๗	สิกฺขิตพฺพํ	๒๒/๓๖
สาคิกโปริสา	๖๓/๑๑๗	สิงฺคินิฏฺขสทฺสส	๑๖๙/๒๗๒
สาคฺค	๑๙/๒๙	สิงฺฆาฏเกณ	๗๐/๑๕๒
สาคฺคํ	๑/๑	สิตํ	๒๐๒/๒๙๖
สาคฺคณฺณตฺถํ	๑๓/๑๙	สิตสฺส	๒๐๒/๒๙๖

ปทานุกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุกโม	ปพเพ/องฺก
สิฬุฬิสฺสติ	๒๑๑/๓๐๑	สุขุมทิกฺขจิวปสฺสํ	๑๖๖/๒๗๐
สีฆตรํ	๒๒๘/๓๑๑	สุขุมมาลา	๒๓๐/๓๑๒
สีฆโสตาย	๕๕/๑๐๔	สุขุโม	๑๑/๑๕
สีตโก	๒๓๓/๓๑๖	สุขุปนฺนิโส	๒๓/๓๘
สีตีภาวิสุสฺสนฺติ	๕๑/๙๘	สุเขน	๑๑๘/๒๐๕
สีทติ	๑๐๐/๑๘๘	สุคเต	๗๐/๑๔๕
สีเท	๑๐๐/๑๘๘	สุคโต	๓๒/๖๔
สีเลหิ	๔๑/๘๒	สุณฺณตปฏิสณฺณตฺตา	๒๒๙/๓๑๑
สีสกา	๒๑๒/๓๐๒	สุณฺณการคโต	๑๖๔/๒๖๘
สีสํ	๗๐/๑๕๒	สุณฺณถ	๑/๑
สีสจฺฉินฺนํ	๑๓๖/๒๒๑	สุณฺณยฺยํ	๑๔๖/๒๓๓
สีสจฺฉินฺโน	๒๒๒/๓๐๖	สุตวโต	๔๙/๙๑
สีหนาทํ	๒๑/๓๔	สุตํ	๑/๑
สีหนาโท	๓๒/๖๕	สุโต	๒๐๙/๓๐๐
สุกรํ	๑๕๔/๒๕๖	สุตฺตํ	๑๕๙/๒๖๕
สุกโร	๑๒๘/๒๑๓	สุตฺตเกน	๑๕๙/๒๖๕
สุกฺขานิ	๕๒/๑๐๐	สุตฺตนฺตา	๗๓/๑๕๘
สุกฺเข	๙๖/๑๘๐	สุตฺวา	๓๗/๗๖
สุกกาโม	๖๓/๑๑๗	สุตฺวา	๑๙/๒๙
สุกฺขวิหาริ	๑๕๒/๒๔๗	สุทํ	๒๐๒/๒๙๗
สุกฺเขวนิยํ	๖๒/๑๑๔	สุทิกฺขจํ	๖๘/๑๔๐
สุกฺเขวนิยสฺส	๖๒/๑๑๔	สุทิกฺขโจ	๔๑/๘๐
สุขํ	๒๑/๓๕	สุทฺทตรํ	๑๔๙/๒๓๙
สุขา	๓๒/๖๓	สุทฺทาสิตํ	๖๕/๑๒๖
สุขานุปตฺติตา	๑๑๘/๒๐๕	สุทฺทูปนฺโน	๔๑/๘๑
สุขาวกฺกนฺตา	๑๑๘/๒๐๕	สุทฺทวิทฺธา	๓๒/๖๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
สุปฏิวิทุโร	๔๑/๘๐	สุสิขิตา	๒๒๘/๓๑๐
สุปฏิวิทุตตดา	๓๒/๖๕	สุสุสุสุสนฺติ	๒๒๙/๓๑๑
สุปฏิวินิตโต	๒๔๔/๓๒๙	สุกรฏฏานัน	๑๓๖/๒๒๒
สุปรัศิยานิ	๒๒๕/๓๐๘	สุกริโก	๒๐๖/๒๙๙
สุปรัศิโย	๒๒๕/๓๐๘	สุจิ	๒๑๑/๓๐๑
สุปสฺโส	๑๔๓/๒๒๕	สุจิโก	๒๑๐/๓๐๐
สุปปิยา	๑๔๓/๒๒๕	สุจิฆริ	๑๖๕/๒๖๙
สุภาตฺต	๙๕/๑๗๘	สุจิตฺตนิชโก	๑๕๓/๒๕๒
สุภาสิตตฺธา	๒๔๑/๓๒๖	สุจิตฺตโย	๒๐๙/๓๐๐
สุเมธ	๒๔๔/๓๓๐	เสกข	๑๖๒/๒๖๗
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา	๔๑/๘๑	เสกฺขโจ	๒๔๕/๓๓๐
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานปฺปจฺจยา		เสนาสเนน	๑๔๔/๒๒๘
	๔๑/๘๑	เสยฺยถาปี	๑๗/๒๖
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานิโย		เสยฺยถิทำ	๒๗/๕๐
	๑๐๙/๑๙๗	เสยฺย	๒๓๐/๓๑๒
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี	๔๑/๘๑	เสยฺยาส	๒๓๐/๓๑๒
สุริยฺยคฺคมนา	๒๓๐/๓๑๒	โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส	
สุลปิต	๒๓๗/๓๒๒		๑/๑
สุลภฺรปา	๒๔๐/๓๒๕	โสธตฺต	๗๐/๑๔๕
สุลภฺรโป	๑๓๗/๒๒๒	โสธวิญฺญาณตฺต	๘๕/๑๖๘
สุลภฺรณ	๗๐/๑๔๕	โสธวิญฺญาณ	๒/๔
สุวิฑฺฒาณ	๒๓๑/๓๑๓	โสธสมฺมสฺสฺส	๒/๓
สุวินิตา	๒๔๖/๓๓๒	โสธสมฺมสฺสฺส	๒/๔
สุวิมฺต	๒๐๑/๒๙๔	โสธ	๖๖/๑๒๘
สุสฺสฺส	๑๓๕/๒๒๐	โสธปตฺตติยงฺเกหิ	๔๑/๘๐
สุสมารทฺธา	๒๒๕/๓๐๘	โสธติ	๒๓๙/๓๒๔

ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก
โสมนสฺสโทมนสฺसानิ	๑๕๒/๒๔๗	หายติ	๑๕๐/๒๔๑
โสมนสฺส	๑๑๕/๒๐๑	หิริมนา	๑๐๑/๑๙๐
[ห]		หิริมา	๑๕๐/๒๔๒
หญญมาโน	๖๓/๑๘๑	หิโรตฺตปโป	๑๕๔/๒๕๗
หตุถปาทา	๒๓๐/๓๑๒	หีนวิริย	๑๐๐/๑๘๘
หตุถโย	๒๔๐/๓๒๕	หีนา	๗๐/๑๔๘
หตุเถหิ	๙๖/๑๘๐	หีนานิมุตติกา	๙๘/๑๘๓
หนถ	๖๓/๑๑๘	หิเน	๗๐/๑๔๕
หรนฺติ	๑๖๕/๒๖๙	เหตุ	๑๙/๓๐
หฺลิตุทียา	๖๔/๑๒๐	โหติ	๑/๒

สตุตตนปิฎก สัตตุนิกายสตุ
นิทานวคคสัตตปาติยา

อสาธารณนามานิ

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก
[อ]		กลิงคสส (รณโฆ)	๒๑๖/๓๐๓
อจิรวติ (มหานที)	๗๖/๑๖๑	กสสโป (อเจโล)	๑๗/๒๔
อนาถปิณฑิกสส (เสฏฐิโน)	๑/๑	กสสโป (มหาเถโร)	๙๙/๑๘๔
อนรุทโธ (อายสุม)	๙๙/๑๘๔	กสสปลส (สมุมาสมพุทสส)	๙/๑๒
[อา]		กพารชตติโย (ภิกขุ)	๓๒/๕๙
อานโก (มุทิงโค)	๒๒๙/๓๑๑	กฐน (ชนปทวสิน)	๖๐/๑๐๘
อานนุโท (อายสุม)	๒๔/๔๑	กฐส (ชนปท)	๖๐/๑๐๘
อิสิปตเน (มิกทาเย)	๖๒/๔๓๒	กฐาการสาละย	๒๓๐/๓๑๒
[อุ]		โกฏฐิต (ภิกขุ)	๖๗/๑๓๓
อุกุกณณเคน (โรเคน)	๑๖๔/๒๖๘	โกณาคมนสส (ภควโต)	๘/๑๑
อุปาลิ (อายสุม)	๙๙/๑๘๔	โกสมพี (นกร)	๗๐/๑๕๓
อุปปลวณณา (ภิกขุณี)	๑๗๓/๒๗๔	[ข]	
[ก]		ชชชตตรา (อุปาสิกา)	๑๗๓/๒๗๔
กกุสนโธ (ภคว)	๑๐/๑๔	เขมา (ภิกขุณี)	๑๗๓/๒๗๔
กจุจันโคตโต (อายสุม)	๑๕/๒๑	[ค]	
กจุจโน (อายสุม)	๙๗/๑๘๒	คงคา (มหานที)	๗๖/๑๖๑
กมุมาสทมม (นิคโม)	๖๐/๑๐๘	คงคานที	๑๓๑/๒๑๖
กลนุททกวิวาเป (จาเน)	๑๗/๒๓	คิฐณภูฏ (ปพเพเต)	๙๙/๑๘๔
		คิฐชกาเวสเถ (ชนปท)	๔๕/๘๗
		โคตม (พุท)	๔๖/๘๘

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก
[จ]		[ป]	
จิตโต (คหปติ)	๑๗๒/๒๗๔	ปริฏโจ (อายุสมา)	๖๘/๑๓๕
		ปฏโน (อายุสมา)	๙๙/๑๘๔
[ช]		[ภ]	
ชาณสุโสณิ (พราหมโณ)	๔๗/๘๙	ภียโยสุตตร (สาวกยัค)	๑๔๓/๒๒๕
เชตวเน (อาราเม)	๑๑/๑๕	ภุมิโซ (อายุสมา)	๒๕/๔๕
[ณ]		[ม]	
ณาทิเก (คาเม)	๔๕/๘๗	มหากปปิโน (อายุสมา)	๒๔๕/๓๓๐
[ต]		มหากสสโป (อายุสมา)	๙๙/๑๘๔
ตถาคโต (พทุโ)	๔๖/๘๘	มหาโกฏฐิต (อายุสมา)	๖๗/๑๓๒
ติมพรุกุโ (ปริพพาชโก)	๑๘/๒๗	มหาโมคคัลลาน (อายุสมา)	๙๙/๑๘๔
ติสโส (อายุสมา)	๓๒/๖๓	มหาวเน (ปวเน)	๒๓๐/๓๑๒
[ถ]		มเห (มหานที)	๗๖/๑๖๑
ถูลนันทา (ภิกขุณี)	๑๕๔/๒๕๕	มาคโ อชาตสตุ เวเทหิปปุโต	
		(ราชา)	๒๓๐/๓๑๒
[ท]		มุสิโล (อายุสมา)	๖๘/๑๓๕
ทกขินาณิสิม (ปพเพเต)	๑๕๔/๒๕๔	โมลียผคคโน (อายุสมา)	๑๒/๑๖
เทวทโต (ภิกขุ)	๑๘๐/๒๗๙	[ย]	
		ยมนา (มหานที)	๗๖/๑๖๑
[น]		[ร]	
นารโท (อายุสมา)	๖๘/๑๓๕	ราชคเห (นคร)	๑๗/๒๓
นาลนุ (นคร)	๑๕๔/๒๕๙	ราหุโล (อายุสมา)	๑๘๘/๒๘๔

อสาธารณนามานี	ปพเพ/องเก	อสาธารณนามานี	ปพเพ/องเก
[ล]		[ส]	
ลกุณฏกภททีโย (อายุสุม)		สทุธา (อุปาสิก)	๒๒/๓๕
	๒๕๐/๓๒๔	สรภู (มหานที)	๗๖/๑๖๑
ลกขโณ (อายุสุม)	๒๐๒/๒๙๖	สารีปุตตโมคคัลลนา (เถรา)	
ลิจฉวี (ราชกุมาร)	๒๓๐/๓๑๒		๑๗๒/๒๗๔
[ว]		สารีปุตโต (อายุสุม)	๒๔/๓๙
วรกโต (ปพพโต)	๑๔๓/๒๒๕	สาวตถิย์ (นคเร)	๑๑/๑๕
วิปสสิส (โพธิสตุตส)	๔/๕	สิขิส (ภควโต)	๕/๑๑
วิสาข (อายุสุม)	๒๔๑/๓๒๕	สิเนรุ (ปพพตราช)	๘๔/๑๖๖
เวปุลโล (ปพพโต)	๑๓๓/๒๑๘	สิเนรุส (ปพพตราชส)	๘๔/๑๖๖
เวรมภา (วาทา)	๑๖๕/๒๖๘	สุปส (ปพพต)	๑๔๓/๒๗๕
เวสาลิย์ (นคเร)	๒๓๐/๓๑๒	สุสิโม (ปริพพาชโก)	๗๐/๑๔๒
เวสสุส (ภควโต)	๖/๑๑	[ห]	
เวพุกนุทกียา (นันทมาตา)		หตุโก (อาพวโก คหปติ)	๑๗๒/๒๗๔
	๑๗๓/๒๗๔	หาริโก (โจรฆาตโก)	๒๑๗/๓๐๓
เวพวเน (อาราเม)	๑๘๕/๒๘๑	หิมวโต (ปพพตราชส)	๘๒/๑๖๕
		หิมวา (ปพพตราช)	๘๒/๑๖๕

สุตตนต์ปิฎก สัมมุตตนิคายสุต

นิทานวคคสัมมุตตปาลิยา

คาถานํ ปรมปาทา

คาถานํ ปรมปาทา	ปพเพ/องฺเก	คาถานํ ปรมปาทา	ปพเพ/องฺเก
เอกสเสเคน กปฺเปน	๑๓๓/๒๑๘	ยสฺส สกฺกริยมานสฺส	๑๖๖/๒๗๐
กทาหํ นนฺทํ ปสฺสเสยฺยํ	๒๔๒/๓๒๗	สพฺพาภิกฺขุ สพฺพวิหฺงุ สฺเมธํ	๒๔๔/๓๓๐
กํ ญํ กุชฺฌสิ มา กุชฺฌิ	๒๔๓/๓๒๘	สหยา วติเม ภิกฺขุ	๒๔๖/๓๓๑
ขตฺติโย เสฏฺโฐ ชเนตฺสมี	๒๔๕/๓๓๐	สาริปฺพุโต จ ปญฺญา	๒๓๗/๓๒๒
นยํ สฺถิลมารพฺภ	๒๓๘/๓๒๓	โสภติ วตายํ ภิกฺขุ	๒๓๙/๓๒๔
นาภาสมาน ชานนฺติ	๒๔๑/๓๒๖	สํสคฺคา วนโถ ชาโต	๑๐๐/๑๘๘
ปาจิณฺวโส ติวราณํ	๑๔๓/๒๒๖	หํสา กุญฺจา มยฺหฺรา จ	๒๔๐/๓๒๕
ผลํ เว กทลํ หนฺติ	๑๘๔/๒๘๔		

สุตตปิฎก สัมมุตตนิคายสุต

นิทานบุคคลสัมมุตตปาติยา

รวมแปดเล่ม

มาติกา ปุพเพอองเก มาติกา ปุพเพอองเก

[ทุก]

เวราณี

๔๑/๘๐

ฌาณานิ

๓๓/๖๘

[ฌก]

[ตัก]

ตณฺหาภายา

๒/๓

ภวา

๒/๓

ผสฺสภายา

๒/๔

เวทนา

๑/๑

วิญญานภายา

๒/๔

สงฺขาร

๑/๑

เวทนาภายา

๒/๓

[จตุกก]

[สตุกก]

ชาตุโย

๙๕/๑๗๘

ฌาณวตฺถุณี

๓๓/๖๖

เวสสารชฺเชหิ

๒๑/๓๔

ชาตุโย

๙๕/๑๗๘

สวากา

๑๓๐/๒๑๕

โสตาปัตติยงฺเกหิ

๔๑/๘๐

[อฏฺฐก]

อาหารา

๑๑/๑๕

มคฺโค

๒๗/๕๐

อุปาทานานิ

๒/๓

[ปญจก]

[อติเรกทสก]

โอฏกมณินยา ฐมา

๑๕๖/๒๖๒

ฌาณวตฺถุณี (จตุจตุตาฬีส)

๓๓/๗๖

ภยานิ

๔๑/๘๐

ฌาณวตฺถุณี (สตุตสตุตริ)

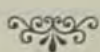
๓๔/๗๐

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก*

๑. สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒. พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓. พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔. พระพรหมเมธาจารย์	วัดบูรณศิริมัตยาราม	กรรมการ
๕. พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖. พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘. พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙. พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐. พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑. พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒. พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓. พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔. พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕. พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖. พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘. พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙. พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐. พระเทพโสภณ	วัดราชบูรณะ	กรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๓/๒๕๔๘ มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนาม คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๕ มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทน กรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	กรรมการ
๒๒.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	กรรมการ
๒๓.	พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	กรรมการ
๒๔.	พระราชเมธี	วัดราชนันทาราม	กรรมการ
๒๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการ
๒๖.	พระราชวรมนี	วัดดุสิดาราม	กรรมการ
๒๗.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการ
๒๘.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	กรรมการ
๒๙.	พระราชสุธี	วัดเทวราชกุญชร	กรรมการและเลขานุการ
๓๐.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	กรรมการ
๓๑.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๓๒.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๓๓.	พระศรีรัชมมงคลเมธี	วัดอาวุธวิกสิตาราม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	กรรมการ
๓๖.	พระศรีวิสุทธิธำมณ	วัดบรมนิवास	กรรมการ
๓๗.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๓๘.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	กรรมการ
๓๙.	พระมหาไฉน จิตตสุโท	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๔๐.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	กรรมการ
๔๑.	พระมหาวินัย ธีรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	กรรมการ
๔๒.	นายวิชัย ธรรมเจริญ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นายบุญสืบ อินสาร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นายบุญเชิด กิตติธรางกูร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นายแก้ว ชิตตะขบ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง
พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎก***

๑. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓. พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔. พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕. พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖. พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗. พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘. พระศรีวิสุทธิภรณ์	วัดบรมนิवास	อนุกรรมการ
๙. พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐. พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑. พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒. พระมหาวินัย ธีรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓. พระมหาไฉน จิตตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

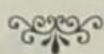
* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบูรณศิริมัตถาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะกรรมการ
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะกรรมการ
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะกรรมการ
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะกรรมการ
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะกรรมการ
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะกรรมการ
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัฏดาราม	คณะกรรมการ
๙.	พระราชวรมนู	วัดดุสิตาราม	คณะกรรมการ
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะกรรมการ
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะกรรมการ
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะกรรมการ
๑๓.	พระเมธีธรรมมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะกรรมการ
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะกรรมการ
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะกรรมการ
๑๖.	พระสุธีรัตนภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะกรรมการ
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัฏดาราม	คณะกรรมการ
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะกรรมการและเลขานุการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวัธ อีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิตาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๔ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	ประธานคณะกรรมการ	
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	รองประธานคณะกรรมการ	
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๕.	พระปริยัติกิจ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการและเลขานุการ	
๗.	พระวิเชียรทวี	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๘.	พระมหามนตรี	ขุนติสาร	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๙.	พระมหาประนอม	กิตติปญโญ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมมาปญโญ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตติโชติโก	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณ์เมธี	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญญาวชิโร	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตติเสโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุขิตคนุโธ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฒโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนโธ	ป.ธ. ๙ วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๕ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะกรรมการ	
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะกรรมการ	
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะกรรมการ	
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะกรรมการ	
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะกรรมการ	
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบูรณะ	คณะกรรมการ	
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการ	
๘.	พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะกรรมการ	
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๐.	พระราชปฎิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะกรรมการและเลขานุการ	
๑๑.	พระราชสิทธิมนูณี	วัดมหาธาตุฯ	คณะกรรมการ	
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๖.	พระมหาบุญเทียม	ฌาณินโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์	คนธसारี ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะกรรมการ
๑๘.	พระมหาประนอม	ธมฺมาลงกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๑๙.	พระครูธรรมธรสุนนต์	นนทิก	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๒๐.	นายนิมิตร	โพธิพัฒน์		คณะกรรมการ
๒๑.	ผศ. เวทย์	บรรณกรกุล		คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๙ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ ประธานคณะปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๕

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน

พระศรีรัชมมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)

พระปริยัติกวี (สุบิน อีรวโส ป.ธ. ๙)

นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙

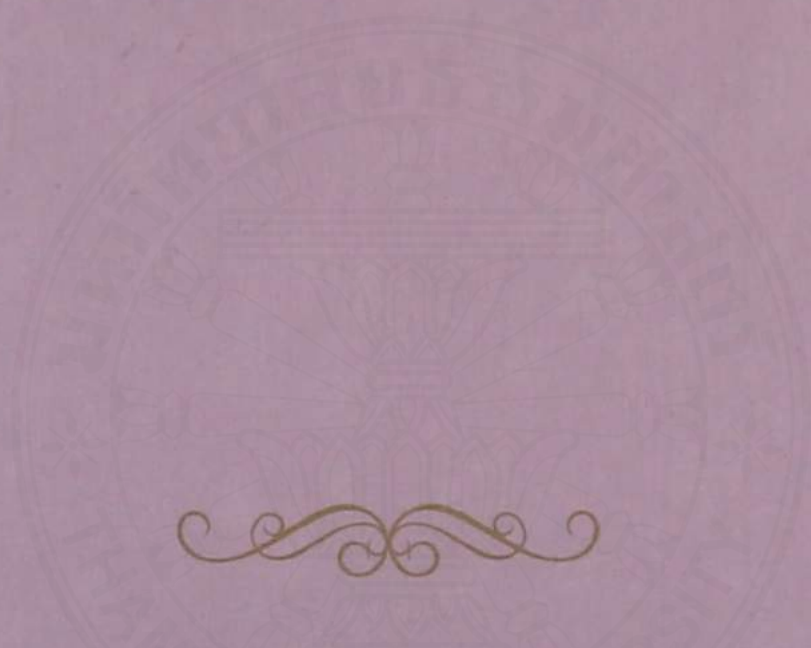
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙

นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙

นายแก้ว ชิตตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐

โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๔๕

รัฐบาลจัดพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล
ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ)

อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

เจ้าอาวาสวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ ที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

